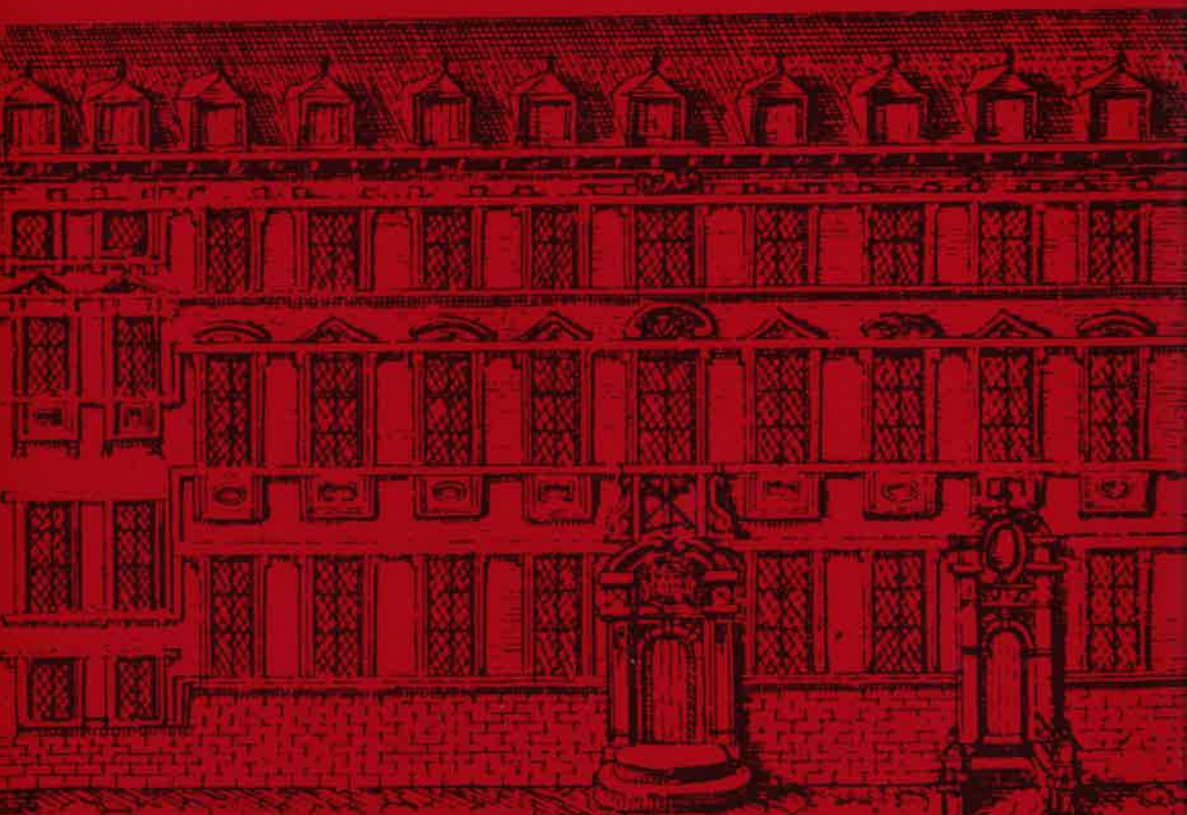


STADSARCHIEF VAN GENT

ARCHIEF GIDS

DEEL I
OUD ARCHIEF



Johan Decavele
Johan Vannieuwenhuysse

ARCHIEFGIDS



GENT 1983
DIENST VOOR CULTURELE ZAKEN

STADSARCHIEF VAN GENT

ARCHIEFGIDS

DEEL I
OUD ARCHIEF

BEWERKT DOOR

JOHAN DECAVELE
JOHAN VANNIEUWENHUYSE

Het Gentse stadsarchief is ongetwijfeld één van de belangrijkste gemeentelijke archiefbewaarplaatsen van het land. Vooral het bewaard gebleven archief uit de middeleeuwen en de nieuwe tijd is zowel door zijn omvang als door zijn rijkdom een bijna onuitputtelijke goudmijn, die in de historische steden van de oude Lage Landen nauwelijks zijn gelijke kent. De redenen daarvoor zijn velerlei. Allereerst zijn er natuurlijk de omvang en de betekenis van de stad zelf in de middeleeuwen: met haar ruim 64.000 inwoners (1) was ze naar de toenmalige maatstaven een echte wereldstad, en het feit ook dat hier een aantal centrale instellingen of vertegenwoordigende organen hun zetel hadden, maakte van Gent een echte metropool. Bovendien is het archief tijdens de talrijke oorlogen waarvan Vlaanderen in de loop der eeuwen het toneel is geweest, nooit ernstig geteisterd geworden, en gelukkig is het evenmin ooit door brand getroffen, zodat het tot vandaag vrij intact gebleven is. Zo komt het dat meerdere reeksen integraal bewaard zijn vanaf de veertiende eeuw.

Reeds in de vorige eeuw zijn de opeenvolgende stadsarchivarissen er in geslaagd het archief van het Ancien Régime behoorlijk te klasseren en voor de vorser toegankelijk te maken. Prudens Van Duyse en vooral Victor Vander Haeghen hebben in dit opzicht verdienstelijk werk geleverd. Laatstgenoemde liet in 1887-1889 de inventaris van de kerkelijke instellingen verschijnen en publiceerde in 1896 zijn bekende *Inventaire*, die een volledige *Catalogue* beoogde te zijn van alle bewaarde Gentse archiefreeksen uit het Ancien Régime.

De voorliggende publicatie heeft allerminst de pretentie het door Vander Haeghen gepresteerde werk over te doen, alleen het naar de nieuwe opvattingen inzake archiefinventarisatie te vertalen (2) en aan te vullen — ook het oud archief groeit nog regelmatig aan door aankoop, schenkingen of andere wijzen van verwerving. Zo is deze inventaris niet het resultaat van een herordenen van de negentiende eeuwse indeling. Het was ondoenbaar en ook niet wenselijk deze oude, thans weliswaar achterhaalde ordening volgens onderwerp, die er toe leidde dat er kunstmatige reeksen werden gevormd — autografencollecties, documentenverzamelingen rond bepaalde politieke en andere spectaculaire gebeurtenissen, enz. — nog fundamenteel te wijzigen. Het zou immers niet zinvol zijn de reeksen weer uit mekaar te halen. Ze zijn in hun huidige ordening goed bekend bij de vorsers en sinds 1896 reeds te dikwijls geciteerd in de literatuur over de Gentse stadsgeschiedenis. En vooral ook zou de bruikbaarheid van de zeer

1. W. PREVENIER, *Bevolkingscijfers en professionele structuren der bevolking van Gent en Brugge in de 14de eeuw*, in: Album Charles Verlinden, Gent, 1975, 278.

2. Als leidraad werd gebruikt: S. MULLER Fz., J.A. FEITH en R. FRUIN, *Handleiding voor het ordenen en beschrijven van archieven*, Groningen, 1920². Voor de terminologie aangevuld met: J.L. VAN DER GOUW, H. HARDENBERG, W.J. VAN HOBOKEN en G.W.A. PANHUYSEN, *Nederlandse Archiefterminologie*, Zwolle, 1962. (*Archivistica, Publikaties van de Archiefschool*.); *Archivistische Terminologie*, Utrecht, 1975 (gedactylografieerd).

nuttige handgeschreven detailinventarissen en indices die in de leeszaal ter beschikking staan en die verwijzen naar deze indeling, er allerminst mee gebaat zijn. De structuur van Vander Haeghens inventaris werd daarom vrijwel ongewijzigd behouden; alleen werden door de bewerkers hier en daar lacunes aangeduid, kleinere reeksen onder één noemer samengebracht, andere dan weer opgesplitst in twee of meer nieuwe reeksen.

De indeling in hoofdstukken houdt bijgevolg rekening met de bestaande klassering. Nieuw is wel dat bij wijze van inleiding op elke reeks een beknopte typering is ingelast van de bestuurslichamen waarop de documenten betrekking hebben, van de bron zelf of van de herkomst der stukken, terwijl tevens verwezen wordt naar complementaire collecties in andere archiefdepots – voornamelijk in het Rijksarchief te Gent (3). Iedere reeks is in een doorlopende nummering ingepast en voorzien van een titel en het oude reeksnummer. Daarop volgen de uiterste data der stukken, een beschrijving van de omvang of het materiële uitzicht, en van de inhoud. Hoewel de inhoud zo bondig mogelijk wordt weergegeven, is er toch naar volledigheid gestreefd. Wanneer het nochtans complex samengestelde reeksen betreft, zijn alleen de belangrijkste of dragende documenten nader gespecificeerd. De ordening binnen de reeksen is doorgaans chronologisch. Elke afwijking van die regel is uitdrukkelijk vermeld, ofwel wordt de reeks in haar geheel meer gedetailleerd beschreven.

De bewerkers hebben ernaar gestreefd alle mogelijke hulpinstrumenten die op het stadsarchief ter beschikking staan – indices, inventarissen in manuscript, ontleding van registers, enz. – en de uitgegeven archivalia op te sommen. Alleen de grote bronnenpublicaties *stricto sensu* kwamen hiervoor in aanmerking, niet de afzonderlijke stukken die bijvoorbeeld als bijlage bij een studie verschenen zijn. Hier mag zeker opgemerkt worden dat de teksttranscriptie in oudere edities soms weinig accuraat is, en dat een teruggrijpen naar het originele document zich dikwijls opdringt. Verwijzingen naar geschiedkundige werken ontbreken; zij vormen eerder het onderwerp van een bibliografisch werk (4). De indices tenslotte blijven een zeer voorname plaats innemen. Zij moeten de verbanden aanduiden tussen de verschillende reeksen en toelaten overlappingsen of aanvullingen op te sporen.

De gebruiker moet er zich evenwel van bewust zijn dat deze inventaris slechts een eerste toegang is tot de Gentse archiefcollecties. De echte ontsluiting van de reeksen kan slechts gebeuren door gedetailleerde deelinventarissen, regestenlijsten, indices. Ook daarvan wordt in het stadsarchief thans werk gemaakt. Maar aangezien dit een zeer tijdrovende onderneming is, zal de vorser in de praktijk veelal aangewezen blijven op eigen, geduldige lectuur van de originele documenten. Niettemin zal deze herwerkte inventaris, gesteld in de taal van de meerderheid der gebruikers, terdege zijn diensten bewijzen om de rijke Gentse archiefcollecties voor een zo breed mogelijk publiek van geïnteresseerden toegankelijk te maken.

Gent, december 1983

3. Cf. J. BUNTINX, *Rijksarchief te Gent*, in: Het Rijksarchief in de Provinciën. Overzicht van de fondsen en verzamelingen, I: De Vlaamse Provinciën, Brussel, 1974, 147-228.

4. Een recente bibliografie van de geschiedenis van Gent is vooralnog niet voorhanden. Wel kan men beschikken over: V. FRIS, *Bibliographie de l'histoire de Gand*, 2dln., Gent, 1907-1921; H. VAN WERVEKE, *De historiografie van de stad Gent in de laatste dertig jaren*, in: Bijdragen tot de Geschiedenis en de Oudheidkunde, Gent, 1943, 5-27 (Faunreeks, IV, 1); M. RYCKAERT en R. DE HERDT, *Bibliografie van de geschiedenis van Gent*, in: Handelingen der Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent, n.r. XXVII, 1973, en van dan af jaarlijks door R. DE HERDT.



*Twee stadszegels ad causas.
Stadscharters nrs. 430 (27 juni 1369) en 468 (4 december 1385), Reeks 94.*



*Twee stadszegels ad causas.
Stadscharters nrs. 656 (2 juli 1465) en 1568 (26 januari 1600). Reeks 94.*

Gaat men er van uit dat een archief het geheel is der bescheiden, ambtshalve ontvangen of opgemaakt door een bestuur of een zelfstandig handelend functionaris en naar hun aard bestemd om onder dat bestuur of die functionaris te berusten, dan kan men stellen dat het stadsarchief opklimt tot het ogenblik waarop er in Gent een georganiseerde administratie ging functioneren die op schrift gestelde stukken voortbracht en ontving. Na een kortere of langere tijd heeft het bestuur of de functionaris sommige stukken niet meer nodig voor het dagelijks gebruik. Ze worden naar een archiefbewaarplaats overgebracht. Dit is nu zo, dat was ook in de middeleeuwen al het geval.

Nochtans zijn er in het Gentse stadsarchief weinig bescheiden bewaard gebleven van vóór de 14de eeuw. Slechts in de klooster- en vooral de abdijarchieven (thans bijna allemaal bewaard in het rijksarchief) treft men talrijke stukken aan die veel hoger opklimmen.

A. Tijdens het Ancien Régime

Reeds spoedig na het afdwingen van de gemeentelijke vrijheden werd er in Gent — en ook in de andere grote Vlaamse steden — een onderscheid gemaakt tussen twee groepen archieven. Om voor de hand liggende redenen ging de grootste zorg naar de stadscharters en privileges. Ze werden sinds de 13de eeuw door het college der XXXIX toevertrouwd aan de hoede van de minderbroeders, in hun klooster op de plaats waar thans het justitiepaleis staat. In 1401 liet de magistraat ze overbrengen naar de gelijkvloerse zaal in het belfort. Men nam zoveel voorzorgen voor het verzekeren van de veiligheid der documenten, dat de zaal spoedig “het Secreet” genoemd werd. Na de voltooiing van de aanleunende lakenhalle werd er een ingang langs daar gemaakt. Hij was voorzien van een dubbele deur, en elk van die deuren had drie sloten waarvan de sleutels waren toevertrouwd aan de schepenen en aan de deken van de ambachtsgilden. In het Secreet zelf werden de archiefstukken bewaard in een grote muurkoffer met 18 laden. De kast kon slechts geopend worden met drie sleutels die in het bezit waren van respectievelijk de hoogbaljuw, de voorschepen van de keure en de voorschepen van gedele. Vermoedelijk waren er daarnaast nog diverse kleine koffers. Eén ervan is thans nog bewaard in het Bijlokemuseum. Ook hier weer zijn er drie sloten en nog zijn de kettingen aanwezig waarmee hij in de vloer verankerd werd.

De raadpleging van de archiefbescheiden was telkens het voorwerp van een reeks strenge controlemaatregelen. Rond het Secreet was op manshoogte een houten galerij geconstrueerd waarop zes schepenen, de dekens van de wevers en van de andere ambachtsgilden plaats namen om de stadsambtenaar die onder hen de documenten consulteerde in het oog te houden. Hoe gevoelig de Gentse gemeente was voor haar privileges en de bewaring ervan, wordt geïllustreerd door een ophefmakende gebeurtenis in 1539, in volle periode van opstand

tegen Keizer Karel V. Men verdacht er de schepenen van een aantal stukken uit het Secretet te hebben laten verdwijnen, met name de zogenaamde "Terugkoop van Vlaanderen", een akte waarbij in een ver verleden de graaf er zich zou hebben toe verbonden geen nieuwe financiële lasten aan Gent op te leggen zonder instemming van de stad zelf. Dit was niet meer dan legende, maar ze was in de verhitte geesten zo zeer werkelijkheid geworden, dat de schepenen verplicht waren alle privileges uit het Secretet één na één luidop te laten voorlezen voor de massa. Het onvindbaar blijven van de "Terugkoop" goot nog olie op het vuur. De opperdeken en ex-schepenen Lieven Pyn werd ervan beschuldigd 's nachts in het Secretet te zijn binnengedrongen. Hij werd aangehouden, op onmenselijke wijze gepijnigd en tenslotte stervend in een stoel naar het Sint-Veerleplein gebracht waar hij onthoofd werd.

Alvorens te sterven voorspelde de oude man aan de kijklustige massa dat ze zich het vergoten bloed weldra zou berouwen. Een voorspelling die enkele maanden later bewaarheid werd: Karel V schafte in 1540 door de Karolijnse Concessie de voorrechten van Gent af en liet alle in het Secretet bewaarde stukken in beslag nemen. Een groot deel ervan werd gecancelleerd (doorgesneden) en overgebracht naar de zetel van de Rekenkamer van Vlaanderen te Rijsel, waar ze zouden blijven tot na de orangistische staatsgreep te Gent in de herfst van 1577. Op 25 december 1577 zonden de Staten-Generaal onder druk van Gent een schrijven naar de president van de Rekenkamer, waarin ze de terugzending bevalen van al de papieren, boeken en titels die betrekking hadden op de oude vrijheden van Gent. In "twee cassen ende in eenen couffer" verpakt kwamen de eerbiedwaardige stukken terug aan in Gent op 20 maart 1578, onder een grote publieke belangstelling. Vermoedelijk werden ze toen niet teruggeplaatst in het Secretet, maar wel, samen met andere archiefbescheiden, bewaard achter het altaar van de kapel der schepenen van de keure in het stadhuis. Na de herovering van Gent door Spanje in 1584 hadden de stadscharters hun politiek belang voor goed verloren. Het centraal landsbestuur achtte het niet langer noodzakelijk de privileges te confisqueren om daarmee zijn soevereiniteit te bewijzen.

In tegenstelling met de stadscharters is het grootste gedeelte van de administratieve, juridische en fiscale bescheiden steeds in de opeenvolgende schepenhuisen bewaard geweest, zoveel mogelijk op de plaatsen waar ze door de onderscheiden diensten gemakkelijk konden geraadpleegd en gebruikt worden. Deze stukken waren toevertrouwd aan de secretarissen van de "comptoirs", de schepenkamers. Tijdens de belegering van de stad in 1708 door de geallieerde legers van prins Eugeen van Savoie en de hertog van Marlborough liet de magistraat de "archieven ende pampieren van de stad" naar de kelders van het stadhuis overbrengen. Ook nadat alle gevaar geweken was zijn de bescheiden die niet meer beschikbaar moesten zijn voor dagelijks gebruik daar blijven liggen. In 1737 echter werden ze overgebracht naar een algemene "archievenkamer".

Maar blijkbaar verkeerden de archieven in de tweede helft van de 18de eeuw alles samengenomen maar in een deplorabele toestand. Met de Franse Revolutie zou de situatie er niet beter op worden. In die tijd wordt er gewag gemaakt van verkoop van charters en andere kostbare stukken. De met blazoenen van de voorschepenen beschilderde schepenboeken liepen groot gevaar, daar de Franse Republiek in 1790 de uitbanning had bevolen van alle koninklijke en adellijke wapenschilden en andere uiterlijke tekens. Door het laten bedekken van de schepenwapens met een dikke laag verf kon de magistraat dan toch verhinderen dat de registers nog meer beschadigd werden. In 1812 kwam de gevolmachtigde commissaris-inspecteur Dupré in het stadhuis een inventaris opstellen van archiefbescheiden die zouden

overgebracht worden naar het centraal archief van het Keizerrijk, dat in Parijs zou opgericht worden. Een stadsambtenaar, François-J.-P. Hye Schoutheer, wist hem vlug door de verschillende archiefbewaarplaatsen te loodsen en zijn aandacht voortdurend af te leiden door er telkens op te wijzen dat het om onbelangrijke stukken ging. Dupré was echter niet helemaal te lijmen: zijn scherp oog ontdekte dan toch wat echt belangrijk was. Zijn lijst bevatte de registers waarin de stadscharters, de voorgeboden, privileges, enz. zijn overgeschreven en die thans bekend zijn als de "47 registers". Het keizerlijk archief te Parijs is echter nooit van de grond gekomen, zodat de registers goed en wel in Gent gebleven zijn.

B. Sinds 1817

De reeds genoemde Hye Schoutheer richtte in juli 1814 een verzoekschrift aan de gouverneur-generaal voor het bekomen van de functie van stadsarchivaris van Gent. Hij voegde er een uitvoerige uiteenzetting aan toe over de noodzaak voor elke stad om over een eigen archivaris te beschikken. De archieven moeten volgens hem toevertrouwd worden "à une personne intègre, éclairée, active, née avec des talens de sa place, jouissant d'une réputation sans tache, à une personne dont le zèle à remplir les devoirs de sa place ne s'effraye pas à la vue d'un cahos dans lequel il ne parviendra à jeter la lumière qu'après des années d'un travail assidu et pénible". Bijgevolg was het logisch dat de archivaris "soit noblement récompensé et que le rang qu'il tient dans la magistrature l'environne de la considération de ses concitoyens dont ses qualités doivent lui acquérir l'estime et la confiance". Hye Schoutheer kreeg daarop nogal wat tegenwind. Pas onder het Hollands Bewind, in 1817, kreeg hij samen met zijn benoeming tot stadssecretaris de hoede toegewezen over het stadsarchief. Heeft zijn ambt van secretaris hem verhinderd de hooggestemde verwachtingen uit zijn verzoekschrift met betrekking tot het archief in te lossen, dan heeft hij toch ernstig werk gemaakt van een behoorlijke behuizing. Vanaf eind 1819 werden in het voormalige schepenhuis van gedele een drietal ruime kamers als archiefruimte ingericht. Ze waren gelegen op de eerste verdieping, in het gedeelte dat de hoek van de Botermarkt en de Poeljemarkt vormt. In 1821 werd nog een groot aantal rekken gefimmerd om de archieven behoorlijk te kunnen plaatsen. Het is tevens de verdienste geweest van Hye Schoutheer dat hij met aandrang de archieven heeft opgevraagd van de oude ambachtsgilden, die na de afschaffing veelal in handen van de deken of één der gezworenen gebleven waren. In 1830 stelde hij hiervan een inventaris op. In werkelijkheid echter is deze lijst gemaakt door Charles Parmentier, die sinds 1825 de stadssecretaris bijstond in het archiefbeheer.

Na het overlijden van Hye Schoutheer werd Parmentier tot zijn opvolger benoemd als stadsarchivaris, met ingang van 1 januari 1832. Het stadsbestuur blijkt er evenwel niet zeker van te zijn geweest dat hij die taak wel alleen aankon. Vandaar dat hij bij raadsbesluit van 7 juli 1832 onder de voorgij werd geplaatst van de archivaris van het provinciaal archief, Liévin De Bast, die aangesteld werd tot ere-archivaris van de stad Gent. Na zijn overlijden werd De Bast als ere-archivaris opgevolgd door de bekende advocaat Auguste Van Lokeren. Parmentier en Van Lokeren publiceerden in 1835 een overzicht van de collecties in het Gentse archiefdepot en bezorgden daarmee de allereerste gedrukte, zij het summiere, inventaris van het stadsarchief. Op het vlak van de infrastructuur werd er een — voor die tijd niet onaanzienlijke — vooruitgang geboekt toen Parmentier in juli 1833 beschikking kreeg over een grote ovale tafel met twaalf stoelen, zodat hij voortaan een heuse leeszaal kon openhouden ten behoeve van de vorsers.

Onmiddellijk na het overlijden van archivaris Charles Parmentier op 5 mei 1838, solliciteerde Prudens Van Duyse voor de plaats. In zijn brief aan het college van burgemeester en schepenen wees hij er op dat hij archivaris was van Dendermonde, dat hij perfect drie talen beheerste, ook in hun middeleeuwse vorm, dat hij een ruime kennis bezat van de paleografie, de geschiedenis en de letterkunde, dat hij als doctor in de rechten en advocaat goed thuis was in de oude wetten en kostuimen van het land, en dat hij een goede kennis bezat van de notariële redactie. Uit zes kandidaten werd hij uitgekozen door de gemeenteraad in zitting van 28 mei 1838. Van Duyse werd evenwel meteen verplicht zijn leraarschap aan het atheneum op te geven.

Van Duyse zag onmiddellijk de onschatbare rijkdom van het oud archief en zette zich met ijver en nauwgezetheid aan het werk om de oude reeksen verder te klasseren en te inventariseren. Niet erg "einleuchtend" voor een hedendaags archiefbeheerder is wel dat hij met losse stukken nieuwe series samenstelde, in hoofdzaak betrekking hebbend op de 16de eeuw en op de geschiedenis van de rederijderskamers in Gent en in Vlaanderen. Vooral de volumineuze reeks 16de en 17de eeuwse brieven, gericht aan de magistraat, die hij had samengesteld waren, zoals hij niet zonder trots beweerde, een verzameling van nationale en zelfs Europese historische betekenis.

Het grootste deel van zijn tijd echter besteedde Van Duyse aan het klasseren van charters en het opmaken van een chronologische lijst van de originele oorkonden, en van de belangrijkste documenten in de cartularia waarvan de originelen niet bewaard waren gebleven. Al in 1845 begon men met het drukken ervan, maar pas in 1849 kwam de eerste aflevering van deze *Inventaire analytique des chartres et documents appartenant aux archives de la ville de Gand* van de pers. Zij bevatte 548 nummers, lopende van het jaar 1070 tot 1430. Telkens werd een analyse gegeven van de inhoud van het stuk, de datering, de vindplaats als origineel of als afschrift in een cartularium of een register, en eventueel de plaats waar het stuk al in druk was verschenen.

De algemene rijksarchivaris Gachard was opgetogen over het werk. Hij wees er op dat Gent de eerste stad was in België waar een dergelijke publicatie het licht zag en loofde de zorg en de nauwkeurigheid waarmee ze was opgemaakt. Recensies in tal van tijdschriften staken luid de loftrumpet van wat een unieke gebeurtenis werd genoemd in de Belgische historiografie. De ene na de andere verschenen nu de volgende afleveringen. Bij het overlijden van Van Duyse waren drie delen voltooid, lopende tot het jaar 1585. Zijn opvolger De Busscher liet in 1867 het laatste deel van de pers komen en plaatste ook zijn naam als auteur op de titelbladzijde van de nu 720 in -4^e bladzijden tellende inventaris, alhoewel hij zelf duidelijk nauwelijks iets anders had gedaan dan de reeds klaargemaakte nota's van Van Duyse aan de drukker te bezorgen. De Busscher deed zelfs niet eens de moeite om het werk te voorzien van een Woord Vooraf, of van de door Van Duyse beloofde alfabetische indices van zaken, persoonsnamen en plaatsnamen. Alhoewel de analytische inventaris volgens hedendaagse normen zeker niet onberispelijk kan genoemd worden, staan we hier toch voor een monumentaal werk dat ook nu nog zijn onvervangbare waarde blijft behouden en toentertijd bovendien een aansporing betekende voor tal van andere stedelijke archieven om het Gentse voorbeeld na te volgen.

Een tweede reden waarom Van Duyse een opmerkelijk archivaris mag genoemd worden, is zijn inzet om belangrijke stukken voor het archief te verwerven. Het betreft hier stedelijke archieven die in privaat bezit waren, of documenten van organisaties en verenigingen die na de Franse Tijd achtergebleven waren bij de ambachtsdekens of hun afstammelingen, bij oud-griffiers, oud-secretarissen en dergelijke meer. Van Duyse lijkt wel een echte, maar dan ook

vruchtbare jacht te hebben gemaakt op archieven. Zowel door schenking als door aankoop verwierf hij grote aantallen archiefbescheiden, processietoorten, standaarden en blazoenen van neringen, een aantal originele charters uit de 13de eeuw, twee cartularia uit de 14de eeuw, een Gents charterboek uit omstreeks 1400, het mooie verluchte cartularium van het Wenemaerhospitaal, twee delen van de kroniek van Justus Billet, het volledig archief van de in 1830 opgedoekte literaire sociëteit *Reget Prudentia Vires*, en een hele reeks Gentse kronieken.

In tegenstelling met zijn opvolger, Victor Vander Haeghen, voelde Van Duyse weinig voor de afstand van aan zijn hoede toevertrouwde stukken. Toen de gouverneur van Oost-Vlaanderen in maart 1848 aan het Gentse stadsbestuur de opdracht gaf, de historisch belangrijke autografen uit het stadsarchief aan de universiteitsbibliotheek over te dragen, teneinde aldaar een prestigieuze collectie aan te leggen "telle qu'il existe dans la plupart des grandes bibliothèques de l'Europe", liet Van Duyse dit schrijven eerst gewoon onbeantwoord en gaf uiteindelijk zes maanden later, na herhaald aandringen van de gouverneur, te kennen dat hij er niet aan dacht die belangrijke stukken uit het stadsarchief te laten verdwijnen. Hij lijkt erg wrokkig te zijn geweest sinds een eigen, nochtans redelijk lijkend voorstel, vier jaar eerder gestrand was op het veto van het provinciebestuur. In 1844 had hij immers het plan opgevat om tot een archiefruil te komen met het provinciaal archief te Gent, met de bedoeling de archieven der Gentse ambachtsgilden, versnipperd over het stedelijk en het provinciaal depot, te verenigen. De bestendige deputatie had toen dat voorstel zonder enige motivering afgewezen. Op het einde van zijn loopbaan heeft Van Duyse dan toch nog een interessante archiefuitwisseling met het Algemeen Rijksarchief te Brussel kunnen doorvoeren. In ruil voor dubbels van stadsrekeningen ontving hij in 1858 26 rollen en 23 registers rekeningen van de stad, van de hoogbaljuw en van gerechtsambtenaren, waarvan de oudste dateert van 1304.

Van Duyse is verder niet onverdienstelijk geweest in de organisatie van het archiefdepot. Hij zorgde er voor dat het archief kon beschikken over vier zalen van het stadhuis en over twee kleinere plaatsen die dienst deden als kabinet van kaarten en plannen, en als leeszaal. Dit laatste betekent nochtans allerminst dat hij het de vorsers erg gemakkelijk wou maken. Wat de raadpleging van de archieven betreft hield hij er nogal eigenaardige opvattingen op na. Volgens hem moest het archiefbestand onderverdeeld worden in "historische" en "niet-historische" archieven. Tot de documenten die moesten beschouwd worden als zijnde van generlei "intérêt général", maar "qualifiés de non historiques" behoorden onder meer de jaarregisters van de keure en de registers van gedele (wezerijboeken, staten van goederen). Ze mogen dus, steeds volgens de archivaris in 1846, slechts geraadpleegd worden door personen die welbepaalde titels kunnen voorleggen. Drie jaar later richt hij aan het schepencollege een brief, waarin hij er zich over beklagt dat heel wat "individus obscurs" niet-historische opzoeken komen doen en dat er over die kerels, "dont les visites se multiplient à l'infini", niet voldoende bewaking mogelijk is. Aldus wou hij nog eens beperkingen opleggen aan de raadpleging door buitenstaanders. Misschien heeft Van Duyse paal en perk willen stellen aan het feit dat hij steeds maar opnieuw werd lastig gevallen door mensen die zijn dichterschap en de roem daarrond meenden te kunnen vermengen met zijn archivarijschap. Tekenend hiervoor is wel het geval van een amateurhistoricus uit Sas van Gent, die de hulp van de archivaris inriep voor het opsporen van archiefdocumenten met de volgende briefaanhef:

"Ik zal Ued. gestrenge niet behoeven te zeggen, dat het zeer aangenaam en strelend is bij geschiedkundigen arbeid medehulp en ondersteuning te genieten, vooral als de medehelper en ondersteuner iemand is met kundigheden verrijkt, zoo als de Heer archivaris der Stad

Gent, de in mijn vaderland zoo zeer gekenden en gevierden dichter en schrijver de weledelgestrengte Heer Prudens Van Duyse...".

Tenslotte mag vermeld worden dat Van Duyse de kern heeft tot stand gebracht van een historische bibliotheek en daartoe een belangrijk boekenbezit kocht of verwierf dat nu nog steeds tot het meest waardevolle deel van de archiefbibliotheek behoort. De voorbeeldige organisatie van het Gentse depot vindt dan wellicht nog haar duidelijkste illustratie in het feit dat tal van andere steden hier inlichtingen inwonen met het oog op de organisatie van hun eigen archief.

Het archivarisschap van Edmond De Busscher, aangesteld op 21 januari 1860, is een eerder stille periode geweest voor het stadsarchief. Zoals reeds vermeld verzorgde hij de uitgave van de laatste afleveringen van de *Inventaire des chartres* van Van Duyse. Op de veiling van de bibliotheek van baron de Pélichy van Huerne te Brugge op 24-28 juli 1860 wist hij een aantal belangrijke handschriften te verwerven uit de 16de en de 17de eeuw. Nog in hetzelfde jaar kon hij het zeer belangrijke archief van het ambachtsgild der Vrijeschippers aankopen. Voor de rest is hij vooral bekend gebleven om zijn opzoeken betreffende de Gentse schilders en beeldhouwers in de 14de, 15de en 16de eeuw. Hij vertrok daarbij van de gegevens in het register van het ambachtsgild dat Van Duyse in 1843 voor het archief had verworven bij een antiquair. Victor Vander Haeghen heeft later overtuigend bewezen dat het register een frauduleuze mystificatie is van de beruchte vervalser Th. Schellinck (+1867). De Busscher was van bij de oprichting secretaris van de commissie voor publicatie van de *Biographie Nationale*, waarvoor hij trouwens zelf vele tientallen biografische notities leverde. Opmerkelijk genoeg is hij niet of nauwelijks betrokken geweest bij de herdenkingsfeesten van de Pacificatie van Gent in 1876. Aan Paul Fredericq, die secretaris was van de feesten en er het opzoekingswerk voor deed, deelde hij mee dat hij in het archief "absolument rien" gevonden had over de Pacificatie zelf.

In zitting van 16 januari 1863 was door de gemeenteraad een archiefcommissie in het leven geroepen, "chargé de constater l'état actuel de nos archives, de signaler les travaux les plus urgents à effectuer et de proposer un personnel suffisant pour atteindre le plus tôt possible le but désiré". Tot de leden behoorden onder meer Philippe Blommaert, Napoleon De Pauw, en vooral Ferdinand Vander Haeghen, die tot zijn dood in 1913 een krachtige stempel zou drukken op het stadsarchief, althans vanaf 1882, toen zijn zoon Victor archivaris geworden was. In de eerste decennia van haar bestaan werd de commissie bijna nooit samengeroepen. Er ging weinig initiatief van uit, zelfs nadat in 1876 — blijkbaar met het oog op de voorbereiding van de Pacificatieherdenking — vooraanstaande personen als professor J.F. Heremans, Julius Vuylsteke en Paul Fredericq er lid waren van geworden.

Op 6 april 1882 kwam deze archiefcommissie in plechtige zitting bijeen onder het voorzitterschap van schepen Auguste Wagener om over te gaan tot de installatie van Victor Vander Haeghen, die door de gemeenteraad van 25 maart benoemd was tot opvolger van de overleden De Busscher. Zoals reeds werd aangestipt was Victor de zoon van de bekende bibliograaf Ferdinand Vander Haeghen, die gedurende tientallen jaren aan het hoofd stond van de universiteitsbibliotheek. Hij studeerde eerst rechten te Gent en liet zich inschrijven aan de balie. Vervolgens studeerde hij wijsbegeerte in Luik. Hij had geen financiële bekommernissen en ging nog rustig aan een aantal buitenlandse universiteiten studeren: Heidelberg, Leipzig, Berlijn. In Parijs volgde hij tenslotte een stage van zes maanden aan de Ecole des Chartes. Op 28-jarige leeftijd werd hij stadsarchivaris. Hij was een stille, bescheiden man, die teruggetrokken leefde en sinds zijn benoeming slechts één reden van bestaan kende: zijn archief en



*Het stadszegel ad legationes, sinds het begin van de 14de eeuw in gebruik. Armenkamer, charter
31 augustus 1627. Reeks LXXXI.*



Het stadstegenzegel ad legationes, sinds het begin van de 14de eeuw in gebruik. Armenkamer, charter 31 augustus 1627. Reeks LXXXI.

de geschiedenis van Gent, met in het verlengde daarvan zijn cursus paleografie aan de Gentse universiteit.

Met Vander Haeghen breekt een heel nieuw tijdperk aan in het stadsarchief. Terecht plaatste hij bij zijn aankomst grote vraagtekens in de rand van vroegere verslagen, onder meer dit van 1854 waarin vermeld staat dat "le classement des archives communales est arrivé à un tel degré d'avancement, que presque tous les documents que renferme ce vaste dépôt ont obtenu une place définitive". In zijn eigen allereerste verslag schrijft hij dat er nog te klasseren overblijft: "un tas d'environ 32 mètres cubes, non compris les registres et le contenu des coffres". Onmiddellijk ging de archivaris, samen met enkele medewerkers en met de vlijtige hulp van kapitein F. Van den Bemden, aan het werk om te triëren en te klasseren. De resultaten lieten niet op zich wachten: enkele jaren later verschenen de eerste en de tweede aflevering van de inventaris van de geestelijke instellingen en in 1896 publiceerde Vander Haeghen de grote algemene inventaris van het oud archief. Hij vervaardigde talloze ontleding op cartularia, op de resolutieboeken, op de crimeboeken, enz. Van de meest merkwaardige stukken uit de archiefcollecties publiceerde hij gedetailleerde beschrijvingen in de *Inventaire archéologique* van Bergmans en Heins. Hij zorgde er voor dat de systematische restauratie op gang kwam van de verluchte banden der schepenboeken, waaraan hij bovendien een indringend artikel wijdde. Belangrijke bronnenpublicaties van zijn hand zijn het cartularium van het klooster van Groenenbriel (1888) en de calvinistische kerk te Gent in de jaren 1578-1584 (1890). Veel interesse had hij verder voor de topografie van het oude Gent. Mede door zijn toedoen werden bijna alle oude Gentse stadsplannen in fac-similé heruitgegeven en van commentaar voorzien. Tientallen jaren lang heeft hij het archief uitgepluisd op zoek naar gegevens over de Gentse schilders en beeldhouwers. En eindelijk mag zeker vermeld worden dat hij veel restauraties van historische gevels en van het stadhuis, het Gravensteen en het belfort begeleid heeft met deskundig advies en gericht bronnenonderzoek. Vander Haeghen was sinds 1911 ondervoorzitter van de Maatschappij van Geschied- en Oudheidkunde en sinds 1887 secretaris van de Stedelijke Commissie voor Monumenten en Stadsgezichten, twee organen waarvan zijn vader Ferdinand het voorzitterschap bekleedde. In zijn geschiedkundige werkzaamheden en in zijn archiefarbeid werd Victor Vander Haeghen stevig geruggesteund door een uitgelezen schaar invloedrijke vrienden, die hem regelmatig kwamen bezoeken en die steeds achter zijn initiatieven stonden op de vergaderingen van de archiefcommissie waarvan ze lid waren: Napoleon De Pauw, Henri Pirenne, Paul Fredericq, Julius Vuylsteke, Alphonse Diegerick, Prosper Claeys, Victor Fris. Met hun steun was het dat de archivaris in 1895 het plan opvatte om, naar het voorbeeld van steden als Lübeck, Worms, Hildesheim, Straatsburg, een reeks op te zetten onder de naam: *Oorkondenboek der Stad Gent*. Hierin verschenen de *Gentsche stads- en baljuwsrekeningen 1280-1336* door Julius Vuylsteke (1900, met register door Alfons Van Werveke, 1908), de *Uitleggingen op diezelfde rekeningen* door Julius Vuylsteke en Napoleon De Pauw (1906) en de uitgave van het *Liber traditionum Sancti Petri Blandiniensis*, verzorgd door Arnold Fayen (1906).

Zoals voor zijn voorgangers bleef ook voor Vander Haeghen het probleem van de passende behuizing allernijpendst. Een uitkomst leek in zicht te zijn toen in de gemeenteraadszitting van 30 januari 1891 een plan werd voorgelegd dat er toe strekte de archieven over te brengen naar de Troonzaal. Deze zaal diende toen enkel als vergaderzaal voor de militieraad en had overigens veel van haar oorspronkelijk uitzicht verloren door verschillende moderne veranderingen. Een herstel in haar originele staat zou trouwens veel geld kosten. Als bergplaats voor de

archieven was ze evenwel zeer geschikt: de zaal was droog en klaar en rustte op een vloer van ijzeren balken, terwijl het plafond uit soliede gemetselde gewelven bestond. Men kon er acht grote kasten plaatsen met dubbele rekken, terwijl ook tegen de muren een aantal rekken voorzien waren. Een brede gang langs de binnenmuur zou de bereikbaarheid vergemakkelijken. Een kleine leeszaal en een kabinet voor de archivaris werden in twee aanpalende lokalen, gelegen langs de Botermarkt, ingericht. In 1892 waren die werken beëindigd en kon de verhuis van het archief voltooid worden. Intussen had de archivaris een archiefreglement laten goedkeuren door de gemeenteraad in 1890. Hierin is onder meer gesteld dat alleen de archieven van het Ancien Régime vrij consulteerbaar waren. Negen jaar later werd de tijdsgrens van de openbaarheid der archieven verschoven naar het jaar 1830.

De Troonzaal als archiefbewaarplaats was reeds een gevoelige verbetering, maar deze oplossing kon zeker niet als ideaal beschouwd worden. De zaal was immers veel te hoog, hetgeen de archivaris van Stockholm die tijdens een studiereis ook Gent bezocht, deed zeggen dat men, alvorens deel uit te maken van het archiefpersoneel, eerst lessen in turnen moest nemen. Herhaaldelijk drong de archiefcommissie aan op het zoeken naar een betere behuizing. Paul Fredericq stelde in 1902 het belfort en de lakenhalle voor. Het stadsbestuur bleef echter doof voor dit verzoek. Integendeel. Daar de Troonzaal beschikbaar moest zijn voor allerlei manifestaties ter gelegenheid van de Wereldtentoonstelling in 1913, zag Vander Haeghen zich nogmaals genoodzaakt heel het archief te verhuizen. Hij kreeg nu de tweede verdieping en de zolder van het schepenhuis van gedele aan de kant van de Botermarkt ter beschikking.

Vander Haeghen wist het archief met een aantal belangrijke aanwinsten te verrijken. Zo verwierf hij op de veiling Minard alle archieven van de Gentse corporaties (nrs. 237-317 van de veilingcatalogus). Van F. Van Melle kreeg hij in 1884 het archief van de vleeshouwers. In 1896 en volgende jaren werd het archief van de Burgerlijke Godshuizen en van het Bureel van Weldadigheid neergelegd.

Ongetwijfeld is Victor Vander Haeghen dus een voortreffelijk historicus en een opmerkelijke archivaris geweest. Het is zijn enorme verdienste geweest dat hij eindelijk licht heeft gebracht in de amorphe massa archiefbescheiden, dat hij het oud archief op een definitieve wijze heeft geordend en geïnventariseerd.

Maar zijn ijver om op korte termijn orde en klaarheid te scheppen had ook zeer donkere schaduwzijden. Die klaarheid is er immers maar kunnen komen door onder meer de vernietiging van een ontzaglijk groot aantal archiefbescheiden, zowel oude als moderne archieven. En alhoewel de archivaris niet alleen verantwoordelijk is geweest voor deze mateloze destructie, gebiedt de objectiviteit ook de negatieve zijde in dit overzicht te vermelden.

Vooreerst was er het probleem van de familiepapieren, archieven uit sterfhuizen die door de overheid geconsigneerd waren, het best nog te vergelijken met de bekende "insolvente boedelkamer" in Antwerpen. Tot in 1830 waren die bescheiden vrij netjes bewaard geweest in kasten en koffers, opgesteld in de Arsenaalzaal, maar dit meubilair werd toen opgeëist voor het opbergen van de wapens en de munitie van de burgerwacht. De archieven werden dan maar ordeloos opgestapeld op de zolders. Vander Haeghen liet achtereenvolgens de registers en de pakken triëren. Van de 1500 registers werden er 800, daterend uit de 17de en de 18de eeuw, opzij gelegd omdat ze "ne méritent la conservation à aucun titre: livres commerciaux, registres de comptabilité particulière, brouillons (claddeboeken) et journaux de recettes d'impositions". Ze werden gewoon ter vernietiging afgevoerd. Ook met de pakken werd op een minimum van tijd door de archiefmedewerkers en met de hulp van kapitein Van den Bemden schoon schip

gemaakt: 6 kubieke meter werd, met instemming van de archiefcommissie, in 1889 als oud papier verkocht.

Een volgende golf van onoordeelkundige vernietiging teisterde het modern archief. Voor de stedelijke archieven van na de Franse Revolutie had Vander Haeghen zelf nooit belangstelling getoond. Op last van burgemeester Lippens was het ordenen ervan in 1889 toevertrouwd aan een ambtenaar van het stadhuis, Maurice Heins, de latere stadssecretaris. Op diens voorstel besliste het college van burgemeester en schepenen volledige reeksen te laten vernietigen, onder meer het archief van de oude werkplaatsen van liefdadigheid, de registers van de werkmansboekjes, de originele ingevulde formulieren van de volkstellingen, heel het archief van de octrooien (de octrooirechten waren zoals bekend in 1860 afgeschaff), de bezwaarschriften inzake milieuhinder (ten gevolge van het onderzoek de commodo et incommodo), het bedrijfsarchief Van Hoorebeke-Spanoghe en Ferdinand Van Hoorebeke, het volledige politieearchief, dossiers betreffende openbare werken, het archief van de politierechtbank van het jaar IV tot 1838, en nog zoveel andere reeksen meer. Bij een bezoek van de archiefcommissie aan deze "diverses collections, très volumineuses", ter afvoering samengebracht in de Arsenaalzaal, beperkte de archivaris er zich toe zijn spijt uit te drukken over het feit dat de bedienden zoveel tijd hadden verloren met het gedeeltelijk inventariseren ervan. In het vervolg moesten volgens hem de verschillende afdelingen van het stadsbestuur zelf maar beslissen wat er diende bewaard te worden, zodat de afvoer van wat overschoot probleemloos kon gebeuren.

Bij al die massale vernietigingen raakten enkele leden van de archiefcommissie toch in gewetensnood. Julius Vuylsteke stond er op dat in het verslag expliciet vermeld werd dat "les papiers sans valeur ont été vendus conformément aux instructions du collège", en verder: "Il ne peut pas qu'on puisse reprocher un jour à la commission d'avoir outrepassé sa commission". Paul Fredericq kwam daar een volgende keer nog eens op terug en was van oordeel dat de commissie zich in de toekomst best kon onthouden van het uitbrengen van enig advies betreffende vernietigingen. Wat niet belet heeft dat men is blijven doorgaan met het afvoeren van archiefbescheiden. Zo werden in 1907 1,3 ton politieearchieven als oud papier verkocht. Bibliothecaris Ferdinand Vander Haeghen, die in afwezigheid van de burgemeester meestal als plaatsvervangend voorzitter van de archiefcommissie optrad, herhaalde bij elk nieuw voorstel tot vernietiging telkens weer "qu'on devra toujours songer à ce qui pourrait être utile aux collections de la bibliothèque".

Kan men het onherstelbaar verlies betreuren van massa's archiefbescheiden, die door de hedendaagse historicus en archivaris als erg belangrijk worden beschouwd, dan heeft Victor Vander Haeghen zich ook in andere domeinen een slechte verdediger getoond van de belangen van de instelling die aan zijn hoede was toevertrouwd. Men kan zich niet van de indruk ontdoen dat zoon Victor zijn hele loopbaan lang in de schaduw heeft gestaan van de dominerende figuur van zijn vader Ferdinand (Victor heeft zijn vader slechts drie jaar overleefd). In de Stedelijke Commissie voor Monumenten en in de Maatschappij van Geschied- en Oudheidkunde, allebei voorgezeten door Ferdinand, was Victor secretaris, respectievelijk ondervoorzitter. Ferdinand nam, zoals reeds werd aangestipt, in de praktijk ook het voorzitterschap waar van de archiefcommissie. Op elk actieterrein van zijn professionele en wetenschappelijke bedrijvigheid was de archivaris slechts de "assistent" van zijn vader, voor wie de belangen van de bibliotheek boven alles primeerden.

Zo kan dan wellicht verklaard worden waarom Victor Vander Haeghen blijkbaar zonder veel problemen veel van het meest waardevol bezit van het stadsarchief heeft laten overbrengen

naar de stads- en universiteitsbibliotheek. Men krijgt zelfs de indruk dat de archiefcommissie slechts werd samengeroepen met het enige doel weer eens een lijst op te stellen van documenten die moesten afgestaan worden. Deze commissie begon slechts regelmatig te vergaderen vanaf 9 december 1885. Daar boog men zich over de lijst van een eerste lading die naar de bibliotheek diende overgebracht te worden: 63 handschriften, waarvan 48 kronieken van Gent en Vlaanderen, en de complete verzameling stadsaffiches. De bibliothecaris schreef bij de akte van overdracht eigenhandig: "Pièces remises à la bibliothèque: restent la propriété de la ville de Gand, de même que la collection de Gandavensia". Op de eerstvolgende vergadering, 19 januari 1887, werd beslist alle losse kaarten en plannen, de ommelopers van Gent, de verzameling plannen van de Gentse stadsversterkingen in 1590 en het origineel plan van Gent van Hoorenbout van 1619 af te staan; verder nog een kroniek van Borluut uit de 18de eeuw, vier registers van de Gentse huisgelden uit de 18de eeuw, zeven handschriften en vijf ingebonden volumes geschreven en gedrukte stukken. Weer schreef de bibliothecaris: "Ils restent la propriété de la ville". Nadien volgden nog: de volledige collectie dagbladen van het stadsarchief, in totaal 220 ingebonden delen (4 november 1887); 140 liassen, pakken en ingebonden volumes, waaronder een eigenhandig geschreven gedicht van Lucas d'Heere, een massa tekeningen, speelkaarten, kronieken (30 oktober 1890); de gehele verzameling niet-stedelijke affiches tot 1881; de plannen van het stadhuis van architect Schellinck en het archief met de tekeningen afkomstig uit het sterfhuis van architect Louis Roelandt. Een laatste, zeer omvangrijke overdracht greep plaats op oudejaarsavond 1890: de volledige historische en topografische atlas, bestaande uit 7000 prenten, diverse albums en atlassen, het origineel "dbeweerp vanden belfroete" en andere plannen van het belfort, de plannen voor het stadhuis van Keldermans en De Waghemakere, het geschilderd stadsportret van 1534, het schilderij "Doopsel van Keizer Karel" en andere schilderijen; 15.000 vliegende bladen met betrekking tot de stad Gent; 52 volumes bescheiden betreffende de Pacificatiefeesten in 1876; het beroemde handschrift van Marcus Van Vaernewyck *Van die beroerlicke tijden in die Nederlanden*; originele tekeningen van Lucas d'Heere (*Théâtre de toutes les nations*) en van Van Reysschoot; de archieven van de Gentse *Société des beaux-arts et de littérature*, van de hoofdgilden van Sint-Joris, Sint-Antonius en Sint-Michiel; een handschrift van de *Summa* van Thomas van Aquino uit de 14de eeuw; opnieuw enkele tientallen kronieken, waaronder verscheidene van Gent en Vlaanderen in de 16de eeuw en het Politieboek van Justus Billet; een aantal kaarten en plannen, atlassen en ommelopers van Gent. In het contract werd uitdrukkelijk gesteld dat al deze documenten "appartiennent aux archives de la ville de Gand et devront toujours y être réintégrés à première requisition".

Het leek wel alsof het stadsarchief nog slechts een annex was van de universiteitsbibliotheek. Tekenend is in dit verband wel dat Ferdinand Vander Haeghen in 1899 50 gratis exemplaren ter beschikking kreeg van de *Inventaire* van het archief om ze te gebruiken voor internationale ruil ten behoeve van de bibliotheek. En wellicht nog sprekender is het feit dat van de beperkte luxe-editie van de door het archief uitgegeven stadsrekeningen van Julius Vuylsteke het genummerde exemplaar 1 bestemd was voor de bibliotheek, nummer 2 voor het stadsarchief; van deze uitgave werden door Ferdinand Vander Haeghen 80 gratis-exemplaren gereserveerd voor internationale ruil, voor het archief slechts 45 exemplaren.

Nu de meeste pronkstukken uit het stadsarchief overgebracht waren naar de bibliotheek, trok Victor Vander Haeghen hieruit, consequent met zichzelf, een logisch besluit. In de vergadering van de archiefcommissie van 28 april 1902 stelde hij voor het volledig oud archief



Stadsarchivaris Victor Vander Haeghen bij de archiefstukken, die in 1915 op bevel van de Duitsers naar het Rijksarchief in het Geraard de Duivelsteen waren overgebracht. Fotoarchief.

over te brengen naar de bibliotheek; immers, "le local des archives serait avantageusement amassé à la collection des manuscrits gantois de la bibliothèque"! In het ontwerp van de nieuwe bibliotheek – daar was toen al sprake van – zou volgens hem moeten rekening gehouden worden met die optie.

Tenslotte dient nog vermeld te worden dat de stadsarchivaris op 18 september 1888 het omvangrijk notariaatsarchief (276 liassen en omslagen) afstond aan het Gentse rijksarchief, en dat in 1887 een begin werd gemaakt met het overbrengen van vele honderden voorwerpen en documenten naar het Oudheidkundig Museum, als "dépôt pour un terme illimité". De conservator van dit museum, Alfons Van Werveke, werd op 23 maart 1903 tot adjunct-archivaris benoemd.

Bij de beoordeling van deze initiatieven, die men vanuit een hedendaags archiefbeheer op zijn zachtst minder gelukkig moet noemen, houde men – naast de onmiskenbare factor zoonvaderrelatie – rekening met de erg moeilijke situatie waarmee Vander Haeghen geconfronteerd werd. Zijn archiefbewaarplaatsen in het stadhuis waren ontoereikend en slecht uitgerust. De grootscheepse verbouwingen aan het stadhuis in de jaren 80 dreven hem van de ene afgelegen plaats naar de andere. Het stadsbestuur had weinig of geen belangstelling voor het archief en de vernietiging van "grote massa's hinderlijk papier" is van die kant zonet uitdrukkelijk bevolen, dan toch ten zeerste aangemoedigd. De in 1891 ter beschikking gestelde Troonzaal, die wél enige accommodatie bood, diende bij de eerste aanleiding alweer ontruimd te worden. Het heeft er alle schijn van dat Victor Vander Haeghen zich mede door deze gang van zaken heeft laten bewegen tot een aantal – betwistbare – maatregelen.

Maar toch is Vander Haeghen een zeer verdienstelijk archivaris geweest. Bij zijn overlijden op 3 mei 1916 liet hij alvast een goed georganiseerd en geordend depot achter. Zijn opvolgers hoefden slechts op zijn werk voort te bouwen.

Victor Fris werd archivaris in volle oorlogstijd (19 maart 1917). Samen met zijn benoeming schafte de gemeenteraad meteen het ambt van hulparchivaris (toen Alfons Van Werveke) af. Fris toog onmiddellijk aan het werk om in het ietwat verwaarloosd archief weer orde te scheppen. Hij begon met alle uitgeleende stukken op te vragen. Dit leidde tot een boze correspondentie met collega-conservator Alfons Van Werveke van het Oudheidkundig Museum, met wie hij blijkbaar nooit goed heeft kunnen opschieten. Na de Eerste Wereld-oorlog, op 10-14 december 1918, liet Fris het gedeelte van het stadsarchief, dat sinds 1915 in de crypte van het Geraard de Duivelsteen (rijksarchief) was opgeborgen, terug naar het stadhuis brengen.

Het archivarijsschap van Victor Fris heeft weinig sporen nagelaten. Zijn plan om een *Groot Cartularium* uit te geven van alle stukken betreffende de Gentse geschiedenis tussen 700 en 1200 is nooit uitgevoerd. Zijn grootste verdienste als archivaris is geweest dat hij door aankopen en schenkingen de wetenschappelijke bibliotheek aanzienlijk verrijkt heeft. Fris was meer vorsers dan archivaris, meer universiteitsdocent dan stadsambtenaar. De lange lijst van artikelen over de geschiedenis van Gent, en vooral zijn nog steeds niet vervangen monumentale *Histoire de Gand* (1913) zijn een bewijs van het eerste; de cursussen paleografie en diplomatiek van de middeleeuwen, praktische oefeningen en historische kritiek, die hij aan de universiteit doceerde, zijn illustratie van het tweede.

Evenals Fris was zijn opvolger Henri Nowé een leerling van Henri Pirenne. Na de universiteit ging hij de stage volgen van de Ecole des Chartes te Parijs en vervolgens, in 1923, de stage van het Algemeen Rijksarchief te Brussel. Op 1 januari 1924 werd hij archivaris bij het rijksarchief te Gent, en op 1 augustus van het daarop volgende jaar nam hij het ambt op van stadsarchivaris (gemeenteraad van 13 juli 1925). In de gemeenteraad van 14 juli 1930 werd hij bovendien, in opvolging van Alfons Van Werveke, benoemd tot conservator van de oudheidkundige musea (Bijloke museum, Museum der Stenen Voorwerpen, Museum voor Sierkunst) en de historische monumenten.

Als archivaris spande Nowé zich in voor het verkrijgen van een beter aangepaste behuizing voor het stadsarchief. In 1926 stelde hij daartoe de kapel voor van de geschoeide karmelieten in de Lange Steenstraat, die na de verhuis van het Oudheidkundig Museum naar de Bijloke was vrij gekomen. Een betere oplossing werd evenwel gevonden in de gebouwen van de Berg van Barmhartigheid, die in 1929 als instelling had opgehouden te functioneren. In de loop van 1931 werd het archief naar daar overgebracht en op 30 januari 1932 greep de inhuldiging plaats. Zestien jaar later, in 1948, werden ook de administratieve gebouwen van de gewezen Berg bij het archief geïncorporeerd. Het gebouwencomplex was uitstekend geschikt om als archiefdepot te dienen. Men kon zelfs grotendeels de oude rekken, waarop eertijds de panden werden geplaatst, gebruiken voor het opbergen van de archiefregisters, -pakken en -dozen. In hetzelfde gebouw kreeg ook de Commissie voor Monumenten en Stadsgezichten een aantal vergaderlokalen. De bibliotheek van de Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent kreeg een onderkomen in het archief, waar ze sindsdien vrij kan geconsulteerd worden door de vorsers.

Henri Nowé slaagde er in, niet zonder heel wat moeite en strubbelingen, de topografische atlas (*Atlas Goetghebuer*) in 1935 uit de universiteitsbibliotheek terug naar het archief over te brengen. Een andere aanwinst van belang werd geboekt in de jaren vóór de Tweede Wereld-

oorlog, toen de industrieel Jean Voortman het 19de eeuws archief van de firma Texas op het stadsarchief deponeerde. Dat goede voorbeeld werd weldra nagevolgd door de firma Florida (de Hemptinne). De laatste grote beweging in de verzamelingen greep plaats in 1955. Tot op die datum was een deel van het archief der Gentse ambachtsgilden en neringen op het stadsarchief, een ander deel op het rijksarchief; het archief van de Gentse kerkelijke instellingen was eveneens over de beide archiefdepots verdeeld. In 1955 greep dan een ruil plaats: al het archief van de ambachten werd in het stadsarchief ondergebracht, het archief van de geestelijke instellingen (voor zover het archief betrof van die instellingen zelf, en niet stedelijke bescheiden betreffende die instellingen) werd verenigd in het rijksarchief. Hiermee werd een plan gerealiseerd dat al in 1844 was gelanceerd door Prudens Van Duyse.

Zoals zijn voorgangers was ook Henri Nowé zeer bedrijvig als historicus van de Gentse en de Vlaamse geschiedenis. Heel veel van zijn tijd echter heeft hij besteed aan het beheer en de reorganisatie van de stedelijke musea.

Na zijn opruststelling (1 augustus 1957) werd het beheer van het archief toevertrouwd aan Julien Boes. Hij had geen wetenschappelijke opleiding genoten maar had zich zelf opgewerkt in de specifieke archiefproblemen en was daarom al in 1928 tot hulparchivaris benoemd. Boes is voornamelijk bekend om zijn rol in de restauratie van het Kinderen Alijnshospitaal en de inrichting aldaar van het Museum voor Volkskunde, waarvan hij de conservator was. Tijdens zijn archivarisschap werd de zeer omvangrijke reeks bevolkingsregisters, die in 1926 in het stadsarchief was geïncorporeerd, in 1960 opnieuw overgebracht naar de dienst Bevolking aan de Krommewal.

Boes werd opgevolgd door Antoon Wyffels (1 mei 1964), opnieuw een gevormd historicus die bij zijn indiensttreding ongeveer dezelfde beroepservaring had opgedaan als Henri Nowé: stage in de Ecole des Chartes te Parijs, assistent bij het rijksarchief te Gent. Wyffels zette zich in voor de verbetering van het gebouw (algehele restauratie van de gevel van het huis van de regent van de Berg, vernieuwing van de dakbedekking en brandbeveiliging in het depot), en vooral voor het op gang brengen van een project van nieuwbouw op de binnenkoer. Het bouwdoossier werd in 1968 voltooid, maar tot vandaag is de nieuwbouw nog niet gerealiseerd. In afwachting werd in 1967 een hulpdepot in gebruik genomen in het Prinsenhof.

Was er onder Nowé en Boes weinig aan inventarisatie gedaan, dan werkte Antoon Wyffels een plan uit voor het opstellen van inventarissen en indices. Hij liet een aantal delen met analyses op de 14de en 15de eeuwse schepenregisters van de keure verschijnen. Onder zijn archivarisschap werd het Munten-en Penningenkabinet overgebracht naar het Bijlokemuseum.

Met ingang van 1 januari 1971 werd Antoon Wyffels directeur van de nieuw opgerichte Dienst voor Culturele Zaken. Hij werd opgevolgd door Johan Decavele, die op 1 mei 1971 zijn ambt van stadsarchivaris opnam.

LIJST VAN DE GENTSE STADSARCHIVARISSEN

1. FRANÇOIS J.-P. HYE SCHOUTHEER (1785 - 29 december 1831): 1817 tot zijn dood.
2. CHARLES PARMENTIER (12 germinal jaar XII=2 april 1804 - 5 mei 1838): 1 januari 1832 tot zijn dood.
3. PRUDENS VAN DUYSE (17 september 1804 - 13 november 1859): 28 mei 1838 tot zijn dood.
4. EDMOND DE BUSSCHER (18 januari 1805 - 17 januari 1882): 21 januari 1860 tot zijn dood.
5. VICTOR-AUGUSTIN VANDER HAEGHEN (26 september 1854 - 3 mei 1916): 6 april 1882 tot zijn dood.
6. VICTOR FRIS (18 februari 1877 - 24 mei 1925): 19 maart 1917 tot zijn dood.
7. HENRI NOWÉ (15 december 1894): 1 augustus 1925 - 31 juli 1957
8. JULIEN BOES (14 januari 1899 - 29 oktober 1968): 1 augustus 1957 - 31 januari 1964.
9. ANTOON WYFFELS (24 december 1932): 1 mei 1964 - 31 december 1970.
10. JOHAN DECAVELE (30 maart 1943): 1 mei 1971.

BIBLIOGRAFIE

- CH. PARMENTIER en A. VAN LOKEREN, *Notice sur le dépôt des archives de Gand*, in: MSH, 1835, 54-88.
- L.P. GACHARD, *Notice historique et descriptive des Archives de la Ville de Gand*, in: Mémoires de l'Académie royale de Belgique, XXVII, 1852.
- Visite aux archives de Gand par un commissaire du gouvernement impérial en 1812*, in: MSH, 1883, 468-471.
- F. DE POTTER, *Petit cartulaire de Gand*, Gent, 1885: Introduction.
- V. VANDER HAEGHEN, *Les archives communales de Gand en 1883 et 1884*, in: MSH, 1884, 482-484.
- Id., *Les archives de la ville de Gand en 1885 et 1886*, in: MSH, 1887, 114-116.
- Id., *Papiers conservés dans les combles de l'hôtel de ville de Gand*, in: MSH, 1889, 344-347; 1890, 73-76.
- Id., *Les armoiries des registres scabinaux de Gand*, in: MSH, 1889, 1-22.
- M. HEINS. *Gand, sa vie et ses institutions*, I, Gent, 1912-1915, 378-386: Les archives communales.
- H. NOWÉ, *Het belfort van Gent*, Gent, 1949.
- Id., *Quelques aspects des Archives de la Ville de Gand*, in: Archives, Bibliothèques et Musées de Belgique, XXII, 1951, 14-18.
- A. WYFFELS, *Het stadsarchief te Gent*, in: Archief- en Bibliotheekwezen in België, XLI, 1970, 236-247.
- F. VAN TYGHEM, *Het Stadhuis van Gent*, I, Brussel, 1978, 220, 249.
- J. DECAVELE, *Berg van Barmhartigheid werd berg van historische weelde*, in: De Financieel-Economische Tijd, 9 september 1978, 22.
- Verder nog het 'archief' van het stadsarchief: E. DE BUSSCHER, *Notes concernant les Archives, 1817-1850* (ms.); de correspondentie vanaf 1817; de verslagen van de archiefcommissie 1882-1982; de jaarverslagen van het stadsarchief (deze laatste vanaf 1841 ook afgedrukt in het *Mémorial Administratif de la Ville de Gand* en vervolgens *Rapport sur l'administration et la situation de la ville de Gand/ Verslag over het bestuur en de toestand der stad Gent*).
- Nécrologie (François Hye-Schoutheer)*, in: MSH, 1833, 64-65.
- P. VAN DUYSE, *Nécrologie (Charles Parmentier)*, in: MSH, 1838, 1-3.
- V. VANDER HAEGHEN, *Parmentier (Charles)*, in: Biographie Nationale, XVI, 1901, 647-648.
- J. DECAVELE, *Prudens Van Duyse als stadsarchivaris van Gent*, in: Jaarboek (van de Heemkundige Kring) de Oost-Oudburg, XI, 1973-1974, 19-29.
- Nécrologie (Edmond De Busscher)*, in: MSH, 1883, 503; Annuaire de l'Académie royale de Belgique, 1883, 389.
- G. VANDEN GHEYN, J. CASIER en V. FRIS, *In memoriam Victor van der Haeghen, Vice-président de la Société d'histoire et d'archéologie de Gand*, Gent, 1916.
- H. VAN WERVEKE, *Victor Fris (1877-1929)*, in: Rijksuniversiteit te Gent. Liber Memorialis 1913-1960. Faculteit der Letteren en Wijsbegeerte, Gent, 1960, 198-201.
- M. VAN WESEMAEL, *In memoriam Julien Boes*, in: Oost-Vlaamse Zanten, 1968, 202-203.

LIJST DER AFKORTINGEN

AG

Atlas Goetghebuer

ARA

Algemeen Rijksarchief Brussel

BRUG

Bibliotheek Rijksuniversiteit Gent

Ed.

Edidit, uitgave verzorgd door

HKCG

Handelingen van de Koninklijke Commissie
voor Geschiedenis

HMGOG

Handelingen der Maatschappij van Geschied-
en Oudheidkunde te Gent/Handelingen der
Maatschappij voor Geschiedenis en
Oudheidkunde te Gent

MSH

Messenger des Sciences et des Arts de la
Belgique ou Nouvelles Archives historiques/
Messenger des Sciences historiques ou
Archives des Arts et de la Bibliographie
de Belgique

RAG

Rijksarchief Gent

SAG

Stadsarchief Gent

*

verwijst naar een handgeschreven, getypte
of gedrukte inventaris aanwezig in de
leeszaal van het stadsarchief.

DEEL I

De hoge gezagsorganen die tijdelijk of permanent in Gent zetelden hebben hun sporen nagelaten in het stedelijk archief: zo de Wetachtige Kamer, de Raad van Vlaanderen, het kasselrijbestuur van de Oudburg. Het was echter vooral in de Staten van Vlaanderen dat Gent zelf een belangrijke rol speelde. In dit vertegenwoordigend lichaam, dat medezeggenschap bezat in het landsbestuur, waren praktisch alleen de grote steden of drie "Leden", Gent, Brugge en Ieper, vertegenwoordigd met daarbij vanaf ca. 1350 als vierde "Lid" de kasselrij van het Brugse Vrije. De vergaderingen werden afwisselend bij één der "Leden" gehouden. Het feit dat een pensionaris van de stad waar de zitting dan plaats greep als griffier fungeerde, verklaart de aanwezigheid van archiefbescheiden hieromtrent in elk der drie steden. Het centraal archief van de Staten van Vlaanderen berust op het Rijksarchief te Gent.

*Inv. nr. 85/1.

A. Briefwisseling

1. INGEKOMEN BRIEVEN VAN DE RAAD VAN VLAANDEREN
1550-1794

Reeks 1
7 bundels

Originele brieven waardoor het stadsbestuur officieel in kennis wordt gesteld van de beslissingen die door het centraal bestuur getroffen zijn. Deze verordeningen bereikten de stad langs de Raad van Vlaanderen om.

2. INGEKOMEN BRIEVEN VAN DE RAAD VAN VLAANDEREN
1581-1793

Reeks 1/1
7 bundels

*Inv. nr. 88(A), trefwoordenindices.

3. PLAKKATEN VAN DE VORST
1531-1799

Reeks 1 bis
17 dozen

In druk verschenen vorstelijke verordeningen. Deze edicten en ordonnanties bereikten de magistrat via de Raad van Vlaanderen.

4. INGEKOMEN BRIEVEN
1450-1795

Reeks 2
40 registers en
146 bundels

Bevat ook brieven gericht aan de Staten van Vlaanderen.

5. REGISTERS VAN INGEKOMEN BRIEVEN
1718-1734

Reeks 2 bis
5 registers

<p>6. INGEKOMEN BRIEVEN. AUTOGRAFEN 1457-1794 Eigenhandig geschreven en/of ondertekende brieven van bekende personen: Karel de Stoute, keizer Karel V, de aartshertogen Albrecht en Isabella, Lamoraal van Egmont, e.a. Met index op de namen van de briefschrijvers. Bevat ook brieven gericht aan de Staten van Vlaanderen.</p>	<p>Reeks 2 ter 3 registers</p>
<p>7. AUTOGRAFEN 1547-1911 Brieven gericht aan diverse instanties en personen. Er raakten hier ook andere stukken tussen, die door de 19de eeuwse samenstellers van de serie als handschriftelijk waardevol werden beschouwd: kredietbrieven, contracten, enz.</p>	<p>Reeks 2 ter 1 doos en 1 bundel</p>
<p>8. BRIEFWISSELING TUSSEN HET CENTRAAL BESTUUR EN DE HOOGBALJUW VAN GENT 1645-1708 Briefwisseling van de hoogbaljuw met de gouverneur-generaal en de Rekenkamer. De hoogbaljuw was een vorstelijk officier, die samen met het schepencollege de stad bestuurde. De briefwisseling is interessant omdat ze veel gegevens aanbrengt over de verdediging van de stad bij de inval van de Franse legers onder Lodewijk XIV.</p>	<p>Reeks 2 ter 1 register</p>
<p>9. UITGAANDE BRIEFWISSELING 1550-1794 Minuten van de uitgaande brieven van het stadsbestuur.</p>	<p>Reeks 3 104 bundels</p>
<p>10. BRIEVENBOEKEN VAN UITGAANDE BRIEVEN 1718-1734</p>	<p>Reeks 3 bis 7 registers</p>

B. Rekenkamer

De Rekenkamer van Vlaanderen was de voortzetting van de financiële sectie van de in 1386 door hertog Filips de Stoute opgerichte *Camere van den Rade* te Rijsel. Op enkele perioden na bleef deze Rekenkamer te Rijsel gevestigd. Na de verovering van deze stad door Lodewijk XIV werd ze naar Brugge (1668) en nadien naar Brussel (1681) overgebracht. In 1735 had de fusie plaats met de Rekenkamer van Brabant. De instelling oefende controle uit op het beheer van domeinen en financiën, registreerde en bekrachtigde privileges, octrooien, benoemingsbrieven, enz. en fungeerde als archief voor de eigendomstitels van de vorst. Het centraal archief van de Rekenkamer van Vlaanderen is verspreid over het Algemeen Rijksarchief te Brussel en de Archives départementales du Nord te Rijsel. Het Rijksarchief en het Stadsarchief te Gent bezitten bescheiden in verband met de Rekenkamers.

II. REKENKAMERS

14de - 18de eeuw

- Index op de charters betreffende de jurisdictie van de Rekenkamer van Vlaanderen, 14de - 17de eeuw.
- Lijst met de namen van het hoger personeel, 14de - 17de eeuw.
- Rekeningen van de uitgaven van de Rekenkamer, 1580-1674.
- Rekeningen van de ontvangsten uit de vorstelijke domeinen, uit confiscaties en uit renten, voornamelijk betrekking hebbend op het Kwartier van Gent (het oostelijk deel van het graafschap), 16de-18de eeuw.
- Diverse voorgelegde rekeningen: betreffende de spijkers (oorspronkelijk een belasting in graan, later in landbouwproducten en geld) van Kortrijk, 16de eeuw; Gent, 16de eeuw-1698 en Brugge, 1642; betreffende de tol van Biervliet en Rupelmonde, 1688-1698; werken en reparaties te Dendermonde en Appels, 1696-1697 en militaire aangelegenheden, 1701-1743.
- Rekeningen van de ontvanger der exploten van de Raad van Vlaanderen (de ontvanger die de boeten en nog enige andere inkomsten van de Raad inde en die de meeste uitgaven deed in verband met de werking van deze instelling), 1615-1683.
- Rekeningen van het "penneghelt" Dit was het bedrag dat door de ontvangers diende betaald te worden bij het voorleggen van de rekeningen in de Rekenkamer, 1626-1671.
- Land- en renteboeken van huizen naast en achter het Prinsenhof te Gent, verkocht in 1649; van de heerlijkheid Wessegem, 1669, en van het Land van Waas, 1689.
- Varia, ook betreffende de andere Rekenkamers: de Brabantse, de Gelderse en de Vlaamse te Brugge, 16de-18de eeuw.

Reeks 4

121 registers en
47 bundels

C. Raad van Vlaanderen en Wetachtige Kamer van Vlaanderen.

De Raad van Vlaanderen was de justitieraad of hoogste gerechtshof van het graafschap Vlaanderen. Hij was de voortzetting van de gerechtelijke sectie van de door hertog Filips de Stoute in 1386 opgerichte Camere van den Rade. In 1498 nam hij zijn intrek in het Gravensteen te Gent. Behalve twee korte perioden (1577-1584 en 1678-1679) zetelde hij er tot 1778, toen hij verhuisde naar het voormalig jezuietenklooster in de Voldersstraat. Hij werd afgeschaft op 27 november 1795. De Raad was in eerste instantie bevoegd voor de zogen. voorbehouden gevallen (majesteitsschennis, valsmunterij, oproer en zware verstoring van de openbare orde, enz.). Verder werd een groot aantal zaken bij de Raad aanhangig gemaakt, soms door de partijen, meestal echter door de procureur-generaal. Een groot percentage betrof de geschillen tussen steden, kasselrijen, allerlei instellingen. De Raad was het enige beroepshof in Vlaanderen. Het archief van de Raad van Vlaanderen bevindt zich in het Rijksarchief te Gent.

* J. Buntinx, *Inventaris van het archief van de Raad van Vlaanderen*, 9 dln., Brussel, 1964-1979.

De Wetachtige Kamer was het opperste leenhof in Vlaanderen. Het centraal archief wordt in het

Rijksarchief te Gent bewaard, terwijl de leenverheffingen en denombrementen in het Algemeen Rijksarchief te Brussel berusten.

Daar naast de feodale heren ook de raadsheren van de Raad van Vlaanderen tot de Wetachtige Kamer behoorden en de twee instellingen samen in het Gravensteen zetelden, raakten de archieven vermengd. Dit vindt dan zijn weerspiegeling in de verzameling bescheiden in het stadsarchief.

12. RAAD VAN VLAANDEREN EN WETACHTIGE KAMER

15de - 18de eeuw

- Afschriften en indices van sententies. Sommige registers bevatten ook privileges, octrooien, enz., stukken die van belang waren voor het aanhangig maken van een zaak, 15de - 18de eeuw.
- Rekwesten aan de Raad om de tegenpartij te mogen dagvaarden, 1500-1793.
Briefwisseling met hoge instanties:
 - a. Brieven van het centraal gezag gericht aan de Raad van Vlaanderen, 1560-1762.
* Inv. nr. 88(B), trefwoordenindex.
 - b. Afschriften van brieven van en naar het centraal gezag, 1716-1717.
- Rekeningen van de ontvanger der exploten van de Raad van Vlaanderen, 1572-1775.
- Namptissementboeken, 1587-1730. Het namptissement is een bedrag dat aan de griffie van de Raad moet gestort worden als borgsom of als voorlopige tegemoetkoming aan de tegenpartij.
- Diverse handboeken van Valentijn de Roose, advocaat bij de Raad van Vlaanderen, 1653-1717; van Philippe Billiet, procureur bij de Raad, 1693-1742; van Gillis d'Hanins, procureur bij de Raad, 1696-1727; van Philippe de Werchin, deurwaarder bij de Raad, 1722-1762; en anderen.
- Sententierol, 1667-1677. Rol waarop de griffier of zijn klerken de minuten van de sententies inschreven.
- Verzameling van stukken betreffende de wijze van procederen ("styl van procedueren") in de Raad van Vlaanderen, 17de - 18de eeuw.
- Bundels van de rapportgelden, 1704-1741. Bij elk proces moesten enkele raadsheren een verslag of rapport van onderzoek opstellen, dat aan de president en de overige raadsleden werd voorgelegd; ze kregen hiervoor speciale vergoedingen.
- Varia betreffende de Wetachtige Kamer: vonnissen, formuleren, lijsten van de heerlijkheden en lenen die ervan afhingen, enz., 17de eeuw.

Reeks 5

1 rol, 45 registers
en 8 bundels

Soeverein-baljuw, zie **J. Diverse rekeningen**, nr. 33

D. Luitenant-civil van de Indaghinghe van Gent

Door de oprichting van de Indaghinghe van Gent (14 februari 1541) stelde keizer Karel V na de Gentse opstand van 1539-1540 paal en perk aan de ongebreidelde macht van de Gentenaars

over het omliggende platteland. Tot dan werden allerlei contracten en schuldbekentenissen in verband met verpachtingen en leningen die de Gentse notabelen aan plattelandsbewoners hadden toegestaan, opgesteld door de Gentse schepenen van de keure. Alle betwistingen dienaangaande werden berecht door diezelfde schepenen, zodat zij tegelijkertijd partij en rechter waren. Keizer Karel brak deze monopoliepositie af en liet deze aangelegenheden voortaan door een van hem rechtstreeks afhankelijke "luitenant-civil" regelen. Diens bevoegdheid strekte zich uit over een groot gedeelte van de huidige provincie Oost-Vlaanderen. De eenmansrechtbank zetelde in het Gravensteen, reden waarom zijn archief versmolten raakte met dit van de Raad van Vlaanderen. Het archief van de luitenant-civil bevindt zich in het Rijksarchief te Gent.

13. LUITENANT-CIVIL

16de - 18de eeuw

- Diverse handdoeken van Philips Odemaer, 1631-1697; van Pieter Neyt, 1672; van Thomaes Lammens, 1685-1702; van procureurs bij deze instelling, en anderen, 17de - 18de eeuw.
- "Extrahier"-boeken, met uittreksels uit de rollen van de luitenant-civil, 1695-1769.
- Enkwestboek, 1750-1770. Verslagboek van al de verhoren door de gedaagden ondergaan ter zitting voor de luitenant-civil.
- Verweerdersboek, 1752-1764. Bevat per zaak een chronologisch overzicht van de verschillende fasen van de gerechtelijke procedure.
- Varia. Lijst van de "parochies" die onder de bevoegdheid vallen van de luitenant-civil, 1543; brief van de vorst aan de luitenant-civil i.v.m. een rekwest van de schepenen van Aalst en Geraardsbergen, 15 juni 1589; handboeken van Anthoine de Clievère, procureur, 1662-1664; decreet betreffende vrijstelling van belasting, 1682-1683; decreet i.v.m. het salaris van de griffier bij de Indaghinghe, 14 maart 1692; ordonnantie betreffende de procureurs, 4 maart 1775; diverse andere stukken.

reeks 5 bis

en 5 ter

22 registers en
1 bundel

E. Kasselrij van de Oudburg en Burggravie van Gent

Kasselrijen waren de belangrijkste gerechtelijke en administratieve omschrijvingen waarin het graafschap Vlaanderen was onderverdeeld. Ze ontstonden in de 11de eeuw, toen de vroegere Karolingische gouwindeling verdween, rondom de voornaamste grafelijke burchten die er het centrum van waren. Vanaf de 13de eeuw werd de kasselrij bestuurd door een baljuw en een schepenenbank. Naast het oorspronkelijk grafelijk gebied in de onmiddellijke omgeving van het Gravensteen, strekte de Oudburg zich uit over 46 parochies in het noorden, westen en oosten van Gent: de linker Scheldeoever vormde de grens. Het archief van de kasselrij van de Oudburg bevindt zich in het Rijksarchief te Gent.

De burggraven van Gent, oorspronkelijk de bewaarders of *castellani* van het Gravensteen, bezaten, nadat ze in het beheer van de kasselrij vervangen waren door een grafelijke baljuw, toch nog een heerlijkheid, de Burggravie van Gent genoemd. Het zwaartepunt ervan lag in Heusden, maar afhankelijke lenen lagen over heel Vlaanderen verspreid. Het archief van de Burggravie van Gent wordt bewaard in het Rijksarchief te Gent.

14. OUDBURG EN BURGGRAVIE

13de - 18de eeuw

- Copie uit het "Witteboek" (reeks 93 bis) van de keure van Desteldonk, Sleidinge en Lovendegem (1268, waarschijnlijk echter van 1248).
Ed. D. Berten, *Coutumes des Seigneuries enclavées dans le Vieuxbourg de Gand*, in: *Coutumes des Pays et Comté de Flandre, Quartier de Gand*, IX, Brussel, 1904, 25-45 (Nederlandse tekst); J. Simon, *La Charte de Desteldonck, de Sleydinge et de Lovendegem*, in: *Bulletin de la Commission des anciennes lois et ordonnances de Belgique*, VIII, 1929, 100-110 (Latijnse tekst).
- Leenboek van de Oudburg (de titel "Leenboek van de Burggravie" is foutief, aangezien ook andere lenen beschreven zijn). In het register zijn alle leenmannen vermeld met hun lenen, diensten, prestaties en betalingen. Het is een copie van een register uit de Rekenkamer van Rijsel (ARA, *Rekenkamer*, 1091) met enige bijgevoegde stukken: een denombrement van de Burggravie, copies van sententies in verband met de Oudburg, enz. (16de eeuw). Hierbij bevindt zich ook een tafel waarin de twee registers minutieus met elkaar vergeleken worden.
- Denombrementen van de Burggravie, 1490, 1510, 1679. Voor de Franse tekst van het denombrement van 1510, cf. ook *Stadscharters*, 838. Uitgave op basis van de teksten van 1490 en 1510 in: D. Berten, o.c., 571-592 en 612-622.
- Bundels van processen tussen de schepenen van de keure en de kasselrij van de Oudburg, 15de - 18de eeuw.
- Bundels van processen in verband met de Burggravie, 1564-1725.
- Landboek van de heerlijkheid van Avrije, 17de - 18de eeuw.
- Costumen van de Oudburg, 17de - 18de eeuw.
Cf. D. Berten, *Coutume du Vieuxbourg de Gand*, in: *Coutumes des Pays et Comté de Flandre, Quartier de Gand*, VIII, Brussel, 1903, 3-370.
- Lijst van alle weefgetouwen binnen de kasselrij van de Oudburg, 1792.
Ed. V. Vander Haeghen, *Notes sur les archives du Vieuxbourg*, in: MSH, 1888, 342-344.

Reeks 7 bis

9 registers en
15 bundels

F. Staten-Generaal

De Staten-Generaal waren de vergaderingen van de gevolmachtigde afgevaardigden van de Staten der verschillende gewesten in de Nederlanden. Als instelling dateert de eigenlijke oprichting van 1463. Op 6 september 1576 riepen de Staten van Brabant, en niet meer de vorst zoals voorheen, de Staten-Generaal samen. Deze stelden zich in de plaats van de koning en wilden het regime en de constitutie wijzigen. Zij speelden in de daaropvolgende jaren een vooraanstaande rol als bestuurslichaam. Na de scheuring van de Nederlanden verloren ze in het Zuiden volledig hun betekenis. De archieven berusten in het Algemeen Rijksarchief te Brussel en voor de periode na 1576 tevens in het Algemeen Rijksarchief te 's-Gravenhage.

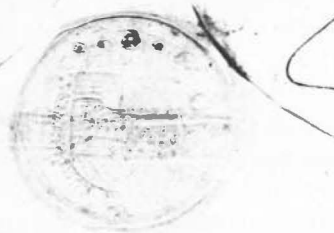
7^{me} mai 1608

A Leyde le 7^{me} mai 1608

Nous Albrecht & Isabella mes
 ont pour plusieurs bons respects ordonné et
 ordonnent par ceste, qu'au Consistoire de La Haye et par le Grand
 de Gand, tant en la présente année, qu'en l'année suivante, les personnes dénommées
 pour l'un et l'autre ban, soit par J. de L. ou par L.
 Commissaires par eux députés au Consistoire de La Haye de Flandres,
 auront à garder et observer l'ordre qui suit, à savoir que les
 deux premiers des deux bans tiendront la première et seconde place,
 sans que les Commissaires puissent s'entremettre, et quant à tous les
 autres et autres dénommés, occuperont et tiendront leur place et
 rang, selon qu'ils seront plus anciens au serment et serment de la
 ville, sans que qui au dit lieu aura de l'élévation, s'il en a, auront
 leur rang immédiatement après les deux premiers, et entre les
 deux, celui qui tiendra la première, qui seront les plus anciens au
 serment de la ville, fait à Bruges, et par les deux et cetera
 secret de l'Empereur et de la Reine.

Albrecht & Isabella

Par ordonnance de leurs Altes



Brief vanwege de aartshertogen Albrecht en Isabella aan de magistraat betreffende de schepenbenoemingen voor de jaren 1608 en 1609. Autografen, 7 mei 1608. Reeks 2 ter.

15. STATEN-GENERAAL

1576-1579

Handelingen van de Staten-Generaal, 1 oktober - 16 december 1576, en voorwaarden waarop de Staten-Generaal bereid waren aarfshertog Matthias te aanvaarden als gouverneur-generaal, in opvolging van Don Juan (1579).

Ed. J.C. De Jonge, *Résolutions des Etats-Généraux des Pays-Bas de 1576 et 1577, mises en ordre et augmentées de notes et de pièces justificatives*, 2 dln., 's-Gravenhage, 1828-1831; L.P. Gachard, *Actes des Etats Généraux des Pays-bas, 1576-1585. Notice chronologique et analytique*, 2 dln., Brussel, 1861-1866; N. Japikse, *Resolutiën der Staten-Generaal 1576-1601*, 11 dln., 's-Gravenhage, 1915-1941 (RGP).

Reeks 8

2 registers

G. Staten van Vlaanderen

16. RESOLUTIES VAN DE STATEN VAN VLAANDEREN

1564-1683

Als Lid van de Staten beschikte Gent o.m. over deze registers met resoluties of notulen van de beraadslagingen. Vooral de eerste drie (1564-1574, 1578 en 1578-1579) zijn zeer belangrijk, omdat de resoluties over deze jaren elders niet meer voorhanden zijn.

Reeks 9

22 registers

H. Comptabiliteit in verband met de oorlog tegen Maximiliaan van Oostenrijk

De steeds stijgende spanning en onrust na de dood van Karel de Stoute te Nancy werden nog verscherpt door het huwelijk van Maria van Bourgondië met Maximiliaan van Oostenrijk, en liepen na de plotse dood van de vorstin op 27 maart 1482 uit op een allesverwoestende burgeroorlog. Maximiliaan, gesteund door de meerderheid van de Nederlandse gewesten, ging een confrontatie aan met de drie "Leden" van Vlaanderen onder de leiding van Gent en met de hulp van Karel VIII van Frankrijk. Toen Maximiliaan en Karel VIII op 30 oktober 1489 met elkaar vrede sloten te Montils-lez-Tours, werd aan Gent een zware geldelijke boete opgelegd. Een nieuwe golf van opstandigheid die de Leden op aandringen van Filips van Kleef over Vlaanderen lieten losbarsten, maakte dat met de uitvoering van dit verdrag pas een begin werd gemaakt na de Vrede van Cadzand (29 juli 1492). Gent diende een boete te betalen van 300.000 kronen. Tijdens de oorlogshandelingen werd een deel van de stadscomptabiliteit naar een aparte oorlogskas overgeheveld. Deze oorlogsrekeningen zijn samengebracht met de fiscale registers, stammend uit de periode na de Vrede van Cadzand.

17. OORLOGSKAS EN REKENINGEN VAN DE OPGELEGDE BOETE

1477-1493

1. Rekening van de hoofdelijke omstelling van een oorlogsbelasting

Reeks 20

19 registers

opgehaald door de koninkstavels van de Sint-Jans- en de Sint-Pieters-parochie (1477?).

2. Rekening betreffende de inkomsten en de uitgaven in het Kwartier van Gent van de omstelling van resp. 10.000 en 40.000 kronen, opgelegd op 1 oktober en 2 december 1483 door de Leden van Vlaanderen voor de financiering van de oorlog.
3. Id., betreffende de oorlogsbelasting van 20.000, 40.000 en 40.000 kronen, opgelegd op 6 april (n.s.), 13 augustus en 15 november 1484.
4. Rekening van de geconfisqueerde renten op de stad Gent, in het bezit van personen die de partij hebben gekozen van hertog Filips de Schone, en waarvan de opbrengst door de koning van Frankrijk en de Leden van Vlaanderen aan Gent wordt toegekend, 15 augustus 1488 - 8 december 1489. In het register worden vluchtelingen genoemd te Brugge, Ieper, Oudenaarde, Rijsel, Douai, Seclin, Doornik, Bergen, Zinnik, Dendermonde, Damme, Aalst, Ardooie, Antwerpen, Mechelen, Lier, Herentals, Rumst, Diest, Vilvoorde, Brussel, Bergen op Zoom, Middelburg. Blijkens het register was het aantal personen dat een onderkomen gevonden had in Rijsel en Mechelen zeer groot.
5. Rekening van de geconfisqueerde goederen van gevluchte Gentenaars en personen die de partij van de vijand hielden, 10 november 1488 - 28 november 1489.
De volgende plaatsen worden genoemd als toevluchtsoord: Hulst, Land van Waas, Dendermonde, Aalst, Oudenaarde, Diksmuide, Brugge, Brugse Vrije, Lessen, Doornik, Rijsel, Valenciennes, Saint-Omer, Antwerpen, Mechelen, Tienen, Bergen op Zoom, Holland, Zeeland, Bretagne. Het register bevat een gedetailleerde identificatie van elk der personen: adres van de woonplaats in Gent, beroep, bezit, enz.
- 6.-7. Rekening van de inkomsten en uitgaven voor soldij, aankoop van artillerie en andere aangelegenheden van de oorlogvoering, 20 november 1487 - 12 december 1489.
8. Id., 15 augustus 1489 - 5 februari 1490 (n.s.).
9. Id., 4 februari 1489 (n.s.) - 14 augustus 1489.
10. Rekening van de geconfisqueerde inkomsten (pachten, renten, tegoeden voor gepresteerd werk, enz.) van personen die uit Gent gevlucht zijn, 20 november 1490 - 31 maart 1491 (n.s.).
11. Id., 20 augustus - 20 november 1491.
11. Bis. Id. 20 november 1491 - 31 maart 1492 (n.s.).
De gevluchten verblijven te: Aalst, Oudenaarde, Brugge, Damme, Knesselare, Kortrijk, Ninove, Aalst, Oudenaarde, Harelbeke, Geraardsbergen, Ieper, Waasten, Poperinge, Menen, Biervliet, Nieuwpoort, Kassel, Dendermonde, Hulst, Tourcoing, Rijsel, Antwerpen, 's-Hertogenbosch, Leuven, Brussel, Henegouwen, Zeeland.
12. Rekening van de oorlogsbelasting opgelegd door Filips van Kleef aan Hulsterambacht, Saaffinge, Axel, Axelambacht, Land van Waas, Land van Beveren, 16 juli 1491 - 8 oktober 1491.

13. Rekening van de inkomsten en uitgaven van de "zesmannen", belast met de organisatie van de wacht op de vesten en het onderhoud van de stadsversterkingen, 15 augustus 1491 - 14 augustus 1492.
14. Rekening van de verplichte lening van de stad Gent voor het betalen van de bij de Vrede van Cadzand opgelegde boete, 1492-1493.
Ed. M. Boone, *De Gentse verplichte lening van 1492-1493*, in: HKCG, CXLVII, 1981, 247-305.
15. Register van evenredige belastingen, geheven in de koninkstavelrijen buiten de Sint-Joris- en buiten de Dendermondsepoort (1493?).
Cf. M. Boone, M. Dumon en B. Reusens, *Immobiëlenmarkt, fiscaliteit en sociale ongelijkheid te Gent, 1483-1503*, Heule, 1981, 116-134 (Standen en Landen, LXXVIII).
16. Belasting van 1 gulden per huisgezin, geïnd door de koninkstavelen van de Sint-Jakobsparochie, 1492.
Ed. (in tabelvorm): W. Blockmans, *De belastingbetalers te Brugge, 1488-1490 en te Gent, 1492-1494, Register van persoonsnamen*, in: W. Blockmans, C. Pauwelyn en L. Wynant, *Studiën betreffende de sociale structuren te Brugge, Kortrijk en Gent in de 14de en 15de eeuw, III: Tabellen en registers van persoonsnamen*, Heule, 1973, 213-287 (Standen en Landen, LXIII).
17. Id., Sint-Michielsparochie, 1492.
18. Register van evenredige belastingen geheven in de Sint-Jakobsparochie, 1492.
Ed. (in tabelvorm): W. Blockmans, *De vermogensstructuur in de Sint-Jakobsparochie te Gent in 1492-1494*, in: o.c., 150-198.

I. Beden, subsidies en belastingen

Vooraf op het vlak van de toekenning van de bedden speelden de Staten van Vlaanderen een belangrijke rol. Deze bedden waren vrijwillige en accidentele (soms ook tijdelijk doorlopende) heffingen, die op verzoek van de vorst bediscussieerd en goedgekeurd werden door de Staten van de afzonderlijke gewesten. De te innen som werd volgens een vaststaande sleutel over de steden en landelijke omschrijvingen verdeeld (de repartitiesleutel was het zogen. Transport van Vlaanderen). Vanaf de eerste helft van de 16de eeuw verwierven de Staten het recht om controle uit te oefenen op het gebruik van die gelden en trokken ze de inning ervan naar zich toe. Geleidelijk werd er naar gestreefd de verouderde repartitie te vervangen door een stelsel van indirecte belastingen, dat voor de Staten zelf ook voordelen inhield: deze heffingen, vooral op bier, wijn, vee en het malen van graan, waren permanent en de winst, na aftrek van bedden en subsidies, kwam de Staten toe, die er een eigen begroting konden mee opbouwen. De leden, die de Staten domineerden, zagen er nauwlettend op toe dat de ganse fiscaliteit steeds in voor hen gunstige omstandigheden behouden bleef. Pas in de 18de eeuw kregen ook de ondergeschikte omschrijvingen meer medezeggenschap, en werd het beheer van de inning overgeheveld naar een onafhankelijke provinciale ontvanger-generaal.

18. DIVERSE HEFFINGEN

1506-1787

Reeks 2534 registers en
2 bundels

1. Oorlogsrekening van de oorlog tegen Gelre, 20 juli 1506 - 31 augustus 1509.
2. Rekeningen van het garnizoen in de citadel van Gent, 1540-1543
- 3.-7.-8. Oorlogsrekeningen van de Vier Leden voor het financieren van de oorlog tegen Frankrijk, 1558.
4. Rekening voor het Kwartier van Ieper van de repartitie van de bede van 240.000 gulden door de Vier Leden toegestaan in december 1544.
- 5.-6. Oorlogsrekeningen van de Staten-Generaal voor het financieren van de oorlog tegen Frankrijk, 1558.
9. Verkopen van en taxatie op renten in de kasselrij Kortrijk en het Kwartier van Ieper, 1572-1573.
10. Oorlogsrekeningen van de Vier Leden, 1574-1576.
- 11.-14.-17. Rekening van de achterstallige betalingen van de "generale middelen" (maalderij-, bestiaal-, bier-, graan-, wijngeld) in het Kwartier van Gent, 1581-1582, 1588-1589, 1590.
12. Rekening van de inkomsten en uitgaven voor de verdediging van Menen, 1581-1582.
13. Rekening van de verkoop in 1562 van losrenten op de stad Gent, 1586.
15. Rekeningen van de geconfisqueerde goederen te Brugge en het Brugse Vrije na de opstand tegen Filips II, 1589-1591.
Het betreft een lijvig register van 453 folio's, waarin de opbrengst van de in beslag genomen onroerende goederen en renten genoteerd staat.
16. Rekening van de Vier Leden voor de fortificaties in de streek van Brugge, 20 december 1591-19 januari 1592.
18. Rekening van de "nieuwe impositiën" in het Land van Waas, Beveren en de Vier Ambachten, 1596.
19. Id. in het Westkwartier, 1598-1599.
- 20.-20. bis-20. ter-31.-32.-33.-35. Id. in het Kwartier van Gent, 1597-1598, 1598, 1599, 1631-1632, 1676-1677, 1690-1691, 1786-1787.
25. Id. in stad en Land van Aalst, 1696-1697.
21. Rekeningen van het Kwartier van Gent voor de uitgaven bij het beleg van Oostende, 30 juni 1602.
22. Rekening van de bede van 75.000 gulden per maand gedurende zes maanden, met ingang van 1 november 1623.
24. Id. van 90.000 gulden per maand, met ingang van 1 november 1630.
23. Assignaten van de verplichte lening van 1625, 1625-1674.
26. Rekening van de ontvanger van de heffingen op gezouten vis en haring, 1697-1698.
27. Rekeningen van de spijker van Brugge, 1630-1636.
28. Rekeningen van het oorlogstuig in de citadel van Gent, 1716-1730.

29. Rekening van de afkoop door de stad Gent in 1644 van de vrijstelling van tolleren in Vlaanderen, tegen een som van 100.000 fl., 1650.
30. Rekening van de betaling door de stad Gent van haar aandeel in de buitengewone subsidie, 1655-1670.
34. Rekening van het vategeld van 13 stuivers per vat, vervoerd op het kanaal Brugge-Oostende, 1 april 1672 - 30 maart 1693.

19. KOHIEREN VAN DE 5e, 10e EN 20e PENNING

1544-1581

Onder keizer Karel V werden er in de jaren 1542-1555 een reeks ongebruikelijke directe heffingen doorgevoerd om de buitengewone bedden op te brengen: een 100e penning (=1%) op de uitgevoerde waren, een 10e penning (=10%) op de handelswinsten, een 10e penning op de huurwaarde van onroerende goederen, en zelfs een 10e penning op de lonen van het dienstpersoneel. Ook Filips II wilde in dezelfde richting doorgaan en vroeg in 1556 aan de Staten-Generaal toelating om een 100e penning op het onroerend vermogen en een 50e (=2%) op het handels- en industrietkapitaal te heffen. Er kwam hevig protest, vooral in Brabant, en hij moest zich tevreden stellen met een bede, waarin het Vlaams aandeel 800.000 gulden bedroeg. Het werd bijeengebracht met een 10e penning op de pachten en huren van onroerende goederen en met een 10e penning op de handelswinsten. In 1558-1560 probeerde de vorst nog eens zijn oorspronkelijk plan door te voeren; er werd een gelijkaardige bede toegekend die negen jaar lang doorliep en opgehaald werd met een 10e penning op de onroerende goederen en een 20e (=5%) op de handelswinsten. De hertog van Alva tenslotte zou die centralisatiepogingen hernemen door het invoeren van belastingen die alle gewesten op dezelfde wijze zouden treffen en de vorst overvloedige en vaste inkomsten zouden verzekeren, terwijl door dit systeem van permanente belastingen de vorst bovendien minder afhankelijk zou zijn van de Staten, die immers in het oude stelsel telkens de bedden moesten goedkeuren. Alva's systeem bestond uit een 100e penning als eenmalige heffing op het totale vermogen, een 20e penning te betalen bij elke verkoop van onroerende goederen, een 10e penning bij elke verkoop van roerende goederen en op de export. Tegen de permanente belastingen van de 20e penning en vooral tegen de 10e penning, die als exorbitant hoog werd beschouwd, brak het verzet los. Eerst aanvaardde Alva nog een bede, waarin Vlaanderen 650.000 gulden per jaar bijdroeg. Deze som werd opgehaald via een 20e penning op de onroerende goederen en een accijns van 10 sch. gr. per vat ingevoerde wijn. In juli 1571 werd dan de gematigde versie van de 10e penning (nu in feite 30e penning - 3,3%- geworden) en de 20e penning officieel afgekondigd. Het verzet werd nu zo algemeen dat Alva in mei 1572 elke verdere poging tot uitvoering moest staken. Hij verving de gehate 10e en 20e penningen dan maar weer door een bede, waarin het Vlaamse aandeel 650.000 gulden bedroeg. Doch over de modaliteiten van

Reeksen 28 en 28 bis
403 bundels in
87 dozen

deze bedde werd pas in 1574 (onder Requesens) beslist: ze zou opgebracht worden met een 10e en 20e penning op de huurwaarde van onroerende goederen en een 20e op de handelswinsten. In 1576 werden deze laatste penningen weer afgeschaft. Na de Pacificatie van Gent, tijdens de Opstand tegen Filips II, werden er nog heffingen op gronden en huizen doorgevoerd: een 100e penning en een 5e penning. Na de herovering van de Zuidelijke Nederlanden echter haalden de accijnzen op de export en het goederenverbruik de bovenhand. In de 17de eeuw pas zouden weer directe belastingen geheven worden op onroerende goederen (de 20e penning of het huisgeld).

Het stadsarchief bewaart de kohieren opgemaakt voor de heffingen op de onroerende goederen in Vlaanderen, echter niet deze van de 100e penning. Ze bevatten lijsten van de belastingsplichtigen, opgemaakt volgens een vast schema en per parochie. Ze werden alfabetisch geklasseerd op de parochie- of gemeentenamen.

* A. Cassiman, *De XXe Penningkohieren, een bron voor zoekers en vorsers uit Oost- en West-Vlaanderen*, in: Cultureel Jaarboek voor de Provincie Oost-Vlaanderen, 1950, 2, 70-88. Aangezien er evenwel tal van onnauwkeurigheden zijn in deze inventaris, verdient het aanbeveling de handgeschreven inventaris in de leeszaal te raadplegen, inv. nr. 85/1bis. De zeldzame Gentse penningkohieren in deze reeks kan men aanvullen met de oudste kohieren van de huisgeldten, cf. hieronder nr. 100. Voor de kohieren van de 100e penning, cf. ARA, *Papiers d'Etat et de l'Audience*, 618.

20. IMPOSTEN VOOR HET OPBRENGEN VAN DE BEDE

VAN 60.000 GULDEN PER MAAND

1597-1660

- Rekeningen van de heffingen in stad en Land van Aalst en te Ninove, 1597-1601.
- Id. in stad en kasselrij Oudenaarde, in stad en Land van Dendermonde, 1597-1602.
- Id. in stad Gent en kasselrij van de Oudburg, 1597-1604.
- Id. in het Land van Waas, het Land van Beveren, de Vier Ambachten en de stad Hulst, 1599-1660.

Zie ook hierboven, nr. 18 en hieronder, nr. 24, reeksen waaronder eveneens hierbij horende registers werden geklasseerd.

**Reeksen 32, 38,
45, 48**

24 register
en 1 bundel

21. REKENINGEN VAN ABRAHAM PIERSNONE

1620-1635

Abraham Piersnone was kamenier bij de generale receptie van de bedden van Vlaanderen en ontvanger-generaal van het domein in het Kwartier van Gent.

Rekeningen van aan de vorst toegestane bedden, 1620-1627; rekeningen in verband met het domein in "Oost-Vlaanderen", 1629-1635.

**Reeksen 51
en 52**

11 registers

Zie ook hierboven, nr. 18, en hieronder, nr. 106, waar eveneens dergelijke rekeningen geklasseerd zijn.

22. MAALDERIJGELD

1663-1749

Onder de aartshertogen Albrecht en Isabella werd er beslist dat de lasten voor de aanleg van het kanaal Gent-Brugge-Oostende door de Staten van Vlaanderen zouden gedragen worden. Vroeger betaalde alleen de stad die het meeste voordeel had bij de aanleg van een waterweg. Tweemaal naeen stemden de Staten toe in bijzondere heffingen: 600.000 gulden in 1613, 200.000 gulden in 1614, te innen volgens de verdeelsleutel van het Transport van Vlaanderen. Dit bedrag zou gehaald worden uit het maalderijgeld, een belasting op het graan ten bedrage van 6 stuivers per zak. Toen de bedragen toch niet bleken te volstaan, werd er van het maalderijgeld een vaste kas gemaakt, speciaal bestemd om de aanleg van waterwegen te financieren. Deze reeks moet men als een aanvulling beschouwen op het archief van de Staten van Vlaanderen in het Rijksarchief te Gent. Een gelijkaardige reeks bevindt zich ook op het Stadsarchief te Brugge. Een register wordt ook bewaard op het Stadsarchief te Antwerpen, Privilegekamer, 2571. Het bevat een onvolledige bevolkingstelling van Gent uit 1624 (Sint-Michiels-, Sint-Jakobs- en Sint-Veerleparochie, 13 kloosters en het Groot-Begijnhof), opgemaakt voor de inning van het maalderijgeld, hier "hoofdgeld" genoemd. Inderdaad werden er herhaaldelijk pogingen gedaan om de heffing te vervangen door een hoofdelijke omstelling, vóór 1754 echter tevergeefs. Rekeningen en ontvangstboeken van de maalderij in het Kwartier van Gent, en van de renten die er op bezet zijn, 1663-1749; stukken i.v.m. de verpachting, 1669-1676.

**Reeksen 57,
57/1, 57/2, 57/3
en 57/4**
126 registers

23. HEFFING VAN 30.000 GULDEN VOOR HET SAS VAN SLIJKENS

1673

Deze 30.000 gulden werden in het Kwartier van Gent geïnd ter afbetaling van de 80.000 gulden voor de financiering van het sas van Slijkens. Dit sas werd in 1676 voltooid en verving de oudere sluis van Plassendale op het kanaal Brugge-Oostende. De nieuwe zeesluis was dichterbij de kust gelegen en bood meer mogelijkheden voor de scheepvaart. Door de aanleg ervan kregen Gent en Brugge een min of meer volwaardige zeeverbinding.

Reeks 58
1 register

24. BESTIAALGELD

1584-1746

Rekeningen van het bestiaalgeld, geheven op het grazend vee en/of van het geld van "uitdrijf" (uitvoer van vee).

- Rekeningen van de inning van het bestiaalgeld op de Varkensmarkt en de Korenmarkt te Gent, 1585-1586.
- Rekeningen van het bestiaalgeld, alsmede van de heffingen op graan,

Reeks 62
44 registers en
1 bundel

omnibus et singulis et circa predicta
nobis correctionem emendationem
suppletionem et interpretationem reser
uamus ualitura q̄m̄ dñi n̄re placuit
uoluntati In cuius rei testimonium etc

Dit es de wet ende de costume die
de gr. uue philyps gheboort te houd
ne in sijn lant.

Hec est lex et consuetud
quã philippus illustris
Flandrie et brumandie
Comes gaudens obseruanda m̄sti
tuit. **S**i aliquis uulnus fecerit
alicui infra miliare ab opido et il
lud infra ueritate scabmoru ag
noscat̄ de quacumq; re factu sit
ad domũ in qua ille manet qui
uulnus iposint p scabinos et per
uiscia comitis sũmoneatur qm̄
sũmompus si scabms se p̄ntet
ueritate inquisita de illoqui uuln̄
imposuerit per .lx. lb. forefactũ
illud emendet et si scabm̄ scuit
q̄ uulnus non fecerit liber et ip̄ate
permanebit. Si autẽ die qua sũ
mouebitur se non p̄ntauerit re
manebit in forisfacto .lx. lb. Et
si scabm̄ noluerint domũ eius
prosterne et in respectũ ponere
sed ex toto condẽnare non possit
inli uoluntate comitis. Si uero
quis aliquem in domo sua assilue
rit unde clamor factus sit scabi
m̄ et iusticia domũ ibũt p̄spicere

et si scabm̄ poterunt uidere assul
tum esse apparentẽ ille de quo da
mor factus est sũmonei debet.
qui si scabms se p̄ntauerit et illi
intellegerunt assultũ fecisse .lx.
lb. amittet. Si uero cognouerint
illum non fecisse liber et in pace
recedat. Si autem ad diem sũmo
nitionis uenire nolũt domo eius
prostrata .lx. lb. reus erit q̄ si alij
assultu interfuert̄ de quibus
clamor factus sit. Si comes sup
ueritatem inquisierit scabm̄ ue
ritatem inquirere debent et quot
quot ueritate scabmorũ de assultu
tenebunt̄ uniusquisq; .lx. lb. reus
erit ac si de eo clamor esset factus.
Si uero scabm̄ nullũ assultũ cog
noscere poterunt ab ipis sup hoc
ueritas est inquirenda. **Q**ui
cum armis molitis infra p̄finitũ
terminũ aliquẽ fugauerit si uer
tate scabmorũ conuicatur foris
facto .lx. lb. tenebitur. **S**i quis
infiltratur quicquid ipse faciat in
defendendo corpus suũ nullo tene
bitur forisfacto. **S**i quis occide
rit aliquem bannitum in hoc uul
lum facit fore factum. **Q**ui
cumq; testimonio scabmorũ con
uictus fũt de rapina .lx. lb. de
forisfacto dabit et dampnũ rapi
ne restituet. **Q**uale magis con
cordiam bannitus faciat comiti
remanebit tamen bannitus con
iuris gaud ad opus castri .lx.

- bier, wijn, zoute vis, in Gent en in de kasselrij van de Oudburg, 1599-1601. Beide rekeningen, opgemaakt door Bartholomeus de Backere ter inning van de bede van 60.000 gulden per maand, sluiten aan bij gelijkaardige rekeningen hierboven genoemd onder de nrs. 18 en 20.
- Rekening van het bestiaalgeld in Gent, 1660.
 - Id., s.l., 1697-1702.
 - Id., in de roede en de dertien parochies van Kortrijk, 1716-1717.
 - Id., in het Land van Waas, 1716-1746.
 - Id., in Zottegem, 1725-1726.
 - Id., koegeld in Gent, 1584.
 - Id., geld op paarden, s.l., 1665-1674.
 - Id., kasteel van Vichte, 1674-1696.
 - Lijsten van paarden gehouden te Gent en te Gentbrugge, 1692-1696.

25. RENTEN OP DE STAD GENT

1623-1696

Rekeningen van renten op de stad om de kwote van Gent te betalen in de bede van 1.000.000 gulden, die in 1622 aan de vorst was toegeestaan.

Reeks 69

4 bundels

26. TOLGELD IN VLAANDEREN EN BRABANT

1557-1783

- Tol van Biervliet, 1557.
- Toltarieven in Vlaanderen en Brabant, 1563-1723.
- Lijsten met noteringen van de betalingen op inkomende en uitgaande waren tussen het Brugse Vrije en Holland, 1724-1738.
- Memorie over het afschaffen van de tolleren, s.d.
- Varia: rekeningen, rekwesten, reglementen en instructies, toltarieven, correspondentie, enz., 1563-1783.

Reeks 70

4 registers en
2 bundels

**27. REKENING VAN LIEVEN MEYNTKINS, ONTVANGER VAN DE
"GEMENE MIDDELEN" IN HET KWARTIER VAN GENT**

1580-1584

Reeks 71

1 doos en
1 register

J. Diverse rekeningen

28. REKENINGEN VAN DE KEURLINGEN

1604-1678

De keurlingen waren genesoldaten die door de stad onderhouden werden en ten dienste stonden van de vorst. Naast de rekeningen zelf, steken er in de bundel naamlijsten, rekwesten gericht aan de schepenen van de keure, enz.

Reeks 72

1 bundel

29. REKENINGEN VAN DE FRANSE GEVANGENEN

1557-1559

Reeks 73/1

1 bundel

Rekeningen voor het onderhoud van Franse soldaten, gevangen genomen na de veldslagen bij Saint-Quentin (10 augustus 1557) en Grevelingen (13 juli 1558).

30. REKENINGEN VAN KRIJGSLIEDEN

1566-1641

Diverse rekeningen van inkomsten en uitgaven voor de oorlogsvoering.

Reeks 73/2

1 bundel

31. REPARTITIE VAN DE KWOTEN IN HET TRANSPORT VAN 1631

1631

Reeks 74

1 register

32. MONSTERROLLEN VAN DE VORSTELIJKE TROEPEN

1558-1631

Lijsten van aanmonsteringen en revuen van manschappen voor de troepen van de vorst. Met rekeningen, ontvangstbewijzen en correspondentie.

Ed. M. Beyaert, *De monsterrollen: sleutel tot de reconstructie van het militaire leven in de tweede helft van de XVIde eeuw in de Zuidelijke Nederlanden*, in: Belgisch Tijdschrift voor Militaire Geschiedenis, XXI, 1975, 161-184 en 253-274.

Reeks 81

6 bundels

33. REKENING VAN DE SOUVEREIN-BALJUW VAN VLAANDEREN

1688-1690

Het ambt van soeverein-baljuw werd ca. 1372 door graaf Lodewijk van Male opgericht. In zijn rechtbank trad hij op tegelijk als rechter en als vervolgingsofficier. Boven de plaatselijke baljuws was hij belast met de gevallen die hen ontsnapten. Hij maakte vooral jacht op rovers, oproerlingen en bannelingen en speurde ook alle verjaarde en ongestraft gebleven misdrijven op. Namens de vorst oefende hij ook het genaderecht uit en leverde hij aan delinquenten die erom verzochten, en uiteraard tegen betaling, brieven van genade en brieven van herroeping van verbanning af. Aangezien de soeverein-baljuw geen vaste verblijfplaats had, ging praktisch het hele archief verloren. Enkele registers zijn bewaard in het Algemeen Rijksarchief te Brussel, het Rijksarchief te Gent en het Rijksarchief te Kortrijk (*fonds d'Ennetières*).

Reeks 85

1 register

K. Leden van Vlaanderen

34. BESCHIEDEN BETREFFENDE DE HEERLIJKHEDEN BURCHT EN ZWIJNDRECHT

13de - 17de eeuw

Deze heerlijkheden werden in 1565 door Filips Montmorency, graaf van Horne, verkocht aan de Vier Leden van Vlaanderen. De bundels bevatten stukken betreffende de verkoop en het beheer van de heerlijkheden: inventarissen, rekeningen, afschriften van testamenten (o.m. een 16de eeuwse copie van het testament van Beatrix, vrouwe van Burcht, uit 1296), enz. ;

Reeks 89

7 bundels

verder brieven en rekwesten gericht aan de Vier Leden. Vooral de briefwisseling over de jaren 1577-1578 verdient de aandacht, omdat ze belangrijke gegevens bevat over de gebeurtenissen in de jaren na de Pacificatie van Gent, zowel in Gent zelf als in Antwerpen.

35. VERPACHTING VAN 'S LANDS IMPOSITIËN'

1601-1796

Het innen van de belastingen kon op twee manieren gebeuren: ofwel rechtstreeks via de provinciale ontvangers, ofwel door verpachting. Vanaf de tweede helft van de 16de eeuw gaven de Staten de voorkeur aan de tweede methode. De private ondernemer die de inning pachtte beschouwde deze immers als een handelszaak. Hij zorgde er niet alleen voor dat de staat altijd zijn aandeel kreeg — borgen en certifiënten stonden daar voor in — maar hij moest ook de zaak winstgevend maken voor zichzelf.

In de bundels zijn rekeningen, uittreksels van ordonnanties, copies van akten waarin de verpachting wordt vastgelegd, stukken met de voorwaarden van de verpachting en met betrekking op de borgstelling, enz. samengebracht.

Reeks 90

16 bundels

36. VARIA BETREFFENDE DE LEDEN VAN VLAANDEREN

1540-1800

Deze omvangrijke verzameling, samengebracht in de 18de eeuw (reeks 91) en op het einde van de 19de eeuw (reeks 92) bevat de meest uiteenlopende bescheiden in verband met de Leden van Vlaanderen: correspondentie, rekeningen van beden en belastingen (vanaf 1540), diverse rekeningen (vanaf 1543), stukken betreffende de verpachting van de belastinginning (vanaf 1546), varia betreffende de waterlopen (vanaf 1547), processtukken (vanaf 1550), resoluties van de Leden en de Staten van Vlaanderen (vanaf 1551), enz.

* Van reeks 92 is een handgeschreven inventaris beschikbaar: inv. nr. 80.

Enkele belangrijke dossiers zijn:

- Dossier betreffende de aankomst van de koningin van Spanje te Nijmegen en het geschenk van 70.000 gulden van de Staten van Vlaanderen, 1570-1571, met onder meer originele brieven van de hertog van Alva en van Filips II.
- Zending van de markies van Havré en Adolf van Meetkercke door de Staten-Generaal naar koningin Elisabeth van Engeland, 31 december 1577.
- Instructie van de Staten-Generaal voor Filips van Marnix van Sint-Aldegonde bij zijn afvaardiging naar de zitting van de Vier Leden te Gent, 12 augustus 1578.
- Rapport van dezelfde aan Willem van Oranje en de Staten-Generaal in zitting te Delft, van zijn reis naar Frankrijk, 10 juni 1581.
- Aanspraken van de erfgenamen van Jacques de Chaintrin, heer van

Reeksen 91

en 92

78 bundels

- Oudenhove, op de kerkelijke goederen aangekocht in 1582.
- "Vorme ende concept omme te stellene in ghescrijfte de coustumen generale van den lande ende graefscpe van Vlaenderen flamingant", 17de eeuw.
 - Index op de costumen van de leenhoven in Vlaenderen, 18de eeuw.

L. Waterlopen

37. VAARTBOEKEN

1167-1618

Registers met afschriften van bescheiden in verband met de Sasse Vaart, hoofdzakelijk uit de 16de eeuw.

* Inv. nr. 114, chronologische tabel van de akten.

Enkele stukken werden uitgegeven door: F. De Potter, *Petit cartulaire de Gand*, Gent, 1885, 76-83; J. en G. Wolters, *Recueil des lois, arrêtés, règlements, etc. concernant l'administration des eaux et polders de la Flandre Orientale, I: Rivières et canaux*, Gent, 1874.

Reeks 92 bis

7 registers

38. WATERGANGEN EN DIJKEN

1251-1513

Register met afschriften van bescheiden in verband met de waterlopen in Vlaenderen.

* Inv. nr. 115, chronologische tabel van de akten.

Enkele stukken werden uitgegeven door J. en G. Wolters, o.c.

Reeks 92 bis

1 register

39. WATERGRAVIE

1372-1373

Rekening van Jan Jaghers, watergraaf. Watergraven waren ambtenaren die het gebruik van de wind, het water en de braakgronden uitbaatten in naam van de graaf. Men moest bijgevolg hun toelating bekomen voor het oprichten van molens, het ontginnen van braakliggende gronden en schorren, inpolderingen, enz.

Reeks 92 bis

1 rol

40. DIJKEN

1579-1580

Rekeningen van het beheer van dijken in het Kwartier van Gent.

Reeks 92 bis

1 bundel

41. WATERHUISHOUDING OP DE SCHELDE TE DOORNIK

1545-1756

De bundels omvatten brieven aan het stadsbestuur van Gent en minuten van de antwoorden; copïes van akten, van instructies der afgevaardigden van de belanghebbende steden naar Doornik, van beslissingen genomen door de betreffende steden (Antwerpen, Gent, Bergen, Douai, Valen-

Reeks 92 ter

10 bundels

ciennes, Oudenaarde); tolrekeningen en rekeningen van andere opbrengsten van het waterbeheer, enz.

M. Gravensteen

42. VERKOOP VAN HET GRAVENSTEEN
1779-1780

Reeks 92 quater
1 bundel

Het Gravensteen werd in 1779 gedeeltelijk verkocht aan Jean Denis Brismaille. De Raad van Vlaanderen die hier sinds 1407 verblijf hield, verhuisde naar het jezuïetenklooster in de Voldersstraat; het kasselrijbestuur van de Oudburg echter bleef nog tot in 1797 in het niet verkochte deel gevestigd.

De bundel bevat afschriften van brieven waarbij keizerin Maria Theresia de verkoop meedeelt na de overplaatsing van de instellingen, van de patentbrief van de verkoop, van de verkoopsvoorwaarden en betalingsbewijzen.

DEEL II

CARTULARIA, CHARTERS, INVENTARISSEN EN HISTORISCH-TOPOGRAFISCHE ATLAS

A. Cartularia en charters

In de inleiding werd reeds het belang onderstreept dat de Gentse gemeente hechtte aan de stadscharters. Deze oorkonden zijn officiële teksten die het bewijs leveren van een verkregen voorrecht. Veelal betreft het wetgevende of reglementerende stukken, zoals ordonnanties, keuren, vrijheidsoorkonden, enz. Maar ook allerlei andere los bewaarde bescheiden werden hieronder geklasseerd die niet aan de traditionele definitie van oorkonde beantwoorden. Een cartularium is een boek met afschriften van charters en andere belangrijke stukken. Verscheidene van deze teksten zijn uitgegeven in allerlei bronnenpublicaties betreffende de nationale geschiedenis en de geschiedenis van het graafschap Vlaanderen. Specifiek de plaatselijke Gentse geschiedenis behandelend zijn de volgende bronnenuitgaven: F. Blockmans, *Eenige nieuwe gegevens over de Gentse draperie (1120-1313)*, in: HKCG, CIV, 1939, 195-260; F. De Potter, *Petit cartulaire de Gand*, Gent, 1885; Id., *Second cartulaire de Gand*, Gent, s.d.; G. Espinas en H. Pirenne, *Recueil de documents relatifs à l'histoire de l'industrie drapière en Flandre, II: Gand*, Brussel, 1909, 378-648; V. Fris, *Oorkonden betreffende den opstand van Gent tegen Philips den Goede (1450-53)*, in: HMGOG, IV, 1902, 57-146; VII, 1907, 179-219; Id., *Documents gantois concernant la levée du siège de Calais en 1436*, in: Mélanges P. Fredericq, Brussel, 1904, 245-258; L.P. Gachard, *Relation des troubles de Gand sous Charles-Quint*, Brussel, 1846, 175-713; A.E. Gheldolf, A. Du Bois en L. De Hondt, *Coutume de la ville de Gand*, in: *Coutumes des Pays et Comté de Flandre*, 2 dln., Brussel, 1868-1887; A.C.F. Koch, *Vroeg middelnederlands ambtelijk proza. Gentse keuren van vóór 1240*, Groningen, 1960; R.C. Van Caenegem en L. Milis, *Kritische uitgave van de "Grote Keure" van Filips van de Elzas, graaf van Vlaanderen, voor Gent en Brugge (1165-1177)*, in: HKCG, CXLIII, 1977, 207-257; Id., *Kritische uitgave van de "precepta" van graaf Filips van de Elzas voor de stad Gent (1178)*, in: HMGOG, nr. XXXIII, 1979, 99-115; V. Vander Haeghen, *La charte donnée aux gantois par Marie de Bourgogne en 1477*, in: Mélanges P. Fredericq, Brussel, 1904, 273-278; C. Verlinden, *Twee documenten over prijzen en lonen voor Vlaanderen en Gent (1588)*, in: *Standen en Landen*, IV, 1952, 129-133; J. Vuylsteke, *Rekeningen der stad Gent. Tijdvak van Philips van Artevelde 1376-1389*, Gent, 1893, 429-519; S. Groenveld en H.L. Leeuwenberg, *De Unie van Utrecht, 's-Gravenhage*, 1979, 5-55.

Gentse oorkonden en cartularia bevinden zich tevens in het Rijksarchief te Gent, *Fonds Gent*; in de Bibliotheek van de Rijsuniversiteit Gent, Hs. 125, cf. A. Derolez, *Inventaris van de handschriften in de Universiteitsbibliotheek te Gent*, Gent, 1977, 11.

43. DE "ZEVENENVEERTIG REGISTERS"

10de - 18de eeuw

Deze registers (47 tot 1694-1695 met toevoeging van nog 6 in de loop

Reeks 93

53 registers

van de 18de eeuw) bevatten afschriften van documenten in verband met de stad, haar vrijheden en haar instellingen. Alles wat maar enigzins van nut kon zijn voor de stedelijke administratie werd er in opgenomen. De meeste registers hebben een welomschreven inhoud: privileges, plakaten en ordonnanties van de vorst, voorgeboden, enz. Andere zijn een verzameling van stukken van uiteenlopende aard en bestrijken een welbepaalde tijdsperiode. De registers werden op perkament geschreven, behalve de registers Y en Z, en veelal genoemd naar de kleur van de oorspronkelijk band of naar de aard van de inhoud.

* Inv. nr. 95/1 tot 95/46, chronologische ontleding per register; P. Van Duyse en E. De Busscher, *Inventaire analytique des chartres et documents appartenant aux archives de la ville de Gand*, Gent, 1867. Van de voorgeboden (registers BB tot HH) is er een losbladige index voorhanden, toegankelijk door een overzichtstabel in inv. nr. 95/48.

44. KLEINE CARTULARIA

12de - 16de eeuw

Deze serie omvat al de registers die niet tot de "zevenenveertig registers" behoorden, maar toch met ongeveer dezelfde bedoeling waren opgesteld, namelijk te allen tijde consulteerbaar te zijn voor het stadsbestuur.

Weerom hebben sommige een welbepaalde inhoud: privileges, Transport van Vlaanderen, graanstapel, tollens, stroomboeken van de Schelde, enz. Een aantal van deze registers werden onder andere rubrieken geklasseerd, bv. de Vaartboeken (cf. hierboven, nr. 37).

* Inv. nr. 96 tot 113, chronologische ontleding per register; P. Van Duyse en E. de Busscher, o.c.

Reeks 93 bis

17 registers

45. STADSCHARTERS

1070-1832

Deze reeks bevat de charters in de meest ruime zin: privileges, vorstelijke ordonnanties, brieven, andere stukken in origineel of in afschrift. In de lopende nummering zijn tevens akten opgenomen geregistreerd in cartularia. De rangschikking is chronologisch en de nummering volgt de analytische inventaris van Van Duyse en de Busscher.

* Regesten in: P. Van Duyse en E. De Busscher, o.c., met supplement in: V. Vander Haeghen, *Inventaire des archives de la ville de Gand*, Gent, 1896, 279-285. Een index op plaats- en persoonsnamen in de stadscharters in: inv. nr. 90.

Reeks 94

2127 nrs. in

194 dozen en

26 nrs.

in 4 dozen

B. Politieke en religieuze gebeurtenissen van de 16de eeuw

Gent weigerde in 1537 aan de landvoogdes Maria van Hongarije de bede toe te staan die Karel V voor zijn Franse oorlogen nodig had. Bij de vernieuwing van de wet in augustus 1539 brak de

opstand in alle hevigheid los: de Collatie (of Brede Raad waarin de poorterij, de wevers en de kleine ambachtsgilden vertegenwoordigd waren) greep de macht en oefende een ware terreur uit over de magistraatsklasse en de rijke burgerij. Nadat Karel V de graaf van Roeulx in oktober gestuurd had en de rust hersteld was, verscheen hij op 14 februari 1540 zelf. De leiders van de opstand werden onthoofd, alle stads- en ambachtsgoederen werden in beslag genomen en de stad kreeg een zware boete opgelegd. Om voortaan beter het gedrag van de Gentenaars te kunnen controleren, richtte de keizer op de plaats van de eerbiedwaardige Sint-Baafsabdij een nieuwe burcht op, het "Spanjaardkasteel". Nog verder reikte zijn ingrijpen toen hij de Gentse instellingen volkomen wijzigde door de "Karolijnse Concessie" (30 april 1540): de Collatie werd afgeschaft en vervangen door de vergadering van schepenen en notabelen uit de verschillende wijken, de magistraat werd voortaan rechtstreeks door de vorst aangeduid, de ambachtsgilden verloren hun politieke betekenis en werden herleid tot 21 corporaties onder leiding van oversten (in plaats van dekens), die door de baljuw en de magistraat gekozen werden uit de rijke burgers zonder beroep, Gent verloor zijn macht over het omliggende platteland, enz.

De uitwassen in de kerk riepen in de 16de eeuw twee tegengestelde reacties op: sinds het Concilie van Trente (1545-1563) een binnenkerkelijke, gedragen door enkele bisschoppen waaronder Cornelius Jansenius, eerste bisschop van Gent (1568); een andere buiten de Roomse kerk, al van vroeger daterend, die tot uitdrukking kwam in het lutheranisme, het anabaptisme en het calvinisme. De economische en politieke malaise en de militante opstelling van de calvinistische voormannen, leidden tot de beeldenstorm in de zomer van 1566. Deze eerste storm bracht tijdelijk geloofsvrijheid voor de hervormden en het stilvallen op vele plaatsen van de katholieke eredienst. Hieraan wist landvoogdes Margaretha van Parma met een gevat diplomatiek en militair optreden te verhelpen. Het calvinisme zag in het voorjaar van 1567 zijn rol uitgespeeld en de eenheid in politiek en religie leek hersteld. De hertog van Alva was echter al op weg om de Nederlanden te bestraffen. Tegen diens terreurregime trachtte Willem van Oranje van buitenuit de opstand te organiseren met de steun van de water- en bosgeuzen. Na aanvankelijke mislukkingen wisten de rebellen zich vanaf 1572 meester te maken van, en zich te handhaven in grote delen van Holland en Zeeland. Nadat Alva door Luis de Requesens vervangen was als landvoogd (1573), dwongen de aan Spanje nog gehoorzame gewesten steeds meer aan op onderhandelingen met de opstandelingen. Na de plotse dood van de landvoogd en onder druk van de muitende Spaanse soldaten kwam men in Gent tot een vergelijk: de Pacificatie van Gent (1576), die de eenheid van de Nederlanden herstelde.

Ten gevolge van de godsdienstige tegenstellingen en ook het onhandig gemaneuvreer van de nieuwe landvoogd Don Juan van Oostenrijk was deze overeenkomst evenwel geen lang leven beschoren. In Gent voerde de heer van Ryhove op 28 oktober 1577 een staatsgreep uit. Het daarop geïnstalleerde revolutionair bestuur evolueerde al vlug in radicaal calvinistische richting. Bezieler van de Gentse politiek in die periode was Jan van Hembyze. In 1578 en 1579 werd de Gentse macht aan het hele graafschap opgelegd, en overal grepen opnieuw beeldenstormen plaats. De politiek van religievrede die Willem van Oranje voorstond kende, net als in Holland en Zeeland, in Gent weinig succes. De schending van de religievrede deed de ontevreden katholieke edelen, de malcontenten, naar een nauwere samenwerking zoeken. Zij werden de bondgenoten van de landvoogd Alexander Farnese, hertog van Parma, die vanuit hun Waalse gebieden oprukte met zijn leger. De afscheiding van deze gebieden van de generaliteit werd bezegeld door het sluiten van de Unie van Atrecht (6 januari 1579). Op 23 januari 1579 volgde de Unie van Utrecht, waarbij zich ook Gent aansloot. Deze laatste was een

“naerdere unie” binnen het grotere verband van de generaliteit. Willem van Oranje bleef vasthouden aan de politiek van religievrede. Toen hij op het diplomatieke vlak niet slaagde, ondernam hij een militaire poging: met de hulp van Franse troepen en de katholieke hertog van Anjou, die als nieuwe landsheer de malcontenten zou moeten overtuigen. Het werd een mislukking, die het gezag van Oranje ernstig aantastte. Parma was intussen zijn onstuitbare veroveringstocht in de Zuidelijke Nederlanden begonnen. Ook Gent raakte bedreigd. Hembyze, uit Gent gevlucht voor Oranje, werd in 1583 teruggeroepen. Maar toen zijn geheime onderhandelingen met Parma uitlekten, werd hij terechtgesteld. Op 17 september 1584 moest de stad zich echter, totaal uitgeput, aan Parma overgeven.

46. DE GENTSE OPSTAND VAN 1539-1540 EN ZIJN NASLEEP

1539-1540

- Rekeningen van de confiscaties, rekeningen van de oprichting van de citadel, 1539-1540, met bijgevoegd: antwoord van de procureur-generaal op een rekest van de Gentenaars, 16 februari 1540 (n.s.), en verschillende copieën van de Karolijnse Concessie, met een aantal bijgevoegde stukken, 30 april 1540. Voor de Franse en de Nederlandse tekst van de Karolijnse Concessie, cf. *Stadscharters*, nrs. 956, 957.

Ed. A. Du Bois en L. De Hondt, *Coutume de la ville de Gand*, in: *Coutumes des Pays et Comté de Flandre*, II, Brussel, 1887, 140-183; J. Lameere en H. Simont, *Recueil des ordonnances des Pays-Bas*, 2e reeks (1506-1700), IV, Brussel, 1907, 181-190.

Reeks 94 bis

5 registers en
2 bundels

47. POLITIEKE EN RELIGIETROEBELEN IN DE TWEDE HELFT VAN DE 16de EEUW

1564-18de eeuw

8. Briefwisseling, verslagen, instructies, resoluties van de schepenen van de keure en de Vier Leden, in verband met de religietroebelen te Gent, oktober 1564-augustus 1566. Met analytische tafel.
9. Id., september 1566-maart 1579. Met analytische tafel.
10. Verslag van de magistraat van Gent over de religietroebelen, juli 1565-10 mei 1567; verslag van de hoogbaljuw en de schepenen van de keure van Gent over hun houding tijdens de troebelen, juni 1566-20 april 1567; chronologisch overzicht van de gebeurtenissen te Gent van 12 april 1566 (n.s.) tot 7 mei 1567. Met analytische tafel.
Ed. P. Van Duyse, *Brief recueil de plusieurs choses passez en la ville de Gand, l'année XVcLXVI, pour le fait de la religion*, in: *Annales de la Société royale des Beaux-Arts et de Littérature de Gand*, 1848-1850, 283-327; D. Van de Castele, *Justification du magistrat de Gand concernant les troubles religieux arrivés en cette ville du 30 juin 1566 au 7 mai 1567*, in: *Annales de la Société d'Emulation de la Flandre Occidentale*, 3e reeks, 4, 1869; Ph. Kervyn de Volkaersbeke, *Verslag van 't Magistraet van Gent nopens de godsdienstige beroerten aldaar loopende van 30 juni 1566 tot den 30 april 1567*, Gent, 1850.
11. Pacificatie van Gent (gedrukte tekst, Leiden, 1578) en minuut van de Religievrede, 1578.

Reeks 94 bis

37 registers en
9 bundels

12. Register van onderhoudsgeld toegekend aan geestelijken, 1579.
Met analytische tafel.
- 13.-20. Rekeningen van het beheer en de verkoop van de geconfisqueerde geestelijke goederen, 1579-1584. Enkele registers met analytische tafel.
- 21.-21 bis. Betrekkingen tussen de magistraat en bisschop Cornelius Jansenius van Gent, 1565-1570. Met analytische tafel.
Een aantal bescheiden ed. M. Dierickx, *Documents inédits sur l'érection des nouveaux diocèses aux Pays-Bas, 1521-1570*, 3 dln., Brussel, 1960-1962.
22. Stukken in verband met de reformatie te Gent (anabaptisme, calvinisme), 1566-1592.
23. Stukken in verband met de calvinistische kerk en het calvinistisch onderwijs te Gent, 1579-1583.
Ed. P. Fredericq, *L'enseignement public des calvinistes à Gand (1578-1584)*, Gent-'s-Gravenhage, 1883; V. Vander Haeghen, *Bijdrage tot de geschiedenis van de Hervormde Kerk te Gent gedurende de jaren 1578-1584*, in: *Bijdragen en Mededeelingen van het Historisch Genootschap*, XII, 1889, 182-280.
24. Rekening van de heffingen voor de verdediging van de stad, 1566.
25. Rekening van de onkosten gemaakt sinds de aankomst van de hertog van Alva, 1567-1576.
26. Bescheiden in verband met de arrestatie van 5 personen op het veer voor Antwerpen, 10 mei 1568. Met twee eigenhandig ondertekende brieven van de hertog van Alva.
27. Bescheiden betreffende de arrestatie van de hertog van Aarschot en diverse andere notabele leden van de Staten van Vlaanderen, en betreffende de teruggave van de privileges, 1577-1580. Met analytische tafel.
28. Bescheiden betreffende François van de Kethulle, heer van Ryhove, 1577-1586. Een document ed. P. Fredericq, *Récompense publique accordée à Ryhove par le magistrat gantois (31 mai 1581)*, in: MSH, 1889, 469-475.
29. Register met eigenhandig ondertekende brieven van Willem van Oranje en Maurits van Nassau, en brieven van de Staten-Generaal, 1578-1584. Met analytische tafel.
Ed. J.C. De Jonghe, *Brieven van en over Willem van Oranje, geschreven tusschen de jaren 1580 en 1584 aan de overheden der Stad Gent*, in: *Verhandelingen en onuitgegeven stukken betreffende de geschiedenis der Nederlanden*, II, 1827; L.P. Gachard, *Correspondance de Guillaume le Taciturne, prince d'Orange*, 6 dln., Brussel, 1847-1867.
- 29/1. Briefwisseling tussen de Staten en de hertog van Anjou, 1580-1582. Met analytische tafel. Ed. P. Muller en A. Diegerick, *Documents concernant les relations entre le Duc d'Anjou et les Pays-Bas (1576-1583)*, 5 dln., Utrecht-'s-Gravenhage, 1889-1899.

- 30.-31. Resoluties van en diverse stukken in verband met de Unie van Utrecht, 1578-1580. Cf. ook *Stadscharters*, nr. 1373. De meest recente tekstuitgave in: S. Groenveld en H.L. Leeuwenberg, *De Unie van Utrecht*, 's-Gravenhage, 1979, 25-51. Uitgave van andere documenten in: P. Kervyn de Volkaersbeke en J. Diegerick, *Documents historiques inédits concernant les troubles des Pays-Bas (1577-1584)*, I, Gent, 1849.
32. Stukken in verband met de unie van de kasselrijen in het Kwartier van Gent, 1579.
33. Afschriften en minuten van brieven van de Leden van Vlaanderen en de schepenen van de keure van Gent, waarbij zij aan Lamoraal van Egmont jaarlijks de helft van de opbrengst van de goederen van diens broer in Vlaanderen verlenen, 1580-1581.
34. Rekening van de heffingen op het vervoer van meubels en andere roerende goederen doorheen of uit de stad Gent, 1579.
Met index van persoonsnamen.
35. Resoluties van de magistraat van Gent met akkoord van de Collatie, met het oog op de overgave van de stad aan de hertog van Parma, 3-18 maart 1584.
- 36.-42. Stukken betreffende de reconciliatie van de stad met de hertog van Parma, en betreffende de daaropvolgende gebeurtenissen, 1584-1626
Cf. ook *Stadscharters*, nrs. 1410, 1411, 1458, en Supplement Vander Haeghen, 23, 24. De bescheiden in verband met de terugkeer van de jezuiteten, ed. V. Vander Haegen, *Archives gantoises. Les Jésuites à Gand au XVIe siècle*, in: MSH, 1887, 92-96.
- 43.-45. Inventaris en rekening van de heffingen op goederen in sterfhuizen die gedurende de troebelen waren toegevallen aan niet-rechtstreekse erfgenamen, 1585-1591.
- 46.-50. Registers en bescheiden van de hoofdelijke omstelling voor het opbrengen van de boete, opgelegd bij de reconciliatie van Gent, 1585-1626
* Index van de persoonsnamen in het "Capitatieregister" op steekkaarten.
51. Brievenboek met de briefwisseling tussen de magistraat van Gent en de hertog van Parma, de graaf van Mansfeld, Filips II, de aartshertogen Albrecht en Isabella, 1588-1598. Met analytische tafel.

C. Diverse documenten

48. VARIA

12de - 18de eeuw

Tot registers ingebonden losse stukken, manuscripten, druksels.

1. Miscellanea, 1408-1592.

Samengebonden bescheiden betreffende de wijnstapel, het Transport

Reeks 95

15 registers en

3 bundels

- van Vlaanderen, calvinistische predikanten op het platteland (1580), hulpverlening aan de bedelorden, overlast van roversbenden in Overijsel; ordonnanties, reglementen, instructies, resoluties (o.m. van de vergaderingen der Vier Leden, 1563), inventarissen, uittreksels uit de boeken van den crime, briefwisseling van en naar de schepenen van de keure en de Vier Leden van Vlaanderen.
2. Evaluatie en omzetting van de munten in circulatie in de Brabantse steden, 16de eeuw.
 3. Register met copies van diverse stukken betreffende de geldlichtingen onder Maria Theresia van Oostenrijk in Vlaanderen en Brabant, 1760-1771.
 4. Codex diplomaticus Anglo-Belgicus. Register met moderne afschriften van diplomatieke stukken, 1196-1379.
 - 5-18. Varia, 15de - 18de eeuw. Registers en bundels met de meest verscheidene stukken betreffende stad en land, in origineel of in afschrift.
Enkele met analytische tafel.

D. Juridische en administratieve collecties

49. REPERTORIA VAN JURIDISCHE EN ADMINISTRATIEVE BESCHEIDEN

11de - 18de eeuw

Deze compilaties ontstonden tijdens de 16de, 17de en 18de eeuw uit de dagelijkse praktijk. De ambtenaren bij de stedelijke administratie hadden behoefte aan praktische handleidingen, aan naslagwerken met juridische en administratieve teksten en voorbeelden.

- 1.-9. Repertoria van de magistraten L. Gage en P. van Laecke, compilatie van het einde van de 17de eeuw: adviezen aan de schepenen van de keure en van gedele, in alfabetische orde volgens trefwoorden gerangschikt; juridische en administratieve beslissingen; analytische tafels op de "47 registers".
- 10.-11. Librarium rerum Gandavensium. Cartularium van dezelfde magistratspersonen, met onder meer: een lijst van alle schepenregisters van de keure op grond waarvan de compilatie is opgesteld; afschriften van stukken uit de "47 registers", de Vaartboeken, de inventaris van de stadscharters uit 1578.
* Inv. nr. 116: analytische tafel op het Librarium.
12. Handschrift van een hofjurist, 17de eeuw.
13. Handboek van stedelijke jurisprudentie, 17de eeuw.
14. Sententies van de Raad van Vlaanderen, 1600-1697. Met tafel.
15. Criminele sententies van de schepenen van de keure, 17de-18de eeuw.
Met index van de persoonsnamen.
16. Plakkaten en ordonnanties van de vorst, 14de-17de eeuw.
Met inhoudstafel.

Reeks 95 bis

23 registers en
2 bundels

- 17.-19. Rechtsvraagstukken en formuleboeken, 16de-17de eeuw.
 20. Ordonnanties, statuten en wijze van procederen voor de Grote Raad van Mechelen, 1594.
 21. Afschrift van de costumen van Gent, naar het origineel van 1563, afschriften van vorstelijke ordonnanties, enz. Met inhoudstafel.
 22.-23. Tovenarij- en hekserijprocessen, gebeden voor duiveluitdrijving, 16de-17de eeuw.
 24. Onvolledig afschrift van de "Recueil des Antiquités de Flandre," van Filips Wielant, 16de eeuw.

E. Stadsbeiaard in het belfort

50. BEIAARDMUZIEK

1661-1931

Beiaardmuziek gecomponeerd door F. Philippus Wyckaert (1661-1693), Karel Miry (1855), (F.L.) Reylof (1856-1864), Karel Van Lancker (1865-1898), P. Poulet (1901-1911), R. Dierick (1924-1931). Compositie voor klavecimbel door Pierre J. le Blan, stadsbeiaardier, 1752.

Cf. P. Bergmans, *Variétés musicologiques*, in: *Annales de l'Académie royale d'Archéologie de Belgique*, 4e reeks, V, 1889, 385-390.

Reeks 96

6 registers

F. Inventarissen

* Inv. nr. 126

51. INVENTARISSEN VAN STADSCHARTERS

1544-18de eeuw

De oudste inventaris van de stadscharters klimt op tot het jaar 1432. Hij bleef echter alleen bewaard in afschrift: reeks 93 bis, Witteboek, fol. 52 v^o-75; Verzaemelinghe van aude wetten, fol. 66-125; Cartularium Penneman, fol. 1-44. Uit 1485 dateert een kleinere inventaris van stukken die door de magistraat afgeleverd werden aan Maximiliaan van Oostenrijk: reek 93, Eersten swarten boek, fol. 34-38 v^o.

In juli 1525 en augustus 1532 werd die eerste inventaris hernomen en aangevuld met alle sinds 1432 verworven stukken. Deze van 1532 bleef eveneens in copievorm bewaard (2 december 1536): *Stadscharters*, 917. Op 30 april 1540 dan vaardigde Karel V als bestraffing voor de Gentse opstandigheid de Karolijnse Concesssie uit. Hierbij werden o.m. de stedelijke privileges ingetrokken. Maar reeds op 11 mei van datzelfde jaar herriepte hij zijn beslissing. De inventaris van de aldus teruggegeven stukken bestaat nog in origineel: *Stadscharters*, 967. Hij werd hernieuwd en aangevuld op 6 april 1544. De privileges die Karel V achterhield, werden naar de Rekenkamer te Rijsel gestuurd. Pas in 1577 gaf aartshertog Matthias het bevel ze weer naar Gent over te brengen. Ook van deze

Reeks 97

6 registers



Livre de Clavecin. Zes suites voor clavecimbel door de Gentse stadsbeiaardier Pierre Joseph Le Blan, opgedragen aan de stadsmagistraat, 1752. Reeks 96, nr. 3.





Het Groot Privilege van Maria van Bourgondië, 11 februari 1477, met zegels van Maria van Bourgondië en Louis van Bourbon (fragment). Het stuk is doorgesneden, "gecanceleerd" op last van Karel V in 1540. Stadscharters, nr. 706. Reeks 94.

laatste groep documenten werd er een inventaris gemaakt. Toch bleven er nog stukken in Rijsel achter. Bij het verdrag van 16 mei 1769, praktisch een eeuw na de inname van Rijsel door de Franse troepen, was de restitutie voorzien. Nog eens werden ze vanuit Brussel in 1794 naar Wenen gezonden. Na lang aandringen keerden zij in de tweede helft van de 19de eeuw terug in Belgisch bezit. Zij worden bewaard in het Rijksarchief te Gent als het "Oostenrijks Fonds", en behoren daar tot de collecties "Charters van de graven van Vlaanderen".

De onder dit nummer opgenomen registers zijn 16de en 18de eeuwse afschriften van de inventaris van 6 april 1544 (origineel in *Stadscharters*, 1011), van de inventaris van de charters die in 1578 moesten teruggegeven worden aan de stad. Aan deze laatste zijn toegevoegd: een moderne copie van deze inventaris, nota's over de toestand van de Rijselse documenten en een tafel van de verschillende stukken hieromtrent afgedrukt in C.L. Diericx, *Mémoires*. Tenslotte een 17de eeuwse afschrift van de inventarissen van 1485, 1540 en 1577-1578 (dit register hoort in feite thuis bij de registers met de handtekeningen van L. Gage en P. van Laecke, cf. hierboven, nr. 49).

52. INVENTARISSEN BETREFFENDE DE LEDEN VAN VLAANDEREN

16de - 18de eeuw

Deze inventarissen behandelen alle stukken betreffende de Staten, die zich tussen de stadspapieren bevonden. De reeks bevat één 16de eeuwse en twee 18de eeuwse inventarissen, die documenten beschrijven vanaf de 15de eeuw.

Reeks 97

3 registers

53. INDICES OP DIVERSE STEDELIJKE REGISTERS

17de - 19de eeuw

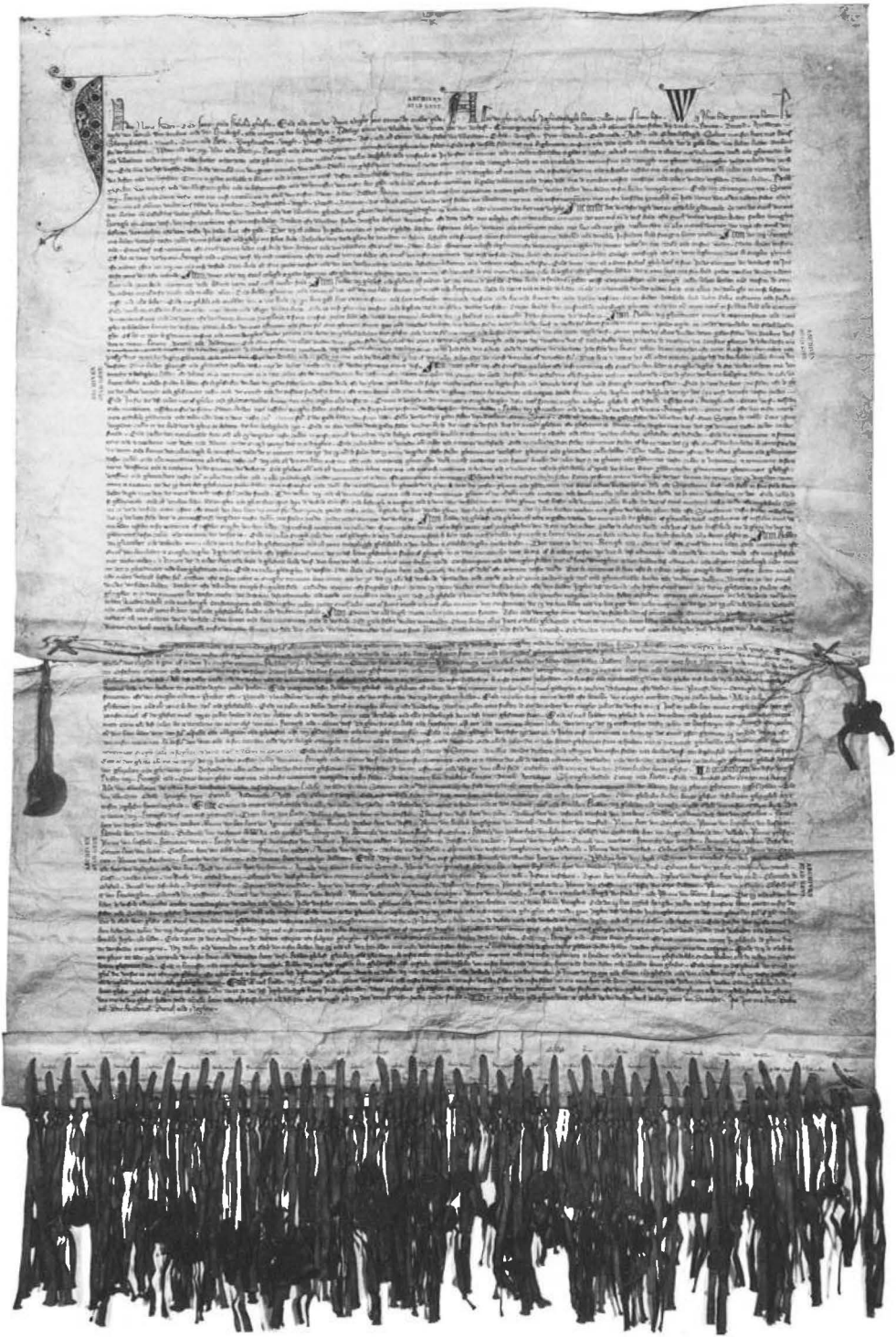
- Index op de Vaartboeken door F. van Hulle, 17de eeuw; met copie uit de 18de eeuw.
- Index per register en algemene index door F. van Hulle op de "47 registers", 17de-18de eeuw.
- Index op de resolutieboeken van de schepenen van de keure, over de periode eind 16de-begin 18de eeuw, 17de-18de eeuw.
- Indices op de vorstelijk plakaten en ordonnanties, over de periode 1540-1790, einde 18de eeuw.
- Index op ordonnanties, decreten en arresten onder de Franse Republiek, over de periode 1794-1795, einde 18de eeuw.
- Index op de voorgeboden die hernieuwd werden in 1808; met een lijst van de notarisacten uit de periode 1731-1788 die in de stedelijke archiefcollecties berustten, begin 19de eeuw.
- Index op de gedrukte vorstelijke ordonnanties uit de periode 1603-1794, 19de eeuw.
- Index op de in druk verschenen stedelijke verordeningen uit de periode 1570-1798, 19de eeuw.

Reeks 97

16 registers en

1 bundel

<p>54. INVENTARISSEN VAN STADSPROCESSEN 17de-19de eeuw</p> <ul style="list-style-type: none"> - Twee inventarissen van al de stadsprocessen voor de Raad van Vlaanderen en de Grote Raad van Mechelen, 1693. Met trefwoordenindex. - Inventarissen van stadsprocessen, opgemaakt bij het overlijden of het op pensioen gaan van procureurs die de stadsbelangen verdedigden voor de Raad van Vlaanderen, 17de-18de eeuw. - Tafel op de Crime-boeken, 1515-1540, opgemaakt in 1892. - Inventaris van de criminele processtukken, 1549-1701, opgemaakt in 1894. 	<p>Reeks 97 8 registers en 2 bundels</p>
<p>55. INVENTARISSEN VAN DE SCHEPENEN VAN DE KEURE 17de - 18de eeuw</p> <p>Inventarissen van de stukken in het archief van de schepenen van de keure: octrooien, sententies, rekwesten, enz.; een inventaris, 17de eeuw, met trefwoordenindex; een copie, 18de eeuw, met aanvullingen tot 1786; een tweede inventaris, 17de eeuw, in drie exemplaren opgemaakt door secretaris J. vanden Kerchove.</p>	<p>Reeks 97 6 registers</p>
<p>56. INVENTARISSEN VAN DE SCHEPENEN VAN GEDELE 16de - 18de eeuw</p> <p>Inventarissen van de bescheiden in het archief van de schepenen van gedele: staten van goederen, akten en contracten, enz.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Herziening van de registers, 1566. - Inventaris van de bescheiden uit de jaren 1350-1550, 16de eeuw. - Id., 1350-1668, 16de-17de eeuw. - Inventaris van de registers der staten van goederen en akten en contracten, 1647, verdergezef tot 1711. - Indices op de staten van goederen (deze staan thans in de leeszaal onmiddellijk ter beschikking van de bezoeker). 	<p>Reeks 97 4 registers</p>
<p>57. INVENTARISSEN VAN DE THESAURIE 1614 - 18de eeuw</p> <p>Inventarissen van de stadsrekeningen, van andere documenten betreffende fiscaliteit en financieel beheer van de stad, en van de voorwerpen in de thesaurie.</p>	<p>Reeks 97 3 registers</p>
<p>58. DIVERSE INVENTARISSEN 16de - 20ste eeuw</p> <ul style="list-style-type: none"> - Inventarissen van rentebrieven, bezet ten voordele van de stad, 16de eeuw, verdergezef tot 1618. - Inventarissen van papieren bevonden ten sterfhuize van schepenen, secretarissen, pensionarissen, 1695. - Inventaris en indices op de landboeken "Vrij huis, vrij erve", 18de eeuw. - Uittreksel van het proces-verbaal betreffende de documenten in de Reken- 	<p>Reeks 97 1 doos, 142 registers en 2 bundels</p>



De militaire en economische Unie tussen Vlaanderen en Brabant, 3 december 1339, met tarijke zegels. Stadscharters, nr. 395. Reeks 94.

- kamer van Rijsel, die volgens het verdrag van 16 mei 1769 moeten teruggegeven worden, 18de eeuw.
- Indices op registers van de Raad van Vlaanderen over de periode 15de-18de eeuw, eind 18de eeuw.
 - Inventaris van de registers "stedecijnzen", 1808.
 - Index op de ingekomen brieven aan het stadsbestuur vanaf 1486, 19de eeuw.
 - Diverse inventarissen, waarvan een gedeelte in de leeszaal ter beschikking staat van de vorser, 17de-20ste eeuw.

G. Geschiedenis van het stadsarchief

59. GESCHIEDENIS VAN DE GENTSE STEDELIJKE ARCHIEVEN
1540-1815

Reeks 97 bis
1 bundel

De bundel, bijeengebracht door F. Hye Schoutheer, bevat:

- Proces-verbaal van de teruggave van de sleutels van het stadhuis en van het Secreet van het belfort, aan de magistraat, 1540.
Ed. F. De Potter, *Petit cartulaire de Gand*, Gent, 1885, 74-75.
- Uitgaven in verband met de Leden van Vlaanderen, 1560-1576.
- Bescheiden in verband met de teruggave van de privileges, 1577.
- Resolutie van de schepenen van de keure, waarbij de secretarissen wordt opgelegd hun ambtspapieren op het stadhuis te laten,
1 september 1662.
- Rekeningen betreffende het wegbergen van de documenten van de schepenen van de keure tijdens het beleg van Gent in 1708.
- Rapport van David 't Kindt over de bewaring van de familiepapieren in de "Helle" van het stadhuis, 17 augustus 1756.
- Resolutie van de schepenen van gedele met het oog op de ordening van hun papieren, 24 juni 1757.
- Project voor de vernieuwing van de registers "Vrij huis, vrij erve" door secretaris P. van Alstein, met enige bijgevoegde stukken, 16 november 1772.
- Stukken in verband met het overbrengen van papieren van het jezuïetenklooster naar het stadhuis, 1791.
- Verslag over de Gentse archieven, door F. Hye Schoutheer, 6 oktober 1815.
- Varia: stukken uit de thesaurie, o.m. kwijtschriften en nota's van Lieven Meyntkins, ontvanger in het Kwartier van Gent, 16de eeuw; ontvangen brieven, enz., 16de-18de eeuw.

H. Historisch-topografische atlas

60. ATLASSEN
1590 - 18de eeuw

Reeks 98
22 registers

61. HISTORISCH-TOPOGRAFISCH-ICONOGRAFISCHE VERZAMELING
("ATLAS GOETGHEBUER").

**Reeksen 99,
532 bis, 533 bis.**

* Een afzonderlijke inventaris van de historisch-topografische collectie is in voorbereiding.

DEEL III

Het belangrijkste bestuursorgaan van de stad was de schepensbank. Tot het eind van de 11de eeuw was Gent, samen met het omliggende platteland, onderworpen aan de schepensbank van de kasselrij van de Oudburg. Naarmate echter het stedelijk gebied een eigen identiteit ging krijgen en de bevolking zich van dat apart karakter bewust werd, liet zich de nood gevoelen aan een afzonderlijk bestuur, los van de grotere gebiedsomschrijving. De graaf plaatste de stad grond onder de rechtsmacht van 13 schepenen. Ze behoorden tot de klasse der "erfachtige lieden", een gesloten groep van stedelijke grondbezitters en handelaars. Alhoewel de schepenen aanvankelijk niets anders waren dan grafelijke rechters, lieten ze zich gaandeweg ook in met bestuurszaken en traden ze op als verdedigers van de stadsbevolking tegen de aanmatigheden van de graaf. In de 12de eeuw wisten ze een benoeming voor het leven af te dwingen. In 1212 legde Ferrand van Portugal, echtgenoot van Johanna van Constantinopel, een jaarlijkse vernieuwing op van de magistratuur. Een nieuwe hervorming, in 1228, hield in dat de aan het bewind zijnde magistraten 5 burgers zouden aanduiden, die op hun beurt 34 andere verkozen. De "XXXIX" werden dan onderverdeeld in drie groepen van 13: de eigenlijke schepenen, de raden en de "ledigen". Op het eind van ieder schepensjaar werden de schepenen "ledig", de "ledigen" raden, de raden schepenen. Volgens deze regeling bleef dezelfde groep personen onafgebroken aan het bewind. Alleen in geval van overlijden werd tot een nieuwe benoeming overgegaan, en deze gebeurde door coöptatie.

Aan het bewind van de XXXIX werd definitief een eind gemaakt door koning Filips de Schone in 1301, tijdens de kortstondige aanhechting van Vlaanderen bij Frankrijk. Voortaan zouden er nog slechts twee groepen van 13 schepenen zijn: de bank van de keure, waarvan de leden de eigenlijke bestuurders waren van de stad en bovendien in strafrechtelijke zaken oordeelden; de schepenen van gedele die een soort vrederechters waren en het beheer hadden van de bezittingen van minderjarige wezen. Elk jaar, op 15 augustus, werd de magistratuur vernieuwd ("wetsvernieuwing") door een commissie van 8 kiezers, van wie er 4 door de uittreedende schepenen ("stedekiezers") en 4 door de graaf ("s heren kiezers") waren benoemd. In de schepensbanken waren de drie leden – poorterij, wevers en/of volders en de kleine neringen – proportioneel vertegenwoordigd. Vanaf de tweede helft van de 14de eeuw contro-leerden de ambachtsgilden, langs de deken van de wevers en de opperdeken van de kleine neringen, zelfs volledig de schepensbanken.

De drie leden hadden daarnaast nog zitting in de Collatie of Brede Raad, een beraadslagende vergadering. In normale omstandigheden speelde de Collatie slechts een bescheiden rol en hield zich voornamelijk bezig met financiële kwesties, zoals toelagen aan de vorst. In onrustige tijden evenwel woog ze zwaar op de loop van de gebeurtenissen en voerde ze niet zelden een demagogische politiek.

Tot het stadsbestuur behoorde ook de baljuw, de vertegenwoordiger van de graaf. Hij was

in de eerste plaats een gerechtelijk ambtenaar, die samen met de schepenen de rechtsbedeling in de stad verzekerde. Zelf was hij geen rechter, maar wel voorzitter van de rechtbank en vervolgingsambtenaar. Hij maande de schepenen in de vierschaar en als vervolgingsambtenaar spoorde hij misdrijven op om vervolgens bij de rechtbank als openbaar aanklager op te treden, de bestraffing van de misdadigers te vorderen en uiteindelijk het gevelde vonnis uit te voeren. De hoogbaljuw van Gent werd bijgestaan door een baljuw; tussen beiden kwam het in de loop van de tijd tot een soort taakverdeling.

Door de Karolijnse Concessie (1540) werden de instellingen van de stad grondig gewijzigd. De magistraat werd voortaan door de vorst benoemd, de indeling van de bevolking in drie leden werd afgeschaft en de Collatie werd vervangen door een vergadering van notabelen uit de verschillende parochies. De ambachtsgilden verloren elke politieke betekenis. Alleen nog tijdelijk, onder de calvinistische republiek (1578-1584), werd de regeling van vóór 1540 hersteld. Na de herovering echter van Gent door de hertog van Parma kwamen de bepalingen van de Karolijnse Concessie weer onverminderd in voege. Ze bleven zonder fundamentele wijzigingen van toepassing tot het einde van het Ancien Régime.

A. Werking van het stadsbestuur

62. WETSVERNIEUWINGEN EN LIJST VAN VORSTELIJKE AMBTENAREN

1070-1800

Handgeschreven en gedrukte lijsten van de jaarlijkse vernieuwing van de schepenen en ontvangers. Register nr. 2 bevat bovendien de namen van de hoogbaljuws, de baljuws en de ammans, met talrijke wapenschilden (tot 1643); register nr. 6 ook de ledenlijsten van ondergeschikte besturen en rechtbanken ("smalle wetten" en "officiën"). De bundel bevat de vorstelijke brieven in verband met de wetsvernieuwing.

Tot 1539 begon het schepenenjaar op 15 augustus, vanaf 1540 werd de ingang van het ambtsjaar verlegd naar 10 mei (behalve van 1578 tot 1584 opnieuw naar 15 augustus) en vanaf 1784 naar 1 november.

Een Schepenenboek, 1301-1816, is in bruikleen gegeven aan het Bijloke-museum. Voor de schepenenlijsten, cf. P.C. Vander Meersch, *Memorieboek der stad Ghent van 't jaer 1301 tot 1737*, 4dln., Gent, 1852-1861. Deze zijn evenwel niet steeds betrouwbaar, cf. A. Despretz, *De restauratie der Gentse Calvinistische Republiek (1577-1579)*, in: HMGOG, n.r. XVII, 1963, 143-146.

Reeks 101

7 registers en
1 bundel

63. RESOLUTIEBOEKEN VAN DE KEURE

1549-1794

Resoluties van de schepenen van de keure en van de jointes ingesteld door Maria Theresia (5 februari 1774) en Jozef II (30 december 1780) voor het beheer van de stadsfinanciën. Men vindt er niet alleen de resoluties en de notulen van de beraadslagingen van deze instellingen,

Reeks 107

51 registers en
1 bundel

maar ook afschriften van allerlei documenten: brieven, decreten en ordonnanties, rekwesten aan het centraal bestuur, enz. Sommige resolutieboeken hebben een specifieke inhoud: stadswerken, zending van delegaties naar vreemde steden, borgstellingen.

Enkele registers bevatten een trefwoordenindex.

* Inv. nr. 79, chronologische tafel op de keureresoluties 1549-1570.

Een aantal resoluties zijn uitgegeven door F. De Potter, *Petit cartulaire de Gand*, Gent, 1885.

64. RESOLUTIES VAN DE KEURE

1600-1799

Minuten van de keureresoluties en uittreksels uit de resolutieboeken.

Reeks 107 bis

2 registers en

21 bundels

65. VOORGEBODEN

1337-1787

Stedelijke ordonnanties uitgegeven door de magistraat, na 1540 in overleg met de baljuw. De voorgeboden die specifiek de neringen aanbelangen werden meestal uitgevaardigd in overleg met de Collatie. Soms bevatten de registers afschriften van vorstelijke decreten en plakaten, octrooien, enz. Een aantal registers bevatten een trefwoordenindex.

Ed. N. De Pauw, *de voorgeboden der Stad Gent in de XIVde eeuw (1337-1382)*, Gent, 1885; G. Espinas en H. Pirenne, *Recueil de documents relatifs à l'histoire de l'industrie drapière en Flandre*, II, Brussel, 1909, 378-648; H. Nowé, *Gentse voorgeboden op de St.-Lievensbedevaart*, in: *Miscellanea Gessleriana*, Antwerpen, 1948, 967-970.

* Een handgeschreven trefwoordenindex op het register 1402-1451, en overzichtstabel in inv. nr. 95/47. De registers van de voorgeboden 1482-1616 zijn geklasseerd bij de "47 registers": reg. BB, CC, DD, EE, FF, GG, HH. Cf. hierboven, reeks 93.

Reeks 108

8 registers

66. VOORGEBODEN

1451-1796

Minuten, originelen en afschriften van voorgeboden, meestal uit de 17de en 18de eeuw. Ze werden per onderwerp en alfabetisch geklasseerd. De twee laatste bundels bevatten indices en lijsten van de jaarlijkse of halfjaarlijkse herpublicatie.

Reeks 108 bis

256 bundels in

48 dozen

67. STEDELIJKE ORDONNANTIES EN REGLEMENTEN

1570-1804

Verzameling ordonnanties en reglementen die in gedrukte vorm door de schepenen uitgegeven en geafficheerd werden.

* Inv. nr. 125, chronologische ontleding en zaakindex.

Reeks 110

8 bundels

68. ORDONNANTIES VAN DE MAGISTRAAT

1344-18de eeuw

Reeks 110 bis

6 registers

Afschriften van ordonnanties, reglementen, tarieven ten behoeve van particulieren en functionarissen. Enkele hebben een inhoudstafel. In deze reeks werd ook het zogen. "Groenboekskén" ondergebracht, een register betreffende de graanhandel en de graanstapel.

* Inv. nr. 117, chronologische ontleding van het "Groenboekskén".

69. RESCRIPTIES

1584-1795

Adviezen van ontvangers, procureurs en andere ambtenaren en rekwesten gericht aan de schepenen van de keure, in verband met het uitoefenen van bepaalde beroepen, belastingen, vrijstelling van stadstollen, nijverheid en kamer van koophandel, renten. Hoofdzakelijk uit de 18de eeuw.

Reeks 113

10 bundels

70. RAPPORTEN VAN STADSPROCESSEN

1594-1709

Rapporten uitgebracht bij de schepenen van de keure over de processen die hangend zijn bij de Raad van Vlaanderen, de Grote Raad van Mechelen, de Geheime Raad.

Reeks 113 bis

1 bundel

71. REKWESTEN

1546-1796

Diverse verzoekschriften gericht aan de schepenen van de keure, meestal met apostille (in de rand genoteerd advies en besluit). Enkele werden uitgegeven door F. De Potter, *Petit cartulaire de Gand* Gent, 1885.

Reeks 114

9 bundels

72. REKWESTEN VOOR GELDELIJKE TUSSENKOMST

1540-1796

Verzoekschriften aan de schepenen van de keure voor het bekomen van geldelijke tussenkomst van de stad, vooral van ambtenaren, meestal met apostille. Ze werden alfabetisch op de benamingen van de officies of bedieningen van de aanvragers geklasseerd.

Reeks 114 bis

14 bundels

73. VERSLAGEN VAN DE SCHEPENEN VOOR HUN OPVOLGERS

1561-1679

Rapporten van de schepenen van de keure over de stadsaangelegenheden, opgemaakt bij het beëindigen van hun ambtstermijn ten behoeve van hun opvolgers; een register met notities van dienstreizen buiten de stad, 1642-1643.

Reeks 115

1 register en

1 bundel

74. INSTRUCTIES EN RAPPORTEN

1542-1794

Minuten van instructies van de schepenen van de keure voor gezantschappen naar andere steden. Enkele verslagen die nadien door deze afgevaardigden opgemaakt werden bleven hierbij bewaard.

Reeks 115 bis

3 bundels

75. RESOLUTIES VAN DE COLLATIE

1514-1794

Registers met de resoluties en de notulen van de beraadslagingen in de Collatie. De resoluties van 1539 ed. L.P. Gachard, *Relation des troubles de Gand sous Charles Quint*, Brussel, 1846, 549-667.

Reeks 12133 registers en
3 bundels

76. COLLATIE

1540-1795

Allerlei documenten en bescheiden betreffende de vergaderingen van de Collatie: resoluties, minuten van voorstellen aan de Collatie, stukken in verband met de stadsfinancies, lijsten van de leden van de Collatie, schepenlijsten, enz.

Reeks 120

63 bundels

B. Verhouding met het centraal gezag

77. DECRETEN VAN DE VORST

1548-1795

Originele brieven en afschriften waarin de vorstelijke decreten en ordonnanties aan het Gentse stadsbestuur en aan de Staten van Vlaanderen meegedeeld worden. De reeks bevat ook stukken die verband houden met de vorstelijke beslissingen (rekwesten van de schepenen, reglementen, enz.)

* Inv. nr. 87, trefwoordenindex op de vorstelijke decreten.

Enkele bescheiden ed. F. De Potter, *Petit cartulaire de Gand*, Gent, 1885.

Reeks 102

40 bundels

78. DECRETEN. AFSCHRIFTEN

1213-1780

Afschriften uit de "47 registers", uit de stadscharters, uit de reeksen plakkaaten van de vorst en decreten van de vorst.

Reeks 102 bis

7 bundels

79. BRIEVEN VAN DE VORST ALS ANTWOORD OP REKWESTEN

1530-1795

Originele brieven namens de landsheer aan het Gentse stadsbestuur gezonden. Ze delen de beslissingen mee op rekwesten van particulieren en van instellingen. Dikwijls met antwoorden van de schepenen en met bijgevoegde stukken. De eerste twee bundels bevatten de jaren 1530-1593 en 1594-1602. Enkele bescheiden ed. F. De Potter, *Second cartulaire de Gand*, Gent, s.d..

Reeks 103

61 bundels

80. REPRESENTATIES EN SUPPLICATIES AAN DE VORST

1542-1794

Rekwesten en smeekschriften, veelal in minuutvorm, van de magistraat, de baljuw, de Vier Leden, de luitenant-civil, functionarissen en particulieren.

Reeks 104

19 bundels

81. REKWESTEN VAN DE SCHEPENEN VAN DE KEURE

1545-1587

Register met afschriften van rekwesten, sententies en andere bescheiden in verband met de jurisdictie over de Sint-Pieters- en Sint-Baafsheerlijkheden, de Oudburg, Drongen en andere enclaves op het Gentse grondgebied.

Reeks 105

1 register

82. BRIEVEN VAN HET CENTRAAL BESTUUR

1647-1795

Brieven van de vorst, de landvoogd, de afgevaardigden van de Staten van Vlaanderen, de Grote Raad van Mechelen, andere stadsbesturen, hoofdzakelijk gericht aan de schepenen van gedele, betreffende erfenissen en andere aangelegenheden die onder hun bevoegdheid vielen. Onder meer een origineel van de Weesmeesters van Batavia, 1693.

Reeks 111

9 bundels

C. Inhuldigingen en plechtigheden**83. INHULDIGINGEN EN PLECHTIGHEDEN**

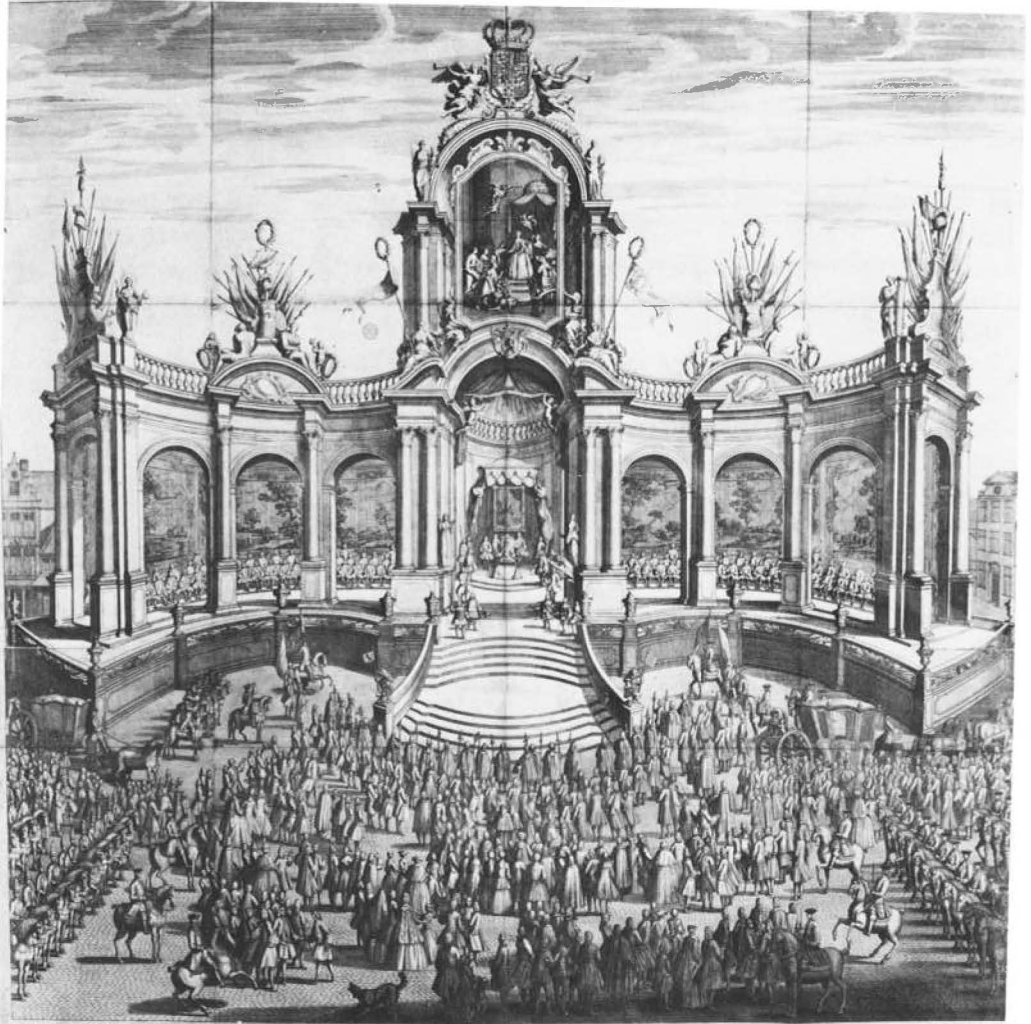
1515-1795

Schepenresoluties, rekeningen, beschrijvingen van op te richten triomfbogen en stadsversiering, en andere bescheiden betreffende de inhuldiging van de landsheer (beginnend met Karel V), van bisschoppen, van particuliere personen die zich onderscheiden hadden (o.m. Jan Baptist Hellebaut, primus te Leuven in 1793). Ook bescheiden in verband met andere plechtigheden: naamfeest van de vorst, rouwplechtigheden, enz.

Reeksen 111 bis en 111 ter9 dozen en
4 registers**D. Gevangenissen**

De vroegste sporen van een stadsgevangenis dateren van het eind van de 13de eeuw. Ze werd het "Chastelette" genoemd en was gelegen aan de Korenmarkt, ongeveer op de plaats waar zich thans het Postgebouw bevindt. De kosten van het gebouw en het onderhoud van de gevangenen werden gedragen door de stad, maar vooral door de gevangenen zelf en door liefdadige schenkingen en fundaties. De amman, een vorstelijk officier, had de leiding over de gevangenis. In 1716 werd het gebouw aan de stad verkocht. Het werd afgebroken en de gevangenen bracht men tijdelijk onder in het Gravensteen, in de gevangenis van de Raad van Vlaanderen, en in de kelders van het stadhuis, die al gedeeltelijk dienst deden als gevangenis van de burgerwacht. Het jaar nadien vatte men het plan op de gevangenis onder te brengen in het Sint-Jorishof. Veel kwam daar niet van terecht, want in september 1718 werden de gedetineerden in het Tuchthuis geplaatst. In 1741 bouwde David 't Kindt een nieuwe gevangenis bij het belfort en de lakenhalle. Men noemde ze weldra de Mammelokker, naar het tafereel op het bas-reliëf boven de toegangsdeur.

Naast die eigenlijke stadsgevangenis was er sinds de 17de eeuw ook een Tuchthuis. Het was ondergebracht in een gedeelte van het Geraard de Duivelsteen. Hier werden bedelaars en



Représentation de l'inauguration solennelle de sa sacrée Majesté MARIE THERÈSE Reine de Hongrie et de Bohême Archiduchesse d'Autriche & comtesse
Comtesse de Saxe au grand Altare dressé sur la Place au Vendredi en la ville de GAND, vis-à-vis de la Prison le 27 Avril 1744

Inhuldiging van keizerin Maria-Theresia op de Vrijdagmarkt te Gent op 27 april 1744. Gravure door David 't Kindt en François Pilsen. Atlas Goetghebuer, 74/129, nr. 51.

leeglopers door de stadsmagistraat of door hun eigen familie geplaatst en tewerkgesteld. De mannen moesten er hout raspen dat bestemd was voor de vernijverheid, de vrouwen hielden zich onledig met spinnen. In 1775 werd het Tuchthuis vervangen door het provinciaal correctiehuis aan de Coupure, bekend als het Rasphuis. In zijn tijd werd het algemeen erkend als een modelinrichting.

84. GEVANGENISSEN

1559-1793

- Bescheiden betreffende de diverse gevangenis, 1559-1791.
- Rekwesten aan het stadsbestuur voor de vrijlating van gevangenen, 1561-1792.
- Ordonnanties van de schepenen van de keure betreffende de plaatsing van gevangenen in het Tuchthuis, 1698-1742
- Rekeningen van het Chastelette en van het Tuchthuis, 1590-1793.
- "Amigoboeken", gevangenisrollen met gegevens over het opsluiten en vrijlaten van gevangenen, 1775-1782.
- Processen-verbaal van de Commissie van politie, justitie en gratie, 1789-1791.

Reeksen 117, 118, 118 bis, 119, 119 bis, 119 ter
5 registers en
14 bundels

E. Bevolking

85. POORTERIJ EN BUITENPOORTERIJ

1476-1796

- Drie registers buitenpoortersboeken, 1477-1492.
- Vier registers poortersboeken, 1542-1796.
Ed. J. Decavele e.a., *Poorters- en buitenpoortersboeken van Gent (1477-1491), (1542-1796)*, Gent, 1983.
- Varia. Stukken in verband met verzaking aan het poorterschap, 1585-1792; in verband met de emigratie naar het eiland Dominica, 1699; in verband met de "flandrisatie" van Brabanders, 1721-1780; in verband met borgsommen ten voordele van de armenkamer om het poorterschap te verkrijgen, 1783-1796; rekwesten aan de schepenen van de keure om het poorterschap te bekomen, met apostille, 1627-1796; bevolkingstelling van Gent, 1786.

Reeks 122
75 dozen,
8 registers en
2 bundels

86. GEBUURTEN

1473-1933

De gemeente was de kleinste, in Gent een officieel karakter hebbende organisatievorm van de mensen die geografisch bij mekaar hoorden. Elke buurtschap werd geleid door een deken, en gewoonlijk bijgestaan door een baljuw en een bode ("knaap"). De deken en de dekenin – een zuiver honorifieke functie – werden verkozen door de gemeente zelf; op zijn beurt duidde de deken het bestuur aan. Aan die aldus samengestelde wijkraden werden politietaken toevertrouwd (verstoring van de rust), rechterlijke

Reeks 128
2 rollen,
17 registers,
13 bundels,
193 omslagen

bevoegdheden (in kleinere geschillen tussen de buurtbewoners), opdrachten bij de inkwartiering van soldaten, bij de brandbestrijding, enz. De reeks bestaat uit twee onderscheiden delen. De bescheiden uit de eerste 13 bundels behandelen de gebuurten in het algemeen; veelal betreft het ordonnanties en resoluties van de schepenen van de keure, rapporten van de dekens aan de schepenen, maar ook lijsten van de gebuurten, enz. De overige registers, bundels en omslagen bevatten bescheiden van de afzonderlijke gebuurten: reglementen, rekeningen en kwijtschriften, rekwesten aan de schepenen, processtukken, briefwisseling, lijsten van dekens en baljuws. Ze zijn alfabetisch geklasseerd op de gebuurtenamen (meestal genoemd naar de voornaamste straat in de wijk).

87. BEDELARIJ EN LANDLOPERIJ

1626-1794

Lijsten van landlopers en bedelaars, straffen die door de schepenbank werden uitgesproken, 1626-1754; met indices op de voornamen van de betreffende personen. Varia met resoluties van de schepenen, kwijtschriften voor het weg leiden van bedelaars uit de stad, rekeningen van extra-prestaties door politieambtenaren, 1633-1794.

Reeks 129

3 registers en

1 bundel

88. VREEMDELINGEN

1698

Lijsten, opgemaakt per kwartier, van alle vreemdelingen in de stad, met aanduiding van geboorteplaats, burgerlijke stand, beroep. Met index op de persoonsnamen.

Reeks 130

1 register

89. LOGEMENTEN EN HERBERGEN

1477-1795

- Rekening van de logies voor het gevolg van aartshertog Maximiliaan van Oostenrijk, 1477.
- Heffingen op dranken en drankgelegenheden, 1581-1786.
- Rekwesten aan de schepenen van de keure, 1623-1710.
- Lijsten van herbergen en andere gelegenheden waar drank verkocht werd, 1623-1791.
- Naamlijsten van vreemdelingen die in Gent logeren, 1791.

Reeks 131

1 register en

3 bundels

F. Vrijstelling van stadsrechten

90. VRIJE PERSONEN

1695-1716

Registers van alle personen en instellingen die vrijgesteld zijn van stedelijke rechten. Met index op de beroeps- of instellingsnamen.

Reeks 123

7 registers

91. VRIJSTELLING VAN IMPOSITIËN

1497-1794

Resoluties en ordonnanties van de schepenen van de keure, rekwesten aan het schepencollege om vrijstelling te bekomen van het betalen van de stedelijke rechten. O.m. twee bundels rekwesten van fabrikanten, zoals Judocus Clemmen (1766), Guillielmus Poelman (1768), François Bracq (1772), enz. Dekreten en brieven van de vorst en de Geheime Raad, lijsten van vrijgestelde personen en instellingen, biljetten van vrije in- en uitvoer, enz.

Reeks 123 bis

2 dozen en

6 bundels

G. Issuerecht**92. ISSUE**

1568-1794

De issue was een stedelijk recht, geheven op alle vermogens die uit de stad werden gevoerd, ofwel op erfenissen in de stad die aan vreemden (d.i.: niet-poorters) toevielen, ofwel op het vermogen van wegtrekkende poorters die van hun poorterschap afzagen.

- Rekeningen met dubbels, 1625-1794.

- Notitieboeken opgemaakt door de ontvangers van de issue: een register uit 1669-1692, twee registers van Joseph Bernaert Blomme, 1757-1794.

- Diverse bescheiden, met o.m. afschriften van akkoorden gesloten met leper, Brugge en het Brugse Vrije in verband met het issuerecht, 1568-1761.

Cf. *Stadscharters*, nrs. 1579, 1585 en 1607; ed. A. Du Bois en L. De Hondt, *Coutume de la ville de Gand*, in: *Coutumes des Pays et Comté de Flandre*, II, Brussel, 1887, 458-463, 472-475.

* Inv. nr. 64, tafel van de sterfhuizen die onder het issuerecht vielen.

Reeks 124

19 bundels

93. ISSUERECHT. PROCESSEN

1669-1790

Reeks 124 bis

38 bundels

H. Landboeken**94. STADSCIJNZEN, OF ERFELIJKE RENTEN**

1336-1795

Voor al de gronden die de stedelijke gemeenschap van oudsher bezat en voor ontginning en huizenbouw openstelde, moest door de gebruiker levenslang een cijns betaald worden. Zelfs wanneer deze goederen verkocht of verdeeld werden, ging de betaling onverminderd door: de stedelijke renten waren erfelijk. Soms deed de stad wel definitief afstand van de renten. Dit gebeurde vooral als schadevergoeding bij onteigeningen.

Reeks 152

21 registers

Hoewel de stad alleen het erf in cijns geeft en het haar onverschillig is wat er op gebouwd wordt, wordt herhaaldelijk vermeld welk soort woningen op de erven staan.

De registers beschrijven de erfelijke renten die de stad toekwamen, bevatten de verschuldigde bedragen, akten gepasseerd voor de schepenen betreffende de erven, lijsten van de nieuwe cijnsgronden, enz. Sommige registers bevatten vooraan of achteraan een tafel op de straatnamen. Ed. het eerste register, over de jaren 1336-1360, werd uitgegeven door N. De Pauw en J. Vuylsteke, *De rekeningen der stad Gent. Tijdvak van Jacob van Artevelde, 1336-1349*, III, Gent, 1885, 487-506.

95. LOPERS VAN DE STADSCIJNZEN
1633-1795

Reeks 152
9 registers

Rollen van de inning van de stadscijnzen. Achteraan zijn de inkomsten, voortkomend uit aangekochte cijnzen, genoteerd. Voor deze aangekochte cijnzen, cf. hieronder, nr. 97.

96. STADSCIJNZEN
19de eeuw

Reeks 152
1 bundel

Afschriften uit de registers en de lopers van de stadscijnzen, geklasserd per straat. Gekapitaliseerd tegen 5%, werden de erfelijke renten grotendeels ferruggekocht door particulieren in de eerste helft van de 19de eeuw.

97. KLEINE LANDBOEKEN
1505-1792

Reeks 152 bis
17 registers en
3 bundels

Erfelijke renten die hadden toebehoord aan particulieren, aan het dominicaanenkloosters, aan de kapelanij Sint-Mathijs op de Ooie en aan de nering der grauwwerkers en die door de stad waren afgekocht in de loop van de 17de en 18de eeuw. Na aankoop van die erfelijke renten kwamen de inkomsten ervan toe aan de stad. Ze zijn dan ook genoteerd op de laatste folio's van de lopers van de stadscijnzen.

98. LANDBOEKEN "VRIJ HUIS, VRIJ ERVE"
16de eeuw-1795

Reeks 153
11 registers

Met "vrij huis, vrij erve" werden de bebouwde erven aangeduid die volledig eigendom waren van de bezitter en die aan geen enkele verplichting noch aan een landsheer onderworpen waren. Ten gevolge van de stedelijke ordonnantie van 2 maart 1552 dienden deze goederen geregistreerd te worden. In de registers werden de veranderingen in het bezit, de lasten die toch eventueel op deze goederen wogen en diverse akten die er verband mee hielden, genoteerd. Cf. ook reeks 303: de akten en contracten betreffende de "huusen ende erfven vry eighen goet wezende", gepasseerd voor de schepenen, werden vanaf 1529 in afzonderlijke registers ingeschreven.

* Inv. nr. 70, ontleding per register, en algemene index op de straatnamen. * Inv. nr. 119, algemene index op de straatnamen.

I. Taksen op huizen

99. HUISGELD

1701-1800

Registers van de heffing van de 20e penning (=5%) op de huurwaarde van de huizen. Ze omvatten het hele gebied binnen de Rietgracht. Registers 180 tot 200 bevatten de indices.

Cf. ook hierna, reeks 452: rekeningen van het huisgeld, 1640-1797.

Reeks 153/1

211 registers

100. KOHIEREN VAN HET HUISGELD

1557-1796

Penningkohieren van taksen geheven op onroerende goederen in de stad en in de onmiddellijke omgeving. De eerste zes bundels bevatten de kohieren uit de 16de eeuw, die aansluiten bij de penningkohieren, reeks 28 en 28 bis. De laatste acht bundels en registers bevatten: rekwesten aan, en voorgeboden, ordonnanties en resoluties van de schepenen van de keure, stukken betreffende vrijstellingen, weigering van betaling, enz.

Reeks 153/2

12 registers en

20 bundels

J. Openbare orde en veiligheid

Tegen de dreiging van de hageperken werd in juli 1566 op aandringen van landvoogdes Margaretha van Parma te Gent de burgerwacht opgericht. De eenheden van deze wacht werden per kwartier in alle lagen van de stadsbevolking gerecruteerd. Wie geen dienst verrichtte, moest als tegenprestatie een bijdrage betalen voor het onderhoud van de burgerwacht. Onder leiding van kapiteins werd zij ingezet voor de bewaking en de ordehandhaving in de stad, en, in geval van oorlog, bij de verdediging ervan. In 1752 werd die algemeen verplichte dienst afgeschaft. Een permanente compagnie van "stadswakende mannen" of "pandoeren" nam de taken over. Onder het bewind van koning Willem I (1815-1830) werd de burgerwacht heringericht, onder de benaming "schutterij". Deze laatste zou, op enkele hervormingen na, blijven doorleven tot na de Eerste Wereldoorlog.

101. CONTRIBUTIE VOOR DE BURGERWACHT

1584-1752

Rekeningen van de maandelijke, vanaf 1585 wekelijkse, bijdrage voor de burgerwacht. De bundels bevatten daarnaast ook andere documenten: rekwesten aan de schepenen om betaling te bekomen voor bepaalde gepresteerde diensten, befalingsbevelen, kwijtschriften, enz.

Reeks 125

141 registers en

113 bundels

102. MONSTERROLLEN EN REVUEN VAN DE BURGERWACHT

1579-1788

Naast de schouwingslijsten zelf bevat de reeks eveneens kohieren van de maandelijke of wekelijkse contributie, tellingen van het aanwezige graan in de stad, huis per huis opgemaakt, enz.

Reeks 126

33 bundels

103. BURGERWACHT

1573-1794

Varia betreffende de burgerwacht: ordonnanties en resoluties van, en rekwesten gericht aan de schepenen van de keure, lijsten van de wakers, de afwezigen, de vrijgestelden van de wacht, rekeningen van de wekelijkse contributie, processtukken, enz.

Reeks 12714 registers en
17 bundels

K. Militaire aangelegenheden**104. MILICIENS**

1746-1749

Rekeningen van de lichtingskosten en de soldij van de door de stad geleverde soldaten tijdens de Franse bezetting onder Lodewijk XV, juli 1745-januari 1749.

Reeks 1327 registers en
5 bundels

105. MILITAIRE LOGEMENTEN

1572-1794

Diverse bescheiden in verband met de inkwartiering van soldaten in de stad: notitieboeken van de logementen, logementkosten, soldij; rekwesten, schepenresoluties, briefwisseling.

Reeks 13316 registers en
47 bundels

106. KRIJGSVOLK

1557-1792

Diverse bescheiden in verband met legeraangelegenheden: rekwesten, ordonnanties, schepenresoluties, briefwisseling met het centraal bestuur; rekeningen van betalingen aan militairen, van gepresteerde wagen diensten voor het vorstelijk leger, van de vrijwillige contributie tot onderhoud van de soldaten; rekening van Abraham Pierssone, belast met de inning van de beden, 1623-1624 (aansluitend bij de rekeningen van dezelfde in reeksen 51 en 52); lijsten van vreemde soldaten te Gent, 1717; stukken betreffende de teruggave van goederen door het "Comité des oorlogs der Vereenigde Belgische Staeten in Gend", 1789; krijgsgevangen Franse soldaten, 1638-1657; gesneuvelde en gewonde Franse soldaten te Mariemont, 2 augustus 1674.

Reeks 1341 register en
16 bundels

107. BELEGERINGEN VAN GENT

1678-1792

Diverse stukken in verband met de belegeringen en capitulaties van Gent, voornamelijk betrekking hebbend op: de inname van de stad door de Franse troepen van Lodewijk XIV, 8 maart 1678; de inname door de Franse troepen onder prins Grimaldi, 5 juli 1708; de inname door de geallieerde troepen onder de hertog van Marlborough, december 1708. Lijsten van gesneuvelde en gekwetste soldaten, rekeningen van de onkosten gemaakt tijdens en na de belegering, smeekschriften aan de vorst, uittreksels van

Reeks 1352 registers en
8 bundels

de resolutieboeken van de schepenen van de keure, voorwaarden van overgave en briefwisseling hieromtrent. In de zesde bundel bevindt zich een plan van de belegering van Gent in december 1708 (J. Covens en C. Mortier, Amsterdam).

108. OORLOGSMUNITIE

1538-1795

Inventarissen van het oorlogsmaterieel, zowel van de eigen artillerie en munitie, als deze geleverd voor het statenleger of het leger van de vorst; rekeningen van de aankoop en het vervoer; aanbestedingsvoorwaarden, rekwesten op ordonnantie van betaling (veelal voor vervoerdiensten), schepenresoluties, briefwisseling.

Voor inventarissen van oorlogsmaterieel, cf. ook *Stadscharters*, nrs. 1339, 1340, 1382.

Reeks 136

6 bundels

109. UITSPATTINGEN VAN MILITAIREN

1581-1798

Bescheiden betreffende de slachtoffers van het militair geweld in de stad. De reeks bevat lijsten van de slachtoffers en van de uitbetaalde schadevergoeding en pensioenen, verklaringen van wapenbezit, rapporten. De meeste stukken hebben betrekking op de strijd tussen de Patriotten en de Oostenrijkers te Gent, 1789.

Reeks 137

1 register en

3 bundels

L. Personeel

110. STADSOFFICIES

1456-1796

Rekwesten aan de magistraat voor het bekomen van een officie (of bediening in stadsdienst), om er afstand van te doen, om verhoging van de bezoldiging; stukken betreffende de toekenning, verpachting en verkoop van officies. De bescheiden zijn in 337 omslagen alfabetisch geklasseerd op de officienaam. Cf. ook reeks 114 bis: gelijkaardige bescheiden betreffende de officies, eveneens alfabetisch geordend.

Reeks 141

59 bundels

111. OFFICIES VERLEEND DOOR DE SCHEPENEN VAN DE KEURE

1674-1794

- "Register van alle de officien subject aen tauxatie", 1674-1713.
- "Register van officien geconfereert door schepenen van der Keure, soo taux subject als andersints", 1688-1790. Chronologisch geordend.
- "Boeck van de commissien van officien", 1750-1793. Systematisch geordend, met tafel.
- "Register processen verbael verkoopung van officien", 1788-1794.

Reeks 142

4 registers

Capitale du Comte de Flandres & la plus grande
 Ville des Pais bas, jamais par les guerres qu'elle a souste-
 nues contre plusieurs de ses Princes & par les puissantes Armées
 qu'elle mettoit autre fois sur pied. Elle est située sur l'Escaut, &
 sur la Lys, & sur deux autres petites rivières, sans compter le
 Canal de Bruges, & le Canal du Sas. Il n'y avoit dans cette
 grande Ville & dans la Citadelle que sept cens hommes de
 garnison, tant le Roy avoit sou tromper les Ennemis, &
 leur dérober la connoissance de son dessein. Il est incroyable
 combien en deux jours il fit dresser de ponts & de digues sur
 ces rivières, & sur ces Canaux, & traicte une inondation
 qui couvroit presque toute la Campagne. La Ville & la Ciu-
 delle n'arriveront le Roy que huit jours, & il y entra le
 douzième Mars 1678.



De beschieting van de stad door de troepen van Lodewijk XIV in 1678. Atlas Goetghebuer, 1. 8/17.

112. OFFICIES. VARIA

1458-1794

Diverse bescheiden betreffende officies verleend door de stadsmagistraat, de Staten van Vlaanderen, de vorst. Rekwesten, aanstellingsbesluiten, lijsten van officies, bevoegdheidsomschrijvingen, stukken betreffende extra-voordelen en vergoedingen, taksen op bepaalde stedelijke officies, lijsten van pensionarissen en secretarissen van de keure.

Reeks 143

11 bundels

113. OFFICIES

1604-1791

- "Boek raeckende soo het officie van het collegie van der Keure als Gedeele", 1640-1736. Verzameling diverse bescheiden: taxatie van de geestelijkheid voor het opbrengen van de subsidies voor de vorst, vanaf 1640; immuniteit van de hoogbaljuw en de voorschepen, vanaf de 16de eeuw; uittreksels uit de schepenresoluties, 17de-18de eeuw; lijst van officies, eden, enz.; benoeming van de ontvanger der werken.
- Uitgavenboek van Jan Baptist Loreyns, huisbewaarder van het schepenhuis van gedele, 1719.
- Register van borgen voor officiehouders van de stedelijke rechten, 1749-1791. Met tafel van de officies.
Cf. F. De Potter, *Gent, van den oudsten tijd tot heden*, I, Gent, 1882, 601: lijst van de stads-officies, 1613.
- Varia betreffende de officies van baljuw van Gent en van de Oudburg, 1604-1698.

Reeks 143 bis

4 registers

114. EDEN

16de-18de eeuw

Registers van de eedformules, uitgesproken bij de aanvaarding van een ambt, een officie, een ambacht.

- "Auden register van eeden", 16de-17de eeuw. Met bovendien afschriften van bescheiden betreffende: de Concessie Caroline (1540), de kapel van het stadhuis (1570), de stapel. Op fol. 41v^o-42 een aantal nadien doorgehaalde (calvinistische?) gebeden.
- "Register van de respectieve eeden, zoo van de neerynghen, officien als andere der stede van Ghendt", 17de-18de eeuw. Eedformules o.m. van de "medecyn" en de "apothicaris" van de Bijloke, van de stadsbeiaardier, van vroedvrouwen.
- Tafel op het vorige register en formularium van eden uit de 18de eeuw, o.m. van de beul, de gevangenisarts, de stadsdrukker, joden, de uurwerkmaker van het belfort, lijkbidder.
- Register van eden van kooplieden, fabrikanten en herberguitbaters, in toepassing van de stedelijke ordonnantie van 22 maart 1679.
- Register van eedafleggingen "ter eerste secretarye", 18de eeuw.
- Register van eedafleggingen, 1746. Met tafel.

Reeks 1485 registers en
4 bundels

M. Verpachtingen

115. VERPACHTING VAN STEDELIJKE RECHTEN EN EIGENDOMMEN

1517-1799

Lijsten van de verschillende te verpachten rechten en eigendommen (watermolens, visserij, enz.); pachtvoorwaarden, aankondigingen, rapporten van instelbod en toewijzing van de openbare verpachtingen.

Reeks 144

71 registers en
6 bundels

116. KERKROEPEN EN VERPACHTING VAN STADSRECHTEN

1486-1789

Aankondigingen van openbare verpachtingen met opsomming van de te verpachten rechten, pachtvoorwaarden, rapporten van instelbod, hoger bod, toewijzing. Het betreft verpachting van gronden, visserijen, huizen, stads-officies, accijnzen, renten. Met talrijke bijgevoegde bescheiden: ordonnanties, rekwesten, lijsten van vrijgestelden van stedelijke rechten.

Reeks 145

45 bundels

117. VERPACHTING VAN STADSGOEDEREN

1481-1799

Lijsten van de te verpachten stedelijke goederen: huizen, erven, visserijen, molens, fortificaties, accijnzen en andere stedelijke rechten; aankondigingen, pachtvoorwaarden, rapporten van instelbod, hoger bod, toewijzing van de openbare verpachtingen, rekwesten, schepenresoluties.

Reeks 146

3 registers en
24 bundels

118. VERPACHTINGEN

1578-1780

Lijsten van te verpachten goederen, met in de rand de pachtsom en soms de naam van de pachter. Vanaf 1609 werden deze lijsten gemaakt om het opnemen van de verpachtingen in de stadsrekeningen te vergemakkelijken.

Reeks 145 ter

3 bundels

N. Openbare aanbestedingen

119. OPENBARE AANBESTEDINGEN

1569-1796

Stukken betreffende de toewijzing van goederenleveringen aan de stad: rekwesten aan de schepenen, aankondigingen, voorwaarden, lijsten van de te leveren goederen en noteringen van instel en toewijzing op de openbare aanbestedingen. Het betreft levering van: laken (1569-1757); brandhout, kaarsen, toortsen, wieken en lantaarns (1593-1796); steenkool voor de "stadswakende mannen" (1627-1793); jaarkalenders en boekbanden (1635); papier (1667-1796); geneesmiddelen voor de armen in de Bijloke (1761). In dezelfde reeks ook een bundeltje betreffende de toewijzing van de stokhouderij (1720-1729). De stokhouder zorgde voor de uitroeping van de goederen op openbare verkopen. Hij ontleende zijn naam aan het stokje waarmee de afslag gedaan werd. De bundel hoort thuis in de reeksen 114 tot 116.

Reeks 145 bis

5 bundels

O. Borgstellingen

120. GEWONE BORGSTELLINGEN

1567-1795

Minuten van de borgstellingsakten die gepasseerd werden voor de schepenen van de keure bij betalingsbeloften in zakelijke transakties, bij gerechtelijke aanklachten, bij beloften van allerlei prestaties tussen particulieren, bij het toekennen van het poorterschap.

Reeks 149

75 bundels

121. BORGSTELLINGEN OP DE ADMINISTRATIE

1568-1795

Minuten van de borgstellingsakten tegenover de stad gepasseerd voor de schepenen van de keure, voor officiehouders (vooral pachters van de inning van belastingen en andere stadseigendommen), voor de lasten die door de kooplieden moesten opgebracht worden, bij het toekennen van het poorterschap, bij stadswerken.

Reeks 150

35 bundels

122. BORGSTELLINGEN OP DE STADSRECHTEN

1655-1797

Minuten en afschriften van de borgstellingsakten betreffende de lasten die door de kooplieden (wijn-, bierhandelaars, brandewijnstokers) moesten gedragen worden; borgstellingen voor de officiehouders van de stad.

Reeks 150 bis

9 registers

123. BORGSTELLINGEN OP DE VERPACHTINGEN DOOR STAD EN LAND

1588-1749

Afschriften van de borgstellingsakten gepasseerd voor de schepenen van de keure en opgemaakt voor diverse verpachtingen van goederen (officies, inningen van rechten en belastingen) door stad en land.

Reeks 151

9 registers

P. Stadseigendommen.

124. VERKOOP VAN STADSGOEDEREN

1580-1794

Diverse bescheiden betreffende de openbare verkopeningen van stadseigendommen: huizen, gronden (o.m. van de gronden langs de Lieve vanaf Adegem-Eeklo tot Damme, 1780-1788), bomen (op de Kouter en de vesten van de stad en op de oevers van de Sassevaart en de Lieve), en andere grondstoffen.

Reeks 146

2 bundels

125. STADSEIGENDOMMEN

1575-1790

Lijsten van de stadseigendommen: gronden, huizen, grondstoffen, voorwerpen, renten. Rekwesten aan en ordonnanties en resoluties van de schepenen van de keure, ontvangsbewijzen, rekeningen en akten in verband met aankoop van goederen door de stad: o.m. de verwerving van

Reeks 146 ter

2 bundels

de kleine landboeken (17de - 18de eeuw), van huizen aan de Korenmarkt om er het Pakhuis op te richten (1716-1719), van het Sint-Michiels- (1785) en Sint-Niklaaskerkhof (1787-1790). Eveneens een omslag met bescheiden over de verkoop van het voormalig jezuïetenklooster: op de diverse percelen dienden de kopers een stadscijns te betalen (20 november 1777).

Q. Graanstapel

126. STAPELBOEKEN 1545-1734

Lijsten van de in- en uitvoer en de verkoop van graan, bijgehouden door de stapelheren. Ze bevatten notities van de hoeveelheden verplaatst graan, de namen van de eigenaars, van de schippers, hun vaarrichting en de namen van de kopers. In het eerste register, opgesteld in 1637, zijn uittreksels opgenomen uit vroegere boeken.

Reeks 147
64 registers

127. INKOOP EN VERKOOP VAN GRAAN TEN BEHOEVE VAN DE STAD 1491-1740

Diverse stukken betreffende de stedelijke graanhandel en graanstapel: rekeningen van de in- en verkoop van koren ten voordele van de stad, soms met bewijsstukken; decreten en ordonnanties van de vorst; rekwesten aan en ordonnanties van de schepenen van de keure; lijsten van de kopers van stadsgraan, van tellingen van het aanwezige graan en van de voorraden op de verschillende graanzolders; kladnota's van de stapelheren en uittreksels uit de stapelboeken.

Reeks 147 bis
2 registers en
3 bundels

DEEL IV

De bescheiden over het handels- en beroepsleven (ambachtsgilden), het militair-recreatief leven (krijgsgilden) en het cultureel leven (rederijerskamers, schouwburgen) zijn doorgaans geen rechtstreekse neerslag van de stedelijke administratie. In de middeleeuwen hadden de ambachtsgilden zich grotendeels onttrokken aan de stedelijke controle, maar ze namen wel deel aan het stadsbestuur. Vanaf 1540, jaar waarin keizer Karel V de stad straffe na haar opstandigheid, verloren ze echter elke politieke invloed. Officieel werden ze in de Franse tijd door de wet Le Chapelier afgeschaft. De culturele en recreatieve organisaties daarentegen bleven doorleven, sommige zelfs – na hun heropricting in de 19de eeuw – tot op vandaag. Bij de afschaffing van de gilden in de Franse tijd was bepaald dat de archieven moesten neergelegd worden bij de overheid. Dit bevel is nooit stelselmatig opgevolgd: de ambachtsbesturen bleven immers lange tijd hopen op een herstel en anderzijds heeft het stadsbestuur nooit ernstig werk gemaakt van de toepassing van de verplichting. Veel archief is aldus in handen van de laatste bestuursleden gebleven, zodat het tot particulier bezit evolueerde of verloren ging. Wat wel ingeleverd werd raakte verspreid over de archieven van stad en departement, resp. provincie. Zowel het stadsarchief als het rijksarchief recupereerden naderhand archieven door schenking of aankoop. In het kader van de ruil tussen beide depots werden in 1955 de ambachtsarchieven uit het rijksarchief overgebracht naar het stadsarchief. Daar worden ze materieel nog steeds afzonderlijk bewaard.

*Inv. nrs. 85/4, 85/5(A) en 85/10

A. Munten en medailles

128. MUNTEN EN LEGPENNINGEN

1365-1751

Deze reeks bevat bescheiden betreffende de meest verscheidene onderwerpen in verband met de Gentse muntslag en de aanmaak van legpenningen: rekeningen van de muntmeesters, vorstelijke octrooien, decreten en ordonnanties, instructies en resoluties van het schepencollege, ontvangen brieven, registers van de muntslag ("busboeken"), wisselkoerslijsten.

Andere Gentse muntrekeningen bevinden zich in het Algemeen Rijksarchief, cf. L.P. Gachard, *Inventaire der archives des Chambres des Comptes*, III, Brussel, 1851, 246; H. Nelis, *Chambres des Comptes de Flandre et de Brabant. Inventaire des comptes en rouleaux*, Brussel, 1914, 54-57. Een muntrekening over de jaren 1365-1366 bevindt zich in het Rijksarchief te Gent, cf. RAG, *Inventaris van het archief van de Rekenkamer van Vlaanderen*, inv. nr. 66.

Reeks 154

7 registers en

4 bundels

1. Rekeningen van de muntmeesters van Vlaanderen, 1365-1390.
2. Advies en ordonnantie van de Gentse magistraat in verband met de munt, 1389-1393.
- 3.-4. Muntwaarde en wisselkoersen, 1571.
- 5.-6. De munt te Gent, 1581-1585. Register en diverse bescheiden betreffende de Gentse geldmunt, opgericht in 1581 door het calvinistisch stadsbestuur. Rekeningen van de muntmeester Jan Ghyselbrecht, 1581-1585.
- 7.-10. Busbouck, 1581-1584. Registers van de muntslag.
- 11.-12. Diverse bescheiden, 1540-1751.
13. "Penninghen ghedistribueert aen hoogballiu, schepenen, pensionarissen en secretarissen", 1658-1684; "Lyste van de distributie van bursekens".
14. Medailles, 1659-1718.

B. Handel en nijverheid

129. HANDEL EN NIJVERHEID

16de-18de eeuw

Diverse bescheiden betreffende de handel met Engeland, Frankrijk en Spanje, de scheepvaart en het waterwegennet (o.m. betreffende het privilege van het lastbreken), het vervoer te land, het inplanten van nieuwe bedrijven (boekweit- en papiermolens, kopergieterijen en andere bedrijven), de stadsrechten en taxaties, de verschillende handelswaren. De reeks bevat rekwesten aan de schepenen, reglementen, decreten van de vorst, ontvangen brieven van de magistraat, waterbrieven (certificaten van de nationaliteit en de eigendom van schepen). De meeste bescheiden zijn uit de 17de en de 18de eeuw.

Reeks 154 bis

4 registers en
27 bundels

C. Souvereine hoofdgilden of schuttersgilden

De militaire hoofdgilden stonden in voor de verdediging van de stad, hulpverlening bij brand en natuurrampen, ordehandhaving bij relletjes. Vooral hebben ze zich heel diep vastgezet in het volksleven. Getuige de kleurrijke schuttersfeesten die telkens hoogdagen waren in de stad. Naar het gebruikte wapen onderscheidde men: de voetboogschutters van Sint-Joris, als oudste en voornaamste gilde; de handboogschutters van Sint-Sebastiaan (1322), de kolveniers of busschieters van Sint-Antonius (1498) en de schermers van de Sint-Michielsgilde (1613).

130. SINT-JORISGILDE

1439-1887

Gilde van de kruis- of voetboogschutters. Ze was samengesteld uit een "oude" en een "nieuwe" gilde. Deze laatste verdween in de tweede helft van de 16de eeuw. Driemaal in haar bestaan werd ze afgeschaft (van

Reeks 155

2 dozen,
41 registers en
3 bundels

1703 tot 1727, van 1796 tot 1804 en van 1887 tot 1905); telkens herorganiseerde ze zich. Tot op vandaag blijft ze een bloeiende gilde. Het basiswerk voor de geschiedenis van deze schuttersgilde is: J. Moulin-Coppens, *De geschiedenis van het oude Sint-Jorisgilde te Gent*, Gent, 1982; met uitgave van talrijke teksten. Tekstedities in: F. De Potter, *Jaarboeken van het Sint-Jorisgilde van Gent*, Gent, s.d.; P. Van Duyse, *Het groot schietspel en de rederijkersspelen te Gent in mei tot july 1498*, in: *Annales de la Société des Beaux-Arts et de Littérature de Gand*, VI, 1855-1856, 296-314.

- Charters en diverse losse bescheiden: uitnodigingsbrieven voor schiet-spelen, processtukken (o.m. betreffende de betwisting met de rederijkerskamer Marien Theeren over het dragen van de "lelye metter wortele"), rekeningen, ordonnanties, gilderesoluties, rekwesten aan de schepenen en aan het gildebestuur, reglementen, enz., 1439-1795.
- Rekeningen en bewijsstukken, 1498-1775.
- Inschrijvingsboeken en registers van doodschulden (doodschuld is een som geld die het nieuw gildelid beloofde te betalen bij zijn overlijden of bij het uitreden van de gilde), 1517-1794; één van deze registers bevat achteraan een resolutieboek van de gilde over de jaren 1585-1630.
- Resolutieboeken van de gilde, 1734-1862.
- Rekwesten en rescripties aan, en resoluties van de schepenen van de keure, 1564-1792.
- Processtukken, 1650-1775.
- Verandering van de lokalen van de Sint-Jorisgilde en de Sint-Sebastiaansgilde, 1698.
- Schietboeken, 1732-1859.
- Kasboeken, sommige met ook andere gegevens: ledenlijsten, ontvangstbewijzen, 1759-1887.
- Varia, 1483-1786.

131. SINT-JORISGILDE

1381-1850

- Charters en diverse losse documenten, 1381-1850
*Inv. nr. 85/10.
- Rekeningen en bewijsstukken, 1481-1770.
- Rekwesten aan de schepenen en aan het gildebestuur, en briefwisseling, 1651-1769.
- Vrijstellingen van de burgerwacht, 1670-1690.
- Processtukken, 1687-1764.
- Reglementen en vorstelijke octrooien, 1727-1751.
- Varia, 1581-1770.

Niet genummerde reeks

1 doos en
8 bundels

132. SINT-SEBASTIAANSGILDE

1452-1937

Gilde van handboogschutters. De oudste geschreven sporen dateren van

Reeks 155/1

29 registers en
66 bundels

de 14de eeuw. Er bestond een "oude" en een "jonge" gilde, die in 1568 versmolten werden. Tweemaal werd ze afgeschaft: eerst op vraag van de magistraat tussen 1703 en 1731, vervolgens in de Franse tijd tussen 1796 en 1802. Ze is thans nog steeds een bloeiende gilde, die haar activiteiten nu wel op Gentbrugge ontplooit

- Inschrijvings- en doodschuldboeken, 1452-1794.
- Stukken in verband met het gildelokaal op de Kouter, 1548-1716.
- Rekwesten en rescripties uitgaande van de gilde, 1548-1780.
- Rekeningen en bewijsstukken, 1616-1911.
- Processtukken, 1654-1835.
- Resoluties, 1655-1858.
- Vrijstellingen van de burgerwacht, 1657-1809.
- Reglementen, 1683-1937.
- Eedvernieuwingen, 1685-1811. (De "eed" is het gildebestuur).
- Bescheiden in verband met de afschaffing van de gilde, 1703-1704.
- Inventarissen van het goederenbezit, 1749-1868.
- Ledenlijsten, 1791-1908.
- Briefwisseling, 1793-1923.
- Schietboeken, 1803-1920.
- Varia, 1666-1932.
- Register met privileges toegekend door de vorst, 16de-17de eeuw. (Is in permanente bruikleen afgestaan aan het Bijlokemuseum.)

133. SINT-ANTONIUSGILDE

16de eeuw-1896

Gilde van kolveniers of busschieters, opgericht in 1498; afgeschaft, zoals de andere hoofdgilden, tussen 1703 en 1752, en tussen 1796 en 1800. Officieel opnieuw toegelaten in 1802. Thans niet meer actief.

- "Bouck vanden gulde van mynen heere sente Anthonis onderhouden by de couleuvreniers ende busschieters, ghinstituteert in de stede van Ghend anno 1498", 16de-17de eeuw: ledenlijsten, privileges, ordonnanties, eedformules. (Is in permanente bruikleen afgestaan aan het Bijloke-museum.)
- Rekeningen en bewijsstukken, 1603-1785.
De rekeningen over de jaren 1788-1812 bevinden zich in de BRUG, Hs. 2359. Cf. A. Derolez, *Inventaris van de handschriften in de Universiteitsbibliotheek te Gent*, Gent, 1977, 165.
- Stukken in verband met de verkoop van het gildelokaal aan Vogelenzang (nu Lieve en Sint-Antoniusskaai), 1605.
- Processtukken, 1633-1786.
- Rekwesten aan de schepenen van de keure, 1639-1790.
- Gilderesoluties, 1648-1882.
- Reglementen, 1752-1792.
- Bundel in verband met het gildelokaal in het Prinsenhof en de Zilverstraat, 1754-1755.

Reeks 155/2

12 registers en
11 bundels

- Stukken in verband met de artillerie door de stad aan de gilde gegeven, 1766.

- Register in verband met de heropricting van de gilde, 1802.

- Schietboeken, 1810-1896.

- Varia, 1672-19de eeuw.

Ed. F. Vander Haeghen, *Jaerboeken van het souvereine gilde der kolveniers, busschieters en kanonniers, gezegd hoofdgilde van Sint Antone te Gent*, Gent, 1867.

134. SINT-ANTONIUSGILDE

1613-1790

Reglement (1613) en een brief in verband met toelatingsaanvragen tot de gilde, met in bijlage ledenlijsten (1790).

Niet genummerde reeks

2 stukken

135. SINT-MICHELSGILDE

1612-1903

Schermersgilde, opgericht in 1613, afgeschaft tussen 1703 en 1706, en tussen 1796 en 1803. Nu nog steeds actief. De dragende groep in deze gilde werd gevormd door de "honderd keurlijke mannen", die tot 1752 fungeerden als een keurkorps van de burgerwacht.

- Rekwesten aan de schepenen van de keure, 1613-1792.

- Reglementen, 1616-1833.

- Processtukken, 1629-1770.

- Rekeningen en bewijsstukken, 1637-1791.

- Resoluties, 1638-1791.

- Minuten van ledenlijsten en doodschuldbepalingen, 1648-1727.

- Schermboeken, met notering van de eedvernieuwingen en de "honderd keurlijke mannen". Eén van deze registers bevat tevens inschrijvingen van nieuwe leden en doodschuldbepalingen, 1698-1741.

- Goedereninventarissen, 1703-1764.

- Viering van het honderdjarig bestaan van de gilde, 1713.

- Varia, 1612-1903.

Reeks 155/3

7 registers en

12 bundels

136. SINT-MICHELSGILDE

1612

Brief waarin de magistraat van Gent een gunstig advies uitbrengt nopens de oprichting van een schermersgilde in de stad.

Niet genummerde reeks

137. VIER HOOFDGILDEN

1638-1796

In 1617 besloten de vier hoofdgilden, op initiatief van de Sint-Michielsgilde, regelmatig bijeen te komen om hun gezamenlijke belangen te bespreken, de resolutieboeken van deze vergaderingen bij de griffier van de Sint-Jorisgilde in bewaring te geven en een rekwest te richten aan de schepenen van de keure met de vraag iedereen in stadsdienst te verplichten zich bij

Reeks 155/4

3 registers en

3 bundels

een van de vier gilden in te schrijven. (Dit laatste werd bij resolutie van de schepenen op 26 mei 1618 ingevoerd.) Al deze besluiten zorgden voor een heropbloei van de soevereine gilden en voor een vrij intense samenwerking, vooral op het vlak van de stadswacht en -verdediging.

- Rekwesten aan de schepenen, en gilde- en schepenenresoluties, 1638-1790.
- Afschrift uit Justus Billef, *Politye Boeck*, IV, fol. 122 r^o-129 r^o (de beschrijving van de processie op Sacramentsdag, 24 mei 1663).
- Bescheiden in verband met de waakopdrachten van de hoofdgilden: revuen (1665), vrijstellingen (17de eeuw), reglement (1789), gilderesolutie (1790), wachtrappen (1793).
- Processtukken, 1680-1684.
- Resolutieboek van de "Iverachtige patriotten", opgericht uit de hoofdgilden, 1787.
- Rekeningen en goedereninventarissen, 1787-1796.
- Bescheiden in verband met de vrijwillige ruitery, opgericht vanuit de hoofdgilden, 1790.

D. Ambachtsgilden

De ambachtsgilden of neringen waren in feite niets anders dan beroepsverenigingen: verenigingen van handwerkers en kleinhandelaars-winkeliers van éénzelfde of van aanverwante beroepen, die de beroepsactiviteit van hun leden regelden. In Gent verschijnen ze als goed georganiseerde verenigingen onmiddellijk na de Guldensporenslag van 1302. Twee redenen zijn daarvoor aan te wijzen. Enerzijds was er de wens van de stadsoverheid om de nijverheid en de handel te organiseren binnen een goed gestructureerd kader van ambachten. Anderzijds was er het vrije initiatief van de ambachtslieden zelf, die zich door een hechte samenwerking wensten te verdedigen tegen oneerlijke concurrentie. Vanzelfsprekend hing het bestaan van gilden in een stad nauw samen met de specifieke handel en nijverheid. Aangezien Gent één van de belangrijkste Europese centra van de lakenindustrie was, ligt het voor de hand dat de wevers en de volders hier véruit de machtigste neringen gingen vormen. In hun schaduw werkten de "kleine neringen", waartoe de handwerkers van de voeding, de scheepvaart, de kleding, het bouwbedrijf, enz. behoorden, en wier cliënteel tot de plaatselijke bevolking behoorde. Het aantal kleine ambachtsgilden werd in de 14de eeuw vastgesteld op 52. Tussen de grote ambachtsgilden, deze der wevers en der volders, ontwikkelde zich een verbeterde strijd, met afwisselend succes gevoerd, tot de uiteindelijke nederlaag der volders in 1359 deze groep volledig uitschakelde. Aan het hoofd der neringen stonden dekens en gezworenen. Een bijzondere positie nam de deken der wevers in, aangezien de wevers een afzonderlijk lid vormden van de stad. Gezamenlijk kozen de 52 dekens der andere neringen een overdeken. Alle geschillen tussen de neringen onderling, tussen leden en de nering zelf en tussen niet-leden en een nering, werden door de overdeken gevonnist. De dekens en gezworenen (de "eed") hielden toezicht op de naleving van de arbeidsreglementen, beslechtten overtredingen en namen het dagelijks bestuur van het gild waar. De meesters hadden leerjongens, "cnapen" in dienst om het ambacht aan te leren. Na een zekere

Schepenen Regenten, Gedeputeerde
op rapport van Raed
Grootelyc actum Gedeputeerde
den 24 July 1778



Spouman
VICI

Ten mijn edele
heeren schepenen

Schepenen, naar rapport, op
alles gelyck, al in u disponenry
ord^{de} den 17^{de} may 1778
in desen geschiedt
enke t'ijden amelot ende Seur Joan
des d'ise uut
het selve outroy
te legghen in
habben van de
admodiatours van outroy by de maye Heyt
van alle de rechtten
desse Stadt, een hin verleent in deuten
om het Collegie 27 maye 1778 alhier ter handt
te dienen van
den adijff of
het verbrueck
alhier gedaen
bij beslotten
Quitt actum desse
in Collegie den
17 auguste 1778

vander Keure der
Stadt Ghent

chererontelyck Seur Joan
amelot ende Seur Joan de
Keyser negocianten binnen
desse Stadt, dat sy uijt crachte
habben van de
admodiatours van outroy by de maye Heyt
van alle de rechtten
desse Stadt, een hin verleent in deuten
om het Collegie 27 maye 1778 alhier ter handt
te dienen van
den adijff of
het verbrueck
alhier gedaen
bij beslotten
Quitt actum desse
in Collegie den
17 auguste 1778
Spouman
Stadt wort loeghbraecht soo an
op rapport
rapport 9/159
No 2 is verhoont door Seur

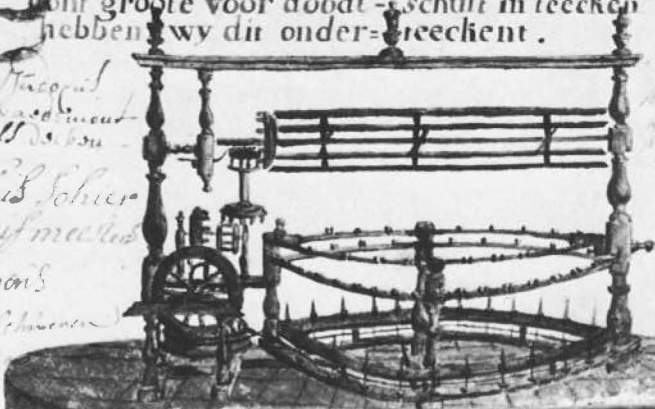
Eerste folio van het rekwest van Joan Amelot en Joan de Keyser aan de schepenen van de Keure om belastingsvrijstelling te bekomen voor het uitbaten van hun papiermolens in de Ham, 17 augustus 1778. Handel en nijverheid, bundel 23/3. Reeks 154 bis.



IGNATIUS DE MEY EN ALEXANDER DENEY
FILIÏ ALEXANDER.

hebben op den v februarii 1758

ter presentie van de dekens, preufmeesters, waerdeerders, benevens den ouden eedt ende ouderlingen onder het gilden van den aeris engelst: michiel onderhouden by de twynders binnen dese stadt ghent gedaen hunne preuve volgens onse nieuwe ordonantie verleent by myn edele heeren schepenen van der keuren deser stadt op den 29 mey 1714 ende met octroy van syne keyserlyke ende konincklyche majestydt den j augustus 1714 bestaende int maecken van dry pont dry-draet wegende de negen stringen ider stringe 96 toeren wyt 9 vierendeelen gensche maete tsaemen 1 onsen voris noch 6 pont anderen drydraet uytbrengende in stringen toeren weyde als by het voorgaende wegende tsaemen 3 onsen van welke gaerens wy de opneminghe ende visitatie hebben gedaen ende hunne preuve wel ende loffelyck bevonden hebbende hun geadmiteert voor vry meesters twynders alhier beloven te betaelen ider een pont groote voor doot-schult in tecken der hebben wy dit onder-reeckent.



Handwritten notes in cursive script, possibly a signature or date.

Handwritten notes in cursive script, including names like 'Jacobus Schier' and 'preufmeesters'.

tijd werden die leerknappen gezelschap of geschoold arbeider. In die laatste hoedanigheid kon de kandidaat zich dan als meester aanbieden. Na betaling van een toegangsrecht, bekostiging van een maaltijd en vervaardiging van een proefstuk kon hij aangenomen worden. Aan de sterke politieke greep van de ambachtsgilden op het stadsbestuur werd een eind gemaakt door de Carolijnse Concessie van 1540. Niet alleen verloren ze alle politieke rechten en ook het bezit van hun goederen, hun aantal werd ook teruggebracht op 21. Ze stonden voortaan onder de voortdurende controle der schepenen, aangezien aan hun hoofd een "overste" kwam te staan die door de stadsmagistraat gekozen werd onder de rijke burgers buiten de nering.

De grote neringen beschikten over een gildehuis. Hier was de kist ondergebracht die het archief bevatte. Het belangrijkste stuk daarin was het boek met de ledenlijsten en de reglementen en keuren. In hetzelfde gebouw werden regelmatig zittingen en feestmalen georganiseerd. In de kerken van de stad waren altaren toegewijd aan de ambachtspatroon; sommige gilden hadden daarnaast nog een eigen kapel. Verder zorgden de ambachtsgilden ook voor steun aan arme en oude leden, aan wezen en weduwen. Soms bezaten ze zelfs eigen hospitalen. Tijdens de Franse overheersing werd op het eind van de 18de eeuw het gildewezen afgeschaft. De nieuwe wetgeving maakte een eind aan elke ambachtelijke organisatie en de daarmee verbonden voorrechten.

138. NERINGEN. ALGEMEEN

14de-19de eeuw

- Ordonnanties en wijsdommen van de dekens der "kleine" neringen. Bevat vonnissen en ordonnanties van deze dekens, lijsten van ambachtsgilden en hun dekens, 14de eeuw - 1583; een register met bescheiden betreffende de huideveffers, kaardemakers en riemmakers, 1414-1432.
- Decreten van de vorst en stedelijke ordonnanties en reglementen betreffende de "kleine" neringen, met allerlei stukken die er betrekking op hebben 1431-1791.
- Inventaris van de ambachtsdocumenten, aangeslagen door keizer Karel V in 1540, en teruggekeerd uit de Rekenkamer van Rijsel in 1578. Copie, 19de eeuw.
- Antwoorden van de ambachtsgilden op vragenlijsten betreffende hun ontstaan, materiële toestand, enz., opgemaakt bij keizerlijk decreet van 30 september 1784 en algemene overzichten van die antwoorden, 1784.
- Goedereninventarissen, 1787-1791.
- Gilderesoluties betreffende de stadswacht, 1792.
- H. en E. Callion, *Over de neringen der stad Gent*, s.d. (19de eeuw): monografie over de ambachtsgilden te Gent, met nota's over Brugge, Brussel, Luik, Bergen en Namen.

BRUG, Hs. 58 bevat een 16de eeuws reglement voor de gezamenlijke Gentse ambachtsgilden, cf. A. Derolez, *Inventaris van de handschriften in de Universiteitsbibliotheek te Gent*, Gent, 1977, 5.

Reeks 156

9 registers en
4 bundels

139. NERINGEN. ALGEMEEN

1532-1795

Rekwesten en rescripties aan de schepenen van de keure, processtukken en

Reeks 156 bis

194 bundels en
portefeuilles

andere bescheiden betreffende de verhouding tussen het stadsbestuur en de erkende ambachtsgilden. De reeks is alfabetisch geordend op de gil denaam.

140. NERINGEN. ALGEMEEN

1784-1788

Supplicaties en andere documenten in verband met de vraag van de 21 erkende ambachtsgroeperingen aan keizer Jozef II om bevestiging van de rechten toegekend door keizer Karel V.

Niet genummerde reeks

1 bundel

1. ERKENDE AMBACHTSGILDEN

Hiermee zijn alle ambachtsgilden bedoeld die in de middeleeuwen zelfbestuur en invloed in de stedelijke politiek bereikten, en als dusdanig door de overheid erkend waren. Enkele keren werd de lijst ervan herschikt: sommige gilden handhaafden zich, andere werden niet meer erkend, nog andere werden samengevoegd onder één bestuur. De archieven van deze laatste bleven dan ook deels in afzonderlijke reeksen, deels met andere samen bewaard. De belangrijkste herordening vond plaats in 1540, toen keizer Karel V de gilden over 21 ambachtsgroeperingen verdeelde. Met dezelfde pennetrek schafte de keizer tevens hun politieke invloed af. Tot dan toe waren de twee groepen neringen – wevers en/of volders en de “kleine neringen” – naast de poorterij proportioneel in de schepenbanken vertegenwoordigd geweest. Nog in de 17de eeuw slaagde de nering der onvrije schippers er in officieel erkend te worden, na een grote som aan de vorst betaald te hebben.

141. VLEESHOUWERS

1363-1824

Deze gilde deed zich voor als een sterk gesloten kaste. Het lidmaatschap werd binnen een beperkt aantal families gehouden: voor het Groot Vleeshuis vooral de families Deynoot, Van Loo, Minne en Van Melle, voor het Klein Vleeshuis De Raeve, Reynbaut en Vollaert. De vleeshouwers genoten van een aantal uitzonderlijke privileges: bij de intrede van de vorst vormden ze samen met de viskopers een ere-escorte. Zij noemde zichzelf “prinsenkinderen”, omdat ze er zich toe verbonden hadden de landsheer in nood ter hulp te komen. Keizer Karel V liet bij de reorganisatie van het ambachtswezen in 1540 de vleeshouwers ongemoeid.

Cf. H. Van Werveke, *De Gentse Vleeshouwers onder het Oud Regime*, in: HMGOG, n.r., III, 1948, 3-32.

- Charters en diverse documenten, 1363-1806.
- Cartularium van het ambachtsgild, 14de eeuw-1806.
- Notitieboeken met de geboortedatum en de leeftijd van de vleeshouwerskinderen: van het Groot Vleeshuis, 1463-1790; van het Klein Vleeshuis, 1499-1789.
- Rekeningen en bewijsstukken, 1471-1796.
- Leden- en inschrijvingsboeken, soms met akten en resoluties van de gilde, 1490-1815.
- Processtukken, 1557-1788.
- Briefwisseling, 1605-1794.

Reeks 157

1 doos,
30 registers
en 61 bundels

- Bescheiden betreffende het kavelen (d.i. de jaarlijkse uitloting van de uit te baten stallen of toonbanken in de vleeshuizen), 1619-1796.
- Rekwesten van en aan de vleeshouwers, 1654-1736.
- Resolutieboeken van de gilde in verband met het Groot Vleeshuis, 1667-1722, en het Klein Vleeshuis, 1724-1769; losse gilderesoluties, 1669-1773.
- Resolutieboek van de confrerie van de Hemelvaart van de Heilige Maagd Maria Onbevlekt, gevestigd in de kapel bij het Groot Vleeshuis (verdwenen in 1828), 1708-1824.
- Varia, 1494-1794.

142. VLEESHOUWERS

1365-1792.

Bevat een grafelijk vidimus (officiële bekrachtiging) dat de privileges, toegekend door de stad aan de vleeshouwers, goedkeurt, 1365; een bundel varia, 1771-1792.

Niet genummerde reeks

1 bundel

143. BAKKERS

1375-1796

Het ambachtsgild bezat het alleenrecht voor het vervaardigen en verkopen van alle soorten brood, gebak en suikergoed. Het bezat een kapel, toegewijd aan de ambachtspatroon Sint-Aubertus, in de Sint-Janskerk (thans Sint-Baafskathedraal). De bakkers deden er in 1623 afstand van ten voordele van bisschop Antonius Triest. De gildereglementen behandelen vooral het gewicht en de prijs van het brood en de verkoop binnen en buiten de stad; het ging immers om een basisproduct in de plaatselijke voedselvoorziening.

- Charters en diverse documenten, 1375-1776.
- Registers betreffende de erfelijke renten en losrenten, in het bezit van de gilde, 1375-1730.
- Rekeningen, 1482-1794.
- Reglementering betreffende het ambacht, 1541.
- Cartularium, met inhoudstafel, 1542-1701.
- Processtukken, 1624-1795.
- Gilderesolutieboek, met lijsten van de eedvernieuwingen, 1671-1795.
- Notitieboekje van het meelverbruik bij de bakkers, 1699.
- Uitgavenboekje van steun aan de arme bakkers, met kladnotities van inkomsten en uitgaven vanaf 1711, 1711-1720.
- Inschrijvings- en uitschrijvingsboek van de leerjongens, 1758-1796.
- Varia, 1481-1783.

Reeks 158

7 registers en
8 bundels

144. BAKKERS

1504-1719

Charters, 1504-1597, en rekwest aan de schepenen van de keure en aan de schepenen van de Sint-Baafsheerlijkheid, 1606, 1719.

* Inv. nr. 85/10, p. 302: regestenlijst.

Niet genummerde reeks

1 bundel

145. BROUWERS

1363-1795

De leden van dit ambachtsgild hadden wel het monopolie van het bierbrouwen, maar waren verplicht hun gruit altijd te kopen bij de gruitheer. Deze laatste hield zijn functie rechtstreeks in pacht van de vorst en leverde niet alleen de grondstof, maar mocht ook heffingen doen wanneer zijn recht ontdoken werd, bijvoorbeeld bij invoer van vreemde bieren. In 1751 werden de menagebrouwers of huisbierbrouwers als tweede lid van het ambachtsgild georganiseerd. Zij bezaten uitsluitend het recht bruin huisbier voor particulieren te brouwen. In 1788 werd het onderscheid tussen de twee leden opgeheven.

- Leden- en inschrijvingsboek, 1363-1787.
- Diverse losse bescheiden (verkoopsakten, huurcontracten, rentebrieven), 1434-1791.
- Bescheiden betreffende het gruitrecht, 1456-1768; notitieboek van de ingekomen vreemde bieren en het daarop betaalde gruitrecht, 1456-1458; rekeningen, 1561-1607; register van de inning van het gruitrecht, 1664-1666, met een bijhorend notitieboekje uit 1658 en een rekening over de jaren 1687-1691.
- Kasboeken, met inhoudstafel, 1607-1795.
- Gilderekeningen en bewijsstukken, 1612-1794.
- Gilderesolutieboek en losse resoluties, 1679-1795.
- Inventaris van het brouwersarchief, 1775.
- Gildereglement en eedvernieuwingen, 1788-1793.
- Varia, 1505-18de eeuw.

Reeks 1609 registers en
6 bundels

146. BROUWERS

1635-1645

Gilderekeningen, 1635-1645; notitieboek van de heffingen op het gebrouwen bier, 1645.

Niet genummerde reeks1 register en
1 bundel

147. RIEMMAKERS

1423-1795

Nadat ze al eerder samen georganiseerd waren met de blikslagers (vervaardigers van huishoudelijke voorwerpen in blik), kaardemakers (vervaardigers van wolkammen voor het weefambacht), nestelbeslagers (vetermakers) en speldemakers, vormen ze sinds de Karolinse Concessie samen met de hoedemakers, meerseniers en schilders de 10e nering.

- Charters en diverse losse stukken, 1423-1777.
- Reglementering van het ambacht der riemmakers, 1477-1500.
- Leden- en inschrijvingsboek van het ambacht, met inventaris van de rentebrieven, 1540-1672,
- Leden-in inschrijvingsboek van de diverse ambachten die onder de riemmakers ressorteerden, 1540-1795, met inhoudstafel.
- Rekeningen, 1661-1789.

Reeks 1614 registers en
5 bundels

- Reglement van de Confrerie van de H. Antonius, met bijhorende stukken, 1673.
- Processtukken, 1678-1726.
- Varia, 1578-1787.

148. HOEDEMAKERS

1541-1794

- Cartularium, 1541-1775.
- Rekeningen, 1616-1794.
- Processtukken, 1688-1781.
- Resolutieboek, 1697-1793.
- Varia, 1630-1769.

Reeks 1622 registers en
3 bundels

149. WAGENMAKERS

1324-1795

- Reglement van 1324, met lijst van de uitgaven die door de deken uit zijn vergoeding betaald moeten worden, goedereninventaris, reglement van 1535.
- Charters en diverse losse stukken, 1484-1755.
- Inschrijvingsboek met eedformule uit te spreken door de dekens en gezwoorenen, 1534-1788.
- Rekeningen en bewijsstukken, 1578-1795.
- Processtukken, 1678-1795.
- Resolutieboek, met inschrijvingen en uitschrijvingen van de leerjongens en enige losse gilderesoluties, 1689-1795.
- Varia, 1799-1779.

Reeks 1634 registers en
9 bundels

150. KOPERSLAGERS

1477-1794

- Processtukken, 1632-1791.
- Gilderesoluties, 1738-1781.
- Rekeningen en bewijsstukken, 1739-1794.
- Ontvangstenboek van de ledenbijdragen, 1782-1789.
- Varia, 1477-1782.

Reeks 1642 registers en
8 bundels

151. KOUSEMAKERS

1406-1784

- Rekeningen, 1406-1784.
- Gildereglement van 1579, met afschriften en uittreksels van andere reglementen en bijhorende stukken, 1541-1712.
- Leden- en inschrijvingsboeken, met afschrift van reglement van 1579, 1543-1795.
- Processtukken, 1645-1780.
- Varia, 1527-1747.

Reeks 1654 registers en
2 bundels

152. CHIRURGIJNS-BARBIERS

1433-1795

De leden van dit ambachtsgild stonden in voor de lichamelijke verzorging van de stadsbevolking. Dit omvatte het haarknippen, baardscheren, kies-trakken en aderlaten. In 1633 werd het "College der Medicijnen" opgericht. Bedoeling was de geneeskunde wetenschappelijk te beoefenen en concreet de twee ambachten van barbier en chirurgijn te scheiden. Cf. M. Daem, *Van baardemaker tot barbier (Gentse Chirurgijn-barbiers)*, Brussel, 1977.

- Leden- en inschrijvingsboeken 1433-1795; 2 registers met de in- en uitschrijvingen van leerknappen over de jaren 1654-1795.
- Diverse losse bescheiden, 1470-1790.
- Rollen met gildevonissen en straffen, 15de eeuw.
- Processtukken, 1621-1795.
- Rekeningen en bewijsstukken, 1631-1794.
- Briefwisseling, 1664-1778.
- Gilderesolutieboeken, met enige afschriften van akten vanaf 1654, en losse resoluties, 1682-1795.
- Boekje met geneeskundige recepten, vooral ter bestrijding van de pest, 17de eeuw.
- Rekwesten van het ambachtsgild, 1714-1793.
- Varia, 1611-1791.

Reeks 1669 registers en
14 bundels

153. SCHIPMAKERS

1560-1794

Nering van de scheepsbouwers en -herstellers. Sinds de Karolijnse Concessie ingedeeld bij de houtbewerkers.

Leden- en inschrijvingsboeken, gilderesoluties, 1560-1787; rekeningen en bewijsstukken, 1613-1793; processtukken, 1724; varia, 1718-1794.

Reeks 1672 registers en
2 bundels

154. NIEUWE SCHOENMAKERS

1541-1794

Zij mochten schoenen vervaardigen uit leder uit Cordoba (vandaar ook soms de naam: cordouaniers). Later werd deze ledersoort ter plaatse nagebootst.

Reglementen en bijhorende stukken, 1541-1756; rekeningen en bewijsstukken, 1629-1794; resoluties, 1696; processtukken, 1739; varia, 1761-1774.

Reeks 168

4 bundels

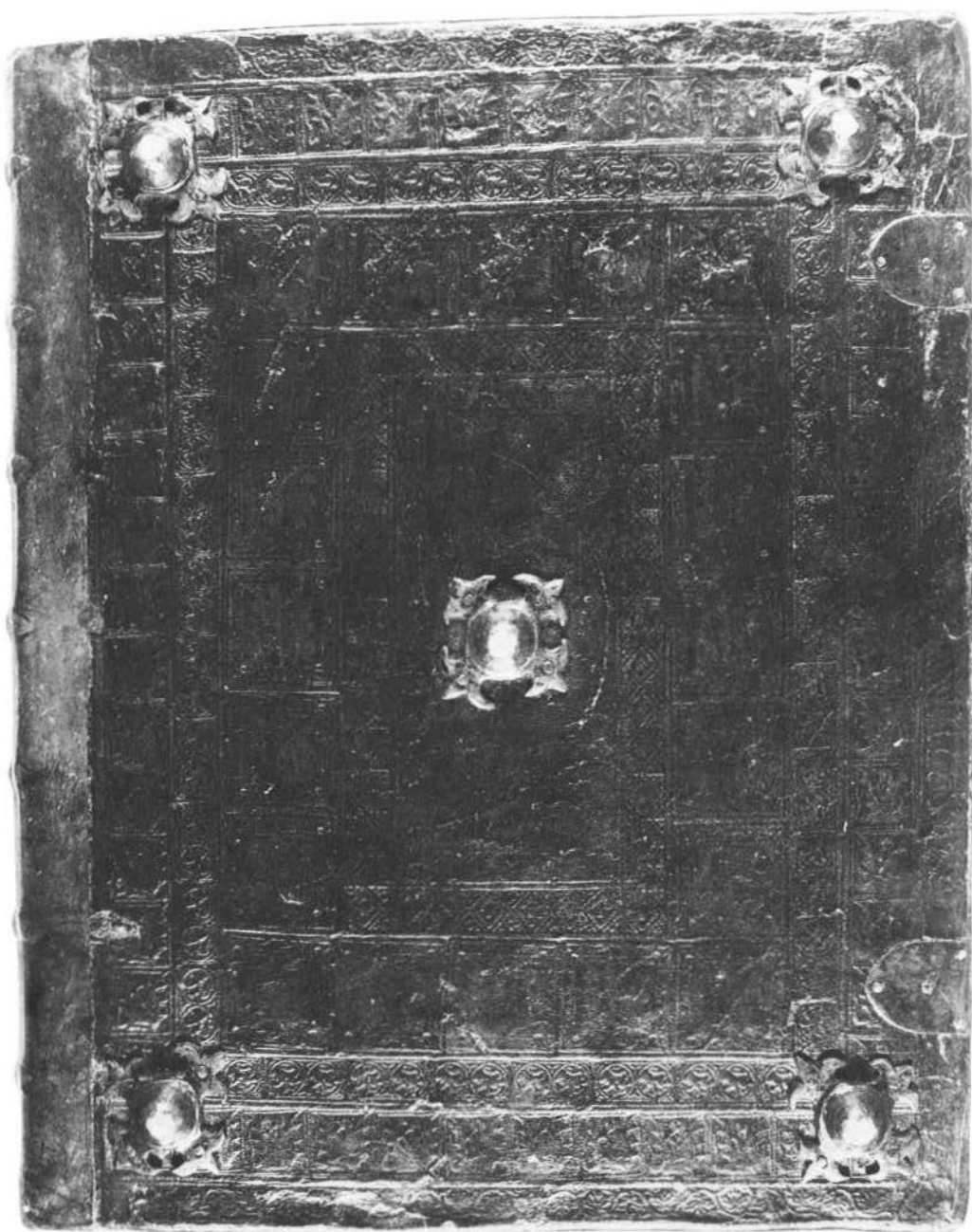
155. OUDE SCHOENMAKERS

1525-1795

Schoenlappers die oude schoenen opkochten en herstelden.

- Reglementen met aanvullende schepenordonnanties en vorstelijke decreten, 1525-1570.
- Cartularia, 1539-1794.

Reeks 168 bis4 registers en
7 bundels



*Band van een stedelijk erfrentenboek, 1418, met diverse blindstempelversieringen. Stadscijnzen, reg. 6.
Reeks 152.*

- Leden- en inschrijvingsboek, 1551-1795.
- Rekeningen, 1634-1789.
- Los bewaarde documenten, 1634-1789.
- Processtukken, 1708-1715.
- Varia, 1706-1736.

156. OUDE SCHOENMAKERS

1570

Ordonnantie van de schepenen waardoor een reglementspunt wordt gewijzigd.

Niet genummerde reeks

1 stuk

157. WITLEDERTOUWERS

1356-1792

Niet alleen de witledertouwers (bereiders van wit leder of zeemleder), maar ook de beurs- en handschoenmakers behoorden van oudsher tot deze ambachtsgilde.

- Uittreksels van reglementen, 1356-1497.
- Leden- en inschrijvingsboeken, 1418-1691.
- Processtukken, 1426-1792.
- Rekeningen van de beurs- en handschoenmakers, 1677-1767.
- Briefwisseling, 1749-1778.
- Gilderesoluties, 1754.
- Rekeningen en bewijsstukken van de witledertouwers, 1766-1790.
- Varia, 1582-1784.

Reeks 169

2 registers en
4 bundels

158. ZWARTLEDERTOUWERS

1614-1782

Bereiders van zwartleder, of leder speciaal bestemd voor het vervaardigen van schoenen.

Rekeningen, 1614-1781; reglement en aanvullende schepenordonnantie, 1619-1638; processtukken, 1627-1782; inventaris van het neringarchief, 18de eeuw; varia, 1626-1730.

Reeks 169 bis

1 bundel

159. TEGELDEKKERS

1509-1795

Zij mochten schalie- of tegeldaken leggen. Ingevolge de stedelijke voorgeboden van 1374 en 1377, waarbij verboden werd nog langer strodaken te leggen omwille van het brandgevaar, werd de strodekkersgilde in 1378 afgeschaff en samengevoegd met de tegeldekkers. Na betwistingen werden de beide ambachtsgilden al in 1380 heringericht, waarbij elk zijn oorspronkelijke goederen terugkreeg. Eerst in 1540 werden ze weer samengevoegd, en met de metsers, de plaasteraars en de steenhouders in de 13de ambachtsgroep ondergebracht.

- Diverse losse bescheiden, 1509-1792.
- Leden- en inschrijvingsboeken, met rekwesten en ordonnanties, en gilde-

Reeks 170

2 registers en
4 bundels

resoluties, 1583-1795.

- Rekeningen en bewijsstukken, 1619-1795.
- Processtukken, 1656-1795.
- Briefwisseling, 1690-1774.
- Gilderesoluties, 1721-1770.
- Varia, 1706-1762.

160. KUIPERS

1541-1795

Dit ambachtsgild mocht niet alleen allerhande kuipen en tonnen vervaardigen en verkopen, maar het bezat ook het pegelrecht (= het recht om vaten te ijken). In 1540 werden de kuipers verenigd met de wijnmeters en wijnschroeders en als 19de ambacht erkend.

- Cartularium, 1541-1724.
- Leden- en inschrijvingsboeken; bevatten ook eedvernieuwingen, lijsten van kinderen van vrijmeesters, een reglement van 1499, een goedereninventaris, 1566-1795.
- Rekeningen, 1580-1793.
- Charters en diverse losse bescheiden, 1583-1761.
- Processtukken, 1608-1782.
- Briefwisseling, 1735.
- Varia, 1666-1793.

Reeks 171

5 registers en
9 bundels

161. KUIPERS

1771-1773

Rekeningen.

Niet genummerde reeks

1 bundel

162. KRUIDENIERS

1392-1796

De kruideniers dreven voornamelijk handel in kruiden en allerlei gedroogde vruchten. Sinds 1540 waren ze verenigd met de kaarsgieters en de kaaskopers, en ondergebracht in de 9de nering. Gezamenlijk hadden dezen ook het recht om de gewichten, in gebruik bij particulieren, te ijken.

De meeste documenten van na 1540 hebben betrekking op de drie gilden tegelijk.

- Charters en diverse losse bescheiden, 1392-1790.
- Registers van de erfelijke renten, in het bezit van de kruideniersgilde, 1412-1794; één register bevat tevens eedvernieuwingen en inschrijvingen over de jaren 1543-1616.
- Leden- en inschrijvingsboeken, 1542-1795.
- Rekeningen en bewijsstukken, 1613-1794.
- Processtukken, 1634-1795.
- Reglementen en andere schepenordonnanties, 1650-1761.
- Notitieboek en losse stukken in verband met de ijking van gewichten, 1652-1794.

reeks 172

1 doos,
11 registers
en 52 bundels

- Resolutieboek, 1673-1795.
- Briefwisseling, 1713-1796.
- In- en uitschrijvingsboeken van de leerknappen van de kruideniers en de kaarsgieters, 1719-1795.
- Inventaris van het neringarchief, 18de eeuw.
- Varia, 1562-1795.

163. KAASKOPERS

1314-1794

Zij verhandelden kaas en boter. Sinds 1540 met de kaarsgieters en de kruideniers in een ambachtsgroep.

- Charters, 1314-1569.
- Leden- en inschrijvingsboeken, met afschriften van reglementen, gilde-resoluties, goedereninventaris, 1540-1793.
- Rekeningen en bewijsstukken, 1608-1767.
- Processtukken, 1655-1763.
- Varia, 1685-1794.

Reeks 172/1

1 doos,
2 registers en
5 bundels

164. KAARSGIETERS

1431-1795

Zij vervaardigden en verkochten vetkaarsen.

- Charters en diverse losse bescheiden, 1431-1792.
- Leden- en inschrijvingsboeken, met afschriften van rekwesten aan en ordonnanties van de schepenen, reglementen, gilderesoluties van de kaarsgieters en de sinds 1540 bijgevoegde gilden, 1518-1795.
- Rekeningen, 1624-1792.
- Processtukken, 1656-1789.
- In- en uitschrijvingsboeken van de leerknappen, 1684-1795.
- Varia, 1673-1794.

Reeks 172/2

4 registers en
6 bundels

165. SMEDEN

1273-1808

Het smedenambachtsgild bestond vanouds uit acht samengevoegde ambachtsgroepen: de hoefsmeden, de zadelmakers, de slotenmakers, de koper slaggers, de messenmakers, de wapenmakers, de spijkermakers en de banksmeden of witwerkers (vervaardigden allerlei ambachtswerktuigen). Sinds de Karolijnse Concessie kwamen daar nog bij: de toommakers, de kopergieters, de geweer makers, de ankersmeden of zwartwerkers, de horlogemakers. De spijkermakers hoorden nog wel bij deze neringgroep (in rangorde de 20ste), maar ze vormden er geen afzonderlijk lid meer in.

- Cartularium van de smeden, 1273-1581, met inhoudstafel.
- Cartularium van de wapenmakers, 1388-1682, met inhoudstafel.
- Leden- en inschrijvingsboeken van de smeden, 1438-1599.
- Rekeningen en bewijsstukken, 1585-1794.
- Charters en diverse losse stukken, 1598-1808.

**Reeksen 173 en
173 bis**

8 registers en
11 bundels

- Inschrijvingsboek, 1629-1794.
- Processtukken, 1648-1765.
- Rekeningen en handboek van de erfelijke en losrenten, bijgehouden door de huismeester die instond voor het dagelijks bestuur van het godshuis, 1731-1793.
- Briefwisseling, 1743-1763.
- Varia, 1740-1763.

166. SMEDEN

1716-1795

- Resolutieboeken van de slotenmakers, 1716-1795.
- Resolutieboek van alle leden uit de ambachtsgroep, 1724-1793.
- In- en uitschrijvingsboek van de leerknappen, 1727-1795.
- Sententie in een proces tussen de slotenmakers en de zwartwerkers, 1750.

Niet genummerde reeks

4 registers en
1 bundels

167. VOLDERS

1376-1798

De volders bewerkten de gewezen wollen stoffen om ze van de vetdelen te zuiveren en door vervilting de nodige dichtheid te geven. Ze vormden tot in het begin van de 14de eeuw met de wevers één grote nering. Daar ze samen de meeste mensen tewerkstelden, hadden ze naast de kleine neringen en de poorterij een belangrijke stem in het politieke leven. In de 14de eeuw echter begon een interne machtsstrijd, die een ware malaise in de woonijverheid tot gevolg had. De strijd werd beslecht in het voordeel van de wevers.

- Charters betreffende het godshuis, 1376-1406.
- Rekeningen van de armenzorg, 1637-1788.
- Fragment van een leden- en inschrijvingsboek, 1651-1652.
- Processtukken, 1668-1716.
- Inventarissen van het voldersarchief betreffende de armenzorg, 18de eeuw.
- Stukken in verband met de afschaffing van het godshuis, 1793-1798.
- Varia, 1602-1668.

Reeks 174

23 registers en
3 bundels

168. VOLDERS

1770-1795

Processtukken en documenten in verband met de afschaffing van het godshuis.

Niet genummerde reeks

3 bundels

169. FRUITENIERS

1392-1542

Diverse losse bescheiden.

Reeks 175

1 bundel

170. WIJNMETERS

1348-1798

Het ambachtsgild omvatte naast de meters, ook de wijntaverniers,

Reeks 176

8 registers en
7 bundels

wijngrossiers, en wijnzeggers. Het groepeerde dus alle ambachtslieden die met de wijn- en likeurhandel te maken hadden, op de wijnschroeders na. Door Karel V werd het gild samengevoegd met de kuipers en de wijnschroeders.

- Leden- en inschrijvingsboeken; het eerste bevat een 14de eeuws reglement, 1348-1793.
- Cartularium, 1417-1632, met inhoudstafel.
- Kohieren van het amegeld (een heffing van 6 groten per ame wijn die door de taverniers werd verkocht; een ame komt overeen met ongeveer 138 liter), 1656-1693.
- Rekeningen en bewijsstukken, 1668-1798.
- Processtukken, 1673-1772.
- Charters en diverse losse documenten, 1681-1790.
- Resolutieboeken met enige losse gilderesoluties, 1734- 1794.
- Varia, 1623-172.

171. WIJNMETERS

1437-17de eeuw

Charter, waarbij de wijnmeters beloven de rechten van de Sint-Pietersabdij te eerbiedigen, 1437; lijst van de maten en merken die bij het wijnmeten gebruikt werden, 17de eeuw.

Niet genummerde reeks

1 bundel

172. METSERS EN STEENHOEWERS

1420-1795

In 1540 werden ze samengevoegd met de tegeldekkers, strodekkers en plaasteraars.

- Leden- en inschrijvingsboeken, met goedereninventaris en afschriften van diverse akten, 1420-1791; in- en uitschrijvingsboek van de leerknepen met uittreksel der statuten, 1713-1791.
- Charters en diverse losse stukken, 1577-1788
- Rekeningen, 1630-1788.
- Processtukken, 1652-1790.
- Gilderesolutieboeken, 1689-1795; één bevat een inventaris van het gildearchief, 1689-1795.
- Varia, 1626-1772.

Reeks 177

5 registers en

5 bundels

173. MEERSENIERS

1305-1794

Naast de meerseniërs, die allerlei vreemde goederen, zoals edelmetalwaren, lederwaren, textielwaren, enz., mochten invoeren en verkopen, omvatte de gilde nog andere ambachten: de waskaarsmakers, schedemakers en, vanaf het midden der 15de eeuw, de bonnetmakers; deze laatsten werden evenwel niet als volwaardig lid beschouwd. Tot 1511 maakten ook de messenmakers er deel van uit. Het was voor hen immers aantrekkelijker bij de messen ook scheden te kunnen leveren. Daartoe

Reeks 178

5 registers en

7 bundels

moesten ze naast het lidmaatschap van het smedengild ook bij het meer-seniersgild aansluiten. Door de Karolijnse Concessie werden de meerse-niers bij de riemmakers, hoedemakers en schilders gevoegd.

Cf. E. Van der Hallen, *Het Gentse meerseniersambacht (1305-1540)*, in: HMGOG, n.r., XXXI, 1977, 77-149.

- Cartularium, 1305-1769, met inhoudstafel.
- Leden- en inschrijvingsboeken, 1485-1753.
- Inschrijvingsboek van leerjongens en -meisjes, met achteraan uittredingen uit het ambacht, 1720-1772.
- Reglement van de bonnetmakers, 1503.
- Diverse losse bescheiden, 1626-1791.
- Rekeningen en bewijsstukken, 1628-1792.
- Processtukken, 1666-1783.
- Gilderesolutieboek, met afschriften van belangrijke bescheiden, 1673-1788.
- Varia, 16de eeuw-1788.

174. MEERSENIERS

1305-1793

- Charters, 1305-1671.
*Inv. nr. 85/10, regestenlijst, p. 311-317.
- Attestaties van eden, 1538-1793
- Rekeningen en bewijsstukken, 1719-1734.
- Rekwesten aan de schepenen van de keure en aan de vorst, om vrijstelling te bekomen van de leertijd, 1763-1792.

Niet genummerde reeks

2 dozen en
6 bundels

175. MOLENAARS

1529-1795

De molenaars bezaten het alleenrecht om graan te malen. De Karolijnse Concessie bracht hen met de olieslayers samen in de laatste erkende ambachtsgroep.

- Charters, 1529-1789.
- Rekeningen en bewijsstukken, 1609-1795.
- Processtukken, 1625-1794.
- Resolutieboeken en losse gilderesoluties, 1696-1795.
- Ledenboek, 17de eeuw.
- Briefwisseling, 1752-1793.
- Varia, 1667-1794.

Reeks 179

3 registers en
15 bundels

176. VRIJE SCHIPPERS

1303-19de eeuw

Het verplicht lastbreken, d.i. de verplichting om alle goederen die door de stad vervoerd werden voor verder transport op een Gents vaartuig over te laden, en ook andere privileges, zorgden er voor dat de Gentse vrijshippers tot in de 17de eeuw een monopoliepositie bezaten op de voornaamste

Reeks 180

13 dozen,
14 registers en
41 bundels

Vlaamse waterwegen. Hun ambachtsgilde, die tot enkele families beperkt bleef, viel uiteen in drie leden: de pleitenaars verzorgden het graanvervoer op Leie en Schelde, de seienaars waren op ondiepe wateren actief, en de knapen hielpen de boten van de beide voormelde groepen. Cf. F. Corijn, *Het schippersambacht te Gent (1302-1492)*, in: HMGOG, n.r., I, 1944, 165-204.

- Charters en diverse losse bescheiden, 1303-1789.
- Cartularia, 15de eeuws-1747.
- Register van de jaarlijkse eedvernieuwingen, soms aangevuld met notities over belangrijke gebeurtenissen, 1540-1771.
- Processtukken, 1543-1790.
- Rekeningen en kasboeken, 1570-1793.
- Losse gildereresoluties, 1576-1790.
- Notitieboeken betreffende de scheepsreizen, 1581, 1638-1678, 1686-1688.
- Register van de schippers met hun borgen, 1607-1664.
- Ledeninschrijvingsboek, 1625-1664.
- Gidereresolutieboek betreffende de openbaar verkochte reizen, 1649-1677.
- Toertrollen, d.i. rollen waarop de schippers werden ingeschreven om alle aangeboden vrachten volgens een beurtsysteem te vervoeren, 1684-1685.
- Briefwisseling, 1728-1791.
- Resolutieboek van de gilde van Sint-Antonius van Padua, met diverse andere stukken, reglementen, inschrijvingslijsten, 18de-19de eeuw.
- Varia, 1540-1795.

177. VRIJE SCHIPPERS

1363-1796

- Charters en diverse losse stukken, 1363-1791.
*Inv. nr. 85/10, p. 292-299: regestenlijst.
- Kasboeken en hand- en notitieboeken van de dagelijkse handelingen, 1463-1793.
- Rekeningen en bewijsstukken, 1518-1794.
- Registers van de scheepsijkingen, 1539-1683.
- Processtukken, 1539-1793.
- Leden- en inschrijvingsboek van de knapen, 1551-1641.
- Gildereresolutieboek en losse resoluties, 1589-1712.
- Registers betreffende de verlotingen van de marktschepen, 1625-1746.
- Toertrollen van de vrije en onvrije schippers, 1663-1791.
- Akten van uittreding uit het ambacht, 1705-1786.
- Kasboeken van de onvrije schippers, 1712-1779.
- Briefwisseling, 1733-1796.
- Almanakken met bijgevoegde notities, 1743-1766.
- Varia, 1680-1796.

Niet genummerde reeks

3 dozen,
245 registers en
140 bundels

178. ONVRIJE SCHIPPERS

1547-1780

Reeks 180/1

3 bundels

Naast de leden van het vrijshippersambacht leefden nog heel wat andere personen van de scheepvaart. Ze werden de "onvrije" schippers genoemd en bevaarden hoofdzakelijk de Lieve. Om het hoofd te bieden aan de harde concurrentie, begonnen zij zich te groeperen. In 1667 werden ze bij octrooi als ambachtsgilde erkend.

- Processtukken, 1610-1780.
- Rekeningen en bewijsstukken, 1625-1772.
- Toertrol, 1666-1678.
- Stukken in verband met de aankoop van het gildehuis op de Korenlei, 1669-1739.
- Uittreksels uit de gilderesoluties, 1676.
- Varia, 1646-1771.

179. VRIJE SCHIPPERSMAATS

1492-1874

Zij trokken de schepen van de vrije schippers bij tegenstroom, ongunstige wind of in de steden, waar niet met volle zeilen kon gevaren worden. Alhoewel ze onder vrije schippers ressorteerden, waren ze toch in een afzonderlijk ambachtsgild georganiseerd met eigen reglementen.

- Cartularium, 1492-1652.
- Losse bescheiden, 1513-1830.
- Processtukken, 1661-1789.
- Rekeningen en bewijsstukken, 1675-1809.
- Briefwisseling, 1700-1789.
- Resoluties, 1756-1874.
- Inventaris van het gildearchief, 1792.
- Varia, 1672-19de eeuw.

Reeks 180/2

2 registers en
11 bundels

180. ONVRIJE SCHIPPERSMAATS

1679-1779

De onvrije schippersmaats trokken de schepen van de onvrije schippers en mochten die in welbepaalde gevallen ook lossen.

Losse stukken, 1679-1742; rekening, 1742; processtukken, 1779.

Reeks 180/3

1 bundel

181. VRIJE EN ONVRIJE SCHIPPERSMAATS

1706-1793

Processtukken, 1709; varia, 1706-1793.

Reeks 180/4

1 bundel

182. OLIESLAGERS

1541-1794

De olieslagers mochten olie slaan uit allerlei zaden, en lijn- en raapkoeken vervaardigen. In 1540 werden ze samengevoegd met de molenaars.

- Charters, 1541-1712.
- Processtukken, 1603-1793.
- Rekeningen en bewijsstukken, 1613-1794.

Reeks 181

4 bundels

- Attestaties van eden, 1700-1732. - Varia, 1705-1727.
- Varia, 1705-1727.

183. GOUD- EN ZILVERSMEDEN

1338-1796

Deze ambachtslieden hadden het recht allerlei gouden en zilveren voorwerpen te vervaardigen en te verkopen. In 1540 werden ze samen met de tingieters als 11de nering erkend.

- Cartularium, 1338-1529.
- Leden- en inschrijvingsboeken, 1338-1796; het eerste bevat het reglement van 1338 en afschriften van diverse akten.
- Afdrukken van de merken van de goud- en zilversmeden, 15de-16de eeuw. De originele koperplaten bevinden zich in het Bijlokemuseum.
Ed. J. Casier, *Les orfèvres flamands et leurs poinçons (XVe-XVIIIe siècles)*, Gent, s.d.
- Rekeningen en bewijsstukken, 1633-1791.
- Diverse losse bescheiden, 1639-1792.
- Inventarissen van de gildedocumenten en -goederen, 1662-1760.
- Processtukken, 1716-1785.
- Varia, 1721-1779.

Reeks 182

4 registers en
6 bundels

184. GOUD- EN ZILVERSMEDEN

1338-1814

- Charters, 1338-1814.
- * Inv. nr. 85/10, p. 319-328: regestenlijst.
- Processtukken, 1533-1778.
- Rekeningen en bewijsstukken, 1540-1773.
- Rekwesten uitgaande van het ambachtsgild, 1552-1770.
- Inschrijvingsboek; met reglement, eedformule en ledenlijst van de Kortrijkse goudsmiden, 16de-17de eeuw.
- Vorstelijke decreten, 1667-1777.
- Briefwisseling, 1706-1792.
- Resoluties, 1707-1793.
- Tekeningen van de stukken vervaardigd bij de proef voor het meesterschap, 18de eeuw.
Elf tekeningen zijn in permanente bruikleen gegeven aan het Bijloke-museum.

Niet genummerde reeks

1 register en
3 bundels

185. SCHILDERS EN BEELDHOUWERS

1338-1793

Dit ambachtsgild bevatte vooral de schilders en de beeldhouwers. Ook een reeks ambachtslieden uit de kunstnijverheid ressorteerde hieronder, zoals de glasmakers, de stoffeerders. In 1540 werd het gild verenigd met de meerseniers, riemmakers en hoedemakers. In 1735 werden de huisschilders uit deze neringgroep afgesplitst en in 1773 alle beoefenaars

Reeks 183

1 register en
3 bundels

van de schone kunsten.

- Leden- en inschrijvingsboek, met reglementen, schepenordonnanties en -sententies, 1338-1733.

Het oudste gedeelte van het register werd uitgegeven door F. De Vigne, *Ecole de peinture et de sculpture de Gand*, in: *Annales de la Société royale des Beaux-Arts et de Littérature de Gand*, IV, 1851-1852, 284-333.

Het bleek evenwel om een vervalsing te gaan, zoals werd aangetoond in: V. Vander Haeghen, *Mémoire sur des documents faux relatifs aux anciens peintres, sculpteurs et graveurs flamands*, in: *Mémoires de l'Académie royale de Belgique*, LVIII, 1899. Het niet-valse gedeelte werd, samen met diverse andere gegevens uitgegeven in: V. Vander Haeghen, *La corporation des peintres et des sculpteurs de Gand*, in: HMGOG, VI, 1906.

- Processtukken, 1636-1746.
- Rekeningen, 1652-1793.
- Reglementen, 1657-1775.
- Rekwesten aan de vorst, 1711-1713.

186. HUISSCHILDERS

1734-1795

De huisschilders werden in 1735 door de schepenen als afzonderlijke nering erkend. Voorheen hoorden ze bij de gilde van de schilders en beeldhouwers.

- Resolutieboek, 1734-1792.
- Rekeningen en bewijsstukken, 1735-1791.
- Inschrijvingsboeken, 1735-1795. Het eerste register bevat rekeningen van achterstallige omstellingen.
- Processtukken, 1748-1793.
- Inventaris van het gildearchief, 1775.
- Varia, 1758-1760.

Reeks 183 bis

4 registers en
4 bundels

187. GRAUW- EN LAMMERWERKERS

1652-1700

Vorstelijk decreet, 1652; rekeningen, 1653-1700; processtukken, 1662-1665.

Reeks 184

1 bundel

188. VISKOPERS

1366-1794

De viskopers vormden, zoals de vleeshouwers, een sterk gesloten ambacht. Omwille van hun specifieke relatie tot de vorst, werden ze "prinsenkinderen" genoemd.

- Reglementen, 1366-1765.
- Diverse losse bescheiden, 1556-1790.
- Rekeningen, 1636-1794.
- Processtukken, 1671-1790.
- Stukken betreffende het kavelen, 1690-1794.
- Briefwisseling, 1700-1787.

Reeks 185

3 registers en
9 bundels

- Dagboeken van de aankopen in de vismijn, 1735-1785.
- Gedicht ter ere van M. vander Noot en G. van Eersel, bisschoppen van Gent, opgedragen door Joannes van Loo, 1772.
- Varia, 1695-1784.

189. VISKOPERS

1659-1794

- Rekeningen, 1659-1661.
- Reglement op de vismarkt, 1697-1735, en processtukken, 1790-1794.

Niet genummerde reeks

2 bundels

190. PIJNDERS

1370-1795

Pijnders of zakkendragers. Deze sjouwers losten en laadden de graanschepen en brachten het graan naar de stapelzolders. Hun ambachtsgild werd door Karel V afgeschaft. Hij organiseerde de pijnders in een korps van officiehouders.

- Lonen, 1370-1784.
- Charters en diverse losse documenten, 1399-1787.
- Cartularia, 14de eeuw-1712.
- Processtukken, 1421-1794.
- Rekeningen en bewijsstukken, 1580-1795.
- Goederen- en rentenbezit, 1588-1758.
- Briefwisseling, 1712-1791.
- Grootboek, 1747-1749.
- Resolutieboek, 1750-1794.
- Notitieboek van de dagelijkse verrichtingen, 1757-1777.
- Ontvangstboeken, 1777-1790.
- Inventaris van het gildearchief, s.d.
- Varia, 1604-1791.

Reeks 186

11 registers en
44 bundels

191. PIJNDERS

1535-1684

Aftestatie, 1535; rekening, 1683-1684.

Niet genummerde reeks

1 bundel

192. TIN- EN LOODGIETERS

1351-1805

Het gild werd door de Karolijnse Concessie bij de goud- en zilversmeden gevoegd.

- Cartularia, 1351-18de eeuw; het eerste bevat tevens leden- en inschrijvingslijsten.
- Charters en diverse losse documenten, 1355-1730.
- Rekeningen, 1656-1787.
- Processtukken, 1659-1762.
- Resolutieboek, met in- en uitschrijvingen van leerknappen, 1730-1805.
- Varia, 1730-1744.

Reeks 187

1 doos,
3 registers

<p>193. POTTENBAKKERS 1612-1795 Zij vervaardigden en verkochten allerlei aardewerk. Het ambachtsgild werd door de Karolijnse Concessie niet meer opgenomen als erkende nering. - Charters, 1612-1770. - Resolutieboek, met copie van het reglement van 1698, inschrijvingen van leerknappen en rekeningen, 1749-1792. - Rekeningen, 1792-1795.</p>	<p>Reeks 188 1 register en 1 bundel</p>
<p>194. POTTENBAKKERS 1612 Varia, 1612</p>	<p>Niet genummerde reeks 1 bundel</p>
<p>195. PLAASTERAARS 1524 De nering werd door keizer Karel V bij de metsers, steenhouwers en tegeldekkingers gevoegd. Sententie van de deken in verband met de arbeid verricht door een onvrij plaasteraar, 1524.</p>	<p>Reeks 189 1 stuk</p>
<p>196. HOUTBREKERS 1360-1684 Ambachtsgild van boomvallers en houthandelaars. De Karolijnse Concessie bracht ze onder in de 12de ambachtsgroep, bij de timmerlieden, schrijnwerkers, zaggers, houtdraaiers, schipmakers en wagenmakers. Vanaf 1685 vormden ze een gilde met de houtbrekers. - Leden- en inschrijvingsboek, 1403-1716. (In permanente bruikleen in het Bijlokemuseum.) - Cartularium, 1360-1580, met inhoudstafel. - Leden- en inschrijvingsboek, 1403-1510. - Renten in het bezit van de nering, 1426-1664. - Sententies van de schepenen, 1467-1546. - Processtukken, 1518-1680. - Inventaris van het gildearchief, met reglement en leden- en inschrijvingslijsten, 1580-1610. - Rekeningen, 1627-1684. - Reglementen, 1650-1714. - Varia, 1513-1581.</p>	<p>Reeks 190 1 register en 3 bundels</p>
<p>197. TIMMERLIEDEN 1382-1793 Zij mochten alle timmerwerk verrichten, behalve het meer kunstige schrijnwerk. Karel V deelde ze in bij het 12de ambachtsgild. In 1685 fuseerden ze met de houtbrekers, in 1769 met de schrijnwerkers. - Renten, 1382-1567.</p>	<p>Reeks 190/1 4 registers en 5 bundels</p>

- Registers van de eedvernieuwingen, met afschriften van belangrijke stukken, leden- en inschrijvingslijsten, 1415-1683.
- Sententies van de schepenen, 1589-1608.
- Rekeningen, 1614-1693.
- Processtukken, 1660-1746.
- Reglementen, 1670-1756.
- Resolutieboek, 1671-1699.
- Inventaris van de goederen en het gildearchief, 1681.
- Overeenkomsten tussen de timmerlieden en de schrijnwerkers, waarbij het respectievelijk werkterrein omschreven wordt, 1689-1721.
- Varia, 1594-1763.

198. SCHRIJNWERKERS

1481-1770

Zij vervaardigden meubels en ander fijn timmerwerk. In 1540 werden ze bij de houtbewerkers gegroepeerd en in 1769 bij de timmerlieden.

- Akkoord tussen de schrijnwerkers en de timmerlieden, 1481.
- Charters en diverse losse documenten, 1519-1761.
- Processtukken, 1521-1763.
- Rekeningen en bewijsstukken, 1613-1770.
- Inventaris van het gildearchief, 1662.
- Reglementen, 1664-1712.
- Varia, 1666-1767.

Reeks 190/2

7 bundels

199. HOUTZAGERS

1541-1727

Door de Karolijnse Concessie eveneens bij de houtbewerkers gevoegd.

- Reglementen, 1541-1662.
- Rentebrief, 1551.
- Rekeningen en bewijsstukken, 1612-1719.
- Processtuk, 1777.

Reeks 190/3

2 bundels,

200. HOUTBREKERS EN TIMMERLIEDEN

In 1685 greep de versmelting van deze ambachtsgilden plaats.

- Processtukken, 1685-1748.
- Register van eedvernieuwingen, met afschriften van belangrijke documenten en inschrijvingslijsten, 1685-1772.
- Rekeningen en bewijsstukken, 1693-1795.
- Resolutieboeken, 1699-1772.
- Inventaris van het gildearchief en diverse losse stukken, 1726-1790.
- Naamlijsten van de knapen, 1735-1743, met naamindex.

Reeks 190/4

5 registers en
5 bundels

201. HOUTBREKERS, TIMMERLIEDEN EN SCHRIJNWERKERS

1770-1877

Door het decreet van 21 augustus 1769 vormden deze drie ambachten met

Reeks 190/5

4 registers en
3 bundels

ingang van 22 juni 1772 nog slechts één gilde.

- Rekeningen, 1770-1792.
- Eedvernieuwingen en inschrijvingslijsten, 1772-1775.
- Processtukken, 1772-1792.
- Knapen, met in- en uitschrijvingslijsten, 1772-1795.
- Resolutieboek, 1772-1795.
- Briefwisseling en vorstelijke decreten, 1772-1795.
- Kasboek en ledenlijst van de Sociëteit der schrijnwerkers en timmerlieden, 1809-1877.
- Varia, 1782-1796.

202. HOUTBREKERS, TIMMERLIEDEN EN SCHRIJNWERKERS

1303-1795

Deze reeks bevat bescheiden zowel van de drie ambachtsgilden afzonderlijk, als van de samengevoegde ambachten.

- Charters, 1303-1763.
- Processtukken, 1530-1793.
- Rekeningen en bewijsstukken, 1562-1795.
- Reglementen, 1577-1752.
- Leden- en inschrijvingsboek, met losse stukken, 1585-1773.
- Rekwesten aan de schepenen van de keure, 1611-1614.
- Bescheiden betreffende het timmerliedenhuis in de Cataloniëstraat en het armenhuis in de Kromsteeg (thans Sint-Niklaasstraat), 1628-1728.
- Naamlijsten van knapen, 1690-1790.
- Inventarissen van het gezamenlijk gildearchief, s.d.

Niet genummerde reeks

2 dozen,
4 registers en
63 bundels

203. KLEERMAKERS

1403-1795

Kleermakers, ook scheppers genoemd. Deze nering, waartoe ook de wambuismakers of pourpointstikers (makers van borstrokken) en de borduurwerkers behoorden, werd in 1540 met de kousemakers, oude kleerkopers en droogscheerders verenigd.

- Reglementen en diverse losse stukken, 1403-1754.
- Inschrijvingsboeken, 1423-1779.
- Rekeningen, 1626-1795.
- Processtukken, 1532-1781.
- Varia, 1691.

Reeks 191

2 registers en
4 bundels

204. HUIDEVETTERS

1350-1795

Gilde van vellenbewerkers. Sinds de Karolijnse Concessie samengevoegd met de oude en nieuwe schoenmakers. In 1781 versmolten met de zwarte ledertouwers.

- Cartularium, 1350-1609.
- Register met reglementen, lijst van de jaarlijkse uitgaven, inschrijvings-

Reeks 192

3 registers en
12 bundels



Dit sijn de rechten vryheden costu-
men ende vsagen vander neerm-
ghen van de huidevetters binnen
ghend gheuseert ende onderhoude
van ouden tiden bi den goede liede
ende ghemeen gheselschap der seluer neermighen
ten onbore ende profite van der seluer neermighen
ende oec der misctenen van deser stede. verneut

- lijsten, 1478-1697.
- Processtukken, 1500-1790.
- Reglementen en diverse losse stukken, 1540-1781.
- Rekeningen en bewijsstukken, 1551-1795.
- Briefwisseling, 1611-1793.
- Gilderesoluties, 1690-1772.
- Varia, 16de eeuw-1792.

<p>205. HUIDEVETTERS 1522-1788</p> <ul style="list-style-type: none"> - Supplicatie aan de vorst vanwege de schoenmakers en huidevetters van Axel, 1522. - Processtuk, 1788. 	<p>Niet genummerde reeks 1 bundel</p>
<p>206. TAPIJTWEVERS 1433-1732</p> <p>Het ambachtsgild bestond in de 15de eeuw uit drie leden: de sergemakers (weefden bedspreien en dekkleden), de legwerkers (tapijtwevers) en de dobbelwerkers (vervaardigers van "double face"-werk). Door de Karolijnse Concessie werd de nering samengevoegd met de tijk- en lijnwaadwevers in de 8ste ambachtsgroep. Gaandeweg verloren de tapijtwevers, waartoe ook de tiereteinwevers behoorden, aan belang. In 1772 werden ze bij de andere weversgilden gevoegd.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Rollen met ordonnanties en reglementen, 1433-1462, met modern afschrift. - Leden- en inschrijvingsboek, met goedereninventaris, 1467-16de eeuw. - Rekeningen, 1655-1732. - Processtukken, 1664. 	<p>Reeks 193 3 rollen, 1 register en 2 bundels</p>
<p>207. BLAUW- EN ROODVERVERS 1541-1764</p> <p>In 1540 werden de beide gilden van de wolrovers in het 17de ambacht verenigd.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Reglementen, 1541-1559. - Rekeningen, 1653-1764. - Processtukken, 1689-1737. 	<p>Reeks 194 2 bundels</p>
<p>208. BLAUW- EN ROODVERVERS 1735-1736</p> <p>Processtukken.</p>	<p>Niet genummerde reeks 1 bundel</p>
<p>209. WOLWEVERS 1349-1801</p> <p>Belangrijkste middeleeuwse ambachtsgilde in de stad, zeker nadat de volders waren uitgeschakeld. De Karolijnse Concessie ontnam haar de</p>	<p>Reeks 195 6 registers en 8 bundels</p>

ereplaats en degradeerde ze tot 6de lid van de erkende neringen.

- Ontvangstboek van het weversgeld en het leerknappengeld, 1349-1354. Ed. (fragmentarisch) : G. Espinas en H. Pirenne, *Recueil de documents relatifs à l'histoire de l'industrie drapière en Flandre, II: Gand*, Brussel, 1909, 378-648; A. Van Werveke, *Gentsche stads- en baljuwrekeningen (1351-1364)*, Brussel, 1870, 1-8.
- Register van de erfelijke renten toebehorend aan de broeders van de derde orde, 1465-16de eeuw.
- Leden- en inschrijvingsboek, met afschriften van akten, 15de eeuw-1657.
- Notitieboek van de dagelijkse verhandelingen, 1617-1627.
- Processtukken, 1665-1734.
- Rekeningen, 1693-1795.
- Inventaris van het gildearchief, 1707.

210. TIJK- EN LIJNWAADWEVERS

1370-1794

De linnen- en tijkwevers (tijk is een grof geweven stof, vooral gebruikt voor matrassen, tenten, enz.) vormden sinds 1358 één ambachtsgild. In 1540 werden ze samengebracht met de tapijtwevers. In 1772 tenslotte werden ze met andere wevers in één groot ambacht verenigd.

- Leden- en inschrijvingsboek, 1370-1792.
- Register van de renten, toebehorend aan de armen, 1486-1773.
- Reglementen en diverse losse stukken, 1506-1773.
- Rekeningen, 1624-1794.
- Processtukken, 1668-1781.
- Resolutieboek, 1765-1795.

Reeks 196

3 registers en
5 bundels

211. DROOGSCHEEDERS

14de eeuw-1786

Deze lakenscheeders werden in 1540 samen met de kleermakers, de kousemakers en de kleerkopers in één nering verenigd.

- Charters en diverse losse stukken, 14de eeuw-1653. Sommige ed. G. Espinas en H. Pirenne, *o.c.*, II, 378-648.
- Leden- en inschrijvingsboek, 1604-1786.
- Rekeningen, 1617-1660.
- Aftestatie, 1669.
- Processtukken, 1714-1715.

Reeks 197

2 registers en
1 bundel

212. HOUTDRAAIERS

1515-1793

Door de Karolijnse Concessie bij de andere houtbewerkers gevoegd, en in 1640 samengesmolten met de witwerkers (bewerkers van wit hout).

- Reglement, 1521.
- Cartularium, 1541-1675.
- Rekeningen, 1635-1793.

Reeks 198

2 registers en
6 bundels

- Processtukken, 1690-1780.
- Inventaris van het archief van de houtbewerkerambachten, en van de houtdraaiers en de witwerkers afzonderlijk, 1761-1783.
- Varia, 1515-1726.

213. OUDE KLEERKOPERS

14de eeuw-1795

Zij kochten en verkochten tweedehandsklederen en andere oude goederen. Karel V bracht hun gilde samen met de droogscheerders, kleermakers en kousemakers.

- Charters, 15de eeuw-1739.
 - Leden- en inschrijvingsboek, met reglement van 1531 en ledenlijst van de Confrerie van Sint-Lieven, 1501-1677.
 - Rekwesten aan de schepenen van de keure, 1582-1784.
 - Rekeningen, 1615-1795.
 - Cartularium, met eedvernieuwingen en ledenlijsten, 1627-1794.
 - Processtukken, 1630-1784.
 - Registers van de aankopen door gildeleden op openbare verkopeningen, 1635-1641.
- Gelijkaardige registers over de jaren 1611, 1662 en 1687 worden bewaard in de BRUG, Hs. 2232, 2233, 2234; A. Derolez, *Inventaris van de handschriften in de Universiteitsbibliotheek te Gent*, Gent, 1977, 157.
- Handboeken van de vlees- en brooduitdelingen aan de armen van de nering, 1649-1776.
 - Inventaris van het gildearchief, 1685.
 - Resolutieboek, 1696-1792.
 - Varia, 1488-1777.

Reeks 199

9 registers en
14 bundels

214. OUDE KLEERKOPERS

1480-1739

Charters.

* Inv. nr. 85/10, p. 307: regestenlijst.

Niet genummerde reeks

1 doos

2. NIET ERKENDE AMBACHTSGILDEN, CORPORATIES EN OFFICIES

Hier zijn in principe alle arbeidersgroeperingen ondergebracht die nooit behoord hebben tot de middeleeuwe 59 neringen (van de 15de eeuw af slechts 53) of tot de wolambachtlieden, en ook buiten de 21 ambachtsgroepen vielen die door Karel V in 1540 werden ingevoerd. Ze kunnen onderverdeeld worden in korpsen van officiehouders (officies zijn ambten die door de stedelijke overheid werden verleend of verkocht en vanaf 1734 meestal openbaar verkocht) en in gezelschappen of gilden (dit zijn georganiseerde en gereguleerde verenigingen, naar het voorbeeld van de erkende ambachtsgilden). Deze laatste worden ook wel confreries genoemd, waarmee dan aangeduid wordt dat de stichting ervan een religieuze bedoeling had; maar al vlug namen ook hier de economische motieven de bovenhand. Enkele arbeidersverenigingen horen hier duidelijk minder goed thuis, omdat ze ooit wél erkende ambachtsgilden zijn geweest.

Ook de Gilde van Barmhartigheid is moeilijk in deze lijst te verantwoorden; ze streefde immers zuiver caritatieve doeleinden na. Verder werden ook officies opgenomen die geen echte organisatorische samenhang vertoonden, zoals de bierstekers, de zegelaars van linnenlakens, de houtmeters, enz.

Cf. R. Cointre, *Gilden en corpora te Gent*, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, Gent, 1946.

215. ARBEIDERS VAN BUITEN DE BRUGSEPOORT

1677-1771

Ze worden ook bargelossers genoemd. Het officie werd in 1677 opgericht en mocht alle goederen behandelen die door de barge aan- en afgevoerd werden. De barge, door de Staten van Vlaanderen uitgebaat, verzorgde een dagelijkse verbinding tussen Brugge en Gent.

De bundels bevatten rekwesten aan de schepenen, 1677-1760; processtukken, 1725-1760; stukken in verband met de toegestane tarieven, 1761-1771.

Reeksen 156/1

en 156/10

2 bundels

216. ARBEIDERS

1457-1795

Deze gezelschappen stonden in voor het laden en lossen van de schepen en de wagens die Gent aandeden. Ze werden genoemd naar hun stand- of werkplaats en hadden elk een aparte organisatie.

Cf. P. Claeys, *Les associations d'ouvriers débardeurs ou portefaix, "aerbeyders" à Gand au 18e siècle*, Gent, 1906.

- Arbeiders van de Beestenmarkt of Gilde van Onze-Lieve-Vrouw van de Zilverberg, 1457-1785.

- Arbeiders van de Vrijdagmarkt of Gilde van de Heilige Drievuldigheid, 1663-1739.

- Arbeiders van de Huidevettershoek, 1672-1792.

- Arbeiders van het Sluizeken, 1693-1760.

- Arbeiders van de Lieve, 17de eeuw-1791.

- Arbeiders van de Ajuinlei, 1754-1795.

De bundels bevatten rekwesten aan de schepenen van de keure, processtukken, rekeningen en reglementen.

Reeksen 156/2,

156/3, 156/4,

156/5, 156/6,

156/7

6 bundels

217. ARBEIDERS "TER VENDITIËN"

1755

Pas na 1755 toegelaten vereniging van werklieden bij de openbare verkopeningen. Rescriptie van Joseph Caerel Minnaert, stokhouder, betreffende de oprichting van dit gezelschap, 1755.

Reeks 156/8

1 stuk

218. APOTHEKERS

1663-1793

Gezelschap van geneesmiddelenbereiders, dat als derde lid tot het in 1663 opgerichte "College der Medicijnen" behoorde. Voorheen ressorteerden de apothekers onder het ambachtsgild der kruideniers.

- Processtukken, 1663-1691; rekwesten aan het College der Medicijnen en

Reeks 156/9

1 doos

bescheiden betreffende nieuwe toetredingen tot het gezelschap, 1666-1793; briefwisseling, 1784.

219. GILDE DER BARMHARTIGHEID
1656-1672

Gilde gesticht in 1654, speciaal om de overledenen van het weeshuis van de Zandpoort een behoorlijke kerkelijke begrafenis te bezorgen.
- Bepaling betreffende de doodschuld, 1656; reglement, 1672.

Reeks 156/11
1 bundel

220. BIERSTEKERS
1699-1735

Officiehouders die bier mengden. Ze vormden geen eigenlijk korps.
- Decreten van de vorst, 1699 en 1735.

Reeks 156/12
1 bundel

221. BIERVOERDERS
1608-1790

De gezworen biervoerders, opgericht in de 16de eeuw, verenigden zich in het begin van de 17de eeuw in een korps, dat het alleenrecht bezat bier te vervoeren in de stad. In het midden van de 17de eeuw waren er 24 biervoerders; dit getal werd in 1670 op 30 gebracht.

- Reglementen, 1608-1716.
- Rekwesten aan de schepenen, 1613-1790.
- Dagnotities van het vervoerde bier en de tarieven, 1656-1657.
- Processtukken, 1661-1746.
- Rekeningen, 1695-1719.
- Varia, 1670-1773.

Reeks 156/13
1 register en
2 bundels

222. BOERACAFFA- EN LEGATUURWERKERS
1613-1772

Het korps werd opgericht na de komst van legatuurwerkers uit Haarlem tijdens het Twaalfjarig Bestand (1609-1621). In 1772 werd het ondergebracht in de algemene ambachtsgilde der wevers.

- Rekwesten aan de schepenen van de keure, 1613-1772.
- Reglementen, 1626-1772.
- Rekeningen, 1657-1670.
- Notitieboek van de dagelijkse verhandelingen en prijzen, 1665-1669.
- Processtukken, 17de eeuw.
- Varia, 1627-1761.

Reeks 156/14
1 bundel

223. KAVELOTTERS
1649-1795

Ook Sint-Jorisgilde genoemd. Het korps groepeerde de verhuurders van paarden, en vanaf de 18de eeuw ook de verhuurders van rijtuigen. Deze gilde dateert van het eind van de 17de eeuw.

- Reglementen, 1649-1765; rekwesten en rescripties aan de schepenen van

Reeks 156/15
2 registers en
1 bundel

de keure, 1689-1791; eedvernieuwingen en ledenlijsten, 1692-1696, met gildereresolutie van 1693; resolutieboek en rekeningen, 1783-1795.

224. GARENTWIJNDERS

1456-1796

Deze gilde van garendraaiers en -verkopers, ook Sint-Barbaragilde of Sint-Michielsgilde genoemd, werd opgericht in 1503.

- Cartularium en losse bescheiden, 1456-1795.
- Rentebrieven, 1547-1754.
- Rekwesten aan de vorst, aan de schepenen van de keure, aan de Staten van Vlaanderen en aan de Kamer van Koophandel, 1552-1796.
- Processtukken, 1553-1794.
- Rekeningen en bewijsstukken, 1566-1793.
- Resoluties, 1583-1796.
- Goedereninventarissen, 16de-18de eeuw.
- Register van doodschulden, 1651-1710.
- Reglement betreffende de meesterproef en getuigschriften van aanvaarding in het meesterschap, 1717-1774.
- Briefwisseling, 1773-1774.
- Varia, 1569-1795.

Reeks 156/16

8 registers en
15 bundels

225. ARNASSERS

1679-1789

Het officie ontstond in het begin van de 17de eeuw. De arnassers laadden en losten goederen op de Korenmarkt, speciaal in het Pakhuis.

- Processtukken, 1679-1779; reglement, 1728; rekwesten aan de schepenen, 1752-1789; schepenresolutie, 1768; rescriptie vanwege de Kamer van Koophandel aan de schepenen, 1783; goedereninventaris, 1787.

Reeks 156/17

1 bundel

226. STEENKOOLDRAGERS, -METERS EN -WEGERS

1600-1794

Het officie der "houillekool"-draggers en -meters was tijdens de 17de eeuw werkzaam op de kade tussen de Vleeshuisbrug en de Grasbrug. De steenkoolwegers werden in 1634 als afzonderlijk officie ingericht; voorheen werden ze, zonder een eigenlijk korps te vormen, door het gildebestuur van de brouwers aangeduid. Op het einde van de 18de eeuw hield het officie op te bestaan daar de toen veel gebruikte fijnere kolen niet meer moesten gewogen worden.

- Reglementen en bijhorende stukken, 1600-1765; rekwesten aan de schepenen van de keure, 1630-1778; rekening, 1729; varia, 1647-1794.

Reeksen 156/18

en 156/23

2 bundels

227. STEENKOOLMETERS

1665-1669

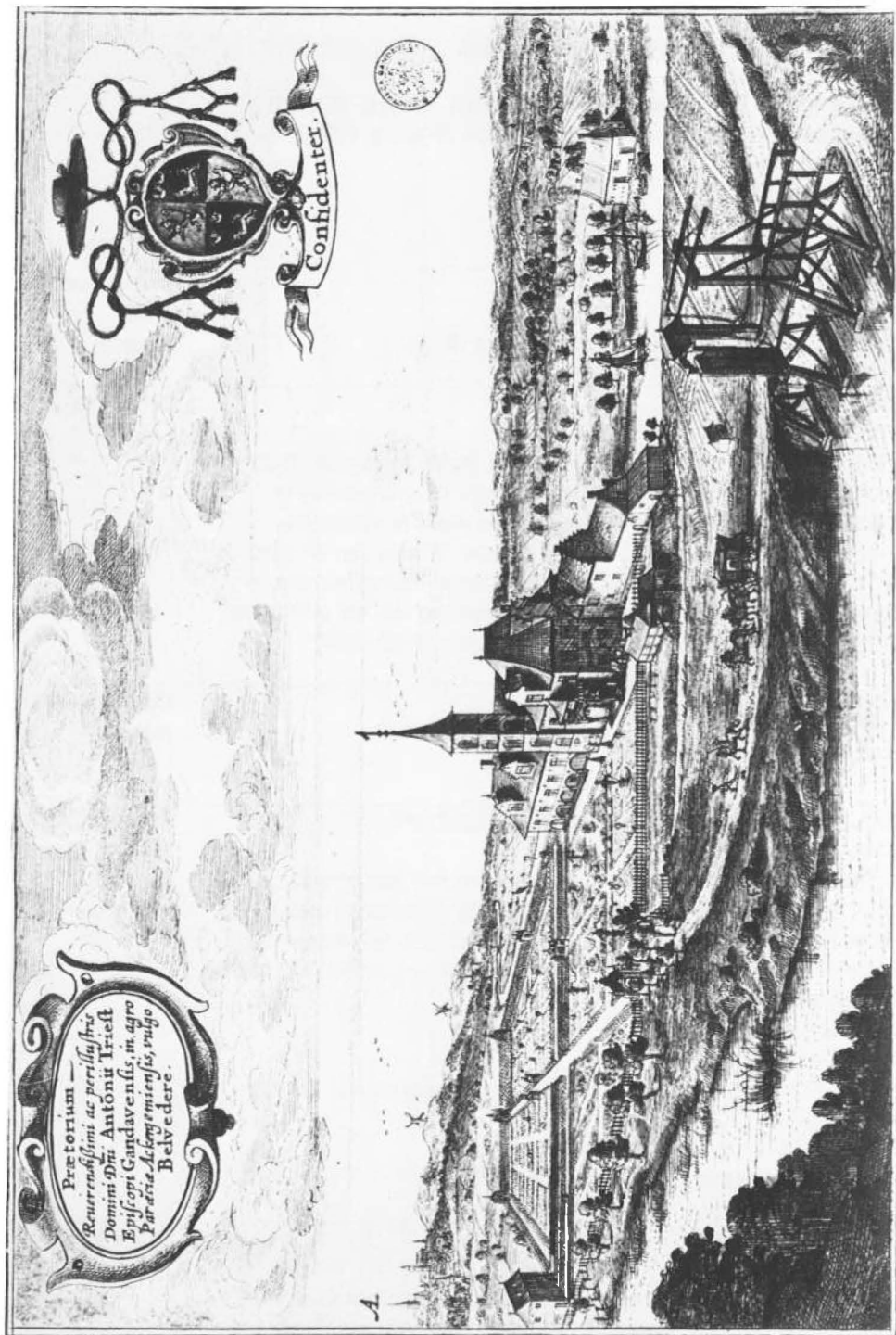
- Dagnotitieboek van de gemeten kolen, 1665-1669.

Niet genummerde

reeks

1 register

<p>228. HOUTMETERS 1771-1775</p> <p>Deze officiehouders vormden geen echte corporatie.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Rekwesten aan de schepenen van de keure, 1771-1775. 	<p>Reeks 156/19 1 bundel</p>
<p>229. HUIKMAKERS 1638</p> <p>Ongegroeperde officiehouders, die lange kapmantels vervaardigden.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Attestatie van een contract, opgemaakt tussen de verschillende huikmakers, waardoor een minimumprijs werd bepaald voor hun producten, 1638. 	<p>Reeks 156/20 1 stuk</p>
<p>230. KALKLOSSERS EN -METERS 1632-1824</p> <p>Officie dat de ongebluste kalk mocht laden, lossen en meten, zowel in Gent zelf als in Zelzate.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Cartularium en losse documenten, 1632-1794. - Kasboeken, 1783-1824. - Notitieboeken van de dagelijkse verrichtingen, met loonopgave van de arbeiders, 1814-1824. - Varia, 1633-1722. 	<p>Reeks 156/21 7 registers en 1 bundel</p>
<p>231. KNOPENMAKERS 1653-1795</p> <p>Ook Sint-Franciscusgilde genoemd. De corporatie werd opgericht in 1653.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Rekeningen, 1653-1717; rekwesten aan de schepenen van de keure, 1719-1751; kasboek, 1763-1795. 	<p>Reeks 156/22 1 register en 2 bundels</p>
<p>232. KORENMETERS 1634-1730</p> <p>Sinds de middeleeuwen waren zij één van de erkende neringen in de stad. Door Karel V werden zij omgevormd tot een korps van officiehouders. Zij waren belast met het meten van de hoeveelheid gestapeld graan.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Rekeningen, 1653-1654; rekwesten aan de schepenen van de keure, 1634-1730; reglement, 1654; processtukken, 1634-1699. 	<p>Reeks 156/24 1 bundel</p>
<p>233. WIJNSCHROEDERS 1354-1825</p> <p>De wijnschroeders of kraankinders stonden in voor het lossen, het laden en het transport van zware stukgoederen, zoals molenstenen, geschutstukken, tonnen wijn en andere vloeistoffen. Zij verrichtten hun taak met een kraan, die opgesteld was aan de Kraanlei, in de nabijheid van de Vleeshuisbrug. Sinds de 17de eeuw stond er een tweede kraan op de Lievekaai en vanaf de 18de eeuw een derde bij de Coupure ("de Wippe"). De wijnschroeders vormden vanaf 1540 samen met de wijnmeters en de kuipers het 19de lid</p>	<p>Reeks 156/25 1 doos, 3 registers en 3 bundels</p>



De Belvédère van monseigneur Antoine Triest (1576-1657), bisschop van Gent, buiten het Schelergat op Ekkergem, in 1641. Atlas Goetighebuer 90/155, nr. 7.

van de erkende ambachtsgilden.

- Charters en diverse losse bescheiden, 1354-1519.
- Reglementen, 1520-1825.
- Notitieboeken van de dagelijkse verrichtingen, met tarieven, 1595-1612.
- Rekwesten en rescripties aan de schepenen van de keure, 1636-1784.
- Processtukken, 1654-1778.
- Rekeningen, 1772-1793.
- Varia, 1558-1788.

234. WIJNSCHROEDERS

1445-1727

- Diverse bescheiden, 1445-1548; processtukken, 1727.

Niet genummerde reeks

1 bundel

235. BIDDERS

1734-1792

Vanaf 1734 waren de lijkbidders georganiseerd in een korps van officiehouders. Hun taak bestond er in de kennissen van de overledenen te verwittigen en de materiële kant van de begrafenissen te verzorgen.

- Reglement en vorstelijk decreet, 1734; ontvangen brieven van de vorst op advies van de schepenen, 1735-1758; rekwesten en rescripties aan de schepenen, 1764-1792; voorwaarden van de verkoop van het officie, met noteringen van instelbod en toewijzing, 1786; varia, 1760-1764.

Reeks 156/26

1 bundel

236. BIDDERS

1732-1733

- Reglement.

Niet genummerde reeks

1 stuk

237. LIJNWAADBLEKERS, -METERS, -OPBINDERS EN -ZEGELAARS

1565-1775

Op de opbinders of lakenvouwers na, gaat het om niet-georganiseerde officies uit de linnenindustrie en -handel. Het meten behoorde reeds sinds de 16de eeuw toe aan het godshuis Sint-Jan ten Dullen; het waren dan ook de voogden van het godshuis die het meetrecht verpachtten aan de meestbiedenden.

- Losse bescheiden, 1565-1569.
- Processtukken, 1636-1680.
- Rekwesten en rescripties aan en resoluties van de schepenen van de keure, 1637-1775.
- Lijst van de merken van de meters, 1653.
- Memorie van de blekers aan de schepenen, 1767.

Reeksen 156/27, 156/28, 156/29, 156/30

4 bundels

238. LIJN- EN GAREELMAKERS

1620-1789

Alhoewel ze reeds in de middeleeuwen een erkende gilde vormden, werden ze als zodanig niet weerhouden in de Karolijnse Concessie van 1540. Het

Reeks 156/31

3 bundels

korps van de lijnmakers, ook Sint-Paulusgilde genoemd, mocht allerlei touwen, garelen en breidels in hennep of vlas vervaardigen en verkopen.

- Reglementen, 1620-1761; rekeningen, 1633-1650; processtukken, 1695-1700; rescripties aan de schepenen van de keure, 1789.

239. PASSEMENT- EN LINTWEVERS

1655-1782

Het korps van de wevers van borduurlint werd opgericht in 1606, met als patroonheilige Sint-Joris. Het gezelschap van de lintwevers dateert van 1655. Beide korpsen werden in 1687 verenigd, om samen met de franjemakers één gilde te vormen.

- Reglementen, 1655-1722; processtukken, 1671-1672; rekening, 1782.

Reeks 156/32

1 bundel

240. MANDEMAKERS

15de eeuw - 1795

Ook Sint-Paulusgilde genoemd, die vermoedelijk oplom tot het eind van de 14de eeuw.

- Reglement van de Confrerie van Sint-Paulus, gevestigd in de Sint-Jakobskerk, met ledenlijst, 15de eeuw.
- Goedereninventaris, inschrijvingslijsten en lijsten van de uitdelingen aan de arme gildeleden, 1581-1647.
- Inschrijvingsboek, met gilderesoluties, 1651-1791.
- Rentebrief, 1640; reglement, 1733, processtuk, 1733.
- Rekeningen, 1744-1795.
- Rekwesten en rescripties aan de schepenen van de keure, 1760-1795.

Reels 156/33

3 registers en

4 bundels

241. HERBERGIERS

1623-1795

Ook Sint-Zacheüsgilde genoemd. Pas in 1656 werd deze gilde door de schepenen officieel toegelaten om de herbergiers aan de willekeur van het brouwersambacht te onttrekken en om alle niet toegelaten verkooppunten van bier en drank uit te sluiten.

- Processtukken, 1623-1795.
- Reglementen en bijhorende stukken, 1656-1756.
- Rekeningen, 1656-1795.
- Supplicaties aan en decreet van de vorst, 1670-1793.
- Rekwesten en rescripties aan de schepenen van de keure, 1670-1794.
- Lijsten van bier- en wijnverkopers, 1709-1714.
- Resolutieboek, 1723-1795.
- Notities van het drankverbruik, 1756-1775.
- Memorie aan de schepenen waarin aangedrongen wordt op het nemen van maatregelen tegen huizen waar illegaal binnengebracht bier verkocht werd, 1793.
- Inventaris van het gildearchief, s.d.
- Varia, 1669-1757.

Reeks 156/34

2 registers en

14 bundels

242. TIERETIJNWERKERS	Reeks 156/35
1550-1762	1 bundel
Wevers van tieretijn of flanel. Zij maakten deel uit van de tapijtwevers.	
- Rekwesten en rescripties aan de schepenen, 1550-1718; processtukken, 1686; reglement, 1726; varia, 1682-1762.	
243. TOEKEERDERS	Reeks 156/36
1628-1629	1 bundel
Officie ontstaan in de 17de eeuw. De houders ervan losten en laadden graanschepen.	
- Reglement, met uittreksel, 1628-1629.	
244. TURFMETERS, -LADERS EN -LOSSERS	Reeks 156/37
1634-1708	1 bundel
Ook Gilde van Onze-Lieve-Vrouw ter Sneeuw genoemd. Deze gilde bestond reeds in de 15de eeuw en had haar werkterrein aan de Turfbriel (thans Sluizeken). Vanaf 1619 werd het turfdragerschap als officie door de schepenen toegekend. Vanaf 1633 kreeg de gilde het alleenrecht voor het wegen van turf. Naarmate echter meer en meer steenkool gebruikt werd voor de verwarming, boetten de turflossers aan belang in, tot ze in het begin van de 18de eeuw ophielden te bestaan.	
- Rekwesten aan de schepenen van de keure, 1634-1708.	
245. BOSKOOLDRAGERS	Reeks 156/37
1728-1779	1 bundel
Van dit officie, dat instond voor het lossen en het verder transport van houtskool, bleven slechts enkele documenten uit de 18de eeuw bewaard.	
- Ordonnantie waarbij de schepenen een artikel van het reglement wijzigden, 1728; rekwesten en rescripties aan de schepenen, 1753-1779; rekening, 1772.	
246. VAATJESVOERDERS	Reeks 156/38
1690-1793	1 bundel
Ook nog wijn- of kruiwagenvoerders genoemd. De vroegste gegevens dateren al uit de 15de eeuw, toen hun gezelschap de Gilde van Onze-Lieve-Vrouw op de Veebrug genoemd werd. De gildeleden vervoerden de wijn in kleine vaten (tot 60 stopen = ongeveer 138 liter) of in flessen. Vanaf 1762 vormden ze een korps van officiehouders.	
- Processtukken, 1690-1703; rekwesten aan de schepenen, 1710-1790; voorwaarden van de officieverkoop, met noteringen van instelbod en toewijzing, 1793.	
247. VOGELVANGERS	Reeks 156/39
1629-1795	10 registers en
Of Sint-Gillisgilde. De leden hadden het recht alle klein gevogelte te vangen binnen de drie mijl rond Gent, in de kasselrij van de Oudburg en in het	
2 bundels	

Land van Aalst.

- Register van inschrijvingen en doodschulden, met enkele gilderesoluties, 1674-1795; gilderesolutieboeken met lijsten van eedvernieuwingen, 1681-1792; rekeningen, 1744-1780; ledenlijst, 1760; varia, 1629-1782.

248. VOGELVANGERS

1673-1734

Reglement, met bijhorende stukken, 1673; rekening, 1725-1734; vergunning voor het vogelvangen, 1727.

Niet genummerde reeks

1 bundel

249. VISSERS

1560-1793

Of Sint-Petrus- en Sint-Paulusgilde. Deze gilde werd reeds in 1297 door Gewijde van Dampierre erkend. De leden mochten vissen in welomschreven delen van Leie en Schelde.

- Inschrijvings- en doodschuldenboek, met afschriften van privileges en andere stukken, ledenlijsten en gilderesoluties, 1560-1793; processtukken, 1632-1693; rekwesten aan de schepenen van de keure, 1662-1790.

Reeks 156/40

2 registers en

2 bundels

250. VISLOSSERS

1594-1761

Vielen uiteen in twee officies: de "vislossers van Blankenberge" en de "vislossers van Holland". De eersten losten de zeevis van de Vlaamse kust aan de Brugsepoort, de anderen de vis uit Holland en Zeeland aan het Sluizeken.

- Rekwesten en rescripties aan de schepenen van de keure, 1594-1730; reglementen, 1692-1727; rekening, 1729; varia, 1761.

Reeksen 156/41,

156/42, 156/43

3 bundels

251. VLASKOPERS

s.d.

Officiehouders, die geen korps vormden.

- Supplicatie aan de vorst voor vrij vervoer van vlas door de Sassevaart.

Reeks 156/44

1 stuk

252. VOERLIEDEN

1638-1793

Ze werden genoemd naar de plaats van hun bestemming: voerlieden op Brussel, Antwerpen, Kortrijk, Oudenaarde. Ze waren officiehouders, die ongeorganiseerd bleven. Slechts de voerlieden op Antwerpen vormden vanaf 1727 een corporatie.

- Processtukken, 1638-1769; rekwesten aan de schepenen van de keure, 1654-1793, met een reglement van 1773; inventaris van de archieven, 1793.

Reeksen 156/45,

156/46, 156/47,

156/48, 156/49

5 bundels

253. GENTSE VOERLIEDEN

1696-1746

Hieronder ressorteerden 3 officies: de voerlieden van de Ajuinlei, deze van

Reeksen 156/50,

156/51 en 156/52

3 bundels

het Sluizeken (die de daar geloste vis naar de vismijn brachten) en de voerlieden van de pijnders (die in hoofdzaak graan vervoerden).
- Rekwesten aan de schepenen van de keure, 1696-145; reglement, 1730; processtukken, 1744-1746; varia, 1744.

254. ZEEPZIEDERS

1584-1752

Officiehouders, die geen onderlinge organisatie kenden.

- Rekwesten en rescripties aan de schepenen van de keure, 1584-1752; processtukken, 1613-1719; lijst van in Gent opgeslagen zeep, 1700-1702.

Reeks 156/53

1 register en
2 bundels

255. ZOUTDRAGERS, -METERS, -ZIEDERS

1597-1793

De gilde van de Zoete Naam Jezus belastte zich met het vervoer van graan en vanaf de 16de eeuw hoofdzakelijk zout. Het aantal zoutdragers werd in 1734 vastgesteld op 24. De zoutmeters waren geen georganiseerd korps. De corporatie der zoutzieders werd toegelaten in 1673. In het begin van de 18de eeuw blijkt het korps verdwenen te zijn.

- Processtukken, 1597-1710; rekeningen, 1625-1763; diverse bescheiden betreffende de rechten op het zout, 1634-1771; supplicaties aan de vorst, 1661 en s.d.; rekwesten en rescripties aan de schepenen, 1662-1793; resoluties van de corporatie der zoutdragers, 1727.

**Reeksen 156/54,
156/55 en
156/56**

11 bundels

256. ZOUTDRAGERS, -METERS, -ZIEDERS

1710-1745

- Rekening van de zoutzieders, 1710-1711; memorie van de zoutdragers en -meters, 1745.

**Niet genummerde
reeks**

1 bundel

257. ZWAANDRAGERS

1627-1689

Gezelschap dat vlees, vis, groenten en andere eetwaren die door particulieren op de markt gekocht waren, thuis bestelden.

- Gilderesoluties, 1627; processtukken, 1689.

Reeks 156/57

1 bundel

258. WAARDEERDERS VAN STEENKOLEN

1689-1786

Officiehouders die smeed- en gewone steenkolen keurden. Ze behoorden tot het ambachtsgild der smeden en wapenmakers.

- Dagboeknotities van de keuringen, met losse bescheiden, 1689-1786.

**Niet genummerde
reeks**

2 registers

E. Diverse colleges en gezelschappen

259. PRAKTIJZEN BIJ DE SCHEPENEN VAN GEDELE

1653-1749

Praktijzen waren juristen – in meerderheid advocaten en procureurs – en

Reeks 199bis

2 dozen en

1 bundel

hun ondergeschikten die hier het schepencollege van gedele met raad en daad bijstonden. Zij vormden een apart college.

- Rescripties en rekwest uitgaand van de praktizijnen, 1653-1662; processtukken, 1658-1749; resolutie, 1744.

260. PRAKTIZIJNEN BIJ DE SCHEPENEN VAN DE KEURE

1638-1747

- Processtukken, 1666-1675; varia, 1638-1747.

Reeks 200

3 bundels

261. PRAKTIZIJNEN BIJ DE RAAD VAN VLAANDEREN

1540-1793

Deze eerste reeks bescheiden bevat stedelijk archief betreffende dit college

- Processtukken, 1540-18de eeuw; rekwesten en rescripties, en supplicatie uitgaand van de praktizijnen, 1658-1793.

Reeks 200/1(A)

45 bundels

262. PRAKTIZIJNEN VAN DE RAAD VAN VLAANDEREN

1497-1795

Bevat archief dat zich in de instelling zelf vormde.

- Processtukken, 1540-1769; inventarissen van het archief, 1552-1757; rekwesten, supplicaties en rescripties van de praktizijnen, 1566-1787; rollen en andere bescheiden betreffende de stadswacht en werken aan de stadsversterkingen en de verplichtingen daaromtrent van de praktizijnen, 1573-1740; resoluties, 1577-1795; briefwisseling, 1618-1788; lijsten van advocaten en procureurs in de Raad van Vlaanderen, 1620-1784; stukken betreffende de benoeming van advocaten en procureurs, 1644-1774; wijsdommen van het bestuur van het college, 1671-1675; varia, 1497-1788.

* Een alfabetische naamlijst op fiches van de Gentse rechtsgeleerden, opgemaakt aan de hand van de hierboven genoemde reeksen en van diverse andere archiefreeksen, bevindt zich in de leeszaal.

Reeks 200/1(B)

7 registers en

24 bundels

263. COLLEGE DER MEDICIJNEN

1655-1797

Het *Collegium Medicum*, opgericht in september 1663, verenigde de chirurgijns, dokters en apothekers, met de bedoeling de geneeskunde op een ernstige wijze uit te oefenen. Zo ontstond er een breuk met de traditionele chirurgijns-barbiers, die eerder geoefende ambachtslui waren die zich met adertaten, kiestrekken en haarkappen bezig hielden, later uitsluitend kappers werden.

De eerste reeks bevat stedelijke archieven in verband met het Medisch College.

- Documenten i.v.m. Jan Palfijn, 1655-1782; processtukken, 1663-1715; rekwesten aan de schepenen, vooral om als barbier, chirurgijn-barbier of vroedvrouw erkend te worden, 1663-1797; reglementen en diverse bescheiden, 1664-1754.

Reeks 200/2(A)

13 bundels

264. COLLEGE DER MEDICIJNEN

1660-1793

Archief dat zich binnen het College zelf vormde.

- Rekeningen, 1664-1757; processtukken, 1664-1771; sententies, 1665-1788; ferieboeken van de behandelde zaken, 1666-1713; diverse losse stukken, 1666-1793; enkwestboek of verslagboek van de verklaringen der gedaagden, 1683-1708; lijsten met prijzen en recepten van geneeskundige bereidingen, 17de-18de eeuw; varia, 1660-1750.

Reeks 200/2(B)

1 doos,
4 registers en
13 bundels

265. REDERIJERSKAMERS

1437-1826

In Gent waren de volgende rederijerskamers actief: de Fonteine, door de magistraat erkend in 1448; Sint-Agnes of de Bomloze Mandé, 1469, erkend in 1471; Marien Theeren, 1478; Sint-Barbara, eind 15de eeuw; Jezus met de Balsemblomme, gesticht door Filips de Schone in 1493 en overgebracht van Mechelen naar Gent in het begin van de 16de eeuw. De stichting van deze laatste hoofdkamer had een politiek doel, namelijk de andere Nederlandse kamers te controleren. In de praktijk echter behield de Fonteine haar gezagspositie.

- Diverse stukken betreffende de rederijerskamers in Gent en in Vlaanderen, originelen en 19de eeuwse afschriften, 1437-1826; rekeningen van de Bomloze Mandé, 1654-1661; goedkeuring van een reglement voor de rederijerskamer "Altijds doende" van Leffinge, door de Fonteine, 1688.

Reeks 200/3

1 register en
2 bundels

266. ACADEMIE VOOR SCHONE KUNSTEN

1755-1797

In 1748 richtte P. Marissal een privé-kunstschool op. De schepenen erkenden ze in 1751 en stelden de bovenverdiepingen van het hof van Sint-Antoonius (Sint-Antooniuskaai) ter beschikking. Later vond de Academie onderdak in het Stadhuis (1752), in het Pakhuis op de Korenmarkt (1756) en eindelijk in de Academiestraat (sinds 1804) in het voormalig college van de augustijnen.

- Rekeningen en bewijsstukken, 1758-1797; resoluties, 1770-1783; varia, 1755-1771.

Reeks 200/4

1 doos en
2 bundels

267. SCHOOLMEESTERS

1633-1792

Gezelschap van schoolmeesters en -meesteressen die verenigd waren in de Sint-Gregoriusgilde (1633).

- Resolutieboeken met leden- en inschrijvingslijsten en afschriften van akten, 1633-1792; diverse losse bescheiden, 1643-1781; rekeningen, 1651-1652; processtukken, 1659-1792.

Reeks 200/5

3 registers en
4 bundels

268. BOEKDRUKKERS EN -BINDERS

1560-19de eeuw

Zij waren verenigd in de Sint-Augustinusgilde. Ook de boekverkopers behoorden daartoe.

- Diverse bescheiden, geklasseerd op naam van de drukkers en binders, 1560-1791; diverse losse stukken, 1645-1790; rekeningen, 1659-1699; modern handschrift door H. en E. Callion, met nota's en originele stukken betreffende de Gentse boekdrukkers, 19de eeuw.

Andere bescheiden bevinden zich in de BRUG, Hs. 173 en Hs. 180.

Cf. A. Derolez, *Inventaris van de handschriften in de Universiteitsbibliotheek te Gent*, Gent, 1977, 16.

Reeks 200/61 register en
2 bundels

269. SCHOUWBURGEN

1644-1810

Diverse stukken betreffende de schouwburgen, de opera, allerlei Gentse en vreemde artistengezelschappen, 1644-1810.

Cf. P. CLAEYS, *Histoire du théâtre à Gand*, 3 dln., Gent, 1898.

Reeks 200/7

1 bundel

270. KONINKLIJK COLLEGE

1777-1793

Om het onderwijs dat volledig in handen was van enkele kloosterorden en geestelijken, te saneren, liet keizerin Maria Theresia in 1777 onder meer in Gent een "collège-pensionnat" als Koninklijk College openen. Het vond een onderkomen in de schoolgebouwen van de in 1773 ontbonden jezuïetenorde. Onder het Frans bewind werd het vervangen door een "École centrale", geopend in de Boudeloabdij aan de Ottogracht op 19 juli 1797.

- Rekeningen, 1777-1784; rekwesten aan de schepenen van de keure en andere losse bescheiden, 1778-1793.

Reeks 200/8

1 bundel

271. BROEDERSCHAP VAN SINT-IVO

1677-1755

Confrerie van rechtsgelcerden, opgericht in 1677.

- Reglement, 1677; ontvangstbewijzen, 1697-1718; resoluties, 1705-1711; varia, 1718-1755.

Reeks 200/91 register en
1 bundel

272. MUZIEKACADEMIE

1653-1695

In 1649 werd deze muziekkademie opgericht aan de Wijdenaard (nu Bisdomplein), in een gedeelte van de vroegere kloostergebouwen van de broeders Hiëronymieten.

- Schepenresolutie, 1653; ledenlijst van het bestuur, 1695.

Reeks 200/10

1 bundel

DEEL V

Het Gentse stadsgebied werd al in de 12de eeuw, op grafelijk initiatief, uit de bestaande territoriale omschrijvingen losgemaakt; de bewoners werden onder de jurisdictie van een eigen rechtbank geplaatst. Deze rechtbank bleef onder de controle staan van de vorst: zo waren de maners van de rechtbank vorstelijke ambtenaren (baljuws) en waren de rechtsregels van hogerhand afgekondigd. De baljuws zouden trouwens al vlug een belangrijke rol spelen: sinds het einde van de 12de eeuw mochten ze ook verdachten betichten en opsluiten.

Daarnaast ontwikkelde zich een niet-grafelijke rechtspraak: de "paisierders" konden verzoeningsprocedures uitwerken en processen van geringer belang werden voor lagere rechters behandeld, onder meer door de vinderen, die per parochie aangeduid waren, of bevoegdheid hadden over de vleeshuizen en de vismarkt; of de halheren, die bevoegd waren in betwistingen bij de linnen- en lakenhandel; of nog het bestuur van de ambachtsgilden.

Bij de hervorming van het stadsbestuur in 1301 werden de rechterlijke bevoegdheden van de schepenen afgelijnd. De schepenen van de keure werden belast met de algemene, criminele en civiele zaken (de aloude grafelijke rechtbank), de schepenen van gedele vormden de "paisierders"-rechtbank en bezaten jurisdictie in erfeniskwesties waarbij minderjarige wezen betrokken waren. De vrijwillige rechtspraak werd in dezelfde zin over de beide schepenbanken verdeeld: uit hoofde van hun toezicht op minderjarige wezen kwamen de erfenisaangelegenheden voor de schepenen van gedele, alle andere gevallen voor de schepenen van de keure. Gaandeweg, en vooral vanaf de tweede helft van de 16de eeuw, werd de keure in deze functie vervangen door de notarissen. (1)

De beide banken konden ofwel in "camere" (niet-publieke zitting voor sententies in eerste aanleg) ofwel in "vierscaere" (plechtige openbare zitting voor een uitspraak in eerste aanleg of bij appel) bijeenkomen. Hun macht was tot het eind van de middeleeuwen zeer groot, omdat ze autonoom functioneerden. Pas vanaf de vijftiende eeuw werd het eigenlijk grafelijk gerecht, de Raad van Vlaanderen, algemeen als opperste gerechtshof erkend en was er in bepaalde gevallen beroep mogelijk.

Voor dit inventarisgedeelte werd de traditionele indeling in criminele, burgerlijke en vrijwillige rechtspraak gevolgd. Niet steeds echter kon deze indeling consequent aangehouden worden: zo horen bijvoorbeeld de jaarregisters van de keure niet alleen onder de vrijwillige rechtspraak, ze kunnen ook onder de civiele rechtspraak geklasseerd worden.

* Inv. nrs. 85/5(B), 85/6, 85/7(A).

1. De archieven van de notarissen bevinden zich in het RAG.

A. Criminele rechtspraak

273. EXAMINATIES EN SENTENTIES VAN DE SOUVEREIN-BALJUW 1573-1574 Het register bevat verhoren en sententies, en heeft betrekking op het Kwartier van Gent. Cf. wat gezegd werd over de souverain-baljuw onder nr. 33; cf. eveneens: RAG, <i>Inventaris van het archief van de souverain-baljuw</i> , inv. nr. 8 bis.	Reeks 206 1 register
274. INFORMATIES EN ENKWESTEN 1588-1711 Verslagen van gerechtelijke onderzoeken en verhoren van betichten en getuigen.	Reeksen 207 en 208 4 registers
275. ADVIEZEN 1623-1780 Adviezen, meestal met zorg geschreven minuten, van rechtsgeleerden betreffende de toepassing van de foltering of de aard van de straf.	Reeks 209 1 bundel
276. VERBALEN VAN DE TORTUUR 1625-1711 Processen-verbaal, opgemaakt in de pijnkelder.	Reeks 210 1 bundel
277. BRIEFWISSELING 1601-1794 Allerlei correspondentie betreffende criminele vervolging; onder meer ook een index van de criminele registers van de stad Brugge, 1626-1633, om aan te tonen dat in die stad de tafel alfabetisch opgesteld werd op de familienamen, daar waar Gent volgens de voornamen werkte.	Reeks 211 20 bundels
278. BALLINC BOUC 1472-1537	Reeks 212 1 register
279. PROCESSTUKKEN 1549-1795 De bundels bevatten diverse losse bescheiden in verband met de criminele rechtspraak: minuten van verhoren, onderzoeken, processen-verbaal, enz.	Reeks 213 331 bundels
280. REGISTERS VAN DE CRIMINELE RECHTSPRAAK, BOEKEN "VAN DEN CRIME" 1515-1763 Zeer belangrijke reeks voor de studie van de criminaliteit.	Reeks 214 158 registers
281. SENTENTIES 1554-1795 Minuten en afschriften van criminele sententies; register van criminele sententies, 1779-1795.	Reeks 215 en 217 1 register en 9 bundels

282. GRATIEVERLENINGEN 1605-1793	Vorstelijke gratieverleningen ter gelegenheid van Goede Vrijdag of bij bijzondere gebeurtenissen, zoals de geboorte van een prins, een vorstelijk huwelijk, enz.	Reeks 216 2 bundels
283. LIJKSCHOUWINGEN 1554-1796	Processen verbaal van de lijkschouwingen, en registers van de officiële verslagen.	Reeksen 218 en 219 8 registers en 8 bundels
B. Burgerlijke rechtspraak		
1. SCHEPENEN VAN DE KEURE		
a) "In camere"		
284. VERBALEN 1725-1780	Registers van de processen-verbaal in de kamer.	Reeks 221 7 registers
285. VERBALEN VAN DE POLITIEKAMER 1702-1793	Deze politiekamer was een onderafdeling van de schepenkamer, bevoegd over aangelegenheden van belastingen, taksen en accijnzen.	Reeks 234 100 registers
286. FERIEBOEKEN 1616-1795	Registers waarin de behandeling van de zaken werd bijgehouden.	Reeks 239 125 registers
287. SENTENTIES 1520-1794	Minuten en registers van de gelibelleerde sententies.	Reeksen 228 en 230 bis 51 registers en 1 bundel
288. DICTUMS 1559-1795	Registers van de uitgesproken sententies. Hierin is alleen het essentiële uit de vonnissen verkort weergegeven.	Reeks 223 135 registers
289. BOETEN 1595-1710		Reeks 223 bis 4 registers en 1 bundel

<p>290. ADVIEZEN EN DICTUMS 1537-1795 Minuten en registers van adviezen aan de schepenen en van de beslissingen die hierop genomen werden.</p>	<p>Reeksen 229 en 230 2 registers en 113 bundels</p>
<p>291. FURNISSEMENTEN 1675-1792 Registers van de zaken, waarvan de processtukken ter griffie gelicht, en doorgegeven werden aan de procureurs. Met indices op de namen van de procureurs.</p>	<p>Reeks 245 27 registers</p>
<p>292. DISTRIBUTIES 1676-1795 Registers van de verdeling van de processen in de kamer. In de rand zijn de namen van de procureurs genoteerd.</p>	<p>Reeks 247 4 registers</p>
<p>293. PROCURATIES 1626-1795 Registers van de procuraties, d.i. akten waarbij volmacht verleend wordt aan de procureurs, gepasseerd voor de kamer van de keure, met aanwezigheidsakten.</p>	<p>Reeks 225 16 registers</p>
<p>294. RAPPORTGELDEN 1666-1794 Registers van rapportgelden, door de procederende partijen te betalen als onkostenvergoeding voor de afhandeling van de zaken.</p>	<p>Reeks 243 13 registers</p>
<p>295. FERIERECHTEN 1731-1765 Lijsten van de ferierechten of salarissen van de procureurs.</p>	<p>Reeks 243 ter 1 bundel</p>
<p>296. HANDBOEKEN 1525-1544 Kleine handboeken met allerlei nota's betreffende de behandelde processen, met verslagen van getuigenverhoren, kamerdistributies, sententies, enz.</p>	<p>Reeks 235 5 registers</p>
<p><i>b) "In vierscaere".</i></p>	
<p>297. VERBALEN 1658-1794</p>	<p>Reeks 220 57 registers</p>
<p>298. FERIEBOEKEN 1567-1761</p>	<p>Reeks 238 110 registers</p>

299. SENTENTIES 1537-1791	Reeksen 231 en 231 bis 8 registers en 4 bundels
300. DICTUMS 1386-1795	Reeksen 222 en 222 bis 141 registers
301. ADVIEZEN 1614-1795	Reeks 227 77 bundels
302. FURNISSEMENTEN 1624-1774	Reeks 244 65 registers
303. DISTRIBUTIES 1668-1746	Reeks 246 7 registers
304. PROCURATIES 1613-1795	Reeks 240 9 registers
305. RAPPORTGELDEN 1665-1792	Reeks 242 16 registers
306. NOTITIES PROCESSTUKKEN VOOR DE RAAD VAN VLAANDEREN 1617-1794	Reeks 248 7 registers
<i>c) In kamer en vierschaar</i>	
307. VERBALEN 1609-1795	Reeksen 221 bis en 233 12 registers en 20 bundels
308. FERIEBOEKEN 1699-1711	Reeks 238 bis 1 register
309. ADVIEZEN 1560-1598	Reeks 249 3 registers
310. ENKWESTEN 1543-1795	Reeksen 224 en 237 408 registers en 92 bundels

311. PROCURATIES 1644-1790	Reeksen 226 en 241 16 registers
312. RAPPORTGELDEN 1705-1727 Niet alleen betreffende de processen gevoerd voor de schepenen van de keure, maar ook voor gedele en de Raad van Vlaanderen. Met enige losse stukken briefwisseling.	Reeks 243 bis 1 register
313. NAMPTISSEMENTEN 1574-1795 Registers en losse stukken van de namptisementen of geldsommen gestort en gelicht ter griffie, als voorlopige tegemoetkoming aan de tegenpartij.	Reeksen 309 en 310 10 registers en 8 bundels
314. CONSIGNATIES 1660-1795 Registers en losse stukken betreffende de consignaties bij de griffie (neerleggingen in gerechtelijke bewaring) van documenten en goederen, zoals huissleutels, geldsommen, enz.	Reeks 311 2 registers en 1 bundel
315. EISEN TOT INBESLAGNEMING 1607-1795 Deze reeks bevat ontvankelijk verklaarde eisen tot inbeslagneming van (vooral roerende) goederen bij niet-betaling van schulden tussen particulieren, bevelschriften tot inbeslagneming aan de stadsthesaurie, de namptisements- en consignatiemeesters, en opheffingen van klachten.	Reeks 312 12 bundels
316. BEVELEN TOT ONTRUIMING 1643-1777 Bevelschriften tot ontruiming van onroerende goederen.	Reeks 312 bis 4 bundels
317. VERKOPINGEN BIJ DECREET 1569-1794 Diverse bescheiden betreffende de verkopen bij decreet (openbare verkopen na gerechtelijke inbeslagneming); aankondigingen van deze verkopen, toewijzingsakten, onkostenstaten, enz.	Reeksen 313 en 315 1 register en 66 bundels
318. LIQUIDATIES 1660-1794 Liquidatieakten van gerechtelijke verkopen.	Reeks 316 16 bundels
319. HYPOTHEEKZUIVERINGEN 1515-1752	Reeks 327 3 bundels

TREGISTRE VAN IONCHEERE IANS VAN HE MBYZE

ENDE ECHYNGHEN TFFALFOYGS' TE XV^c LXXIX

MR VIC FOR NOTTE ENDE
HYERLEEDER MEDEHESELLEN



DIE ANGVAVEN XIII EN LXXV LXXVIII

Wapen van Jan van Hembyze, voorschepen van de keure in 1578-1579. Jaarregisters van de keure, omslag van het reg. 125. Reeks 301.

Besluiten van de schepenen, waarbij onroerende goederen van lasten gezuiverd worden.

320. MINDERJARIGE, BEZITTENDE EN VREEMDE WEZEN

1601-1794

Staten van goed, rekeningen en diverse akten en bescheiden betreffende onder curatele geplaatste personen, wezen met bezittingen en wezen van buiten de stad.

**Reeksen 305,
306 en 306 bis**
5 registers en
45 bundels

321. CURATELEPLAATSINGEN

1543-1680

De registers bevatten: besluiten van de schepenen tot het onder voogdij plaatsen, vrijmakingsbesluiten, aanstelling van deelvoogden en andere akten.

**Reeksen 307
en 308**
2 registers

322. MEERDERJARIGHEIDSVERKLARINGEN

1587-1793

Rekwesten aan en besluiten van de schepenen i.v.m. deze verklaringen.

Reeks 320
9 bundels

323. CURATELEN EN ECHTSCHEIDINGEN

1628-1794

Algemene reeks van de curateleplaatsingen, echtscheidingen, "overjarige" wezen, enz.

Reeks 322
11 dozen en
20 bundels

324. ECHTSCHEIDINGEN

1652-1795

Diverse stukken i.v.m. echtscheidingen en boedelscheidingen; met bijgevoegd: index op de familienamen.

Reeks 323
2 dozen

325. COLLOCATIES

1585-1795

Rekwesten aan de schepenen, ook vanwege vreemde steden, om de plaatsing te bekomen van krankzinnigen en andere onder curatele geplaatsten. Met enige akten waarbij het ontslag uit de diverse instellingen of decollocatie toegestaan wordt.

Reeks 328
15 bundels

d) Ondergeschikte rechtslichamen. De smalle wetten of vinderen.

326. SMALLE WETTEN

1516-1793

Afschriften van ordonnanties, rekwesten (vooral op ordonnanties van beveling), lijsten van de behandelde zaken en diverse processtukken.

Reeks 279
1 bundel

327. FERIEBOEKEN

1709-1794

Reeks 279/1
96 registers

<p>328. SMALLE WETTEN EN AMBACHTSGILDEN 1544-1795 Lijsten van de vinderen en van de oversten en gezworenen van de ambachtsgilden. Sinds de Karolijnse Concessie werden ze elk jaar door de baljuw en de schepenen hernomen en vernieuwd.</p>	<p>Reeks 279/2 10 bundels</p>
<p>2. SCHEPENEN VAN GEDELE</p>	
<p>a) "In camere"</p>	
<p>329. VERBALEN 1595-1795</p>	<p>Reeksen 256 en 257 8 registers en 15 bundels</p>
<p>330. FERIEBOEKEN 1591-1777</p>	<p>Reeksen 255 en 263 69 registers</p>
<p>331. DICTUMS 1547-1794</p>	<p>Reeksen 253 en 253 bis 47 registers en 3 bundels</p>
<p>332. ADVIEZEN EN DICTUMS 1550-1794</p>	<p>Reeks 252 66 bundels</p>
<p>334. ENKWESTEN 1523-1793 Ook enkele enkwesten voor de vierschaar.</p>	<p>Reeksen 259, 260 en 261 52 registers en 32 bundels</p>
<p>334. FURNISSEMENTEN 1641-1795</p>	<p>Reeks 269 9 registers</p>
<p>335. DISTRIBUTIES 1695-1794</p>	<p>Reeks 271 2 registers</p>
<p>336. RAPPORTGELDEN 1666-1794</p>	<p>Reeks 267 5 registers</p>
<p>337. CONSULTATIEGELDEN 1695-1793 Notitieboeken van betalingen aan juristen, die geraadpleegd en betrokken werden bij de afhandeling van de processen.</p>	<p>Reeks 273 2 registers</p>

338. HANDBOEKEN 1433-1594 Kleine handboeken van de behandelde zaken in kamer (ook enkele van de processen in vierschaar). Ze bevatten rapporten van getuigenverhoren en gerechtelijke onderzoeken, sententies (o.m. verzoeningen), een eedformule van de advocaten, enz.	Reeks 261 bis 28 registers
<i>b) "In vierscaere".</i>	
339. VERBALEN 1624-1791	Reeks 254 1 bundel
340. FERIEBOEKEN 1529-1794 Het register over de jaren 1706-1713 bevat ook een rol van de zaken in kamer behandeld.	Reeks 262 en 262 bis 33 registers
341. DICTUMS 1619-1787	Reeks 251 19 registers
342. ADVIEZEN EN DICTUMS 1550-1795	Reeks 250 31 bundels
343. FURNISSEMENTEN 1641-1794	Reeks 268 7 registers
344. DISTRIBUTIES 1666-1794	Reeks 270 3 registers
345. RAPPORTGELDEN 1709-1787	Reeks 266 2 registers
346. CONSULTATIEGELDEN 1709-1793	Reeks 274 3 registers
347. NOTITIES PROCESSTUKKEN 1643-1795	Reeksen 272 en 272 bis 2 registers
<i>c) In kamer en vierschaar.</i>	
348. VERBALEN 1645-1768	Reeks 258 22 registers

349. FERIEBOEKEN 1537-1795	Reeksen 263 bis en 264 9 registers
350. SENTENTIES 1511-1792 Registratie van diverse stukken: vonnissen, voorgeboden vanwege de schepenen van de keure, ordonnanties van de twee schepenbanken, enz.	Reeksen 261 ter en 343 9 registers
351. DAGVAARDINGEN 1586-1795	Reeks 278 101 registers
352. PROCURATIES 1651-1737	Reeks 265 6 registers
353. CONSULTATIEGELDEN 1730-1793 Ontvangstbewijzen van de consultatiegelden.	Reeks 267 bis 1 register
354. NAMPTISSEMENTEN 1654-1793	Reeks 275 1 register
355. CONSIGNATIES 1613-1796	Reeks 276 7 registers
356. VERPANDINGEN 1598-1793 Minuten van de verpandingen of voorlopige gerechtelijke inbeslagnames.	Reeks 277 14 bundels
357. KERKGEBODEN 1623-1648 Notitieboek van de officiële mededelingen van hypotheekzuiveringen, verkopeningen, ontruimingsbevelen, enz.	Reeks 277 bis 2 registers
358. HYPOTHEEKZUIVERINGEN 1574-1795	Reeks 344 12 bundels
359. SCHEPENRAPPORTEN 1559-1648 Jaarlijkse rapporten, door de schepenen van gedele opgesteld ten behoeve van hun opvolgers.	Reeks 343 bis 1 register en 1 bundel
360. PROCEDURE 17de - 18de eeuw Register betreffende de te volgen procedure, met o.m. formulieren voor het opmaken van staten van goederen en inventarissen van sterfhuizen.	Reeks 343 bis 1 register

C. Vrijwillige rechtspraak

1. SCHEPENEN VAN DE KEURE

361. JAARREGISTERS

1339-1679

Reeks 301

167 registers

Dit zijn de registers van akten en contracten. Hierin zijn de akten opgetekend van de vrijwillige rechtspraak, verleden voor de schepenen van de keure. Ze worden ook wettelijke passeringen genoemd, waarmee aangeduid wordt dat het akten betreft die gepasseerd zijn voor de schepenen ter bekrachtiging. Concreet vindt men in deze registers: verkopeningen, verpachtingen, rentebezettingen en -lossingen, huwelijkscontracten, schuldbekentenissen, testamenten, borgstellingen en allerlei gesloten overeenkomsten; daarnaast ook nog sententies van de schepenen en de vinderen, reglementen, voorgeboden. Oorspronkelijk waren de registers bijgevolg de eigenlijke schepenboeken van de keure. Geleidelijk aan werden er voor verschillende materies (voorgeboden, sententies) afzonderlijke boeken aangelegd. Vanaf 1468 tot 1648 werd op de boekbanden jaarlijks het wapen van de voorschepen geschilderd.

* Regestenlijsten in: J. Boon, *Schepenjaren 1339-1340, 1343-1344, 1345-1346, 1349-1350, 1353-1354, 1357-1358*, 2 delen, Gent, 1968-1969; J. Vannieuwenhuysse, *Schepenjaar 1360-1361*, Gent, 1981; M. Houbrechts-De Croock, *Schepenjaar 1400-1401*, 3 delen, Gent, 1967-1972; H. Vandenstein, *Schepenjaar 1401-1402*, Gent 1981; J. De Zutter, *Schepenjaar 1402-1403*, Gent, 1981; E. Pairen, *Schepenjaar 1403-1404*, Gent, 1983; J. Vande Wiele, *Schepenjaar 1404-1405*, Gent, 1981; M. Gevaert, *Schepenjaar 1406-1407*, Gent, 1983; R. Nowé, *Schepenjaar 1407-1408*, Gent, 1982. Regestenlijsten zijn in voorbereiding voor de jaren 1405-1406.

Cf. ook: A. De Vos, *Inventaris van de landbouwpachten in de Gentse Jaarregisters van de keure*, in: Verhandelingen van de Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent, 2 delen, Gent, 1958-1960. Enige uittreksels werden uitgegeven in: F. De Potter, *Second cartulaire de Gand*, Gent, s.d.; G. Espinas en H. Pirenne, *Recueil de documents relatifs à l'histoire de l'industrie drapière en Flandre*, II, Brussel, 1909, 378-648; J. en G. Wolters, *Recueil des lois, arrêtés, règlements etc., concernant l'administration des eaux et polders de la Flandre Orientale, I: Rivières et canaux*, Gent, 1874.

362. AKTEN EN CONTRACTEN

1492-1795

Minuten en afschriften van wettelijke passeringen.

Reeks 302

60 bundels

363. AKTEN EN CONTRACTEN VAN "VRIJ HUIS VRIJ ERVE"

1529-1796

Vanaf 1529 werden de wettelijke passeringen met betrekking op de goederen "vrij huis vrij erve" in afzonderlijke registers geregistreerd.

Reeks 303

42 registers

364. AKTEN EN CONTRACTEN VAN "VRIJ HUIS VRIJ ERVE" 1551-1795 Minuten en afschriften van de wettelijke passeringen.	Reeks 304 54 bundels
365. ATTESTATIES 1482-1796 Attestaties en certificaten afgeleverd door de schepenen.	Reeks 318 5 bundels
366. ATTESTATIES 1521-1795 Attestaties en certificaten uitgaande van diverse instellingen, ook van buiten de stad.	Reeks 318 bis 7 bundels
367. PROCURATIES 1680-1794 Procuratie- en presentieakten, gepasseerd ter griffie van de keure.	Reeks 319 2 registers
368. VRIJWILLIGE VERKOPINGEN 1661-1795 Stukken in verband met de vrijwillige openbare verkoping van onroerende goederen: aankondigingen en verkoopvoorwaarden, soms met verslagen van instelbod, opbiedingen en toewijzing.	Reeks 314 16 bundels
369. BOEDELAFSTAND 1694-1793 Bescheiden betreffende de afstand van goederen aan schuldeisers: goedereninventarissen, boedelafstandsbriefen, enz.	Reeks 326 2 bundels

2. SCHEPENEN VAN GEDELE

370. STATEN VAN GOEDEREN 1349-1795 Algemene registers van het schepencollege van gedele, ook wel wezen- of wezerijboeken genoemd. Ze bevatten verzoeningen, vonnissen, akten en contracten, en vooral staten van goederen en bijhorende stukken. Deze staten van goederen zijn boedelbeschrijvingen, opgemaakt ten sterfhuize wanneer bij de erfenis minderjarige kinderen betrokken waren, na het overlijden van één of beide ouders of een ander familielid. Ze werden opgesteld door een voogd en vormden de basis voor een rechtvaardige verdeling van de erfenissen, waarbij men vooral het aandeel van de minderjarigen trachtte te vrijwaren. Vanaf 1559 werden de akten en contracten in afzonderlijke registers geregistreerd. Van 1468 tot 1783 werd op de boekbanden jaarlijks het wapen van de voorschepen geschilderd. * Indices of ontleding in: inv. nr. 47/1(A) t.e.m. 47/6: 1349-1385; inv. nr.	Reeks 330 314 registers
--	-----------------------------------

47/7 t.e.m. 56: 1582-1795. Verder zijn er regesten en klappers in voorbereiding over de jaren 1500-1518. Regesten op de 14de eeuwse registers, cf. L. Wynant, *Regesten op de Gentse staten van goed. Eerste reeks: 1349-1400, I: 1349-1370*, Brussel, 1979. Enkele fragmenten werden uitgegeven in: G. Espinas en H. Pirenne, *Recueil de documents relatifs à l'histoire de l'industrie drapière en Flandre*, II, Brussel, 1909, 378-648.

371. STATEN VAN GOEDEREN 1504-1795 Minuten van staten van goederen met bijhorende stukken. * Inv. nr. 85/7bis: 1504-1702, 1755-1788; inv. nr. 51, 52, 53 en 57: 1701-1795.	Reeksen 332 en 338 819 dozen en 4 registers
372. PRAMINGEN 1598-1795 Handboeken waarin per parochie de sterfhuizen zijn vermeld waar een staat van goederen moet worden opgemaakt, met opsomming van de initiatieven die daaromtrent door de schepenen en de deelvoogden werden genomen.	Reeks 335 37 registers
373. BETOOGREGISTERS 1620-1794 Diverse registers betreffende de staten van goederen, aanstelling van voogden, wezenrekeningen, enz.	Reeks 336 21 registers en 1 bundel
374. WEZEN- EN VOOGDIJREKENINGEN 1562-1794 Rekeningen van het goederenbeheer door de voogden, van liquidaties van sterfhuizen, enz.	Reeks 342 36 dozen en 320 bundels
375. COLLOCATIES 1737-1794 Rekwesten voor het bekomen van de plaatsing van minderjarigen, en register van plaatsingen op bevel van de schepenen.	Reeksen 339 en 340 1 register en 4 bundels
376. AKTEN EN CONTRACTEN 1599-1788 Registers en akten, gepasseerd voor de schepen van gedele, en van besluiten op rekwesten aan het college. Vóór 1599 zijn deze akten geregistreerd in de algemene schepenboeken van gedele. De banden van de 17de en de 18de eeuw dragen telkens het wapen van de voorschepen. * Inv. nr. 58: indices 1716-1750; inv. nr. 59: indices 1750-1774.	Reeks 333 136 registers
377. AKTEN EN CONTRACTEN 1557-1795	Reeks 334 442 bundels

Minuten en afschriften van wettelijke passeringen; rekwesten met apostille in verband met ontvoogding, collocatie, processen, enz.

378. ARCHIEFUITTREKSELS

1757-1809

Verzoekschriften aan de schepenen van gedele om uittreksels uit de registers te bekomen of om inzage te krijgen in de registers.

Reeks 334 bis

3 bundels

379. CURATELEN

1644-1790

Handboeken met diverse notities en rekeningen van de voogdijschappen, bijgehouden door de secretarissen van gedele.

Reeks 341

13 registers

380. VERKOPINGEN

1572-1795

Aankondigingen en voorwaarden van verkoping van onroerende goederen, soms met verslagen van de verkoping zelf.

Reeks 345

228 bundels

D. Processen

1. SCHEPENEN VAN DE KEURE

381. STADSPROCESSEN

1456-1793

Processen voor de Raad van Vlaanderen, de Grote Raad van Mechelen of de Geheime Raad, waarbij de schepenen van de keure gedaagde partij waren. Dit kon zowel in eerste aanleg zijn als bij beroep. Deze processtukken zijn alfabetisch op naam van de tegenpartij geordend (reeks 347), of op basis van een oude inventaris van stadsprocessen (reeks 348), of in rubrieken op naam van de tegenpartij en per onderwerp van betwisting (reeks 349) of chronologisch (reeks 350).

**Reeksen 347,
348, 349, 350**

583 bundels

382. PROCESSEN TUSSEN PARTICULIEREN

1481-1795

Procesdossiers van betwistingen tussen particulieren, die beslecht werden voor de schepenen van de keure. De reeks 352 heeft in het bijzonder betrekking op processen tussen belastingontvangers en particulieren.

**Reeksen 351
en 352**

188 bundels

2. SCHEPENEN VAN GEDELE

383. STADSPROCESSEN

1515-1791

Processen waarbij de schepenen van gedele betrokken waren.

Reeks 360

52 bundels

384. PROCESSEN VAN PARTICULIEREN
1515-1795

Reeks 361
35 bundels

3. SCHEPENEN VAN DE KEURE EN VAN GEDELE

385. HANDBOEKEN
1618-1757

Kleine handboeken van de stedelijke rechtspraak, bijgehouden door de procureurs van de beide schepenbanken.

Reeksen 345/1,
345/2, 245/3
139 registers



Dus
grys
cuens
de flā
dres
et
mar
chis

de namur faillens samoir a tous
Que nous de tant come en nostre
demande a le priere & requeste
don grum & des homes grus de la
ville de Gand auons donnee et
ostonne a eaus les lois les coens
& les choses qui en apres en
Langage flamaenge sont esay
tes les qu'elles il deuoient tenir
& prouues ont a tenir loyau
ment a tous iours et sauoir
leur coustumes leur usages
& leur dreis en autres choses
Van twiste tusschen lecke luden
Welken tiden dat
twist gheualt tus
schen lecke luden en
de sy mit hebben gheghenen

der leet den anderen dat alle te
derke die ter maechscap behoeren
van den ghenen die den verde ghe
gheuen hebben beenside en ban
der sijde sijn in dien verde ende
dat sijn alle toe behoeren sonder
meer der toe te wene
Van verde te brekene

Wier oer so sake dat eracht
dat dien verde beake die
sijn lecke maech gheghene had
te sijn soude verbuieren ioghen
en busscap also grote boete ofte
moerre alle de lecke soude men
ioghen ons of hure boete
Van twiste van eenen cler

Wier oer so sake dat de clere
pamapael twiste ofte
wiltzet war ofte striden ende
naer wite make wilde van den
clerke die verde salmen ne
me an hem selien ofte an si
nen maech die clere en in der
manieren datmen wite hare
ghebden haet van clerken
Van twiste van poerterre

Eerste folio van de registratie van de keure van Gewijde van Dampierre, 1297, met miniatuur en randversiering. De zeventenveertig registers, reg. 3 (Roden Boeck), fol. 18 r. Reeks 93.

DEEL VI

Met de verschijning van een schepensbank op het einde van de 11de eeuw werden de stedelijke financiën daar gecentraliseerd. Al heel vroeg echter werd de macht van de schepenen in deze aangelegenheid beperkt. Voor het heffen van nieuwe belastingen (tallia of hoofdelijke belastingen) en accijnzen (ongeld of indirecte belastingen) moesten ze de toelating bekomen van de graaf en van de stedelijke gemeenschap, na 1350 vertegenwoordigd in de Collatie of de Brede Raad. Ook over de besteding van de inkomsten moest verantwoording afgelegd worden. Sinds 1297 waren de schepenen verplicht jaarlijks de stadsrekeningen openbaar voor te leggen. Ter controle van de rekening kwamen de schepenen, de stadsnotabelen en de drie of vier regeringscommissarissen onmiddellijk na de wetsvernieuwing in het schepenhuis bijeen. De rekening werd er door de ontvangers in naam van de schepenen ter goedkeuring aangeboden. Jaarlijks werd een exemplaar van de rekening overgemaakt aan de Rekenkamer te Rijsel, een verplichting die in 1540 opnieuw uitdrukkelijk werd voorgeschreven (1). Sinds de 14de eeuw waren er drie ontvangers, vanaf de rekening 1513-1514 omschreven als: boekhouder of thesaurier, ontvanger van de werken, ontvanger van de issue. Van 1540 af werden ze namens de vorst aangeduid. Ze hielden niet alleen algemene rekeningen bij, maar ook deelrekeningen: van leningen, reisonkosten, presentwijnen, oorlogsuitgaven, enz.; verder ook nog rekeningen die het financieel beheer moesten vergemakkelijken: allerlei boeken van ontvangsten en uitgaven.

Cf. H. Van Werveke, *De Gentse stadsfinanciën in de Middeleeuwen*, Brussel, 1934.

* Inv. nrs. 85/7(B), 85/8, 85/9(A).

A. Algemene rekeningen

386. STADSREKENINGEN

1314-1798

De algemene stadsrekeningen bevatten gewoonlijk eerst de inkomsten en uitgaven, in een vaste opeenvolging van rubrieken, en eindelijk een bilan en een staat van de stadsschulden. Soms zijn deel- en kladrekeningen mee ingebonden.

* Alle uitgaveposten in verband met de subsidiëring voor het bouwen van nieuwe stenen huisgevels over de jaren 1612-1674 in: inv. nr. 76 (volgens de stadsrekeningen), nr. 76/1 tot 4 (per straat).

Reeks 400

374 registers

(1) Voor de exemplaren van de stadsrekeningen bewaard in de Rekenkamer (Algemeen Rijksarchief), cf. A. Pinchart, *Inventaire des archives des Chambres des Comptes*, V, Brussel, 1879, 87-90. Ook in het Rijksarchief te Gent worden een aantal dubbels bewaard: Inv. nr. 18, *Inventaris van het fonds Gent*.

De 14de eeuwse stadsrekeningen zijn voor een groot deel integraal uitgegeven: J. Vuylsteke, *Gentsche stads- en baljuwsrekeningen 1280-1336*, Gent, 1900, met register door A. Van Werveke, Gent, 1908; N. De Pauw en J. Vuylsteke, *De rekeningen der stad Gent. Tijdvak van Jacob van Artevelde 1336-1349*, 3 delen, Gent, 1874-1885; A. Van Werveke, *Gentse stads- en baljuwsrekeningen 1351-1364*, ed. H. Van Werveke, Brussel, 1970; J. Vuylsteke, *De rekeningen der stad Gent. Tijdvak van Philips van Artevelde 1376-1389*, Gent, 1893. Fragmenten zijn uitgegeven in: G. Espinas en H. Pirenne, *Recueil de documents relatifs à l'histoire de l'industrie drapière en Flandre*, II, Brussel, 1909, 378-648; V. Fris, *Bewijsstukken betreffende den opstand van Gent tegen Philips den Goede in 1451-54*, in: *Bulletijn der Maatschappij van Geschied- en Oudheidkunde te Gent*, 22, 1914, 333-453; *Id.*, *La restriction de Gand (13 juillet 1468)*, in: zelfde tijdschrift, 31, 1923, 59-142. Op basis van o.m. excerpten uit de Gentse stadsrekeningen worden door de Koninklijke Commissie voor Geschiedenis de "Handelingen van de Staten-Generaal" en de "Handelingen van de Leden en van de Staten van Vlaanderen" uitgegeven.

387. ONTVANGSTEN

1591-1799

Registers van de stedelijke ontvangsten, voortkomend van belastingen (ongelden of imposten, accijnzen op het verbruik en het transport), renten, verpachtingen, verkoop van stedelijke goederen, boeten, issue en poortersgeld.

Reeks 401

139 registers

388. ONTVANGSTEN

1547-1797

Kladboeken van de stedelijke ontvangsten

Reeks 401 bis

105 registers

389. UITGAVEN

1464-1794

Registers van de uitgaven, De belangrijkste uitgaven hadden verband met het beheer van de stad (salarissen en kledij van de ambtenaars, presentwijnen, openbare werken, gerechtskosten), de subsidies aan de vorst, militaire aangelegenheden, afbetalingen van leningen en renten ten laste.

Reeksen 402 en 402 bis

159 registers

390. BEWIJSSTUKKEN

1540-1797

Deze reeks bevat allerlei stukken die bij de algemene rekeningen horen: minuten of kladrekeningen van de ontvangsten en uitgaven, minuten van betalingsorders, ontvangstbewijzen, balansen, en o.m. ook drie paar kerfstokken waarop het aantal wijnpotten genoteerd is, verbruikt in 1565 in de vierschaar van de keure.

Reeks 403

2 dozen en
602 bundels

391. BORDERELLEN 1540-1797 Balansen en staten van de algemene stadsrekeningen.	Reeks 528 7 bundels
392. PRESENTWIJNEN 1557-1734 Kohieren van de wijn die door de voorschepen van de keure bij plechtige ontvangsten werd aangeboden. Het gebruik van de presentwijnen werd door Karel VI in 1734 afgeschaft.	Reeks 403 bis 15 bundels
393. BUITENGEWONE UITGAVEN 1633-1734 Buitengewone betalingen en subsidies vastgelegd bij resolutie van de schepenen. Met betalingsmandaten.	Reeks 403 ter 2 registers
394. BETALINGSMANDATEN 1538-1792 Bevat vooral de registers van de ordonnanties tot uitbetaling, maar ook allerlei handboekjes van stedelijke inkomsten en uitgaven.	Reeks 404 46 registers

B. Particuliere rekeningen

1. BALJUWREKENINGEN

395. BALJUWREKENINGEN 1304-1743 Rekeningen, soms met bijhorende stukken zoals briefwisseling en minuten, van de grafelijke ambtenaren die Gent in hun ambtsgebied hadden. Naast de rekeningen van de hoog- en onderbaljuw van Gent, bevatten ze tevens rekeningen van de baljuw van het land van Waas, van de Vier Ambachten, van de Oudburg, van het ambacht Zomergem. Gentse baljuwrekeningen worden eveneens bewaard in het Algemeen Rijksarchief en het Rijksarchief Gent, cf. L.P. Gachard, <i>Inventaire des archives des Chambres des Comptes</i> , II, Brussel, 1845, 346-431; H. Nelis, <i>Chambre des Comptes de Flandre et de Brabant. Inventaire des comptes en roulaux</i> , Brussel 1914, 59-108; C. Wyffels, <i>Inventaris van de Rekenkamer van Vlaanderen</i> , (pro manuscripto RAG, inv. nr. 66). Verder ook nog in Rijsel: M. Bruchet, <i>Archives départementales du Nord. Répertoire numérique. Série B</i> , 2 dln, Parijs-Rijsel, 1910-1921. Een Gentse baljuwrekening van 1299 bevindt zich in het Stadsarchief van Brugge, cf. A. Vandewalle, <i>Beknopte inventaris van het Stadsarchief van Brugge, I: Oud archief</i> , Brugge, 1979, 114. Verscheidene 14de eeuwse baljuwrekeningen werden uitgegeven samen	Reeksen 414 en 414 bis 5 registers en 3 bundels
--	--

met de algemene stadsrekeningen, cf. hierboven nr. 386. Uitgave van de rekeningen 1379-1380 in N. De Pauw, *Jehan Froissart's Cronyke van Vlaenderen getranslateert... bij gerijt Potter vander Loo in de XVde eeuw, II: Rekeningen der baljuws van Vlaenderen*, afl. 1, Gent, 1900, 7-32.

2. LENINGEN EN RENTEN TEN LASTE

Herhaaldelijk moest het stadsbestuur overgaan tot het uitschrijven van gedwongen leningen met of zonder interest, die bij grote geldfinanciers geplaatst werden. Een veel gebruikt middel om schulden te delgen was verder het scheppen van lijf- en erfrenten.

398. LENINGEN EN RENTEN

1348-1756

Lijsten van leningen en verkoop van renten, soms met bewijzen van terugbetaling, rentebrieven, allerlei afschriften.

De oudste leningslijsten (1348-1370), ed. N. De Pauw en J. Vuylsteke, *De rekeningen der stad Gent. Tijdvak van Jacob van Artevelde 1336-1349*, III, Gent, 1885, 447-486.

Reeks 404 bis

5 registers en
4 bundels

397. RENTEBOEKEN

1670-1794

Notitieboeken van renten bezet op diverse stedelijke inkomsten. Deze registers bevatten een opsomming van de renten, van de betalingen op de renten, en allerlei wijzigingen in het rentebestand, zoals afkoping, overlijden van de bezitter van de renten, enz.

Reeks 404 ter

10 registers

398. RENTEBOEKEN HUISGELD

1723-1794

Notitieboeken van de renten bezet op de inning van het huisgeld.

Reeks 405

11 registers

399. LOSRENTEN EN LIJFRENTEN

1453-18de eeuw

1. Register van los- en lijfrenten verkocht door de stad, 1453-1475.
2. Renten op de stad verkocht aan inwoners van Doornik en andere steden, 1455.
3. Betaling aan de schuldeisers van Doornik, 1497.
4. Rekening van verkoop van renten, 1554-1562.
- 5.-6. Certificaten dat iemand in leven of overleden is, 16de-18de eeuw.
7. Renten ten laste van de stad, 1570.
- 8.-21. Diverse bescheiden betreffende de renten.

Reeks 405 bis

8 registers en
14 bundels

400. HANDBOEKEN VAN DE RENTEN

1405-1695

Reeks 406

370 registers

Rollen van de jaarlijkse behandeling van de renten ten laste: uitbetaling, lichting van nieuwe renten, afkopen, enz.

401. HANDBOEK VAN DE RENTEN OP DE SASSEVAART
1583-1681

Rollen van de behandeling van de renten bezet op de inning van de rechten op de Sassevaart.

Reeks 407
70 registers

402. REKENINGEN VAN DE RENTEN
1559-1742

Rekeningen betreffende diverse stedelijke geldlichtingen door middel van rentebezetting, zowel om de stedelijke kwote in de beden te kunnen nakomen, als om eerder gelichte en bezette renten ten laste (losrenten) te kunnen terugkopen, of nog om andere motieven.

Reeksen 417, 428, 429, 430, 490, 490 bis, 490 ter, 491, 491 bis, 492, 493, 494, 495, 496, 525/1
16 register en
55 bundels

3. STADSCIJNZEN

403. REKENINGEN VAN DE ERFELIJKE LANDSCIJNS
1396, 1457-1458, 1565-1795

Reeks 440
1 rol en
119 registers

404. INBESLAGNEMINGEN
1612-1795

Bevelschriften tot inbeslagneming van onroerende goederen, vooral wegens schulden tussen particulieren. Ze waren bestemd voor de ontvangers van de erfelijke renten of voor de houders der landboeken, die als landheren in naam van de stad optraden. Met bijhorende stukken: ontvankelijk verklaarde eisen, opheffing van klachten, enz.

Reeks 441
18 bundels

405. STADSCIJNZEN
1352-1791

Diverse stukken betreffende de cijnsgronden in de stad en langs de Lieve en de Sassevaart. Vooral de aanvragen tot het bebouwen van in cijns gegeven gronden zijn interessant: o.m. voor het oprichten van een tabaksmolen bij de Brugsepoort, met plan en ontwerptekening, 1774; stukken in verband met het Galgenhuizeken, met plan en tekening, 17de-18de eeuw. Verder in deze reeks: minuten van de rekeningen der inning van deze cijnzen, kwijtschriften, enige exemplaren van het reglement op het afkopen van de stadscijnzen, 1734-1736.

Reeks 442
8 bundels

4. ACCIJNZEN, TAKSEN, INVOERRECHTEN, IMPOSITIËN EN DIVERSE REKENINGEN

a) Waterwegen

406. REKENINGEN SASSEVAART 1547-1796 Rekeningen van de bijzondere impositiën op wijn, bier, tarwe en diverse andere goederen, en van allerlei heffingen op het goederenvervoer langs de Sassevaart, voor het bekostigen van de aanleg en het onderhoud van dit kanaal.	Reeksen 415, 416, 421, 425, 426, 459, 459 bis, 470, 481 3 dozen, 262 registers en 31 bundels
407. REKENINGEN LIEVE 1725-1750 Rekeningen van de heffing van 15 stuivers per schip dat door de Lieve vaart, ter bekostiging van het kanaalonderhoud.	Reeks 480 1 bundel
408. TAKSEN OP HET LOON 1619-1741 "Arbeyt-, cay-, overslaggeld", een taks op 2/3 van het loon uitbetaald bij het lossen of overslaan van goederen, volgens het octrooi van 10 februari 1619.	Reeks 479 2 bundels
409. SPEI- EN TOLGELD 1553-1788 Tolgeld en spei- of sluisgeld. In de Gentse sasssen werd 8 groten geïnd op pleiten, 4 groten op seien of andere kleinere schepen. Gent bezat ook de tol van Biervliet en hield enkele tolrechten in pacht van de vorst, zelfs buiten zijn rechtsgebied. Een register van tolln wordt bewaard in de BRUG, Hs. 2458, cf. A. Derolez, <i>Inventaris van de handschriften in de Universiteitsbibliotheek te Gent</i> , Gent, 1977, 173.	Reeksen 418, 419, 424 33 register en 10 bundels

b) Taksen en accijnzen

410. GEMENE MIDDELEN 1733-1793 Rekeningen en bewijsstukken van de gemene middelen en renten die er op bezet zijn. Deze gemene middelen bestonden uit verschillende accijnzen, geheven voor het betalen van het Gentse aandeel in de gemene middelen, de lopende en buitengewone vorstelijke bedn.	Reeksen 450 en 451 70 registers en 64 bundels
--	--



Kerfstokken waarop de stopen zijn genoteerd werden door de Gentse schepenen van de keure in vierschaar verbruikt tijdens de criminele rechtszittingen van 1565. Minuten van de stadsrekeningen, doos 1. Reeks 403.

<p>411. WIJNACCIJNZEN 1556-1796 Rekeningen, minuten, staten, ontvangstboeken en -bewijzen van allerlei heffingen op wijn. Doorgaans hadden deze heffingen een welomschreven doel: het onderhoud van de troepen in Gent (1566-1587), voor de armen van de stad (1576-1660), voor de stadsversterkingen (1577-1608), voor het nieuw stadhuis (1610-1616), enz.</p>	<p>Reeksen 420, 456, 460, 460 bis, 461, 461 bis, 473, 520 2 dozen, 20 registers en 92 bundels</p>
<p>412. BRANDEWIJNACCIJNZEN 1557-1796 Rekeningen, minuten en bewijsstukken van de heffingen op brandewijn, en van de renten bezet op deze heffingen.</p>	<p>Reeks 519 18 bundels</p>
<p>413. WIJN- EN BIERACCIJNZEN JEZUÏETEN 1637-1670 Rekeningen en bewijsstukken van de accijnzen op bier en wijn, geheven ten voordele van het Jezuïetencollege, en van de renten bezet op deze heffing.</p>	<p>Reeks 521 1 bundel</p>
<p>414. PATERSRECHT 1644-1796 Rekening van de accijns van 10 stuivers op elke ton bier ten voordele van de Jezuïeten, en van de renten bezet op deze heffing.</p>	<p>Reeks 523 22 bundels</p>
<p>415. RENTEN OP WIJN- EN BIERACCIJNZEN 1674-1697 Betalingsrollen van de renten, bezet op bier- en wijnaccijnzen.</p>	<p>Reeks 475 5 registers</p>
<p>416. BIERACCIJNZEN 1555-1796 Rekeningen, minuten en ontvangstboeken van allerlei heffingen op bier. Deze inkomsten werden voornamelijk gebruikt voor het bekostigen van de stadsversterkingen en de te Gent gelegeerde troepen. De laatste reeks (522) betreft het provinciaal recht op het bier, en heeft bijgevolg niet uitsluitend betrekking op Gent.</p>	<p>Reeksen 462, 463, 464, 464/1, 464/2, 465, 466, 467, 468, 471, 522 7 registers en 118 bundels</p>
<p>417. GRAAN- EN MAALDERIJACCIJNZEN 1494-1796 Rekeningen, minuten, bewijsstukken van de heffingen op granen en zaden. Het register van ontvangsten, 1494-1495, (reeks 425 bis) bevat de namen van eigenaars van schepen.</p>	<p>Reeksen 425 bis, 455, 458, 458 bis, 472, 498, 499, 499 bis 87 registers en 81 bundels</p>
<p>418. ACCIJNZEN OP DIVERSE GOEDEREN 1542-1796</p>	<p>Reeksen 497, 501, 502, 503,</p>

<p>Rekeningen en bewijsstukken van accijnzen en diverse heffingen op allerlei goederen, en van de renten die op deze heffingen bezet zijn. Het betreft heffingen op: vlees, 1542-1755; oliën, 1568-1736; zout, vis, oesters en de tafel der vismarkt, 1581-1796; brandkolen, 1612-1796; laken, 1617-1784; zeven samengenomen waren, 1623-1734; rode aarde, 1643-1796; zaag- en brandhout, 1643-1796; asse, 1654-1796; mercerie, 1678-1796; huiden en schorsen, 1685-1796; tabak, 1698-1796; zeep, 1699-1796.</p>	<p>504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 524, 525/2, 525/4, 525/5 139 bundels</p>
<p>419. STUK- EN PONDGELD 1467-1796 Rekeningen van de heffingen op de inkomende waren, en van de renten op deze heffingen bezet. Deze accijnzen werden geheven op de geldwaarde (pondgeld) of op de hoeveelheid (stukgeld) koopwaren.</p>	<p>Reeksen 457 en 500 144 registers en 13 bundels</p>
<p>420. NIEUWE MIDDELEN OP DE IN- EN UITVOER 1584-1601 Heffingen volgens de lijst van 4 december 1584 op allerlei in- en uitgevoerde koopwaar.</p>	<p>Reeks 469 20 registers</p>
<p>421. KALSIJDEGELD 1702-1797 Rekeningen en bewijsstukken van de heffingen op Sint-Pieters-Aaigem, buiten de Percellepoort (Kortrijksepoort) volgens het octrooi van 19 augustus 1702 en art. 84 van het reglement van 6 november 1734. De inkomsten dienden voor de aanleg en het onderhoud van de Kortrijksesteenweg.</p>	<p>Reeks 525 4 bundels</p>
<p>422. OFFICIETAKSEN 1676-1772 Rekeningen en bewijsstukken van taksen op het bekleden van stedelijke officies, en van renten bezet op deze heffingen.</p>	<p>Reeksen 427 en 487 46 registers en 23 bundels</p>
<p>423. SCHOUW- EN PLOEGGELDEN 1608-1648 Rekeningen en bewijsstukken van de taksen op vuurhaarden en ploegen.</p>	<p>Reeks 525/3 1 bundel</p>
<p>424. FOORGELD 1593-1797 Rekeningen van de standrechten op de halfvastenfoor.</p>	<p>Reeks 484 2 bundels</p>
<p>425. ZEGELGELD 1671-1793 Rekeningen en bewijsstukken van de zegeltaks.</p>	<p>Reeks 485 30 bundels</p>

426. TIKKETAKBERDGELD 1709-1795 Rekeningen en bewijsstukken van de faksen op speeltafels of tikketakberden.	Reeks 489 1 register en 13 bundels
--	---

c) Stadsgoederen

427. REEP- EN KRAANGELD 1691-1784 Rekeningen en bewijsstukken van de betalingen voor het gebruik van de stadskranen.	Reeks 482 1 bundel
---	------------------------------

428. MOLENGELD 1510-1800 Rekeningen en bewijsstukken van betalingen voor het gebruik van de stadsmolens.	Reeks 483 17 bundels
---	--------------------------------

429. WAAGGELD 1570-1797 Rekeningen en bewijsstukken van betalingen voor het gebruik van de stadswaag.	Reeksen 454 en 486 47 registers en 7 bundels
--	---

430. PAKHUIS- EN ENTREPOTGELD Rekeningen van betalingen voor het gebruik van het Pakhuis op de Korenmarkt en van het Entrepot aan de Coupure.	Reeksen 525/6 en 525/7 2 bundels
---	--

431. STADSRECHTEN 1717-1794 Rekeningen en bewijsstukken van de goederen aangeslagen door de wachten van de stadsrechten.	Reeks 525/8 1 bundel
---	--------------------------------

432. STOKHOUDERIJ 1633-1772 Rekeningen en bewijsstukken van de stokhouderij, de verpachting ervan en van de renten die er op bezet zijn.	Reeks 488 7 bundels
---	-------------------------------

d) Belastingen

433. REKENINGEN VAN HET HUISGELD 1640-1797 Rekeningen en bewijsstukken van het huisgeld; de 20e penning; van het half huisgeld, of de 40e penning; van het kwart huisgeld, of de 80e penning; en van de renten erop bezet. Deze penningen vielen ten laste van de gebruikers van onroerende goederen. Cf. ook de registers van het huisgeld, hierboven nrs. 99 en 100.	Reeks 452 290 bundels
--	---------------------------------

C. Geschiedenis van de stadsfinanciën

434. STADSFINANCIËN

1541-1794

Reglementen op het administratief en financieel beheer van de stad, tabellen en staten van inkomsten en uitgaven, rapporten en diverse bescheiden betreffende de stedelijke financiën; een bundel betreffende de provinciale heffing op het bier.

Reeks 527

8 registers en
11 bundels

DEEL VII

OPENBARE WERKEN

* Inv. nr. 85/9(B).

A. Algemene werken

435. STADSWERKEN

1501-1797

Dossiers en bewijsstukken van de openbare stadswerken, alfabetisch geklasseerd per onderwerp. Het begrip openbare werken is zeer ruim genomen. De reeks behandelt niet alleen de uitgaven voor werken stricto sensu, maar ook verrichte betalingen bij diverse gebeurtenissen (aardbevingen, banketten, enz.), voor materialen (blusmateriaal, brandhout, drukwerken, enz.). De bundels bevatten schepensresoluties, ordonnanties, betalingsmandaten, rekeningen en kwijtschriften, lastenboeken, aanbestedingsvoorwaarden, erfscheidersrapporten, enz.

Reeks 533

360 bundels in
82 dozen

1. Aardbevingen in 1692 en 1756.
2. Academie voor Tekenkunst, 1755-1795.
3. Armenkamer, 1667-1795.
4. Banketten, 1627-1795.
5. Beeldhouw- en schilderwerken, 16de eeuw-1794. Onder meer herstelling van de beelden op de Hoofdbrug, 1685-1713; restauratie van schilderijen door de zorgen van P.-L.-J. Spruyt, 1773-1785.
6. Beesten (hoorn-), 1744-1778. Inspectie van door besmettelijke ziekten aangetaste dieren.
- 7.-12. Belfort, 1542-1794. Stukken betreffende het belfort, de draak, de klokken, het uurwerk, de beiaard en de beiaardiers, torenbranden, het luiden van de klok bij noodweer.
13. Berg van Barmhartigheid, 1653.
14. Bezemmakers en mandenvlechters, 1676-1794.
15. Bisschoppelijk paleis, 1640-1681.
16. Blusmaterialen, 1586-1796.
17. Blussen van branden, 1644-1794.
18. Bomen, onderhoud en aankoop voor de stad, 1639-1794 (cf. ook nrs. 325-331).
19. Beurs, ontwerp van een, 1778 (cf. ook nrs. 40-41).
20. Brandhout en kolen, 1587-1737, ten behoeve van de arme passanten in het Sint-Jakobsgodshuis.
21. Brandhout en boskolen voor de stadsdiensten, 1536-1795.
- 22.-24. Bruggen, 1587-1793. Voornamelijk betreffende de bruggen in de binnenstad die na het graven van de Coupure herbouwd werden.

- 25.-26. Brug en sluisen Sint-Lievenspoort, 1763-1789. Met plan.
27. Comptoirs van de stadsrechten, 1610-1793.
- 28.-35. Dakwerken.
36. Draaibomen of barrières, 1642-1750.
37. Dijken, 1647-1777.
- 38.-39. Druk- en bindwerk, levering van kranten, journalen, almanakken, perkament, gezegeld papier, 16de eeuw-1795.
- 40.-41. Entrepot aan de Coupure, 1777-1791.
42. Executie-instrumenten, 1581-1795.
43. Foren, 1651-1792. O.m. de halfvastenfoor aan de Bijloke.
44. Gaaijpers op de Kouter, 1687-1739.
45. Galg buiten de Muidepoort, 1692-1773.
- 46.-53. Gevangenissen, 1626-1795.
54. Gevels, 1612-1782. Stedelijke subsidies voor het afbreken van houten en het optrekken van stenen gevels.
55. Gewicht en maten, branden van tonnen, ijken van schepen, 1566-1793.
56. Glasblazerijen, 1584-1771.
57. Graveerwerk, 1653-1767.
58. Groentenmarkt, 1692-1789.
59. Heelkunst, 1716-1793. Chirurgische instrumenten, dissectie van lijken voor lessen in anatomie, levering van een houten been na een amputatie in het Bijlokehospitaal, enz.
60. Horloge bij de Brugsepoort, 1665.
61. Hospitalen (krijgs-), 1646-1795.
62. Huizen en erven toebehorend aan de stad, 17de-18de eeuw.
63. Huizen en gronden gehuurd door de stad, 1600-1796.
64. Inundaties, overstromingen, 1607-1786. O.m. ook kunstmatige overstromingen, met plannen, 1609-1786.
- 65.-67. Jurisdicte, 1501-1774. Vooral limietscheidingen en jurisdicte op Rooigem, Bourgooien, Rietgracht, Lieve, Sint-Pieters, Sint-Veerleplein, Sint-Lievenspoort, Prinsenhof.
68. Juwelen, zegels, zegeltangen, trompetten, enz., 16de eeuw-1794.
- 69.-71. Kaaien en watersteigers, 1587-1793.
- 72.-85. Kasseiwerken, 1586-1793.
86. Kammen (wevers-), 1689-1769.
87. Kanon (Groot), 1688-1783.
88. Kapel van de kleermakers, 1692-1744.
89. Kapel van Sint-Elooi, 1680-1694.
90. Kapel van de wevers, 1586-1747.
91. Kasteel (Graven-), 1665-1689.
92. Kasteel (Spanjaarden-), 1581-1794.
- 93.-106. Kazernen en stallingen, 1605-1796.
107. Kerk (Engelse), in de Mageleinstraat, 1745.
108. Kerken, kloosters, godshuizen, 1580-1794: Sint-Niklaas, Sint-Baafs,

Sint-Jakobs, Heilig-Kerst, Sint-Martinus, Sint-Veerle, begijnhofkerk O.L.Vrouw ter Ooie, Sint-Pieters, O.L.Vrouw ter Zwaluwen, Sint-Machariuskapel in het Spanjaardenkasteel, Sint-Jan ten Dulle, Rijke Gasthuis, Geschoeide Karmelieten, Discalsen, Jezuïeten, Boudelo, Augustijnen, Capucijnen, Kartuizers, Recolletten, Dominicanen, Groenenbriel, Penitenten van Sint-Jakobs, Dominicanessen, Arme Claren, Ursulinen, Theresianen.

109. Kerkhoven van Sint-Michiels, Sint-Jakobs, Heilig-Kerst, Sint-Niklaas, 1676-1789.
110. Klokken, 1678-1686.
111. Kopersmelterij en kopermolen, 1637-1661.
112. Koperwerk, 1634-1792.
- 113.-114. Koorden, repen, lijnen, strengen, touwen, enz., 1586-1794.
115. Kranen (stads-), 1638-1776.
116. Laken, kleren, voor het uniform van trompetters, timbaliërs, stadswachters, 1667-1794.
117. Lakenhalle, schermschool en kamer der smalle wetten, 1635-1794.
118. Lakenmetershuis op de Vrijdagmarkt, 1652-1794.
- 119.-123. Lantaarns, 1677-1796.
124. Loges en magazijnen, 1669-1794.
125. Manèges op de Kouter en aan de Keizerpoort, 1687-1782.
- 126.-134. Materialen (bouw-), 1587-1794.
135. Merceniershuis, 1586-1628.
- 136.-157. Metselwerk, 1581-1794.
158. Molenberg aan Einde Were, 1755-1790.
- 159.-171. Molens, 1569-1794. O.m. de watermolen aan de Braemgaten, volmolens aan de Vijfwindgaten, de Capucijnen, het Paddegat; papiermolen, gortmolen, moutmolen, paardemolen, volmolens.
172. Molens, 1588-1782.
- 173.-176. Moorkinderen, 1586-1794.
177. Nachtroepers, 1676-1774.
- 178.-182. Nagels, 1585-1794.
183. Nijverheden (nieuwe), 1534-1794.
- 184.-189. Pakhuis op de Korenmarkt, 1719-1794.
190. Penningen (leg-), 1587-1795.
191. Pesthuis van Sint-Macharius, later kavaleriekazerne, 1669-1793.
192. Pilotage aan de sluizen, de kaaien, 1606-1791.
193. Plannen en kaarten, vervaardigd in opdracht van de stad, 16de eeuw-1794.
194. Poederhuis, 1632-1783 (buskruit).
195. Pompen, 1655-1792.
- 196.-197. Pontons, 1581-1792.
- 198.-206. Poorten (stads-), 1543-1791.
207. Poortsluiters, 1630-1791.
208. Posterijen, postdiensten, 1693-18de eeuw.

209. Prinsenhof, 1602-1774, met voornamelijk stukken betreffende het "leeuwenhof".
210. Processie van de Augustijnen, 1687-1708.
211. Processie van Sint-Macharius, 1766-1776.
212. Rechten (inkomst-), 1678-1792.
213. Rietgracht, 1627-1772.
- 214.-215. Riolen, greppels, afvoerkanalen, 1627-1794.
- 216.-231. Rivieren en waterlopen, 1528-1794.
232. Scherprechter, 1651-1795.
233. Schouwen, schoorstenen, 1670-1794.
234. Schrijfwerk, 1586-1794.
- 235.-253. Schrijn- en timmerwerk, 1586-1794.
254. Schoppen, 1586-1778.
255. Seminarie, 1681-1762.
256. Sint-Antoniushof, 17de-18de eeuw.
257. Sint-Jorishof, 17de-18de eeuw.
258. Sint-Sebastiaanhof, 17de-18de eeuw.
259. Sleutelbeurzen voor de sleutels van de thesaurie, 1737-1795.
260. Sleutels (verzilverde en vergulde stads-), 1717-1793.
261. Sleutelzakken voor de sleutels van de stadspoorten, 1684-1772.
- 262.-262⁴. Sluizen en rabotten, 1547-1794. Met o.m. lijst van voorbijvarende schepen aan het Paddegat en de Rodetoren.
- 263.-275. Stadhuis, 1540-1794.
276. Standbeeld van keizer Karel V, 1600-1793.
277. Stapelhuis, 1642-1719.
278. Steen (eerste steenlegging) van het klooster der Grauwzusters, 1644; van het lokaal van de Sint-Antoniushof, 1644; van het hoogaltaar in Sint-Michiels, 1717.
279. Straten, 1531-1792. Nieuwe straten, verbredingen, enz.
280. Straatnaamborden, 1786-1787.
281. Straatketens, 1667-1696.
282. Timbaalvellen, trommels, 1683-1793.
- 283.-288. Tin- en loodgieterswerk, 1587-1794.
289. Tolhuis aan de Muidevest bij de Sassepoort, 1651-1751.
290. Tolhuis Keizerpoort, 1650.
291. Toreken Vrijdagmarkt en het daar geplaatste Mariabeeld, 1613-1685.
- 292.-296. Vensterwerken, 1591-1794.
- 297.-298. Verfwerken, schilderen van stadswapens, verguldsels, 1630-1794.
299. Viskopershuis, trap aan het -, 1511.
300. Vismarkt, oude en nieuwe -, 1640-1792.
301. Vismarkt, geschil tussen de stad en de Sint-Baafsabdij betreffende de vier pilaren, 1641.
302. Vleeshuis (Groot -) en Penshuizekens, 1560-1793.
303. Vleeshuis (Klein -), 1596-1790.
304. Vlees, 1602-1746. Kalfsvlees door het stadsbestuur ten geschenke

- gestuurd aan diverse personages te Brussel.
305. Voorgeboden en uithangborden (schilderen van -), 1580-1793.
306. Vrijheidsboom, 1792-1794.
307. Waag (stads-), 1623-1760.
308. Waarschuwingen, berichten in de Gazette van Gent, 1715-1775.
309. Wacht (Hoofd-) op de Kouter, 1738-1787.
- 310.-311. Wachthuizen, 1586-1793.
312. Wachters op het stadhuis, 1743-1745.
313. Wagens, "pypegaelen en kerlevyen", 1591-1793.
314. Wagens aan de Lievekaai, 1758.
- 315.-316. Wakken, Hof van -, 1675-1695.
317. Waldam, 1643-1775.
318. Walmeere bij het Recollettenklooster, 1694.
319. Wapenschilden op de schepenregisters, 1586-1790. Een inventaris van deze wapenschilden is in voorbereiding.
320. Wapens in het arsenaal op het Stadhuis, 1644-1790.
321. Waterbomen, 1643-1791.
322. Watermaten "offe jaugen", 1774.
323. Weeshuis, "Knechtjenshuis" of Kulderhuis in het ex-seminarie, aangekocht door de stad in 1623, 1623-1793.
324. Weeshuis, "Sympelhuys" in het Grauwzustersklooster bij de Zandpoort, 1587-1796.
- 325.-331. Werken (algemene), 1581-1794.
- 332.-333. Werken (inspectie van -) en straatschouwingen, 1591-1794. O.m. een lijst van banken die zich langs de gevels bevonden, 1765; inspectieverslagen van gebouwen, kaaien, rivieren, bruggen, versterkingen, wegen, waarvan het onderhoud op stadskosten dient te gebeuren, 1780-1790.
- 334.-336. Werken (inspectie van -), 1631-1793.
337. Wieken, flambouwen, toortsen, kandelaars, 1564-1796.
338. IJsbrekers, 1630-1763.
- 339.-356. IJzerwerk, 1586-1795.
357. Zaal van het Collegium Medicum in het Stadhuis, 1678-1794.
- 338.-360. Ziekten (besmettelijke -), 1558-18de eeuw.

436. REKENINGEN VAN DE STADSWERKEN

1581-1794

Rekeningen opgemaakt door de ontvanger van de werken. Voor de vroegere rekeningen consulere men de algemene stadsrekeningen.

Reeksen 534 en 534 bis

2 registers en 38 bundels

437. BOUWAANVRAGEN

1581-1795

Verzoekschriften aan de schepenen van de keure om verbouwingen of nieuwbouw te mogen ondernemen. Veelal zijn bij de rekwesten de bouwplannen, althans het gevelontwerp ("modelle") gevoegd. De laatste

Reeksen 535 en 535 bis

372 bundels in 59 dozen en 9 dozen

negen dozen (reeks 535 bis) bevatten allerlei bescheiden i.v.m. deze huizen.

De reeksen zijn alfabetisch op de straatnaam geklasseerd.

* Inv. nr. 85/9 bis.

* Commissie voor Monumenten en Stadsgezichten, fotofiches op de bouwplannen in het Stadsarchief.

Een 50-tal fac-similé's werden door de genoemde Commissie uitgegeven: A. Heins en V. Vander Haegen, *Anciennes façades gantoises – Oude Gentse gevels*, Gent, 1907.

Deze reeks kan aangevuld worden met een gelijkaardige serie bouwvragen voor een vijftiental straten in het Sint-Pietersdorp: RAG, *Fonds Sint-Pieters*, IIde reeks, nr. 447.

Cf. J. Decavele, *Private gevelarchitectuur: Gent, 17de-18de eeuw*.

Bronnen voor studie, in: Stadsarcheologie, 2, 1978, 3, 2-11.

438. ERFSCHEIDERSAKTEN

1548-1794

Inspectieverslagen en rapporten met bijhorende stukken, opgemaakt door de erfscheiders (d.i. stedelijke landmeters en schatters, die optraden bij betwistingen over dienstbaarheden en begrenzingen van onroerende goederen, en toezicht hielden op de stadswerken).

Reeks 536

1 register en
6 bundels

B. Waterwerken

439. LIEVE

1251-1798

Stukken betreffende de Lieve, het kanaal dat in het derde kwart van de 13de eeuw gegraven werd tussen de Leie te Gent en het Zwin te Damme.

1. "Boekskén van der Lieve", cartularium, 1251-1386.
* Inv. nr. 118; chronologische ontleding van het cartularium.
- 2.-2bis. Cijnsboeken, 1530-1543.
- 3.-4. Pachtboeken, 1571.
5. Inventaris van de gronden langs de Lieve die aan de stad Gent toebehoren, 1613.
6. Graafwerken aan de Lieve buiten de Brugsepoort, 1667.
7. Kaarten van de Lieve en de aangrenzende gronden, met notities betreffende de eigenaars en pachters, 17de-18de eeuw.
8. Losse stukken: voorgeboden, schepenordonnanties en -resoluties, supplicaties aan de vorst, vorstelijke decreten, octrooien, 1251-1790.
- 9.-11. Rekwesten aan de schepenen, visitatierapporten, 1529-1792.
12. Aanbesteding van graafwerken, 1547-1794.
13. Ontvangen en geschreven brieven, 1547-1794.
- 14.-16. Losse stukken betreffende de "vrijheid" van de Lieve, eigenaars en huurders van de gronden langs de Lieve, het rabot te Vinderhoutte,

Reeks 529

8 registers en
32 bundels

Kaerle Ryder gracie gods. Voondich

kerker aicht ber meerder sijer Coninc van gemaynen van castilien
van leon van ynde van aragon van Navarre van naples van
Cecilien van maillorque van sardine vanden eylanden van suden
vide bassen lande vander zee occitane. 27. Ertshertoghe van
offenrycke hertoghe van bourgougnen van lehric van brabant
van lembourg van luxemboury ende van yshetre. 28. Franck
van Vlaenderen van artois van bourgougnen. 29. Valgione ende
van helegonose van hollant van Zeelant van ferrette. 30. Haguiacut van naves ende van Zutphen. 31. vme van Straue
Margraue des herlich Zye. heere van vricstaut van salme van
mechelen vander stede steden ende landen van vrecht onerssel en
gouinghen. Ende dominiaren vhaise ende in affuque. Allen
den yhenen die desen onsen ryche voordighen brief zullen sien oft
hooren saluyt. Alsoe ledert dat wy ghecommen sijn in dese
vise stede van yhent. Te vbetene den 27. february laeste den 7
de september van beede de hauchen. ende 4666 delien den seluer stede
voor hen hun poorteren ende poorterssen. Mitgaders die hufstene
vander casseloye ende quathere van yhent voorsenen. Ons
ghepresenter hebben sicheer hun Requite. verthouwende bided
seluer. Dat vden heesch yhedaten den 27. van april. Sint Jaer
27. februer. ende tich ocht laestleden. by onsen zeev hene en yhemide
Zuster die Coninghine douayere van hongren van bohemien 27
voor ons Regente in onsen landen van her vberfouer. Vander somme
van vier hondert drysent yonden carolus yndem. door de cotte en
porre van onsen lande ende y. aessap van Vlaenderen. Ende 4666
hondert drysent yctycke carolus yndem. by haco vberficht en
begeert. In alle onsen dorps landen van her vberfouer. 28. hehouden
vmen yghbreest hinnen onsen dorps stede. 29. vber communicacien
ende collacien. nauwighende hinc. geden onse cossunen. Ende
Dato na soude suden name der seluer stede. onsen boon 27. 28. 29.
voor antwoorde yghyhenen sijn. Dat soe bere wy van woode
hadden on vberfouren van onsen dorps lande. De boon



Eerste folio van de Karolijnse Concessie in Vlaamse versie, 30 april 1540, met zegel van Karel V. Stadscharters, nr. 957, fol. 1 r. Reeks 94.

rekening van de lichting van 30.000 gulden voor de werken, en bescheiden betreffende de repartitie van deze som over de aanpalende parochies in 1666, 1548-1798.

17-22. Bewijsstukken bij de rekeningen van de werken, 1570-1794.

23.-26. Ontvangstboeken van 15 stuiver per schip, 1726-1755; reglement op het versassen te Vinderhoute en ontvangstboek van de aldaar geheven tol, 1725-1793.

27.-38. Processtukken, 1530-1786.

39. Oude inventarissen.

440. SASSEVAART

1547-1828

Stukken betreffende de Sassevaart of de "Nieuwe vaart", van 1547 tot 1563 gegraven tussen Gent en de Westerschelde.

1. Vonnisboek, 1564-1566
- 2.-5., 14.-21., 23., 26.-28., 30.-35. Rekeningen, 1550-1828.
6. Losse stukken: voorgeboden, supplicaties aan de vorst, vorstelijke decreten en octrooien, 1547-1750.
7. Stukken betreffende de tol van Biervliet, 1183-1579; betreffende Assenede, Sas van Gent en de polders, 1549-1799 (afschriften).
8. Ontvangen brieven, geschreven brieven, rekwesten, stukken betreffende de gouverneur van Sas van Gent, 1549-1793.
- 9.-10. Visitatierapporten, 1559-1789.
11. Denombrementen van lenen en gronden langs de Sassevaart die aan de stad toebehoren, lijsten van pachters, 16de eeuw-1639.
- 12.-13. Werken aan bruggen, onderhoud tragels, 1563-1774.
22. Rescripties, voorgeboden, tollarieven en lastgelden geheven op de Sassevaart binnen de stad Gent, 1565-1791.
24. Aankoop van gronden voor het graven van de vaart; huizen langs de vaart die toebehoren aan de stad, 1550, 1695-1726.
25. Verkopeningen door de baljuw van de Sassevaart, 1709, 1758-1768.
29. Inventaris van de gronden langs de Sassevaart die eigendom zijn van de stad Gent, 1576, 1625, 1626, 1639.
36. Erven op de westzijde van Sas van Gent, 16de eeuw.
37. Id. te Terdonk op de oostzijde van de vaart, 16de eeuw.
- 38.-39. Inventaris van stukken betreffende octrooien en het lastgeld op de Sassevaart.
40. "Memorien ende reflectien politique ende historique raekende 't Sas van Gend ende het gat van Rieme, enz."
- 41.-45. Processtukken, 1550-1785.
- 56.-47. Lastenkohieren voor graafwerken aan Vogelenzang, bij Sas van Gent, Rieme, Rodenhuize, Langerbrugge, Meulestede, 1564.

Reeks 530

7 registers en
28 bundels

441. WATERLOPEN IN HET LAND VAN WAAS

1614-1785

Reeks 530 bis

1 bundel

Stukken met betrekking op de Durme, het Hulstervaardeken, de Moervaart of Zuidlede (ook Zeule genoemd), met het oog op het graven van een directe verbinding tussen de Sassevaart en de Schelde.

442. ZUIDLEIE

1379-1790

Stukken in verband met de Zuidleie, de Brugse- en de Oostendsevaart en de Coupures. De Zuidleie was het kanaal dat de Bruggelingen in 1379 trachtten te delven teneinde hun stad in verbinding te stellen met de Leie of met de Gentse Lieve. Wegens de hardnekkige tegenstand van Gent kwam men echter niet verder dan Sint-Joris-ten-Distel. In de jaren 1613-1624 werd eerst door de verlenging van de Zuidleie en de Hoogkale tot Gent, en door de aanleg van de vaart naar Oostende, een nieuwe zeeweg aangelegd. Pas echter na het graven van Coupures of doorsteken (1751-1753) te Brugge (tussen de vaart Brugge-Gent en Brugge-Oostende) en te Gent (tussen de Brugsevaart en de Leie, en tussen de Opper- en de Nederschelde), kon men rechtstreeks vanuit het stadscentrum naar Oostende varen.

1. Financiering van de verdieping van de Zuidlede buiten de Brugsepoort, 1664.
- 2.-5., 9.-10. Uitgavenboeken voor arbeidsloon, kaai- en graafwerken aan de Brugsevaart, 1613-1673
6. Rekeningen van de pachten en cijzen op de Zuidleieoeveren, en pachtvoorwaarden, 1643-1718.
- 7.-8., 11. Varia betreffende de Brugsevaart, 1613-1664, 1750-1758.
12. Financiering van de werken aan de Coupure, 1751-1770.

Reeks 531

1 doos,
5 registers en
7 bundels

C. Stadsversterkingen**443. STADSVERSTERKINGEN**

1. Register van de stadsgronden waarop de versterkingen aangelegd werden, 1490.
- 2.-4. Rekeningen van Pieter Cortewille, ontvanger van de stad, van de uitgaven ten behoeve van de stadsversterkingen, 1573, 1574, 1576.
5. Rekeningen betreffende de wacht en de stadsversterkingen, 1578-1579.
- 6.-7., 20.-32. Onteigeningen en vergoedingen van particuliere bezittingen voor het aanleggen van de stadsversterkingen, 1579-1580.
- 8., 9., 9bis., 38.-41. Rekeningen van de stadsversterkingen, 1580-1581, 1577-1793.
- 10.-13. Rekeningen van de versterkingen in het Kwartier van Gent, 1582-1604.
- 14.-18. Versterking van het Spanjaardkasteel, 1586-1615.
19. Verkoop van de stadsversterkingen, 1579-1799.
33. Financiering van de stadsversterkingen, 1577-1590.

Reeks 532

19 registers en
21 bundels

34. Stukken betreffende de aannemers en het uurloon van de werklieden, 1578-1793.
- 35.-37. Aanbestedingen, visitaties, 1593-1787.
42. Rekening en bewijsstukken voor het aanleggen van de nieuwe versterkingen tussen de Brugsepoort en de Sassevaart, 1706.
43. Rekening van de stadsversterking tijdens het beleg van 1709.
44. Varia, 1581-1794.
- 45.-47. Processen, 1713-1737.

DEEL VIII

De archieven van de religieuze en de caritatieve instellingen zijn verspreid over de beide Gentse archiefdepots. In het Stadsarchief worden hoofdzakelijk de stukken bewaard die handelen over de betrekkingen tussen de instellingen en het stadsbestuur. Op enkele stedelijke initiatieven in de armenzorg en het hospitaalwezen na, fungeerden de religieuze en caritatieve instellingen onafhankelijk. In de Franse periode kwamen ze onder het beheer van de Commissie voor Burgerlijke Godshuizen en het Bureau van Weldadigheid, die in verschillende fasen de archieven in het Stadsarchief deponeerden. In 1955 tenslotte werden de meeste stukken die niet direct op de relaties tussen de stad en de religieuze resp. caritatieve instellingen slaan, overgebracht naar het Rijksarchief te Gent.

* Inv. nrs. 86, 86bis/1, 86bis/2, 86bis/3, 86bis/4.

* V. Vander Haegen, *Inventaire des archives de la ville de Gand. Etablissements religieux*, 2 dln., Gent, 1887-1889.

Een aantal archieven bevindt zich nog bij de instellingen zelf, namelijk sommige parochie- en kloosterarchieven. Voor zover er gedrukte inventarissen van bestaan worden ze verder in dit overzicht opgesomd.

A. Algemeen

444. RELIGIEUZE EN CARITATIEVE INSTELLINGEN

1464-19de eeuw

Reeks LXXXIV

20 dozen

- Bisschoppelijk resolutieboek in verband met anabaptisten en calvinisten, 1617.
- Stukken in verband met het catechismusonderricht, 1620-1794.
- Register betreffende de Recolletten en de Derde Orde van Sint-Franciscus te Ieper, 1677.
- Registers van fondaties en schenkingen aan verschillende geestelijke instellingen te Gent, 1751-1788.
- Inventaris van schilderijen in Gentse kerken, godshuizen, kerkelijke instellingen, door Ph. Spruyt, met bijhorende stukken, 1777-1783.
Ed. E. Duverger, *Filip Spruyt en zijn inventaris van kunstwerken in openbaar en privaatbezit te Gent (ca. 1789-1791)*, in: *Gentse Bijdragen tot de Kunstgeschiedenis en de Oudheidkunde*, XIX, 1961-66, 151-240.
- Betalingsmandaten voor het opmaken van dubbels van de parochie-registers, 1780-1794.
- Register in verband met de nieuwe Gentse begraafplaatsen onder keizer Jozef II, met inhoudstafel, 1784-1791.

- Handschrift van C. Gaillard over de grafschriften in de Gentse kerken, met genealogische nota's en inhoudstafel, 17de eeuw.
 - Handschrift van L. de Clercq, 'Costumen der religieusen ordens en geestelyke vergaderingen die binnen de stad Gent geweest zijn', 3 dln., 1808-1814.
Gelykaardige handschriften, in het Frans, bevinden zich in de BRUG, cf. A. Derolez, *Inventaris van de handschriften in de Universiteitsbibliotheek te Gent*, Gent, 1977, 21.
 - Handschrift van P.J. Maes, 'Versameling der wapenschilden van de abdye, abten, abdisen, kapittels, kloosters en gestigten binnen Gent en in Belgis', 2 dln., met kladnotities van grafschriften en genealogica, 19de eeuw.
 - Nota's van V. Vander Haegen over de Gentse kloosters, 19de eeuw.
 - Register met biografische notities en handtekeningen van de Gentse bisschoppen, s.d.
 - Varia in verband met hospitalen, godshuizen, kloosters en kerken, in en buiten Gent, 1464-19de eeuw; betreffende de Gentse protestanten, 1609-1782; betreffende processies, 1616-1793; betreffende de afgeschafte broederschappen.
- * Inv. nr. 86bis.

B. Doop-, trouw- en overlijdensboeken

445. PAROCHIEREGISTERS

1220-1806

Door het Concilie van Trente (1545-1563) werd bepaald en geregeld dat de parochiegeestelijkheid registers van dopen en huwelijken zou bijhouden. Pas na de godsdienstberoerten van de 16de eeuw werd die verplichting in de praktijk gebracht. In de loop van de 17de, of zelfs eerst in het begin van de 18de eeuw werden ook begraafakten geregistreerd. In sommige kloosters en abdijen evenwel werden al veel vroeger obituaria of dodenlijsten opgesteld. Vandaar de vroege begindatum van deze reeks.

Door de organieke wet op de burgerlijke stand van 20-25 september 1792 waren voortaan nog alleen de ambtenaren van de burgerlijke stand bevoegd om officiële geboorte-, trouw- en overlijdensakten op te maken; meteen werd voorgeschreven dat alle parochieregisters zouden overgedragen worden in stadshanden. De toepassing van deze wet werd in ons land bevolen door het decreet van 29 Prairial jaar IV (17 juni 1796). De oude parochieregisters werden in 1926 van het bureau van de Burgerlijke Stand naar het Stadsarchief overgebracht.

Een overzicht van alle Gentse parochieregisters, zowel op het Stadsarchief als de dubbels op het Rijksarchief wordt uitgegeven in bijlage, p. 247.

* Inv. nr. 93; de klappers op de persoonsnamen staan in de leeszaal van het Stadsarchief onmiddellijk ter beschikking van de vorsers.

Niet genummerde reeks

355 registers

C. Parochiekerken

De christianisering van het Gentse gebied is het werk geweest van de heilige Amandus, die hier de kloosters *Ganda* (630-639) en *Blandinium* (kort na 650) oprichtte, de latere Sint-Baafs- en Sint-Pietersabdijen (cfr. *infra*). Slechts enkele honderden meter van het *Gandaklooster* verwijderd, op de huidige Zandberg, was waarschijnlijk al in de 7de eeuw een agrarische nederzetting gegroeid. Deze was zowel in haar economische activiteit als in haar kerkelijk en religieus leven volledig op het *Gandaklooster* gericht. De kerk van Sint-Baafs, de eerste gebedsplaats van de vroegste stedelijke *portus*, fungeerde als abdijkerk en was terzelfdertijd zetel van de parochie *Christikerka* of Heilig-Kerst, waarvan het parochiaal ressort zeker sinds de Karolingische tijd werd gevormd door het hele Sint-Baafsdomein ten noordoosten van Gent. Sinds dezelfde periode (eerste helft 9de eeuw) had het westelijk Sint-Baafsdomein op parochiaal gebied zijn zetel in de domaniale kerk van Sint-Martinus-Ekkerkem.

Na de invallen van de Noormannen in het laatste kwart van de 9de eeuw was de Sint-Pietersabdij ongeveer een halve eeuw lang het enige kerkelijke centrum in het Gentse gebied. Bij de heroprichting en hervorming van de beide abdijen in de jaren 940-950 (cfr. *infra*) volgde de grens van hun patronaatsgebieden en van hun grondbezit de binnenste bocht van de Leie, m.a.w. de loop van de zogenoemde "nieuwe Leie"; de linkeroever behoorde kerkelijk aan de Sint-Baafsabdij, de rechteroever, namelijk het gebied binnen de Leiebocht, aan de Sint-Pietersabdij. Deze kerkelijke verdeling zou grosso modo tot het einde van de 18de eeuw bewaard blijven. Vlakbij de expansieve *portus* van de Zandberg trok de Sint-Pietersabdij de allereerste echte stadskerk op: de Sint-Janskerk (nu Sint-Baafskathedraal), die in 942 door bisschop Transmar van Noyon-Doornik gewijd werd. Vóór 1100 bestonden ook reeds de Sint-Jakobs- en de Sint-Niklaaskerk. Ook de abdijkerken zelf waren niet berekend op de grote bevolkingsaan groei. Tussen beide functies van abdij- en parochiekerk werd daarom een duidelijke scheiding doorgevoerd. Zo werd voor de bewoners van het Sint-Pietersdorp naast de abdijkerk nog vóór 1085 de Onze-Lieve-Vrouwekerk als parochiekerk opgericht. De stadskerken van Sint-Jan, Sint-Jakob en Sint-Niklaas bleven aanvankelijk ondergeschikt aan deze Onze-Lieve-Vrouwekerk. Precies dezelfde ontwikkeling deed zich voor in het patronaatsgebied van Sint-Baafs, aan de andere Leieoever. Naast de heropgerichte abdijkerk (gewijd op 10 mei 1058) werd ten oosten van de abdij, alhoewel buiten de omheining, op 9 mei 1067 de nieuwe kerk van Heilig-Kerst gewijd, die voortaan als specifieke parochiekerk fungeerde. Deze oerparochie Heilig-Kerst omvatte de hele stad Gent ten oosten van de Nederschelde, Nieuwe Leie en Schipgracht, alsmede de huidige of voormalige gemeenten Sint-Amandsberg, Oostakker, Desteldonk, Mendonk, Lochristi, Zeveneken en Zaffelare. De andere oerparochie van het patronaatsgebied van Sint-Baafs, de parochie Sint-Martinus-Ekkerkem, kreeg reeds heel vroeg een aantal dochterkerken in de stad. Vóór 1105 liet de Sint-Baafsabdij in Overleie, ten behoeve van de *portusbewoners* op haar rechtsgebied aldaar, een kapel oprichten, de voorloopster van de Sint-Michielskerk. In de eerste helft van de 12de eeuw werd bovendien in de huidige Maïsstraat ten behoeve van het oude Wondelgem een kapel opgericht, toegewijd aan Sint-Catharina. Ook deze bleef aanvankelijk afhankelijk van de hoofdkerk Sint-Martinus.

De oprichting van al deze filiaalkerken door zowel de Sint-Pieters- als de Sint-Baafsabdij hield vanzelfsprekend verband met de geweldige bevolkingstoename in de kuip van Gent. Deze bidplaatsen voor een gebied met stedelijk karakter en met het daaraan verbonden economisch en prestige-overwicht, moesten noodzakelijk de moederkerken, die buiten de stad gelegen waren, vrij vlug in de schaduw stellen. Vóór 1169 werden Sint-Jans, Sint-Jakobs en Sint-Niklaas in het

patronaatsgebied van Sint-Pieters tot de status van zelfstandige parochiekerk bevorderd. In het patronaatsgebied van Sint-Baafs werd tussen 1156 en 1169 eveneens de Sint-Michielskerk losgemaakt uit het ressort van Sint-Martinus. Ze werd de zetel van een afzonderlijke parochie, die meteen ook Wondelgem en het versterkte grafelijke gebied van de Oudburg onder haar hoede kreeg. Op haar beurt werd de Wondelgemse Sint-Catharinakapel in 1200 aan de voogdij van Sint-Michiels onttrokken en tot zelfstandige parochiekerk verheven. Het versterkt grafelijk gebied anderzijds bezat sinds de 10de eeuw weliswaar reeds een burchtkerk, maar het duurde dan toch nog geruime tijd vooraleer men haar een afzonderlijke parochie toekende in de onmiddellijke omgeving van het in 1180 gebouwde Gravensteen. De vroegste vermelding van deze afzonderlijke Sint-Veerleparochie dagtekent van 1298. Voegen we hier nog aan toe dat Sint-Veerle, die dus zelf losgemaakt was geworden uit Sint-Michiels, in 1614 weer haar zelfstandigheid verloor en bij de Sint-Niklaasparochie werd ingelijfd.

Uit dit overzicht blijkt dat de stadskerken zich in de loop van de 12de eeuw hadden kunnen losmaken van de voogdij der moederkerken, om zetels te worden van zelfstandige parochies. Pas later gebeurde dit ook met de landelijke kerken. In het patronaatsgebied van Sint-Baafs werden in de loop van de 13de eeuw diverse parochies van het ressort van Heilig-Kerst afgesplitst: Desteldonk (vóór 1236), Mendonk (vóór 1247), Lochristi (vóór 1280) en Zeveneken (1287). De Heilig-Kerstparochie omvatte nu nog alleen Oostakker (met inbegrip van Sint-Amandsberg) en het hele oosten van Gent. Een gelijkaardige afsplitsing gebeurde in het patronaatsgebied van Sint-Pieters, waar Afsnee, Mariakerke, Sint-Denijs-Westrem, Zevergem en Zwijnaarde, waarschijnlijk eveneens in de 13de eeuw, op parochiaal gebied werden losgemaakt van de moederparochie Onze-Lieve-Vrouw. De huidige stand van het onderzoek laat echter nog niet toe hieromtrent precieze data voorop te stellen.

Omstreeks 1300 zag de kerkelijke indeling van de stad Gent er dus als volgt uit: enerzijds het patronaatsgebied van Sint-Baafs met de parochiekerken van Heilig-Kerst, Sint-Martinus-Ekkerkem, Sint-Michiels, Sint-Veerle en Sint-Catharina-Wondelgem; anderzijds het patronaatsgebied van Sint-Pieters, met Onze-Lieve-Vrouw als parochiekerk van het Sint-Pietersdorp en de drie stedelijke parochiekerken van Sint-Jan, Sint-Jakob en Sint-Niklaas. Met deze kerken was de parochiale indeling van de middeleeuwse stad zó toereikend, dat ze eeuwenlang aan de behoeften bleek te voldoen. Rond 1300 immers was het stedelijk grondgebied definitief gevormd en was de grote volkstoeloop voorbij. Men kon zich voortaan beperken tot een vergroting van de bestaande parochiekerken telkens deze na een brand of omwille van hun bouwvalligheid heropgebouwd moesten worden.

De opstand van de Gentenaars tegen keizer Karel V en de religietroebelen hadden in de 16de eeuw een aantal wijzigingen tot gevolg in de parochiale organisatie van Gent. De Sint-Baafsabdij en de Heilig-Kerstkerk werden in 1540 afgebroken om plaats te maken voor het Spanjaardenkasteel. De Sint-Janskerk die, sinds ze in 1540 de zetel was geworden van het Sint-Baafskapittel, de naam Sint-Baafskerk droeg, werd bij de hervorming van de Nederlandse bisdommen in 1559 aangeduid om bisschoppelijke kathedraal te worden, een functie die ze daadwerkelijk kreeg bij de installatie van de eerste bisschop van Gent in 1568. De zetel van de Heilig-Kerstparochie anderzijds werd overgebracht naar het Sint-Jakobsgodshuis en in 1542 naar de kapel van Onze-Lieve-Vrouw-ter-Nood-Gods op de Muide. Daar werd in 1550 een nieuwe Heilig-Kerstkerk gebouwd op de plaats waar zij zich nu nog bevindt. Ten behoeve van de parochianen buiten de Dampoort werd na het bouwen van het Spanjaardenkasteel de kapel van het Sint-Annahospitaal omgevormd tot parochiale kerk, met als patroon Sint-Amandus. Deze werd echter, bij het

bouwen van de stadsversterkingen door het calvinistische stadsbestuur in 1578, volledig gesloopt. Tijdelijk werden vanaf dit ogenblik de kerkelijke diensten verricht in de Sint-Laureinskapel te Oostakker. Maar pas na de inneming van Gent door de hertog van Parma in 1584 werd deze Sint-Laureinskapel tot parochiekerk verheven onder de naam Sint-Amanduskerk.

De middeleeuwse parochieindeling van Gent zou eerst vanaf de 19de eeuw grondige wijzigingen ondergaan.

Voor de parochies Onze-Lieve-Vrouw-Sint-Pieters, Sint-Jans (of Sint-Baafs) en Sint-Veerle, cf. hierna, volgns. 467, 468, 469.

446. SINT-JAKOBSKERK

1545-1797

Processtukken, 1545-1773; rekeningen, kladrekeningen en rollen i.v.m. de parochiale armenzorg, 1580-1797; kwijtschriften van renten, 1644-1795.

Het eigenlijke archief van de Sint-Jakobskerk berust thans nog in de archiefkamer van de kerk. Voor het volledige kerkarchief, cf. M. Gysseling, *Inventaris van het archief van de Sint-Jacobskerk te Gent*, in: HMGOG, n.r., VI, 1952, 43-130.

Reeks XLIX

12 dozen

447. HEILIG-KERSTKERK

1546-1797

Rekeningen, kladrekeningen en rollen i.v.m. de parochiale armenzorg. Het oud archief van de Heilig-Kerstkerk bevindt zich op het RAG. Cf. M.

Gysseling, *Inventaris van het archief van 's Heiligs-Kerstkerk te Gent*, in: HMGOG, n.r., X, 1956, 1-48.

Reeks L

12 dozen

448. SINT-MICHIELSKERK

1550-1798

Rekening, kladrekeningen en bewijsstukken, rollen i.v.m. de parochiale armenzorg, 1550-1798; kwijtschriften van renten, 1630-1794; moderne copie van een overlijdensregister, 1638-1655; processtukken, 17de-18de eeuw. Het archief van de Sint-Michielskerk bevindt zich op het RAG. Cf. G. Marechal, *Sint-Michiels te Gent*, in: Archieven van Oostvlaamse kerkfabrieken (Oud regiem), III, Brussel, 1976, 66-149.

Reeks LI

24 dozen

449. SINT-MARTINUSKERK

1563-1798

Armenrollen

Het archief van de Sint-Martinuskerk bevindt zich op het RAG. Cf. G.

Marechal, *Sint-Maartens-Akkergerm te Gent*, in: Archieven van Oostvlaamse kerkfabrieken (Oud regiem), III, Brussel, 1976, 49-64.

Reeks LII

10 dozen

450. SINT-NIKLAASKERK

1574-1797

Kladrekeningen en rollen i.v.m. de parochiale armenzorg, 1574-1797; kwijtschriften van renten, 1631-1794.

Reeks LIII

12 dozen

Het archief van de Sint-Niklaaskerk bevindt zich op het RAG. Cf. RAG, *Inventaris van de Sint-Niklaaskerk te Gent*, inventaris op fiches.

D. Abdijen, kloosters, kapittels

1. Mannen

451. AUGUSTIJNEN

1296-1794

Reeks I

3 dozen

Als laatste der vier bedelorden vestigden de Augustijnen zich in 1295 te Gent, door toedoen van Gerelm Borluut, die hun daartoe grond en huizen ter beschikking stelde. Nadat de oprichting van het klooster in 1296 canoniek geregeld was, werd nog hetzelfde jaar begonnen met de bouw van de eerste vleugel. De drie andere werden eraan toegevoegd vanaf 1409.

Met de stad en de schepenen werden steeds de beste betrekkingen onderhouden. Bij herhaling vervulden Augustijnen diplomatieke missies voor het stadsbestuur. In de refter van hun klooster verkozen de ambachtsgilden vanaf de vijftiende eeuw hun dekens. Eénmaal vergaderde er de Staten-Generaal (1476).

Na de verwoesting en plundering van kerk en klooster tijdens de Beeldenstorm (1566), werd de herstelling meteen aangevat. Het calvinistisch stadsbestuur confisqueerde echter het klooster in 1578 en verbande de bewoners ervan het jaar daarop.

Bij hun terugkeer in 1584 vonden de Augustijnen hun klooster gesloopt. Op kosten van het stadsbestuur werd de kerk tussen 1606 en 1615 weer opgebouwd. Zoals bij de stichting stelde ook nu de familie Borluut weer fondsen ter beschikking voor de bouw, vanaf 1621, van een nieuw klooster. Met de steun van de stad openden de Augustijnen in 1609 een college. In 1737 bouwden ze het nieuwe *gymnasium* (thans Academie voor Schone Kunsten).

In 1796 werden de monniken verdreven. Hun geconfisqueerd klooster konden ze echter door middel van de *bons de compensation* terugkopen. In 1812 werd het vroegere college van het klooster gescheiden door een nieuwe straat (de huidige Academiestraat).

Als enig convent van de oude *Provincia Belgica* slaagden de Gentse Augustijnen er in hun gemeenschap weer op te richten (1834). De brand van 19/20 januari 1838, die het gehele gebouwencomplex in de as legde, was slechts een tijdelijke rem op de snelle herleving. Het Gentse klooster werd de bakermat van de huidige Nederlandse Provincie.

Rekeningen en bewijsstukken: diverse ontvangstbewijzen, rekwesten en betalingsmandaten, o.m. betreffende de Latijnse school, processies en goederenbezit, 1580-1794; rekwesten aan de schepenen i.v.m. het kerkgebouw en processies, 1608-1636; stukken betreffende de confreries van het Heilig-Bloed en Onze-Lieve-Vrouw van Halle, 1788-1791; varia, 1296-1720.

Handwritten text in a medieval script, likely Latin or Dutch, covering the main body of the document. The text is dense and appears to be a formal charter or legal document.



Schenkingsakte van een lijfrente van 3 pond groten aan het klooster van Gailliea tot onderhoud van Anthonine van Heedhvelde, religieuzen in het klooster, 25 september 1515, met kloosterzegel, Klooster van Gailliea, charter nr. 4. Reeks XXIII.

Het eigenlijke kloosterarchief bevindt zich in het RAG. Cf. RAG, *Inventaris van het klooster der Augustijnen te Gent*, inv. nr. 44.

452. JEZUÏETEN

1565-1793

Reeks II

7 dozen

Nadat reeds in 1567 Jezuiten hadden gepreekt in Gent, probeerde de Orde in 1577 een huis te openen in de stad. Wegens de daaropvolgende religieberoerten konden de plannen pas na de herovering van Gent door de hertog van Parma in 1584 weer opgenomen worden. Op uitnodiging van de stadsmagistraat en van de abt van de Sint-Pietersabdij, en met de actieve steun van Farnèse, kwamen op 3 april 1585 de eerste Jezuitenpaters te Gent aan, met de bedoeling er een college te openen. Ze startten er met het catechismusonderricht in zondagsscholen in de Weverskapel, het Sint-Jakobsgodshuis en het godshuis van Sint-Jan en Sint-Pauwel (Leugemete). Met het oog op de stichting van een college bood het stadsbestuur in 1588 de incorporatie aan van de goederen van het vroegere klooster der Filledieusen, en kende vervolgens, in 1591, een lening van 1000 gulden toe voor de aankoop van het huis van Jan van Hembyse in de Volderstraat. Daar werd op 14 maart 1592 het college geopend met drie klassen (*grammatica, humaniora* of *poesis*, en *rhetorica*). In 1613 was het college reeds volledig uitgebouwd met vijf of zes klassen. Van de achtentwintig inwonende paters waren vijftien priester; vijf niet-priesters gaven les in het college en acht anderen fungeerden als *coadjutores*. Tijdens de daaropvolgende jaren werden tal van aanpalende huizen aangekocht, zodat het klooster en de school het hele kwartier gingen innemen tussen de Paddenhoek, de Volderstraat, de Langemeer en de Kortemeer. De kerk, gebouwd vanaf 1606 op de plaats van het Hof van Hembyze, naar de plannen van Hendrik Hoeimaker, werd in 1619 toegewijd aan Sint-Lieven. Ze werd versierd met schilderijen van o.m. Rubens en Gaspard de Craeyer, en bezat een preekstoel van Laurent Delvaux. Voor de bouw van het klooster en de collegegebouwen, voltooid ca. 1650, kon in ruime mate gebruik worden gemaakt van toelagen van het stadsbestuur en van fondsen, ter beschikking gesteld door Joris della Faille, heer van Nevele en baljuw van de kasselrij van de Oudburg. In 1654 telde het college 393 leerlingen in zes klassen. Gedurende de tweede helft van de 17de eeuw bleef dit cijfer schommelen rond de 400. In 1664 werd aan de binnenkoer een nieuwe vleugel toegevoegd. In de nacht van 1 januari 1679 werden de kerktoren en het dak van de school door brand vernield. Een nieuwe kerktoren werd gebouwd in 1715.

Vanaf 1612 volgden de humanioraleerlingen van het Gentse seminarie de lessen aan het Jezuitencollege. Onder bisschop Frans van der Burch (1613-1616) werd aan de Jezuiten ook een groot deel van het theologisch onderricht in zijn seminarie toevertrouwd. Hierin kwam in 1622 verandering onder bisschop Antoon Triest, die zich verzette tegen het onderwijsmonopolie van de Jezuiten. Triest kwam later, toen hij de verdediging van

Jansenius op zich nam, in een onverzoenbaar conflict met de Jezuïeten. Tussen 1643 en 1662 waren de verhoudingen tussen de bisschop en de seculiere geestelijkheid enerzijds en de Jezuïeten anderzijds zeer gespannen.

Na de opheffing van de Jezuïetenorde werd het college op 20 september 1773 gesloten. De gebouwen en de inboedel, waaronder de zeer rijke bibliotheek, werden verkocht tussen 1776 en 1779. Het college werd gedeeltelijk ingenomen door het Koninklijk College (1777), terwijl de Raad van Vlaanderen een onderkomen kreeg in een ander gedeelte (1784). De kerk, die in 1784 aan de kanunniken van Sint-Pharaïde was gegeven, werd tijdens de Franse overheersing afgebroken (1798-1801). Op die plaats werd in 1819 de aula van de pas opgerichte universiteit gebouwd. In de enige nog overblijvende gebouwen van het Jezuïetenklooster, gesitueerd tussen de Paddenhoek en de Volderstraat nr. 9, werd eerst de Rechtbank van eerste aanleg ondergebracht, vervolgens, vanaf 1846, de Ecole spéciale du Génie civil, en eindelijk de huidige stadsschool Emile Braun. De Gentse bisschop Maurice de Broglie (1807-1821) poogde de Jezuïetenorde een illegaal bestaan te verzekeren in het land. In het Gentse leidden een aantal paters een verdoken bestaan, met de steun van aanzienlijke families. Een vorm van noviciaat bestond op het kasteel te Rumbeke, nadien te Destelbergen. In 1816 nam de Broglie de novicen op in zijn paleis te Gent, maar na diens verbanning vertrokken zij in maart 1818 naar Freiburg in Zwitserland. Enkele in Gent achtergebleven Jezuïeten werden spoedig weer aangevuld. In 1831 verwierven zij de vroegere abdij van Oost-eeklo in de Posteernestraat, waar ze een professiehuis inrichten en in 1844 hun kerk openen. In 1833 kregen zij van het bisdom de beschikking over het voormalige Sint-Barbaraklooster in de Savaanstraat, waar zij onmiddellijk een college openen. In 1855-1857 werd de kerk gebouwd.

- Charters en losse documenten, 1565-1776.

- Register met stukken i.v.m. het catechismusonderwijs in de Gentse scholen, 1586-1775.

- Uitgavenboek, diverse ontvangstbewijzen, en bijhorende stukken, 1598-1793.

- Varia, 1597-1773.

Enkele documenten werden uitgegeven in: F. De Potter, *Petit cartulaire de Gand*, Gent, 1885, en V. Vander Haeghen, *Archives Gantoises. Les Jésuites à Gand au XVIIe siècle*, in: MSH, 2de reeks, 55, 1887, 86-105, 211-218, 331-350, 465-470; 2de reeks, 56, 1888, 216-227.

Er bevindt zich eveneens archief in het RAG. Cf. RAG, *Inventaris van het archief der Jezuïeten*, inv. nr. 70.

453. ENGELSE JEZUÏETEN

1621-1777

In 1620-1623 stichtte een groep Jezuïeten, verdreven uit Engeland, een klooster en een school aan de Steendam. Na de opheffing van de Orde

Reeks III

1 doos

werd het klooster gekocht door de abdij van Boudelo, die er in 1777 een nieuw gebouw optrok. Van 1802 tot 1845 fungeerde dit als bisschoppelijk paleis.

- Losse documenten, 1621-1777; ontvangstbewijzen van renten, 1688-1773. Er bevindt zich eveneens archief in het RAG. Cf. RAG, *Inventaris van het archief der Jezuiten*, inv. nr. 70.

454. KARTUIZERS

1627-1794

Met de steun van graaf Lodewijk van Nevers, die na de Vrede van Arques (1326) goede relaties onderhield met de stad Gent, gebeurde de stichting van de kartuis *Vallis regalis* of Koningsdal in 1328 op vier bunders grond te Rooigem die door de Brugse kanunnik Simon Willebaert ter beschikking waren gesteld. Er zijn niet minder dan 76 weldoeners met name bekend die allen in de eerste decennia na de oprichting de bezittingen lieten aangroeien. Onder hen dienen vooral te worden vermeld enkele leden van het adellijke geslacht van Vaernewyck, en de befaamde Italiaanse bankier Simon de Mirabello, ruwaard van Vlaanderen tijdens het bewind van Jakob van Artevelde.

De kerk werd gebouwd in 1385-1393. De kartuis was op het einde van de 14de eeuw herhaaldelijk het toneel van onderhandelingen tussen de Gentse schepenen en afgevaardigden van de graaf. Ze kreeg in de 15de en de 16de eeuw faam als oord van studie en wetenschap. De humanist Lieven van der Maude (Levinus Ammonius) verbleef hier in 1533-1542 en in 1544-1556.

Tweemaal moest de kartuis gerestaureerd worden: een eerste maal na de verwoesting in 1453-1454 tijdens het conflict tussen de stad Gent en hertog Filips de Goede, een tweede maal na de ravage van de Beeldenstorm in 1566. Twaalf jaar later verdreef de calvinistische magistraat van Gent de religieuzen uit hun gebouwen en liet de kartuis uit strategische overwegingen volledig afbreken, omdat ze te dicht bij de stadsversterkingen gelegen was. De kartuizers vonden een voorlopig onderkomen binnen de stad, maar trokken later naar St.-Omer. Toen ze na de verovering van Gent door Alexander Farnèse in 1584 terug naar Gent kwamen, kochten ze het klooster van de Tertiariissen van Sint-Jan-in-Eremo op Meerhem. In de 17de eeuw bouwden ze er een nieuwe kartuis, waar ze bleven tot hun gemeenschap in 1783 door Jozef II opgeheven werd.

In 1798 kwamen de gebouwen in het bezit van Lieven Bauwens, die er een spinnerij installeerde. Eigendom geworden van Guillaume Bosschaert, werd er in 1814 het Verdrag van Gent tussen de Verenigde Staten van Amerika en Engeland ondertekend. Kanunnik De Decker verwierf het complex in 1843 om er het klooster van de Broeders van Sint-Jan-de-Deo op te richten. In 1946 namen de Broeders Hiëronymieten de instelling over en richtten ze in als psychiatrische kliniek.

- Allerlei ontvangstbewijzen, 1643-1794.

Reeks V

1 doos

- Briefwisseling i.v.m. de Engelse artillerie die in het klooster ondergebracht was, 1695-1696.
- Vragen om vrijstelling van belasting, 1718-1748.
- Varia, 1607-1784.

Het eigenlijke archief van de Gentse kartuis bevindt zich in het RAG, Cf. RAG, *Inventaris van het Kartuizerklooster Koningsdal*, inv. nr. 51.

455. DOMINICANEN

1577-1794

Reeks VI

3 dozen

Nadat in 1228 het Utenhovehospitaal van zijn oorspronkelijke plaats naast de Sint-Michielskerk overgebracht was naar de Bijloke, schonken graaf Ferdinand van Portugal en gravin Johanna van Constantinopel de verlaten gebouwen aan de Dominicanen. In april 1228 verklaarde Walter de Marvis, bisschop van Doornik, zich akkoord met de getroffen regeling, en in juni van hetzelfde jaar werd de Dominicanenstichting te Gent goedgekeurd door het generaal kapittel van de orde te Parijs.

De bouwgeschiedenis van het klooster verliep in verschillende fasen.

Ca. 1240-1265 werd de kerk gebouwd. De vleugel langs de Leie was voltooid in 1370. Met de financiële steun van Margaretha van York, derde vrouw van hertog Karel de Stoute, werd in 1673 de bibliotheek opgetrokken.

Tijdens de 16de eeuw werd het opkomend protestantisme energiek bestreden door de Dominicanen. In 1566 werd hun klooster dan ook één van de voornaamste doelwitten van de beeldenstormers. Het revolutionair stadsbestuur verdreef in 1578 de Dominicanen uit hun klooster. Men richtte er de calvinistische Academie op, terwijl de kerk ingericht werd voor de gereformeerde eredienst.

In het voetspoor van de hertog van Parma keerden de Dominicanen in oktober 1584 in de stad terug. In de 17de eeuw werden een aantal nieuwe gebouwen opgetrokken, o.m. het gastenkwartier op de grondvesten van het aloude Utenhovehospitaal (na 1650).

In 1796 werd de gemeenschap door de Fransen verdreven. De gebouwen en de inboedel werden in beslag genomen en in 1797 openbaar verkocht. Weliswaar konden de paters hun bezittingen terug inkopen, maar wegens gebrek aan middelen werd het complex in 1823 aan een particulier verkocht. Na anderhalve eeuw allerlei minderwaardige bestemmingen te hebben gehad, werd het erg vervallen "Pand" in 1963 aangekocht door de Rijksuniversiteit Gent. Sindsdien wordt het complex grondig gerestaureerd. Pas in 1835 werd de Dominicanenorde te Gent opnieuw opgericht.

Pogingen om het klooster en de kerk in Onderbergen terug te kopen mistukten. In 1845 verwierven de paters de gebouwen van de vroegere Abdij van het Rijke Gasthuis, waar ze in 1853 definitief hun intrek namen.

- Goederenrekeningen en diverse ontvangstbewijzen, met bijhorende stukken, 1579-1794.
- Rekwesten aan de schepenen van de keure, o.m. om vrijstelling van

belasting, 1587-1767.

- Rekwest op ordonnantie van betaling, met historische schetsen van het klooster, 17de-18de eeuw.

Het eigenlijke archief bevindt zich in het RAG. Cf. RAG, *Inventaris van het klooster der Dominicanen te Gent*, inv. nr. 46; A.M. Bogaerts en E.

Cresens, *Inventaris van het dominikaans archief, ii: Kloosterarchieven van Lier, Leuven en Gent*, Brussel, 1977, 139-307. Deze laatste inventaris beschrijft het archief dat bewaard wordt in het huidig Dominicanenklooster te Gent (Hoogstraat 41).

456. ONGESCHOEIDE KARMELIETEN (DISCALSSEN)

1641-1914

Reeks VII

1 doos

In 1641 verkregen de Karmelieten van de Theresiaanse hervorming toestemming van de Sint-Pietersabdij om de kapel van Sint-Quintinus, in de buurt van de abdij, te bedienen. Hun verschijnen te Gent stuitte echter op het verzet van de Gentse schepenen en van de gevestigde bedelorden, die zich beriepen op het verbod van de koning op het oprichten van nieuwe kloosters.

Geleidelijk aan wisten de Discalsen zich te doen accepteren. In 1644 werden ze biechtvaders en predikers in het Spanjaardenkasteel. In 1648 kregen ze van bisschop Antoine Triest en van de Gentse schepenen de definitieve toelating tot het stichten van een klooster. In 1651 konden ze een deel van het Prinsenhof, de "Leeuwenmeers", verwerven. Daar openden ze in 1653 hun kapel. In 1664-1687 werd het klooster gebouwd; de huidige barokkerk kwam tot stand in 1703-1714.

Onder de Franse Overheersing moesten de Discalsen tijdelijk hun klooster verlaten, maar ze konden na 1800 hun gemeenschap opnieuw samenbrengen.

Losse documenten, 1641-1752; allerlei ontvangsbewijzen, 1650-1783; processtukken, 1667-1793; gedrukte overlijdensberichten, 1896-1914; varia, 1641-1774.

Het eigenlijke archief bevindt zich in het RAG. Cf. RAG, *Inventaris van de Karmelieten te Gent*, inv. nr. 45. Een belangrijk gedeelte bevindt zich tevens in het klooster van de Karmelieten-Discalsen zelf, Burgstraat 46.

457. GESCHOEIDE KARMELIETEN

1282-1794

Reeks VIII

2 dozen

De eerste Karmelieten verschenen in Gent in 1272. Tien jaar later gaf de bisschop van Doornik hun de toelating een klooster op te richten. Een definitieve vestigingsplaats vonden de Vrouwenbroers toen ze in 1287 het erf en de refuge van de abdij van Cambron in de Lange Steenstraat konden verwerven.

In het politieke en maatschappelijke leven van Gent speelden de Karmelieten weliswaar een minder belangrijke rol dan bijvoorbeeld de Dominicanen en de Augustijnen. Toch genoten ze het bijzonder vertrouwen

van de schepenen die precies hun klooster uitkozen om er de stedelijke charters en privileges te bewaren, vooraleer die later werden opgeborgen in het *Secreet* van het belfort.

Onder impuls van prior Adriaan van den Eeckhoute speelde het Gentse klooster in het laatste kwart van de 15de eeuw een belangrijke rol in het doorvoeren van de observantiebeweging bij de Karmelieten.

In 1566 vielen de vele kostbare kunstwerken uit de kloosterkerk, waaronder twee retabels van Hugo van der Goes, ten prooi aan de beeldenstormers. Het calvinistisch revolutionair comité verdreef de Karmelieten in 1578 uit hun klooster. Het werd een tijdlang gebruikt als calvinistisch theologicum, terwijl de kerk ingericht werd voor de gereformeerde eredienst.

Na de herovering door Parma in 1584 keerden de monniken terug. Velen werden nu belast met de zielzorg in de omliggende parochies op het platteland. Deze activiteit kwam het kloosterleven niet ten goede. Het was prior Martinus de Hooghe die met veel moeite en ondanks scherpe tegenkanting een strengere observatie van de regel kon opleggen, naar het voorbeeld van de orde-provincie van Touraine (1627).

Na de Franse Revolutie werd het klooster afgeschaff (1796), in beslag genomen, maar door de Karmelieten weer ingekocht (1797). De overblijvende Vrouwenbroers slaagden er niet in de gemeenschap herop te richten. Zij lieten bij testament het volledige klooster na aan de kerkfabriek van de Heilig-Kerstparochie (1841).

Copieën van stukken i.v.m. de oprichting, 1282; allerlei ontvangstbewijzen, 1599-1794; varia, 1282-1767.

Enkele schaarse archivalia bevinden zich in het RAG. Cf. RAG, *Inventaris van de Karmelieten te Gent*, inv. nr. 45.

458. CAPUCIJNEN

1589-1793

Op verzoek van Alexander Farnèse stelden de schepenen in 1589 een deel van het godshuis der volders en de aanpalende Sint-Catharinakapel ter beschikking van de Capucijnen. Deze vestigden zich in 1590 definitief in Gent. De kapel werd gewijd op 12 oktober 1593. Op kosten van het stadsbestuur werden in 1610-1613 een aantal nieuwe kloostergebouwen opgetrokken, en in 1632 een nieuwe kerk gebouwd. De Gentse Capucijnen bezaten een eigen weverij, waar al de stof werd geweven voor de habijten van al hun Zuidnederlandse ordebroeders. In 1796 werd het klooster afgeschaff. De kerk werd in 1816 ter beschikking gesteld voor de protestantse eredienst. De kloostergebouwen, die sinds 1828 als stadsschool hadden gefungeerd, werden in 1842-1848 gesloopt voor het aanleggen van het Jakob van Arteveldeplein, de Keizer Karelstraat en de dwarsstraten.

Losse stukken, 1620-1758; rekwesten aan de schepenen van de keure, betalingsmandaten en kwitanties, 1643-1753; varia, 1589-1787.

Reeks IX

1 doos

459. MINDERBROEDERS

1510-1911

Reeks X

1 doos

Voor het eerst worden de Minderbroeders te Gent vermeld in een oorkonde uit 1226 van Walter van Marvis, bisschop van Doornik. Wellicht werd het klooster opgericht met de steun van graaf Fernand van Portugal en gravin Johanna van Constantinopel.

De parochiale geestelijkheid en de Sint-Pietersabdij, die het patronaatsrecht bezat over de vestigingsplaats van het klooster, waakten streng over hun voorrechten, wat herhaaldelijk aanleiding gaf tot conflicten. Zoals de andere bedelorden onderhielden de Minderbroeders een hechte relatie met de stad. Ze traden op als gezanten en trokken als aalmoezeniers mee met de stadsmilities. Een Gentse Minderbroeder schreef in 1302-1304 de *Annales Gandenses*, een waardevolle bron voor de politieke geschiedenis en de sociale woelingen in Vlaanderen in die periode.

In 1502 sloot het klooster zich aan bij de observantie. Eén der beroemdste leden van de gemeenschap was in de 16de eeuw Pedro de Gante (ca. 1486-1572), een lekebroeder die in 1522 naar Mexico trok en er als missionaris en als pedagoog baanbrekend werk verrichtte.

De beeldenstormers richtten in 1566 grote schade aan in het klooster. Felle vervolgingen in 1578, waarbij drie minderbroeders op de brandstapel terechtgesteld werden, hadden de uitdrijving van de paters tot gevolg. Het klooster werd gedeeltelijk gesloopt, de overige gebouwen werden omgevormd tot wapenarsenaal.

Na het herstel van de katholieke godsdienst in 1584 kwam het Gentse klooster uiterst moeizaam weer op dreef. De crisis bleef aanslepen en in 1618 verlieten de "freremineuren" het klooster. In hun plaats kwamen de Recolletten.

In 1796 werd de kloostergemeenschap ontbonden, het jaar daarop werden de gebouwen gesloopt. Op deze plaats werd in 1841-1843 het justitiepaleis gebouwd.

De Minderbroeders konden hun kloosterleven te Gent evenwel hervatten. Sinds 1840 betrekken ze het oude Urbanistenklooster aan de Oude Houtlei. Charters en losse stukken, 1510-1758; rekwesten aan schepenen, betalingsmandaten en ontvangsbewijzen, 1642-1792; varia, 1514-1911. Archieven betreffende het Gentse klooster bevinden zich eveneens in het Archief van de Vlaamse Minderbroedersprovincie te Sint-Truiden.

460. HOSPITAALRIDDERS

1637-1673

Reeks XII

1 doos

De geestelijke ridderorde van de Tempeliers, ontstaan in Jerusalem in 1119 om de pelgrims in het Heilig Land te beschermen, breidde zich in 1128 uit naar het Westen. Ze ontving op het concilie van Troyes, onder impuls van Bernard van Clairvaux, een regel die veel gelijkenis vertoonde met die van Cîteaux. Vanaf 1131 ontstonden er tempelcellen in het graafschap Vlaanderen, die mettertijd samen een afzonderlijke "baillie" gingen vormen

KL

Januarii hē dies .xxvi. luna .xv.

iii A

Cirgilio domini

vi iii

Q Obitus Walteri de amur' charabert de curia iacobianus
katherine tollere te de lincen pēn' / 2 qopum de curia ca
thine bookmng de charabert par' etu' John' 2 lincen
de Walteri filioz / 28 qto amur' in pcepto' sim' domus
solnet .x. sold. par' de qnt' pti' capellan' missa celebras
hebit in solda' 2 octa' subdiacon' quilibz .ii. f. custos mlti' p p
et ad opp'et' de linc' h' dom' alios .xx. solda' hebit p p'ntia
allo die.

xv C iii

d ii

Q Anniversariū marie de dronghine adam mgra' uti' inf' ded'
viii l' annuatim sup' fundum ubi quor' abac' onderberghz.

xviii E nonas

Q Anniversariū. Elisabethe de ayella per longū ep̄c ancilla uti' dom'
dedit annuat' vi. f. vinct.

xxviii B viii id

Q Ep̄scopia dñi .q̄. Anniversariū dñi arnoldi dēraes .x. l' vinct'

vi vii id

Q Obitus dñi henrici de neucle
Obitus domnicelle agnare de eluer sole ad curiam missa
deletur curat' s' curat' p'w. missa .iiii. f. p' p' d'eat
& subdiacon' quilibz duos f. p' cust' & exheretice' curat'
curat' p' p'ntia' dñi .q̄. p' p' r'and' offic' dñi
Sunt q' p' leg' h' h'ug' dom' .iiii. f. p' p'ntia' illo die
Sunt adu' p' p'ntia' idem quic' d' fuit cop' d' d' d' d'
leuado p' p'ntia' dñi

Eerste folio van het obituarium van het Sint-Obrechtsbegijnhof. Sint-Obrechtsbegijnhof, reg. 123, fol. 1^o. Reeks LXXX.

in de *Provincia Francia*. Naar aanleiding van zijn toetreding tot de Orde in 1200 schonk Zeger II, burggraaf van Gent, een stuk land en een huis op de Briel te Gent. Daar werd het *Domus Templi* gebouwd. De kerk bestond reeds in 1288. Het eigenlijke Tempelhof was omwald en ommuurd en had zijn hoofdingang aan de huidige Sint-Margrietstraat. Door allerlei schenkingen en aankopen werd het grondbezit in Gent en omgeving aanzienlijk uitgebreid. Over het leven en de activiteiten van de Gentse broeders is niets bekend.

In 1307 werd de Tempelorde in Vlaanderen opgeheven. De goederen werden ca. 1312 overgedragen aan de Orde der Hospitaalridders van Sint-Jan van Jeruzalem (Johanniterorde, later Maltezerorde). De Gentse stichting ressorteerde onder de "baillie" van Chantraine. Op 22 september 1566 was de vernieling van de kerk van het Tempelhof het startsein voor de Beeldenstorm te Gent. Nadat in 1796 de instelling was afgeschaft, werd in 1797 de kerk afgebroken. Vandaag is er niets van het Tempelhof bewaard gebleven.

Varia, 1637-1673.

461. PRIORIJ VAN WAARSCHOOT

1580-1795

Het *Monasterium curiae beatae Mariae*, of *Onser Vrouwen Hove* dankt zijn ontstaan aan de Gentse familie uten Hove. In 1444 stelde Simoen uten Hove, hoveling van hertog Filips de Goede, te Waarschoot gronden en behuizing ter beschikking om er een cisterciënserpriorij op te richten, waarin hij zich later zelf zou terugtrekken. De stichting werd goedgekeurd door de bisschop van Doornik op 20 mei 1444. Op 24 juni 1445 besloot de abt van Villers de nieuwe priorij op te nemen in de orde van Cîteaux, een incorporatie die op 5 oktober 1447 werd geconfirmeerd. De gemeenschap bestond uit zeven monniken uit Warmond (Holland), onder de leiding van pater Judocus uit het klooster van Brandwijk. Op 20 september 1449 verleende de generale abt van Cîteaux het *jus patronatus* aan de prior van Warmond. In 1530 nochtans kwam de priorij onder het toezicht van de abdij van Boudelo.

Waarschoot ontkwam niet aan de verwoesting en plundering. Na vernielingen in 1452 en 1499, werd het klooster in 1580 door de Gentse calvinisten in brand gestoken. De monniken werden verdreven en de goederen werden in 1581 geconfisqueerd en openbaar verkocht. Eenmaal de rust teruggekeerd, herbouwden de monniken hun priorij, eerst met de hulp van Boudelo, vanaf 1628 met de bijstand van de abdij van Ter Duinen. Toch was het ten gevolge van de oorlog met de Verenigde Provinciën te Waarschoot niet meer veilig, zodat prior Jan van Watervliet in 1662 de priorij naar Gent overbracht, waar Waarschoot sinds 1541 een refuge bezat. In 1663-1700 werd de nieuwe kerk gebouwd. De opheffing in 1796 door de Fransen betekende ook voor deze uten Hove-stichting het definitieve einde.

Reeks XIII

1 doos

Goederenrekening, 1580-1581; losse documenten, 1584-1752; ontvangsbewijzen van renten, 1664-1792; varia, 1659-1795. Aanvullend archief in RAG. Cf. RAG, *Inventaris van de abdij van Waarschoot*, inv. nr. 38.

462. ABDIJ VAN BOUDELO

1578-1752

Het ontstaan de de Boudeloabdij situeert zich in de crisisperiode die de Sint-Pietersabdij te Gent op het einde van de 12de eeuw doormaakte. Enkele monniken o.l.v. Boudewijn van Boekel verlieten in 1197 de Gentse abdij om zich in de eenzaamheid van Boudelo te Sinaai-Waas terug te trekken. Na in 1213 tot abdij te zijn verheven, ging Boudelo in 1215 over naar de orde van Cîteaux. In de conflicten tussen de landsheer en de steden toonde deze abdij zich haar hele bestaan door een fervent verdedigster van de zaak van de vorst, waardoor zij zich bij herhaling de woede op de hals haalde van de Gentenaars, die de abdij in 1381, 1383 en 1452 verwoestten.

In 1478 viel Boudelo ten prooi aan de Gentse calvinisten, die er enkel een ruïne achterlieten. De abt en de monniken vluchtten naar Keulen, maar vestigden zich na 1584 in Gent, waar ze aan de Ottogracht sinds 1259 een refuge bezaten. Deze refuge, die in 1602 officieel tot abdij werd verheven, werd in de loop van de 17de eeuw tot een belangrijk abdij-complex omgevormd. In 1786 werd de kloostergemeenschap ontbonden. De gebouwen zijn thans ingenomen door de magazijnen van de Stadsbibliotheek en het Koninklijk Atheneum.

Goederenrekeningen, 1578-1580; losse stukken, 1581-1752; ontvangsbewijzen van renten, 1650-1674; inventaris van meubels, s.d.; varia, 1602-1750.

Het eigenlijke archief bevindt zich in het RAG. Cf. G. Asaert, *Het archief van de abdij van Baudelo te Sinaai-Waas en te Gent*, *Inventaris*, I, Brussel, 1976.

Reeks XIV

2 dozen

463. ABDIJ VAN DRONGEN

1579-1580

De vroegste oorsprong van de abdij van Drongen is te situeren in het tweede kwart van de 7de eeuw, periode waarin ook de Sint-Baafsabdij en de Sint-Pietersabdij te Gent werden opgericht. Dit *monasterium* viel in 851 ten prooi aan de Noormannen. Pas in 884 kon het kapittel van kanunniken het klooster weer opbouwen, met de steun van graaf Boudewijn de Kale. In 1136 stichtte Ywein van Aalst, heer van Waas, Drongen en Liedekerke, schoonzoon van graaf Diederik van den Elzas, een abdij te Zalegem waar religieuzen volgens de regel van Sint-Augustinus leefden. De stichting werd onder de hoede geplaatst van de abdij van Saint-Martin de Laon. In 1138 werd de abdij van Zalegem overgeplaatst naar Drongen, waar de kanunniken de Premonstratenserregel aannamen. Zalegem werd afhankelijk

Reeks XV

1 register

van Drongen, van waaruit in 1140 tevens de Premonstratenserabdij van Dielegem en in 1148 een zusterklooster van de Premonstratenserorde in Serskamp (een eeuw later overgeplaatst naar Tussenbeek) gesticht werden. De abt van Drongen kreeg het patronaatsrecht over de kerken van Drongen, Astene, Petegem, Vosselare, Nevele, Landegem, Hansbeke, Ursel, Verrebroek, Hengstdijk, Pauluspolder, Hulsterlo, Zonnegem en Serskamp. Toen op het einde van de 14de eeuw de abt de zijde koos van paus Clemens van Avignon kwam hij in conflict met de kanunniken, die zich in de urbanistische partij opstelden. Zo dicht bij de muren van Gent gelegen, had de abdij herhaaldelijk te lijden van de troepen die de stad belegerden, onder meer in 1484 en 1490. Sinds 1493 zetelde de abt in de Staten van Vlaanderen, terwijl hij vanaf de 16de eeuw regelmatig tot de commissarissen van de vorst behoorde voor de verkiezing van de magistraat van Gent.

In 1552 werd de nieuwe kerk gebouwd. In 1566 had de abdij echter een eerste maal sterk te lijden onder het geweld van de beeldenstorm. In 1578 werd de gemeenschap door het calvinistisch stadsbestuur van Gent verdreven. Het volgend jaar werd de abdij openbaar verkocht, met verplichting tot afbraak. De calvinistische predikant Nicasius van der Schueren kocht het kwartier van de abt, dat op deze wijze grotendeels gespaard bleef. De abdijsgoederen werden, samen met deze van Affligem, aan Willem van Oranje geschonken. Enkele kanunniken hergroepeerden zich in Gent en zochten eindelijk een onderkomen in Doornik. Na de capitulatie van Gent in 1584 vonden de Norbertijnen aanvankelijk onderdak bij de Karmelieten. Later vestigden ze zich in hun refuge "Drongenhof", dat onder abt Van der Meulen (1602-1625) tot een volwaardige abdij werd uitgebouwd. In 1609 droegen Oranjes erfgenamen de in beslaggenomen goederen terug over aan de abdij. Intussen waren ook de puinen te Drongen weer in haar bezit gekomen. In 1629 werd daar de eerste steen van de nieuwe kerk gelegd, en vanaf 1639 werden de abdijsgebouwen heropgetrokken. Pas in 1698 werd de gemeenschap vanuit Gent definitief opnieuw naar Drongen overgeplaatst. Een zware brand in 1727 maakte grondige restauratiewerken noodzakelijk.

In 1796 werd de abdij afgeschaft en op 1 januari 1797 werden de Norbertijnen verdreven. In 1800 werden de gebouwen als nationaal goed verkocht. Lieven Bauwens installeerde er een katoenspinnerij. In 1837 vestigden zich hier de Jezuïeten, die er tot vandaag gebleven zijn. Rekeningen van goederen in Hulster-Ambacht, 1579-1580.

464. BEDELORDEN

1440-1774

Documenten die betrekking hebben op het geheel van de vier bedelorden: Minderbroeders, Dominicanen, Karmelieten, Augustijnen.

Charters, 1480-1773; processtukken en geschillen tussen de stad en de bedelorden, 17de eeuw; varia, 1440-1774.

Reeks XVI

5 dozen

465. ENGELSE BENEDICTIJNEN

1790

De Engelse Benedictijnen van Douai, in deze stad door de paus bevestigd in 1603 na hun vlucht uit Engeland, kregen in 1790 de toelating om zich in Gent te vestigen in het voormalig Jezuïetenklooster aan de Voldersstraat, om er onderwijs te geven.

Toelating voor de vestiging in Gent, 1790.

Reeks XVI/1

1 stuk

466. ABDIJ VAN NINOVE

1676

Deze Premonstratenserabdij werd in 1137 in de buurt van Ninove gesticht. Ze bezat reeds in de 15de eeuw een refuge te Gent, in de Nederscheldestraat. De abdij te Ninove werd in 1796 ontbonden.

Huurcontract voor een gedeelte van de refugegebouwen in de Nederscheldestraat, 1676.

Het archief van de abdij bevindt zich in het RAG. Cf. RAG, *Inventaris van de abdij van Ninove*, inv. nr. 30.

Reeks XVI/2

1 stuk

467. SINT-PIETERSABDIJ

1504-20ste eeuw

Deze Benedictijnenabdij werd kort na 650 opgericht. Rond de gebouwen ontwikkelde zich een afzonderlijke agglomeratie, het Sint-Pietersdorp, dat de kern was van de Sint-Pietersheerlijkheid (Gent, Sint-Pieters-Aalst, Sint-Pieters-Aaigem). Het dorp bezat sinds de 11de eeuw een eigen parochiekerk, toegewijd aan Onze-Lieve-Vrouw. Ze was vlakbij de oudere abdij- of Sint-Pieterskerk gelegen. De Fransen braken ze af in 1799. Vanaf 1810 fungeert de Sint-Pieterskerk als parochiekerk (de namen der twee patroonheiligen werden samengevoegd tot Onze-Lieve-Vrouw-Sint-Pieterskerk). De monniken waren toen al uit hun abdij gezet (1796).

- Archief betreffende de abdij en de heerlijkheid: processtukken, o.m. i.v.m. de 20ste penning, het schouwgeld, de jurisdictie over de vesten op Sint-Pieters, 1504-18de eeuw; goederenrekeningen, 1578-1583.

- Archief betreffende de Onze-Lieve-Vrouwparochie: rekeningen, kladrekeningen en rollen i.v.m. de parochiale armenzorg, 1545-1798; processtukken, 1667-1785; ontvangstbewijzen van renten, 1686-1794; stukken i.v.m. de Confrerie van Onze-Lieve-Vrouw ter Rive, 20ste eeuw.

Het eigenlijk archief bevindt zich op het RAG. Cf. A. Van Lokeren, *Chartes et documents de l'abbaye de Saint-Pierre au Mont-Blandin à Gand depuis sa fondation jusqu'à sa suppression*, Gent, 1868-1871; RAG, *Inventaris van de cartularia, manuscripten en diverse registers van de Sint-Pietersabdij*, inv. nr. 34; RAG, *Inventaris van de archieven van de Sint-Pietersabdij*, inv. nr. 34bis; RAG, *Inventaris van de leenverheffingen van het leenhof van Sint-Pieters*, inv. nr. 34ter; RAG, *Inventaris van het kerkarchief van Onze-Lieve-Vrouw op Sint-Pieters te Gent*, inv. nr. 32.

Reeks LXII

14 registers en

48 bundels

Op het SAG tenslotte zijn er ontledingën aanwezig van naar het RAG overgebrachte stukken: *Inv. nr. 123, Ontleding van het cartularium Sint-Pieters Zwartboek; *Inv. nr. 122, Ontleding der copieën van de XVIIde eeuw.

468. SINT-BAAFSABDIJ

1496-1798

Bij zijn missioneringswerk in de *Pagus Gandensis*, dat hij had aangevat onder impuls van Aicarius, bisschop van Noyon-Doornik, en met de actieve steun van koning Dagobert I, bouwde Amandus ca. 630-639 op de plaats *Ganda*, bij de samenvloeiing van Leie en Schelde, een kerk gewijd aan de apostel Petrus. Hieraan verbond hij een groep *clerici*, die hij onder het gezag plaatste van zijn medewerker Florbertus. Waar men lange tijd de Sint-Pietersabdij als de oudste stichting van Amandus heeft beschouwd, blijkt uit recent onderzoek het tegendeel. Ook de theorie als zouden Sint-Baafs en Sint-Pieters aanvankelijk gemeenschappelijke abten gehad hebben, beantwoordt niet aan de reële situatie; in de stichtingstijd waren ze onderling onafhankelijk. Algemeen wordt aangenomen dat de beide Gentse *monasteria* in de vroegste periode de regel volgden van de Ierse monniken van Columbanus.

Op het einde van de 8ste eeuw traden reeds tekenen van verval aan het licht. Dit verval werd nog duidelijker toen Karel Martel samen met andere kerkelijke goederen ook het abdijpatrimonium onder lekenbeheer plaatste. De reguliere abten werden vervangen door lekeabten, terwijl kanunniken de plaats innamen van monniken.

Een zeker herstel werd merkbaar onder Karel de Grote. Deze kwam hier in 811 een vloot schouwen die er gebouwd was om aan de eerste Noormanneninvallen weerstand te bieden. Maar de eigenlijke heropleving kwam pas goed van de grond onder het leke-abbatiaat van Einhard, kanselier en biograaf van Karel de Grote (819). Het klooster, dat tot dan de naam *Monasterium Sancti Petri in Ganda* had gedragen, werd vanaf dat ogenblik Sint-Baafs genoemd, naar de heilige Bavo die, na een tijd met Amandus te hebben samengewerkt, zich in een kluis binnen het klooster *Ganda* had teruggetrokken en er overleden was.

Einhard voerde een grondige reorganisatie door. Hij verdeelde ca. 819 de abdijgoederen in een *mensa abbatialis*, waarvan de inkomsten de abt toekwamen, en een *mensa conventualis* of *mensa fratrum*, waarmee in de levensbehoeften van de kanunniken moest worden voorzien. Enkele jaren voor hij leke-abt was geworden van Sint-Baafs, was Einhard in dezelfde functie te Sint-Pieters aangesteld, waardoor de twee abdijen tijdelijk een gemeenschappelijke geschiedenis hadden.

Onmiddellijk na Einhards dood in 840 ging elk der abdijen weer haar eigen weg. Te Sint-Baafs stelde koning Karel de Kale Adalelm, graaf van Laon, als leke-abt aan, wellicht met de bedoeling het abdijgebied tegen de Noormannen te verdedigen. In 851 werd de abdij dan toch door de Denen voor de eerste keer platgebrand. Op dat ogenblik verbleef reeds een belangrijk

Reeks LXIII

3 dozen,

26 registers en

68 bundels

deel van de kanunniken met de relieken en kostbaarheden te Saint-Omer, vanwaar ze in 853 naar Laon trokken, het gebied van hun "abt". De achtergebleven groep betrok na 851 terug de Sint-Baafsabdij. Waarschijnlijk bleven beide gemeenschappen met elkaar in contact.

Adalelm moet tot ca. 877 leke-abt zijn geweest. Twee jaar later, in 879 verdween de te Gent achtergebleven gemeenschap bij de grote Noormanneninval. Na 883 was er te Gent geen sprake meer van een Sint-Baafsabdij. De Laon-groep was inmiddels naar Nesle-la-Reposte verhuisd, waar hij onderdak vond in een leegstaande abdij. Wie in deze periode leke-abt was is onbekend. Later blijkt de graaf van Vlaanderen, Boudewijn II, die functie aan zich te hebben getrokken.

Ten gevolge van de verstrooiing van de religieuze gemeenschap was het Sint-Baafsdomein in handen van leken geraakt. Vooral de Vlaamse graaf had de hand gelegd op een belangrijk gedeelte van de abdijbezittingen. Dit geldt alleszins voor de gronden van de *mensa abbatialis*, waarvan de inkomsten hem rechtens toekwamen; anderzijds had hij zich ook meester gemaakt van een gedeelte van de domeinen van de *mensa fratrum*, die door de belanghebbenden waren achtergelaten.

Nadat de kanunniken, of wat er nog van over was, met hun relikwieën omstreeks 911-918 waren teruggekeerd naar Gent, waar de graaf ze voorlopig in de Sint-Veerlekerk had geïnstalleerd, belaste graaf Arnulf I in 937 Gerard van Brogne met de heropbouw en de hervorming van de Sint-Baafsabdij. Wellicht vatte deze de hervorming aan vanuit de Sint-Pietersabdij, waar hij eveneens orde op zaken had gesteld. Zo geraakte Sint-Baafs in een ondergeschikte positie tegenover Sint-Pieters. Het regime van kanunniken werd vervangen door de benedictijnenregel. Met de restitutie van een gedeelte van het Sint-Baafsdomein door de graaf en de aanstelling van een reguliere abt kon Sint-Baafs na de crisis van de 9de-10de eeuw haar geschiedenis – ditmaal als Benedictijnerabdij – weer opnemen. Op 10 mei 1058 werd de heropgerichte abdijkerk gewijd aan de HH. Petrus en Paulus, in aanwezigheid van Balduinus, bisschop van Doornik, Rainotus, heer van Dendermonde en voogd van de abdij, Folcardus, burggraaf van Gent. De parochiale Heilig-Kerstkerk werd gewijd op 9 mei 1067. Aan de plechtigheid werd grote luister bijgezet door de verheffing van de relieken van Sint-Macharius († 10 april 1012), die naast deze van Sint-Bavo tot de bijzonderste heiligenlichamen van de abdij behoorden. In de twaalfde eeuw situeert zich de grote ontginningsbeweging van de abdij binnen het kader van de Sint-Baafsheerlijkheid. Het domaniale, administratieve en rechterlijk centrum hiervan werd het Sint-Baafsdorp, gelegen onmiddellijk ten zuiden en ten oosten van de abdij. Administratie en gerecht waren in handen van een baljuw, een schout en zeven schepenen. Het dorp, aan de rand van de stad Gent, werd een verstedelijkte woonkern die ook economisch, door de weefnijverheid, bij Gent ging aanleunen. Hiervan getuigt o.m. een register van wettelijke passeringen (eigendomsoverdrachten) van de Sint-Baafsheerlijkheid (Sint-Baafsdorp,

Oostakker, Desteldonk, Mendonk), lopend van ca. 1210 tot 1240, het oudste register van die aard in de Nederlanden.

Het grondbezit en de rijkdom van Sint-Baafs verleidden er de vorsten steeds weer toe te proberen vaste voet te krijgen in de abdij. Zo trachtten ze bij herhaling hun kandidaat voor de abtskeuze op te dringen. Graaf Filips van den Elzas droeg in 1170 alle gronden die hij nog wederrechtelijk bezat terug over aan de abdij. Tegelijk verplichtte hij zijn edelen, die abdijbezit hadden geïsurpeerd, hetzelfde te doen.

De abdijeconomie geraakte in de 14de eeuw in moeilijkheden. Ten gevolge van oorlogsvernielingen in het abdijbezit en van het terugkopen van inbeslaggenomen landerijen diende de abdij leningen aan te gaan. Ook op het geestelijk vlak was er al in de tweede helft van de 13de eeuw een verregaand verval ingetreden. Strenge pauselijke maatregelen hadden tot doel hieraan te verhelpen, maar die verordeningen bleken zo rigoureuus dat abt Theodorus paus Alexander om intrekking ervan verzocht. Enige heropleving was er onder het abbatiaat van Jehan Bernier de Fayt. Alhoewel Bouduin Borluut door de monniken tot abt was gekozen en op 11 april 1350 de abtswijding had ontvangen, werd Jehan Bernier op 13 november 1350 in zijn plaats tot abt aangesteld te Avignon door paus Clemens VI, die hiermee zijn *reservatio beneficiorum* wou veilig stellen. Abt Bernier genoot spoedig een groot aanzien in de Benedictijnerabdijs van de Nederlanden. In 1378 had hij tijdens het Westers Schisma een belangrijk aandeel in de stellingname van Vlaanderen ten voordele van Rome. Nochtans leidde de keuze tussen de Clementisten en de Urbanisten vanaf 1390 ook in de Sint-Baafsabdij tot een ernstige scheuring. Abt Bernier bleef trouw aan Rome en zocht een toevlucht in Mechelen, waar hij tot zijn dood in 1395 bleef. In de 15de eeuw bereikte het geestelijk verval een dieptepunt, in zo'n mate dat er van ernstig monastisch leven nog nauwelijks kon gesproken worden. Oorlogen en revoltes brachten bovendien de abdijsfinanciën in het gedrang. Opnieuw zag Sint-Baafs zich verplicht leningen aan te gaan, terwijl ook delen van het grondbezit verkocht werden. Na de Slag bij Gavere (1453) werden diverse goederen in beslag genomen, maar tussen 1458 en 1467 kwamen deze voor het grootste deel terug in het bezit van de abdij. Een grote figuur in die moeilijke tijd was tegen het einde van de 15de eeuw nog abt Rafaël de Marcatellis. Na sinds 1463 abt te zijn geweest van Sint-Pieters te Oudenburg, werd hij op 20 mei 1478 als abt geïnstalleerd van de Sint-Baafsabdij te Gent. Zijn zorg voor het beheer, de verrijking van de reeds belangrijke bibliotheek en vooral ook zijn inspanningen om het geestelijk niveau op te trekken, naar het voorbeeld van de Congregatie van Bursfeld (zonder dat de abdij hierbij aansloot), tekenen hem als één der belangrijkste Nederlandse Benedictijnerabten van die tijd. Hij werd op 16 februari 1487 tot hulpbisschop van Doornik benoemd, met residentie te Gent. In 1507 gaf hij ontslag als abt. Hij stierf in het refugiehuis te Brugge op 3 augustus 1508.

In 1506 onttrok paus Julius II de abdij aan de bisschoppelijke jurisdictie.



Willelmus Wenemaer fundator.

Portret van Willem Wenemaer (†1325) met patroonheilige. Volbladminiatuur uit het Cartularium van het Wenemaergodshuis, 15de eeuw. Reeks LXIX, charter 173.

Hiermee werd o.m. de benoeming van de abt door de paus, zoals dit sinds lang de facto gebeurde, gelegaliseerd. Ter vervanging van het kapittel van Sint-Veerle, dat door de grote overstromingen van 1422 praktisch alle bezittingen verloren had en zich niet meer kon handhaven, stelde Karel V in 1536 voor de abdij in een seculier kapittel om te vormen, met behoud van alle rechten, eigendommen en privileges van de abdij. De abt en de monniken aanvaardden dit voorstel. Het kapittel werd in 1540, na de opstand der Gentenaars tegen Karel V, naar de Sint-Janskerk binnen Gent overgebracht. Op de aloude site van de abdij, die voor een deel werd gesloopt, verrees het Spanjaardenkasteel.

Processtukken, o.m. betreffende de jurisdictie over de Ham, 1496-1776; rekeningen, kladrekeningen en rollen i.v.m. de parochiale armenzorg, 1535-1798; rekeningen van de scholasters, 1624-1728; allerlei ontvangstbewijzen en kwitanties, 1638-1794; varia, 1523-1779.

Het eigenlijke archief bevindt zich in het RAG. Cf. RAG, *Inventaris van het leenhof van Sint-Baafs*, inv. nr. 11; RAG, *Analytische inventaris van de denombrementen en leenverheffingen van het leenhof van Sint-Baafs*, inv. nr. 11bis; M. Gysseling, *Regestenlijst van de oorkonden tot 1339 en inventaris van het oud archief van Sint-Baafs en het bisdom Gent*, 3 dln., inv. nr. 20.

469. SINT-VEERLEKAPITTEL

1530-1794

Reeks XLVIII

5 dozen

Zeker sinds de 11de eeuw was er aan de grafelijke burchtkapel een kapittel van kanunniken verbonden. Toen Filips van de Elzas het huidige Gravensteen liet bouwen (1180), werd de Sint-Veerlekerk naast de burcht opgetrokken. Na de religietroebelen van de 16de eeuw verhuisde het kapittel achtereenvolgens naar het Wenemaerhospitaal, de Sint-Niklaaskerk (1614) en het Jezulietenklooster (1784). Het kapittel werd in 1794 opgeheven.

Processtukken, 1530-1705; kwijtschriften van renten, 1643-1794.

Het eigenlijke archief wordt in het RAG bewaard. Cf. RAG, *Inventaris van het kapittel van Sint-Veerle*, inv. nr. 21; RAG, *Inventaris van de oorkonden van het kapittel van Sint-Veerle te Gent*, inv. nr. 21 bis.

2. Vrouwen

470. GRAUWZUSTERS VAN SINT-MICHIELS - ANNUNCIATEN

1471-1794

Reeks XVII

1 doos

Het klooster der Grauwzusters van Sint-Catharina werd in de 14de eeuw gesticht in Onderbergen, tegenover het Dominicanenklooster. In de 16de eeuw hielden ze school voor meisjes. Na de religieberoerten sloten ze zich aan bij de Annunciaten, onder leiding van vier uit Leuven overgekomen religieuzen. In 1626 werd een gebouw aangekocht naast het Sint-Agneten-

klooster in de Stoppelstraat. In 1658-1661 werd daar de nieuwe kerk gebouwd. Het klooster werd in 1783 afgeschaff. Hersteld in 1790, werd de gemeenschap, die toen 26 leden telde, in 1796 definitief ontbonden. Rentebrieven en ontvangstbewijzen, 1471-1794; charters en diverse losse stukken, 1526-1774; varia, 1598-1769.

Aanvullende archief in RAG. Cf. RAG, *Inventaris van het Annunciaten-klooster te Gent*, inv. nr. 43.

471. SINT-AGNETEN

15de eeuw-1794

Ca. 1434 kwamen een aantal religieuzen uit het klooster Sion bij Oudenaarde zich in Gent vestigen. Op 10 juli 1454 werd hun gemeenschap omgevormd tot een besloten klooster, en namen ze als reguliere kanunnikessen de regel aan van Sint-Augustinus. De hervorming gebeurde onder leiding van twee zusters uit het Klooster der Elfduizend Maagden te Leuven. De prior van Elzegem en de deken van Gent werden tot visitators aangesteld. Vanuit het Sint-Agnetenklooster werd de regel van Sint-Augustinus overgeplant naar het klooster te Zichem-ten-Elsen. Vanaf 1472 bouwden de zusters op de Gansdries, bij de huidige Lindenlei, het Sint-Agnetenklooster. De in 1545 geopende kostschool voor meisjes uit goeden huize kreeg een goede faam. Na de religietroebelen van de 16de eeuw lieten de zusters in het eerste kwart van de 17de eeuw hun kerk en hun klooster herbouwen. In 1783 werd hun gemeenschap op last van Jozef II ontbonden. Het beluik kreeg allerlei bestemmingen. Een belangrijk deel fungeert sinds 1826 als Nijverheidsschool.

Diverse losse stukken, einde 15de eeuw-1773; goederenrekeningen, 1579-1584; ontvangstbewijzen van renten, 1642-1794; varia, 1540-1645. Aanvullend archief in het RAG. Cf. RAG, *Inventaris van het klooster van Sint-Agnes te Gent*, inv. nr. 55.

Reeks XVIII

3 dozen

472. GRAUWZUSTERS VAN SINT-JAN - CONCEPTIONISTEN

1427-1911

Dit klooster van de Derde Orde van Sint-Franciscus, opgericht in de 14de eeuw, werd in 1411 herbouwd in de Nederscheldestraat. Bij de hervorming van 1644 werd de instelling omgevormd tot slotklooster onder de regel van de Zusters van de Onbevleete Ontvangenis (vandaar de naam Conceptionisten). Het klooster werd in 1783 afgeschaff.

Diverse losse stukken, 1427-1752; goederenrekening, 1582; ontvangstbewijzen van renten, 1644-1794; varia, 1671-1911.

Archivalia eveneens in het RAG. Cf. RAG, *Inventaris van het klooster der Grauwzusters van Sint-Jan of Conceptionisten*, inv. nr. 51.

Reeks XIX

1 doos

473. SINT-MARGARETHA IN BETHLEHEM

1544-1794

In het verlaten begijnhof van Deinze richtten enkele religieuzen, over-

Reeks XX

1 doos

gekomen uit Sion te Oudenaarde, in 1423 een gemeenschap op. Voor het godshuis van *Sint-Margaretha in Bethlehem* werd een nieuwe kerk gebouwd, die in 1446 gewijd werd. Tien jaar later, op 31 maart 1456 werd Deinze een besloten klooster en namen de religieuzen als reguliere kanunnikessen de regel aan van Sint-Augustinus. Het visitatierecht werd toegewezen aan de priors van Groenendaal (Hoeilaart) en Rooklooster (Oudergem). Vanuit Deinze werd de omvorming tot Augustinessen eveneens doorgevoerd in het klooster Sion te Kortrijk en in het Emmaüs-klooster te Biervliet. In 1529 telde het klooster te Deinze 49 koorzusters, 102 donatinnen en 2 novicen.

De gebouwen werden ernstig beschadigd door de beeldenstormers in 1566 en opnieuw in 1578. Na de godsdiensttroebelen werd het klooster in 1584 definitief overgebracht naar de refuge te Ekkerghem-Gent, die reeds sinds 1447 in het bezit van de zusters van Deinze was. Hier werd in 1611 een kapel gebouwd, terwijl in 1642 begonnen werd met het optrekken van ruime kloosterpanden. De zusters openden er een kostschool die in 1715 34 inwonende leerlingen telde. Een eerste maal ontbonden in 1783, werd de instelling in 1794 definitief afgeschaft. De gebouwen fungeerden sindsdien als krijgshospitaal.

Diverse losse stukken, 1578-1794; ontvangstbewijzen van renten, 1643-1794; inventaris van roerende bezittingen, 18de eeuw; varia, 1544-1783.

Archivalia eveneens in het RAG. Cf. RAG, *Inventaris van de Sint-Margaretapriorij, genaamd Betlehem*, inv. nr. 69.

474. ABDIJ VAN OOSTEEKLO

1506-1783

De religieuze gemeenschap van vrouwen die zich kort vóór 1200 te Oost-eeklo gevormd had, werd ca. 1228 geïncorporeerd in de orde van Cîteaux. Ze werd rijkelijk begiftigd door gravin Johanna van Constantinopel en haar zuster Margaretha. Na de ondergang van de abdij ten gevolge van de religietroebelen van de 16de eeuw, vestigden de cisterciënserinnen zich in 1585 in het Posteernehof te Gent, dat vanaf 1607 door belangrijke bouwwerken tot volwaardige abdij werd aangepast. In 1618 werd de kerk gewijd. In 1796 werd de gemeenschap ontbonden. In 1842 werden de gebouwen door de laatste zusters overgedragen aan de Jezuïeten. In het begin van de 20ste eeuw kwamen ze in het bezit van de Broeders van de Christelijke Scholen (Sint-Lucasinstituut).

Charters en diverse losse stukken, 1530-1752; ontvangstbewijzen van renten, 1669-1783; varia, 1506-1713,

Archivalia eveneens in het RAG. Cf. RAG, *Inventaris van de abdij van Oosteeklo*, inv. nr. 31.

Reeks XXI

1 doos

475. RIJKE CLAREN - URBANISTEN (HOUTLEI)

1648-1794

Reeks XXII

1 doos

De Urbanisten, afkomstig uit Geraardsbergen, vestigden zich in 1648 op de heerlijkheid van Sint-Pieters tussen de huidige Kortrijksepoortstraat en de Sint-Kwintensberg. In 1653 verhuisden zij naar de Houtlei, op het aloude Slagveld. Ze bouwden er in 1687-1688 een nieuw kloostergebouw en in 1733-1738 een kerk. Ze verstrekten onderwijs aan burgermeisjes en hielden een kostschool voor dochters uit goeude families. Na door Jozef II en vervolgens opnieuw tijdens de Franse overheersing tijdelijk te zijn afgeschaft, kenden ze een kwijnend bestaan, tot hun klooster in 1840 door de Paters Recolletten werd aangekocht.

Diverse losse stukken, 1648-1776; ontvangstbewijzen en allerlei bescheiden i.v.m. het rentebezit, 1680-1794; kladrekeningen van betalingen aan de paters Recolletten, 1717-1725; varia, 17de eeuw-1790.

Archivalia eveneens in het RAG. Cf. RAG, *Inventaris van het klooster der Klarissen-Urbanisten te Gent*, inv. nr. 58.

476. GALILEA

1431-1827

Op 8 juli 1431 verleenden de Gentse schepenen toestemming aan Jan Eggaert, heer van Purmerend, om te Gent een klooster van reguliere kanunnikessen van Sint-Augustinus op te richten. In 1436 machtigde paus Eugenius IV de abt van Sint-Pieters om na onderzoek de stichting te bevestigen. Terzelfdertijd stemde hij in met de incorporatie in het kapittel van Windesheim. Het Concilie van Basel (1437) keurde de stichting van het *Domus Beatae Mariae de Galilea* goed en plaatste het onder het toezicht van de prior van Elzegem. Meteen werd het aantal zusters vastgesteld op 16. Het jaar daarop werd ook de aansluiting bij Windesheim geregeld.

De eerste jaren verliepen niet zonder moeilijkheden, vooral ten gevolge van de nasleep van de slag van Gavere (1453). Vanaf 1457 trad de prior van Elzegem op als *commissarius*; na 1479 ging die functie definitief over op de priors van Groenendaal. In die periode beleefde het klooster zijn bloeitijd, waaraan vernielingen tijdens de oorlogen tegen Maximiliaan I en Karel VIII van Frankrijk geen afbreuk deden. In 1500 telde de priorij reeds honderd leden.

Het gunstige tij begon te keren met de brand van de kerk in 1515. Door de heropbouw geraakte Galilea in financiële moeilijkheden. Bij de beeldenstorm van 1566 leed het klooster relatief weinig schade, maar tijdens de calvinistische republiek werd het in 1578 verwoest. De veertig nog overblijvende zusters gingen op de vlucht.

Vanaf 1584 kon de heropbouw aangevat worden. In 1671 telde de priorij opnieuw 42 zusters. Omstreeks 1700 heerste er ernstige tweedracht ten gevolge van allerlei moeilijkheden met de rector van Groenendaal. Na een nieuwe periode van financiële moeilijkheden werd Galilea in 1783 op bevel van Jozef II opgeheven. Drie jaar later gingen de kloostergebouwen over aan de Ursulinen, die hier tien jaar lang een meisjesschool hielden.

Reeks XXIII

2 dozen

Charters, 1431-1752; bescheiden i.v.m. het renten- en goederenbezit, ontvangstbewijzen van renten, 1579-1794; varia, 1580-1827.
Archivalia eveneens in het RAG. Cf. RAG, *Inventaris van het klooster van Galilea te Gent*, inv. nr. 47.

477. DOMINICANESSEN

1493-1794

Vanuit Temse werd in 1627 het Dominicanessenklooster van Sint-Catharina van Siëna opgericht op het "Nieuwland", vlak bij het "Grendelgat". De zusters gingen over van de derde naar de eerste regel van Sint-Dominicus en kwamen onder de jurisdictie van de Dominicanenorde. Het klooster werd door de Nederduitse Dominicanenprovincie erkend op 26 april 1673 tijdens het kapittel van Brussel. In 1711-1715 werd de kerk gebouwd, in 1762-1768 werden bouwwerken ondernomen voor het kloosterpand. Het klooster werd in 1783 afgeschaft.

Rentebrieven en ontvangstbewijzen van renten, 1493-1794; diverse losse stukken, 1628-1723.

Archivalia eveneens in het Archief der Paters Dominicanen te Gent, en in het RAG. Cf. RAG, *Inventaris van het klooster der Dominicanessen te Gent*, inv. nr. 63.

Reeks XXIV

1 doos

478. CAPUCINESSEN

1673-1794

Door toedoen van de Zuster-Capucines Claire-Françoise de Nancy, weduwe van de Prince de Ligne, werd in 1674 een klooster onder de regel van Sint-Franciscus gesticht aan de Spriet, op de hoek van de Kortrijksepoortstraat en de Sint-Kwintensberg. In 1676 betrokken de eerste zusters, afkomstig uit het klooster van Mons, de gebouwen. In 1699 verhuisde de gemeenschap naar een nieuw gebouwde klooster aan de Reep. In 1784 werd het klooster afgeschaft. In 1790 heropgericht, verdween het definitief uit Gent in 1796. Later werd op die plaats de fabriek Lousbergs gebouwd. In 1797 verzamelden enkele Capucinessen zich opnieuw in Merendree, waar in 1851-1856 een nieuw klooster gebouwd werd. Op initiatief van Mgr. Bracq kwamen de zusters in 1876 naar Gent terug, waar ze hun intrek namen in de nieuwe kloostergebouwen aan de Keizerpoort.

Diverse losse stukken, 1673-1762; ontvangstbewijzen van renten, 1704-1794; varia, 1681-1699.

Archivalia eveneens in het RAG. Cf. RAG, *Inventaris van het klooster der Kapucinessen te Gent*, inv. nr. 51.

Reeks XXV

1 doos

479. URSULINEN

1664-1792

Het Ursulinenklooster werd in 1665 vanuit Mons gesticht in de Ridderstraat, met de bedoeling er onderwijs te verstrekken aan meisjes. Met de financiële steun van de bisschoppen Eugène-Albert d'Allamont (1666-1673) en

Reeks XXVI

1 doos

Philippe-Erard van der Noot (1675-1730) nam de instelling spoedig een grote uitbreiding. Ze genoot in de stad een uitstekende faam. In de 18de eeuw werd in het Frans onderricht gegeven aan ongeveer 40 inwonende leerlingen, terwijl de zondagsschool bezocht werd door ca. 300 meisjes. Na nog in 1787 het voormalige klooster Galilea in gebruik te hebben genomen, werden in 1796 klooster en school afgeschaft. Het oude Ursulinenklooster werd omgevormd tot Gendarmeriekazerne, een functie die het tot vandaag is blijven behouden.

Diverse losse stukken, 1664-1787; ontvangstbewijzen van renten, 1738-1792; varia, 17de eeuw-1726.

Enkele stukken zijn uitgegeven in: F. De Potter, *Petit cartulaire de Gand*, Gent, 1885, en id., *Second cartulaire de Gand*, Gent, s.d.

Archivalia eveneens in het RAG. Cf. RAG, *Inventaris van het Ursulinenklooster te Gent*, inv. nr. 51.

480. GRAUWZUSTERS VAN SINT-JAKOBS - PENITENTEN

1582-1793

Een klooster van Grauwe Zusters, waarschijnlijk overgekomen uit het Sint-Catharinaklooster te Saint-Omer, werd ca. 1440 gesticht aan de huidige Penitentenstraat bij de Sint-Jakobskerk. In 1462 werd de kapel gebouwd. Na de religieberoerten van de 16de eeuw werd de kapel herbouwd in 1640, het klooster in 1643-1655. In 1734 werden de zusters opgenomen in de congregatie der Penitenten-Recollettinen. De gemeenschap werd in 1784 ontbonden.

Rentebrieven en ontvangstbewijzen van renten, 1638-1793; varia, 1582-1784.

Archivalia eveneens in het RAG. Cf. RAG, *Inventaris van het klooster der Penitenten-Rekollettinen van Sint-Jakobs te Gent*, inv. nr. 51.

Reeks XVII

1 doos

481. ZWARTE ZUSTERS

1573-1794

De kloostergemeenschap, volgens de regel van Sint-Augustinus, was sinds de 14de eeuw in de Wagenaarstraat (nu Zwarte Zustersstraat) gevestigd. In 1797 werd het klooster gesloten.

Rentebrieven en ontvangstbewijzen, 1573-1794; varia, 1581-1754.

Reeks XXVIII

1 doos

482. RIJKE CLAREN - URBANISTEN (GENTBRUGGE)

1580-1792

De abdij van de Rijke Claren werd in 1286 gesticht te Gentbrugge door Avezoete van den Ameede, begijn in het begijnhof van Onze-Lieve-Vrouw ter Ooie en dochter van een aanzienlijk Gents lakenkoopman. Daartoe schonk zij de nodige gronden tussen de kerk van Gentbrugge en de Schelde. De gebouwen werden op 23 januari 1286 in bezit genomen door zes uit het Clarissenklooster van Brugge overgekomen zusters. Op 20 maart 1286 schonk Avezoete al haar bezittingen aan de nieuwe stichting

Reeks XXIX

1 doos

en nam er zelf het kloosterkleed aan. Zij plaatste de abdij uitdrukkelijk onder de hoede van de Gentse Minderbroeders. Twee jaar later werd besloten de abdij te verplaatsen naar een gunstiger gelegen plaats op de Guldenmeers, buiten de Keizerpoort. Op 29 augustus werd hieromtrent een overeenkomst gesloten met de abt van Sint-Baafs, die het patronaatschap over Gentbrugge bezat, en op 18 mei 1290 verleende paus Nicolaas IV zijn goedkeuring aan de stichting. Het nieuwe *conventus sancte Clare juxta Gandavum*, of *Sente Claren in Ghuldenmeersch* werd in bezit genomen op 14 december 1290, onder het abdischap van de stichteres Avezoete van de Ameede. Door schenkingen en aankopen werd het grondbezit op het einde van de 13de en in de 14de eeuw aanzienlijk uitgebreid. Ca. 1332 richtte de abdij een eigen scriptorium op.

In de tweede helft van de 15de eeuw had de abdij erg te lijden onder de oorlogen, waardoor de zusters herhaaldelijk een onderkomen moesten zoeken binnen de veilige stadsmuren. Op 24 augustus 1566 woedde in het klooster de Beeldenstorm. Op 22 februari 1578 werden de kerk en de gebouwen opnieuw geschonden door de calvinisten. Op last van het Gentse stadsbestuur werd het klooster uit strategische overwegingen tot op de grond afgebroken, omdat het te dicht bij de stadsversterkingen gelegen was.

Na de herovering van Gent door Alexander Farnese in 1584 vestigden de zusters zich opnieuw in de stad, in de Onderstraat. In 1613 begonnen ze met de bouw van een nieuw klooster, opnieuw bij de Keizerpoort maar nu binnen de stadsmuren, op het Zand in de Sint-Lievenspoortstraat. De abdij werd op 2 mei 1783 opgeheven. De gebouwen deden achtereenvolgens dienst als militair hospitaal, huidevetterij en katoenfabriek. Thans herinnert alleen nog de Sint-Clarastraat aan de vroegere abdij.

Diverse losse stukken, 1580-1634; goederenrekeningen, 1582-1583; ontvangstbewijzen van renten, 1643-1792; processtukken, 1731-1734.

Archivalia eveneens in het RAG. Cf. RAG, *Inventaris van het klooster der Rijke Klaren (Urbanisten) te Gentbrugge*, inv. nr. 52.

483. ONGESCHOEIDE KARMELIETESSEN

Reeks XXX

1635-1815

Vanuit het Koninklijk Karmelietessenklooster te Brussel, dat daar in 1606 door aartshertogin Isabella opgericht was binnen de omheining van het paleispark, werd in 1622 een dochterklooster gesticht te Gent.

Onder leiding van Léonore de St.-Bernard, één der Spaanse zusters die aartshertogin Isabella uit Frankrijk had laten overkomen, vestigden zes religieuzen uit verschillende kloosters zich in de Gildestraat. Op 21 november 1623 namen er vijf adellijke dames uit de hofhouding van de landvoogdes, in haar aanwezigheid, het kloosterkleed aan. In 1644 verhuisden de Karmelietessen naar een nieuw gebouwd klooster op de hoek van de Holstraat en de Theresianenstraat. De kerk werd gewijd op 16 november 1684. Bij de afschaffing in 1783 telde de gemeenschap 17 religieuzen en

Dede' Erentfeste Gede' Vanc' Ende' besunder'
 Ick by abysfel niet off ghy by gult hebbs verstaen de
 doot van mijn Gede' vader' In dact van yroofe'
 Bedroeffemisse' gult hebbs ontfachen' Alsoe ick oick
 tot vanc' meerde occasie' by Soerde' by my selue'
 maek' alsoe de d'efte' vooerden van gine' Gede' vanc'
 myn God ontfant v' munder' die' e' myn Godt
 ontfant v' d'ere' Ghemeent' Ick by hope' die' dat den
 beinhestigsen Godt sal verhoort hebben' ghy yebet
 ind' dat hy dese' landen sal nemen onder' gine' gyligse'
 beschemisse' ende' goede' Maek' alsoe ick yu' gylig
 moet van ghy abeyen' ghy dact toe' simplonich
 soo bidde' gyl' In v' d'ere' aff die' ghy hebt v'
 simplonich' ende' te' gyl' myn' gyl' die' Generale'
 Staten' om' de' d'ere' landen' te' confisunen' Ick schryue'
 v' dese' gyl' v' d'ere' by gyl' admisse' v' hope'
 v' costen' naedde' te' v' d'ere' v' d'ere' v' d'ere'
 yest' sal v' d'ere' soo opde' p' d'ere' van v' d'ere'
 als v' d'ere' d'ere' In d'ere' d'ere' concen'
 den' d'ere' v' d'ere' d'ere' v' d'ere' d'ere' dat
 de' v' d'ere' gyl' Stat' y' d'ere' ende' Ick
 gyl' miss' den' gyl' ghedel' d'ere' In y' d'ere'
 te' v' d'ere' onse' v' d'ere' d'ere' qu' d'ere'
 v' d'ere' v' d'ere' v' d'ere' d'ere' In gyl'
 d'ere' tot behoude'isse' onse' d'ere' gyl'
 maek'

Dede' Erentfeste Gede' Vanc' In beinide' Blyff
 den' almygheden' gyl' v' d'ere' v' d'ere'
 July 1584

V goede' Vrnde'

Maurice de Nassau

Brief van prins Maurits van Nassau aan de stadsmagistraat van Gent, waarbij hij de dood meedeelt van zijn vader, prins Willem van Oranje, te Delft, 12 juli 1584. Reeks 94 bis, nr. 29, fol. 110.

3 zusters conversen. In 1790 werd de verstrooide gemeenschap gehergroepeerd in een huis in de Sint-Kathelijnestraat, maar in 1796 werd het klooster opnieuw afgeschaft. In 1808 namen de overblijvende zusters hun intrek in het klooster der Geschoeide Karmelieten in de Lange Steenstraat. In 1827 herstichtten twee zusters Theresianen, overgekomen uit Brugge, de gemeenschap in het oude klooster aan de Holstraat. Na een hevige brand op 27 juli 1843 kregen de zusters tijdelijk een onderkomen in het klooster der Paters Discalsen in de Burgstraat. Einde 1844 namen ze weer hun intrek in het herbouwde klooster.

Diverse losse stukken, 17de eeuw-1792; rentebrieven en ontvangstbewijzen van renten, 1635-1792; register betreffende de kloosterstichting, 1815; varia, 1643-1749.

Archivalia eveneens in het RAG. Cf. RAG, *Inventaris van het klooster der Theresianen (Ongeschoeide Karmelietessen)*, inv. nr. 57.

**484. GRAUWZUSTERS VAN SINT-PIETERS OF PENITENTEN VAN ONZE-LIEVE-VROUW
TEN DOORN**

Reeks XXXI

1 doos

1585-19de eeuw

Het klooster Onze-Lieve-Vrouw ten Doorn, opgericht te Eeklo in 1449 vanuit het Sint-Catharinaklooster te Saint-Omer, werd na de religieberoerten van de 16de eeuw in 1586 naar Gent overgeplaatst. Na eerst in de Hoogstraat en aan de Zandpoort te hebben gewoond, betrokken de zusters in 1627 het nieuwe klooster aan de hoek van de Nederkouter en de Bagattenstraat. Bij die gelegenheid namen ze de clausuur aan en de hervorming van de zusters Penitenten. Het klooster werd in 1783 afgeschaft.

Diverse losse stukken, 1585-1723; ontvangstbewijzen van renten, 1643-1794; register met de kloostergeschiedenis, 19de eeuw.

Archivalia eveneens in het RAG. Cf. RAG, *Inventaris van het klooster der Penitenten te Eeklo en te Gent*, inv. nr. 51.

485. FILLEDIEUSEN OF MAGDALENAZUSTERS

Reeks XXXII

2 dozen

1503-1772

Het godshuis voor bekeerde prostituées ("filles-Dieu") te Gent wordt voor het eerst vermeld in 1306. In 1328 was de stichting van de zusters van Magdalena gevestigd buiten de Grauwpoort, aan het Filledieusenhammeken (nu Rodelijvekensstraat). In 1469 namen de zusters de regel aan van Sint-Augustinus. Hun kapel werd erkend in 1479. In 1480 telde het klooster 24 zusters en 8 bekeerde zondaressen. In 1585 werden de bezittingen door de Gentse schepenen aangeboden aan de Jezuiteten. Bij de definitieve incorporatie in 1588 werd het klooster opgeheven. Sindsdien werd aan een aantal Filledieusen onderhoud verstrekt in verschillende kloosters van de stad.

Charters, 1503-1744; betalingsmandaten en kwitanties, 1600-1772.

Archivalia eveneens in het SAG, *Nota's Van Werveke*, 478; in het RAG, *Fonds Filidieusen of Magdalenazusters*.

486. DOORNZELE

1584-1815

In het eerste kwart van de 13de eeuw verliet een groep Benedictinessen de abdij van Gistel om zich te Doornzele (Evergem) in de eenzaamheid en onder een strengere regel terug te trekken. De eerste tekenen van een zelfstandige religieuze gemeenschap dateren van 1226-1227. In 1234 is er sprake van een *abbatia* met een *abbatissa* aan het hoofd, en kort daarop werd de stichting *Aurea cella* opgenomen in de orde van Cîteaux. De voornaamste bezittingen waren gesitueerd in de Vier Ambachten. In 1578 werd de abdij door de Gentse calvinisten volkomen verwoest. Na de herovering van Gent door Alexander Farnèse zochten de religieuzen een onderkomen in een bescheiden refuge binnen de veilige stadsmuren, vlakbij de kerk van Heilig-Kerst aan de huidige Doornzelestraat. Nadat daar in het eerste kwart van de 17de eeuw een nieuw klooster was gebouwd, werd er na 1650 tevens onderwijs verstrekt aan meisjes uit goeden huize. De Gentse architect J.B. Simoens bouwde in 1767-1770 de nieuwe kerk. Al in 1796 werd een eind gemaakt aan het bestaan van de gemeenschap. De kloostergebouwen, aangekocht door de "Dames de l'Instruction chrétienne", verloren in 1922 definitief hun kerkelijke en pedagogische bestemming.

Charters en diverse losse stukken, 1584-1752; varia, 1622-1815.

Archivalia eveneens in het RAG, *Inventaris van de abdij van Doornzele*, inv. nr. 27.

Reeks XXXIII

1 doos

487. ONZE-LIEVE-VROUW TEN BOS

1643-1795

De abdij Onze-Lieve-Vrouw ten Bos, *Locus Sanctae Mariae*, werd in 1215 opgericht te Lokeren door Volker en Ermentrudis Utenhove, met de bedoeling de goederen te beheren van het Utenhovehospitaal in Onderbergen te Gent. In datzelfde jaar keurde het generaal kapittel te Cîteaux de opname in de orde goed. Toen in 1228 het hospitaal naar de rand van de stad werd verplaatst, werd het beheer ervan toevertrouwd aan de nieuwe Cisterciënserinnenabdij *Portus Beatae Mariae*, die vanuit Lokeren als dochterabdij op "de Bijloke" werd opgericht.

De vestigingsplaats Lokeren (later Oudenbos genoemd) bleek verre van ideaal te zijn. In 1246-1248 werd een nieuwe abdij gebouwd te Heusden bij de Schelde (Nieuwenbos), met de toestemming van Hugo III, kastelein van Gent, die hiertoe afstand deed van zijn leenrechten. Door de Gentse calvinisten in 1578 verdreven, zochten de religieuzen na 1584 hun toevlucht in hun refuge te Gent. In 1594 werd de abdij van Nieuwenbos officieel overgeplaatst naar Gent, waar op de Ooie nieuwe gebouwen werden opgetrokken. Pierre Damant, bisschop van Gent, wijdde in 1600 de abdiijkerk. Belangrijke bouwwerken werden ondernomen in 1662-1682 en in 1751. In 1796 werd de abdij afgeschaff. Vanaf 1809-1810 richtten de zusters van Onze-Lieve-Vrouw van Namen in de abdijsgebouwen een onder-

Reeks XXXIV

1 doos

wijsinstelling in, die tot op heden is blijven bestaan.

Op de oude vestigingsplaats van de abdij te Heusden, thans de tuin van het Hoger Rijksinstituut voor Tuinbouw, werden in 1948, 1957 en 1972 belangrijke vondsten gedaan. Onder meer werd daar het grafmonument van Hugo II (+1232) blootgelegd, dat thans één van de pronkstukken vormt van de collectie van het Bijloke-museum.

Ontvangstbewijzen van renten, 1643-1774; diverse losse stukken, 1643-1795; varia, 1643-1658.

Archivalia eveneens in het RAG. Cf. RAG, *Inventaris van de abdij van Nieuwenbos te Gent*, inv. nr. 50.

488. ENGELSE BENEDICTINESSEN

1623-1781

In 1624 scheidde een kleine groep religieuzen zich ten gevolge van een meningsverschil af van de communauteit van de Engelse Benedictinessen te Brussel. Met de steun van bisschop Antoine Triest richtten ze een abdij op in Gent. In 1639-1642 werden nieuwe abdijgebouwen opgetrokken in de Sint-Pietersnieuwstraat. De Benedictinessen legden er zich hoofdzakelijk toe op het onderwijs en de opvoeding van meisjes uit katholieke Engelse families. Vanuit Gent werden dochterabdijen opgericht in Boulogne (1652), Pontoise (1658), Duinkerke (1662) en Ieper (1665). In 1794 vluchtte de gemeenschap naar Preston in Lancashire. De abdij werd in 1811 overgeplaatst naar Caverswall Castle in Staffordshire en in 1853 naar Oulton, waar ze vandaag nog bestaat.

Varia, 1623-1781.

Archivalia in de abdij van Oulton en in het RAG. Cf. RAG, *Inventaris van het klooster van de Engelse Benedictinessen te Gent*, inv. nr. 51.

Reeks XXXV

1 doos

489. SPINESSEN

1699-1787

Deze religieuze gemeenschap, zonder echte kloosterregel, van linnen-spinsters werd in 1678 gesticht. Hun spinhuis stond op de Reep. In 1699 trokken de Capucinessen in het gebouw en verhuisden de Spinessen naar de huidige Oude Beestenmarkt. Uit dit laatste gebouw werden ze in 1796 verdreven.

Varia, 1699-1787.

Alle stukken werden uitgegeven door: V. Vander Haeghen, *La communauté des sœurs fileuses à Gand*, in: BMGOG, 9, 1901, 28-34.

Reeks XXXVI

1 bundel

490. SINT-BARBARA- OF JORIS VRANCKKLOOSTER

1579-1794

Uit een koopakte, verleden voor de schepenen van de keure van Gent in 1424, blijkt dat op dat ogenblik een aantal zusters samenwoonden in de Savaanstraat, en dat Joris Vranck de stichter of de beschermer was van deze vrome gemeenschap. Het *Huus van Sente Barbelen dat men heet*

Reeks XXXVII

2 dozen

Jherusalem of *'t Clooster gheseyt van Jooris Vrancx*, kreeg op 17 juli 1425 van paus Martinus V de toelating om een draagbaar altaar te bezitten en om een priester aan te duiden die mis mag lezen en de sacramenten toedienen. De toelating werd op 27 juni 1448 bevestigd door Jean de Thorsy, bisschop van Doornik, die terzelfdertijd instemde met de wijding van de kapel en twee altaren, en met de benoeming van een biechtvader, dit alles mits inachtneming van de patronaatsrechten van de abt van Sint-Pieters. Kort voordien, op 18 januari 1448, hadden de 73 inwonende religieuzen en ook Joris Vrancx afstand gedaan van hun aanspraken op de goederen van het huis teneinde de materiële situatie van de stichting veilig te stellen. Op 10 februari 1455 aanvaardden de zusters de hervorming tot kanunnikessen van Sint-Augustinus, volgens de regel van het Gentse klooster Gallia, zoals die hun door de bisschop van Doornik op 23 augustus 1454 gegeven was.

In de 16de eeuw werd in het klooster aan meisjes onderricht verstrekt in lezen, schrijven en naaien. In augustus 1566 hielden de beeldenstormers lelijk huis in de kerk en het kloosterpand. Nieuwe vernielingsgolven volgden in 1578 en 1579. In de 17de eeuw werd het klooster grotendeels herbouwd. De nieuwe kerk werd op 31 oktober 1663 gewijd.

Op het ogenblik van de afschaffing, 30 april 1783, telde het klooster een priorin en 26 religieuzen. Hersteld in 1790 werd de gemeenschap definitief ontbonden in 1796. Op 18 oktober 1814 werd in de vroegere kloostergebouwen het Klein Seminarie geopend. Dit werd afgeschaft op 26 september 1818. In 1822-1825 en 1829-1833 deed Sint-Barbara dienst als succursaal van het Groot Seminarie voor filosofiestudenten. In 1833 openden de Jezuïeten hier het Sint-Barbaracollege. In 1854 werd een deel van het oude klooster gesloopt. In de plaats werd de Sint-Barbarakerk opgetrokken, die op 6 oktober 1858 opengesteld werd.

Goederenrekeningen, 1579-1584; diverse losse stukken, 1581-1781; ontvangsbewijzen van renten, 1643-1794; varia, s.d.

Archivalia eveneens in het RAG. Cf. RAG, *Inventaris van het Sint-Barbaraklooster te Gent*, inv. nr. 56.

491. VISITATIE

1753-1759

Deze zusters van Maria-Visitatie, gesticht door Franciscus van Sales, hielden sinds het eind van de 17de eeuw een school op de Brabantdam, de zogenaamde Saletschool. In 1796 werd de kloostergemeenschap ontbonden en de school kort daarop verkocht.

Kwijtschriften van allerlei voor de school gedane uitgaven, 1753-1759.

Reeks XXXVIII

1 bundel

492. MARICOLEN

1736-1793

De kloosterorde werd in 1663 gesticht en sloot sinds 1671 aan bij de Karmel. De zusters verschenen in 1676 te Gent en openden een kantwerk-

Reeks XXXIX

1 bundel

school in de nabijheid van de Sint-Martinuskerk op Ekkergem. Klooster en school werden in 1796 afgeschaft.

Ontvangstbewijzen van renten, 1736-1793.

493. ARME CLAREN OF CLARISSEN-COLETINEN VAN BETHLEHEM

1626-1792

Reeks XLII

1 doos

Volgens de wens van Hélène Slappers en door tussenkomst van de abt van de Benedictijnerabdij van Sint-Winoksbergen, keurde paus Martinus V op 26 juni 1427 de oprichting goed van een klooster van Sint-Clara te Gent. De oprichting werd door de schepenen goedgekeurd op 4 augustus 1428. Het klooster werd in 1443 door Colette Boylet (de latere heilige Coleta) zelf omgevormd tot abdij, waarin de armoede streng zou onderhouden worden. Dank zij schenkingen van Hélène en Barbe Halewyn, werden er nieuwe kloostergebouwen opgetrokken tussen de Goudstraat en de Minnemeers, in de parochie van Sint-Jakobs, volgens plannen door Colette Boylet zelf ontworpen. De stichting werd gestart met religieuzen uit Auxerre, Poligny en Hesdin. Nadat de heilige Coleta er op 6 maart 1448 overleden was en volgens haar wens op het kerkhof van de communiteit begraven was, werd de Gentse abdij weldra het "*caput et mater*" van alle Coletinenkloosters in de Nederlanden. Vanuit Gent ontstonden stichtingen te Antwerpen (1461), Luik (1474), Brugge (1479), Mechelen (1500), Ieper (1594), Doornik (1628). Het liturgisch officie, dat vanaf de 16de eeuw door de Gentse Coletinen gevierd werd, werd in 1610 aan alle Zuidnederlandse kloosters toegestaan.

In 1566 en opnieuw in 1578/79 viel het klooster ten prooi aan de vernielingen van de geuzen. Vanaf 1635 werden nieuwe gebouwen opgetrokken, en in 1683 werden opnieuw grootscheepse herstellings- en verbouwingswerken doorgevoerd. Bij de afschaffing, op 17 maart 1783, telde de abdij 31 religieuzen. Dezen vertrokken op 12 september 1783 naar Poligny in Frankrijk en namen de relikwieën van de heilige Coleta mee. Hun klooster in de Goudstraat werd in 1787 gedeeltelijk afgebroken. Bij hun terugkeer in juli 1791 vonden ze een tijdelijk onderkomen in de abdij van Nieuwenbos, tot hun gemeenschap in 1796 weer ontbonden werd. In 1804 hergroepeerden ze zich, eerst in het Begijnhof Onze-Lieve-Vrouw ter Ooie, vanaf 1807 in de refuge van de Sint-Adrianusabdij van Geraardsbergen bij het Rabot. Ze verwerven het huis op de Begijnhofdries in 1814 en openen er na 1830 hun nieuwe kapel. De kleine Gentse kern van zes koorzusters en drie buitenzusters vormde, samen met het klooster van Brugge, het begin van een reeks nieuwe stichtingen (17 Gentse stichtingen in België en in het buitenland).

Betalingsmandaten van de schepenen en allerlei kwitanties, 1643-1734; varia, 1626-1792.

Het eigenlijke kloosterarchief berust nog steeds ter plaatse. Cf. H. Lippens, *Inventaire analytique des archives de l'abbaye des colettines   Gand*, in: *Franciscana*, 11, 1957, 17-33, 37-49; 17, 1963, 139-144.

Enkele archivalia eveneens in het RAG. Cf. RAG, *Inventaris van het klooster der Arme Klaren te Gent*, inv. nr, 58.

494. TERHAGEN

1608-1794

Reeks XLIV

1 doos

De gemeenschap van vrome vrouwen die zich ca. 1230 te Ter Hagen in de parochie Zuiddorpe en Beostenblij (de huidige Nieuw Beostenblijpolder nabij Axel) had gevormd, werd op aandringen van gravin Johanna en haar zuster Margaretha van Constantinopel als *Domus Gaudii Beatae Mariae Virginis* in 1236 geïncorporeerd in de orde van Cîteaux. Dijkbreuken en overstromingen feisterden de abdij herhaaldelijk en verplichtten haar in 1268 een nieuwe vestigingsplaats te zoeken op de Verloren Broodhofstede te Merelbeke. Door toedoen echter van gravin Margaretha ging ze in 1279 opnieuw van start in Axelambacht. De abdij werd een eerste keer geteisterd door de beeldenstorm in 1566. Onder de dreiging van de Watergeuzen vluchtten de monialen in 1574 naar Gent. Vier jaar later namen ze de wijk naar Saint-Omer, nadat hun klooster door de Gentse calvinisten vernield en gedeeltelijk afgebroken was. Toen Gent in 1584 in handen van de hertog van Parma gevallen was, vestigden ze zich voorgoed in deze stad en bouwden er een nieuwe abdij in de Molenaarsstraat. De gemeenschap werd in 1796 ontbonden. De abdijgebouwen zijn sinds 1806 ingenomen door de Zusters van Liefde.

Diverse losse stukken, 1608-1794; ontvangstbewijzen van renten, 1643-1793.

Een groot gedeelte van het kloosterarchief bevindt zich in het Archief van de Zusters van de Bijloke, bewaard in de Kliniek Maria-Middelares te Sint-Denijs-Westrem.

Enige archivalia eveneens in het RAG. Cf. RAG, *Inventaris van de abdij van Terhagen*, inv. nr. 36.

495. GROENENBRIEL

1649-1794

Reeks XLVI

4 dozen

Simon de Mirabello, ruwaard van Vlaanderen tijdens het bewind van Jakob van Artevelde, bepaalde in 1341 bij testament dat na zijn dood op het Hof ten Walle (Sersanderswal) een klooster van religieuzen zou gesticht worden. Daarfoe stelde hij tevens een aanzienlijk bedrag ter beschikking. Weliswaar keurde een pauselijke bulle van Clemens VI de oprichting goed van een gemeenschap van reguliere kanunikessen van Sint-Augustinus, en werd in 1346 de kloosterkapel ingewijd, maar de stichting kwam niet van de grond omdat de uitvoering van de Mirabello's testament op talrijke moeilijkheden bleef stuiten. Van paus Innocentius VI kregen de abten van Sint-Baafs en Sint-Pieters in 1362 de opdracht de stichting tot een goed einde te brengen. Om verdere moeilijkheden te vermijden werden door hun toedoen een woning en gronden aangekocht aan de Groenenbriel, toebehorend aan Filips Vilain, heer van Sint-Jansteen. Beatrice Vlaminckx uit

het klooster Blijdenberg te Mechelen, werd in 1370 als eerste priorin van de Victorinnen geïnstalleerd. Twee jaar later telde de gemeenschap al voldoende religieuzen om tot abdij verheven te worden, onder de naam *Sint-Margaretha ter Groenen Briele* (1 december 1372). Het aantal kloosterlingen dat oorspronkelijk op vijftien was vastgesteld, werd in 1481 verhoogd tot twintig.

In de tweede helft van de 16de eeuw begon ook voor de Groenenbriel een moeilijke tijd: nadat de beeldenstormers er in 1566 grote schade hadden aangericht, werden de zusters in 1578 verdreven om zich na lang rondzwerven te Doornik te vestigen. In de abdijgebouwen richtten de calvinisten een Latijnse school in. Vele goederen werden openbaar verkocht, terwijl een gedeelte van de abdijgebouwen werd afgebroken om plaats te maken voor verdedigingswerken (1578-79).

Bij de terugkeer van de religieuzen moest de abdij vrijwel geheel herbouwd worden. Hierbij verleenden de aartshertogen Albrecht en Isabella een belangrijke steun. De Fransen schafften de abdij in 1796 af. De gebouwen werden als nationaal goed verkocht. In 1890 richtten de zusters Spinessen of Jozefienen er hun ziekenhuis van de H. Familie op.

Kwitanties van renten, 1649-1794; processtukken waarbij de stad betrokken partij was, 1671-1703.

Het eigenlijk archief bevindt zich in het RAG. Cf. G. Marechal, *Inventaris van het archief van de Abdij van Groenenbriel te Gent*, Brussel, 1975; V. Vander Hoeghen, *Het klooster ten Walle en de abdij van den Groenen Briel. Stukken en oorkonden*, Gent, 1888.

E. Godshuizen, hospitalen en kapellen

496. WOLWEVERSKAPEL EN -GODSHUIS

1301-1797

Sinds de 14de eeuw bezaten de wevers deze kapel en dit godshuis in de Korte Dagsteeg. De kapel was toegewijd aan Sint-Leonardus en het godshuis was bestemd voor het onderbrengen van arme bejaarde ambachtslieden. In 1796 werd het hele complex opgeheven.

* Inv. nr. 86/8 (B), Inventaris en regestenlijst van het archief van het wolweversgodshuis.

- Charters en diverse losse stukken, 1301-1796.

- Cartularium, 1328-1767.

* Inv. nr. 86/8 (A), Chronologische ontleding van het cartularium.

- Rekeningen en bewijsstukken, 1457-1797.

- Land- en renteboeken en bijhorende stukken, 1465-1792.

- Register met lijsten van prebendenschenkers, 1566-1674.

- Resolutieboek van de godshuisbestuurders, 1670-1783.

- Ledenboek van de Confrerie van de Allerhoogste Naam Jesu, 1709-1738.

- Processtukken, 1763.

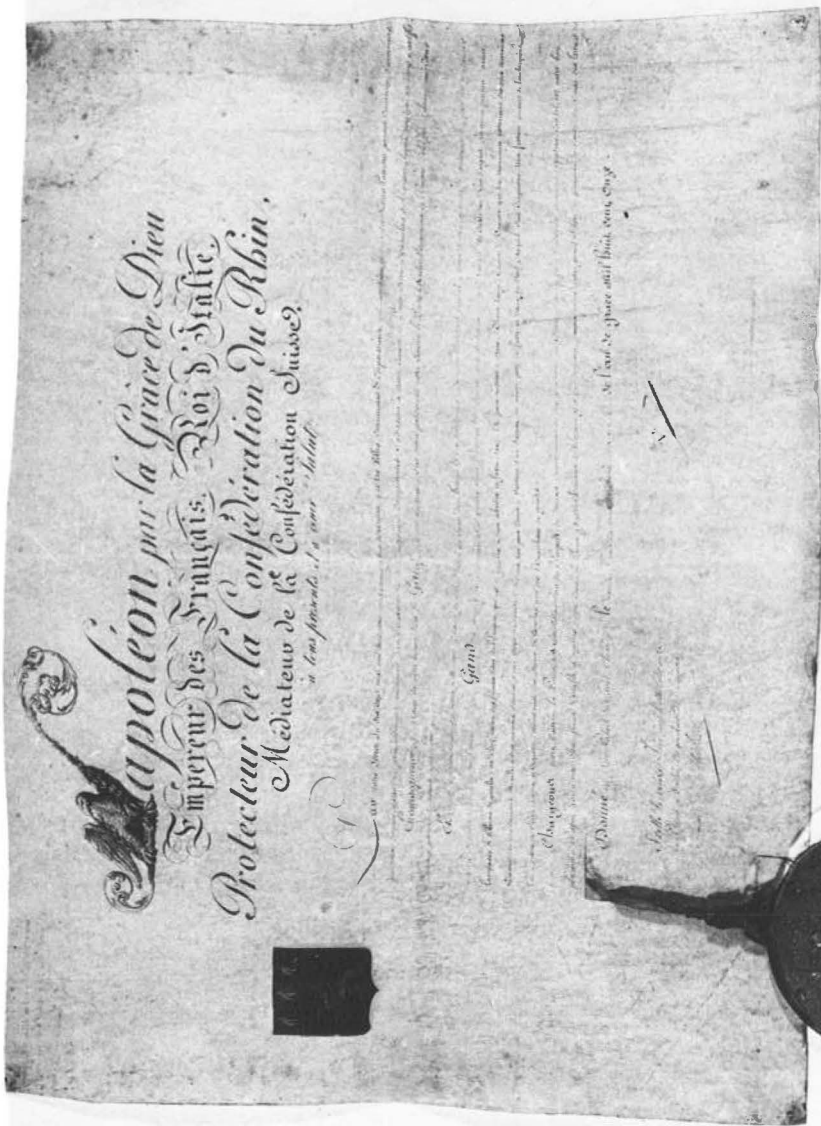
- Varia, 1585.

Reeks LIV

44 dozen,

4 registers en

1 bundel



*Napoléon par la Grâce de Dieu
Empereur des Français. Roi d'Italie.
Protecteur de la Confédération du Rhin.
Médiateur de la Confédération Suisse.*

à l'empereur, à son conseil

Gand

Je vous prie d'accepter, Monsieur, les assurances de mon respectueux attachement.

Decreet van keizer Napoleon waarbij een stadswapen wordt verleend aan Gent, 6 juni 1811, met zegel van Napoleon. Stadscharters, nr. 2126. Reeks 94.

Een aantal charters en uittreksels uit het cartularium werd uitgegeven in: G. Espinas en H. Pirenne, *Recueil de documents relatifs à l'histoire de l'industrie drapière en Flandre, II: Gand*, Brussel, 1909, 378-648.

497. VOLDERSKAPEL EN -GODSHUIS

1304-19de eeuw

Het godshuis en de kapel, toegewijd aan Sint-Christophorus, stonden sinds de 14de eeuw in de Abeelstraat. Beide werden in 1796 gesloten.

* Inv. nr. 86/6 (A), Inventaris en regestenlijst van het archief van het voldersgodshuis.

- Cartularium, 1304-1792.

- Land- en renteboeken met bijhorende stukken, 1387-1796.

- Naamregister van de opgenomen volders in het godshuis; met Eed-vernieuwingen, 1476-1827.

- Rekeningen, ontvangstboeken, bewijsstukken en kwitanties, 1477-19de eeuw.

- Stukken i.v.m. de verhuur van de kapel aan de Capucijnen, 1541-1798.

- Notitieboek van de in- en uitvoer van zout, waarop een heffing ten voordele van de armen geheven werd, 1759-1777.

Reeks LV

45 registers en
5 bundels

498. KAPEL VAN HET WEESHUIS

1608-1796

Reeds sinds de 13de eeuw was er in de Burgstraat een meisjesweeshuis gevestigd. In 1605 werd het overgebracht naar de omgeving van de Zandpoort (nu Zandpoortstraat). De kapel was toegewijd aan Onze-Lieve-Vrouw-ten-Troost.

Inventaris van voorwerpen in de kapel, 1608; kwitanties, 1667-1790.

Reeks LVI

1 doos

499. KAPELLEN IN HET STADHUIS

1413-1793

Zowel de schepenen van de keure als deze van gedele hadden in het stadhuis een eigen kapel.

Diverse losse stukken, 1413-1579; inventarissen van voorwerpen, 1571-1690; betalingsmandaten en kwitanties, 1584-1793.

Reeks LVII

1 doos

500. SCHIPPERSKAPEL

1736-1790

De kapel van de Vrijshippers bevond zich sinds de 14de eeuw naast het schipliedenhuis bij de Ketelpoort. In 1796 werd ze met de andere gildegoederen in beslag genomen.

Inventaris van de voorwerpen, 1736; stukken i.v.m. de confrerieën in de kapel, 1786-1790.

Reeks LVIII

1 doos

501. SMEDENKAPEL

1656-1747

Reeks LIX

1 doos

De Sint-Elooiskapel, kapel van de smeden en aanverwante ambachtsgilden, werd samen met het Sint-Elooishuis in het midden van de 14de eeuw opgericht in de Geldmunt. De instellingen werden afgeschaft in de Franse tijd. Kwijtschriften, 1656-1747.

502. SINT-CATHARINAKAPEL **Reeks LX**
1644-1794 1 doos

Deze kapel werd als succursale van de Sint-Janskerk opgetrokken in de nabijheid van het Zand (thans Brusselse- en Sint-Lievenspoortstraat). In 1644 werd ze herbouwd en toegewijd aan Sint-Anna. In 1853 werd ze vervangen door de huidige ruimere Sint-Annakerk.

503. KAPEL VAN HET SPANJAARDKASTEEL **Reeks LXI**
1609-1793 1 doos

In 1540 werd het Spanjaardkasteel opgericht in en nabij de onteigende Sint-Baafsabdij. Voor de militairen en hun familie werd tevens een kapel gebouwd. Het kasteel bleef in gebruik tot 1827, toen het vervangen werd door de Hollandse citadel in het huidige Citadelpark. Processtukken, 1706-1716; kwitanties, 1738-1793; stukken betreffende de confrerieën in de kapel, 1786-1790; varia, 1609-1735.

504. SINT-JAKOBSHOSPITAAL **Reeks LXIV**
1282-1805 53 dozen en
1 register

Dit godshuis voor pelgrims naar Sint-Jakob in Compostella stond sinds de 13de eeuw in de nabijheid van het Nieuwland. Het werd in 1540 door keizer Karel V in beslag genomen en bleef sindsdien rechtstreeks onder het beheer staan van het centraal gezag. Onder meer deed het dienst als hospitaal voor de Spaanse soldaten.

- Land- en renteboeken, met bijhorende stukken, 1282-1805.

- Charters, 1305-1714.

* Inv. nr. 86/5, Regestenlijst van de charters van het Sint-Jakobshospitaal.

- Inventarissen van voorwerpen, 14de-15de eeuw.

- Rekeningen, kladrekeningen, ontvangstboeken en kwijtschriften, 1416-1798.

- Ledenboek van de gildebroeders en -zusters, 1493-1538.

- Briefwisseling, rekwesten aan de schepenen en supplicaties aan de vorst, 1586-1794.

- Cartularium, 1674-1797.

- Processtukken, 17de eeuw.

- Varia, 15de eeuw-1787.

505. SINT-JANSHOSPITAAL **Reeks LXV**
1238-1802 19 dozen,
28 registers,
25 bundels

Het godshuis van Sint-Jan ten Dullen of Sint-Jan in d'Olie werd op initiatief van de stadsmagistraat op het eind van de 12de eeuw opgericht nabij de

Houtbriel. Zusters en tot de 16de eeuw ook broeders verzorgden er de geesteszieken en later ook arme ouderlingen. Tot vóór de stichting van het Sint-Jakobsgodshuis werd ook aan pelgrims onderdak verschaft.

- Charters en diverse losse stukken, 1238-1802.

* Inv. nr. 86/2, Regestenlijst van de charters van het Sint-Janshospitaal.

- Reglementen, 1404-1547.

- Rekeningen en bewijsstukken, 1425-1798.

- Landboek en stukken i.v.m. verpachtingen, 1500-1790.

- Processtukken, 17de-18de eeuw.

- Briefwisseling, 1701-1759.

- Varia, 16de-18de eeuw.

**506. GODSHUIS VAN SINT-JAN EN SINT-PAUWEL, "LEUGEMEETE" GENOEMD
1343-1797**

Het godshuis was één van de eerste liefdadige stichtingen van het "democratische" stadsbestuur dat na de Guldensporenslag de macht had overgenomen van het patricische college der XXXIX schepenen. Opgericht kort vóór 1316 bij de Waalpoort of Brugsepoort, was het godshuis bestemd als rustoord voor een 8-tal behoeftige oude vrouwen. Op het gelijkvloers was er bovendien een zaal ter beschikking van "aerme pilgherijnen ende gasten die daer ten herberghe commen sullen" en 's winters konden de armen er zich aan het haardvuur komen warmen bij een bord hete soep. De kapel stond onder het geestelijk bestuur van de pastoor van Ekkergerm. Volgens de legende zou het uurwerk, dat sinds 1606 op het kapeltorentje prijkte, steevast het verkeerde uur hebben aangeduid. In de volksmond noemde men het godshuis daarom spoedig de "Leugemeete", de leugenaarster. In 1797 werd het gebouw verkocht, kreeg dan allerlei bestemmingen en werd eindelijk in 1844 een brouwerij. Haar bekendheid dankt de Leugemeete vooral aan de bijzonder interessante muurschilderingen uit de 14de eeuw, die in 1846 en volgende jaren in de kapel werden ontdekt. Niet alleen kreeg men hier één der oudste afbeeldingen te zien van de gewapende Gentse neringen uit de 14de eeuw, maar ook legde men muurschilderingen bloot met de voorstelling van Sint-Jan en Sint-Pauwel en de uitbeelding van de Boom van Jesse, waaronder Lodewijk van Nevers, zijn zoon Lodewijk van Male en zijn echtgenote Margaretha van Frankrijk neerknielen. De kapel werd in 1911 afgebroken.

Een beschrijving van het archief en de uitgave van de belangrijkste stukken werden verzorgd door: J.B. Bethune en A. Van Werveke, *Het godshuis van Sint-Jan en Sint-Pauwel te Gent, bijgenaamd de Leugemeete*.

Oorkonden, Gent, 1902.

- Cartularium, 1343-1641.

- Charters en diverse losse stukken, 1365-1765.

* Inv. nr. 86/1 (E), Regestenlijst van de oorkonden van de Leugemeete.

- Rekeningen, kladrekeningen, ontvangstboeken en kwitanties, 1473-1797.

- Land- en renteboeken, 15de-18de eeuw.

Reeks LXVI

2 dozen,

142 registers en

7 bundels

- Processtukken, 1683-1697.
- Resolutieboek van de voogden, 1699-1796.

507. SINT-JORISHOSPITAAL

1453-1796

Sinds de 14de eeuw fungeerde de instelling als godshuis voor de Sint-Jorishof. Het behoorde aldus tot het eerste Sint-Jorishof nabij de Vijf-windgaten. Nadat het gildehof was overgebracht naar de omgeving van het belfort (steeds in de 14de eeuw), deed het godshuis eerst dienst als gasthuis voor arme lieden en later als meisjesschool. Het werd sinds de 15de eeuw bediend door de Sint-Joriszusters, die de regel van Sint-Augustinus volgden. In 1796 werden klooster en school opgeheven. Charters, 1453-1784; rekeningen, kladrekeningen, ontvangst- en uitgaveboeken, met kwitanties, 1643-1796.

Reeks LXVII

1 doos,
4 registers en
4 bundels

508. CELLEBROEDERS

1470-1811

De Alexianen of Schokkebroers, ook Lollards of Cellebroers genoemd, worden te Gent voor het eerst vermeld in 1352. Toen reeds hadden ze hun klooster bij de Torrepoort, aanleunend bij de stadsvesten. In 1461 namen ze de regel aan van Sint-Augustinus. Ze stonden vooral in voor het verzorgen van pestlijders, thuis of in hun eigen "pesthuys", en voor het begraven van doden. Tevens namen ze in een speciale afdeling van hun klooster krankzinnigen op. Bij het uitbreken van besmettelijke ziekten boden ze ook in andere steden hulp, zoals in 1545-1546 te Axel en in 1596 te Roeselare.

De kapel werd gebouwd in 1481. Tijdens de calvinistische overheersing werd het klooster in 1579 afgeschaff en omgevormd tot gevangenis. In de 17de eeuw werd het klooster grotendeels herbouwd. De nieuwe kapel, uit 1681, werd versierd met een altaar door Jan Pieter van Bourscheit de Oude (1718). Op het ogenblik van haar opheffing telde de gemeenschap 23 broeders, onder het gezag van een overste, *pater* geheten. Nadat de broeders in 1798 verdreven waren, werd het klooster omgevormd, eerst tot militaire gevangenis, vanaf 1828 tot krankzinnigengesticht. Sinds 1862 zijn de gebouwen geïncorporeerd in het Sint-Amanduscollege.

- Rentebrieven met kwitanties van renten, 1470-1797.
- Diverse losse stukken, 1473-1573.
- Rekeningen van het klooster, ontvangst- en uitgaveboeken en allerlei kladstukken, 1578-1811.
- Rekeningen van verrichte begrafenissen, ontvangstboeken (de zogen. Lijkboeken) en lijsten van de verrichte begrafenissen (de zogen. Betoogboeken), 1590-1796.
- Briefwisseling, 1633-1781.
- Processtukken, 1638-1778.
- Stukken i.v.m. de werken aan de kloostergebouwen, 1642-1723.

Reeks LXVIII

12 registers en
48 bundels

- Rekeningen en bewijsstukken van de Gilde van Barmhartigheid, 1690-1721.
- Contracten en professieboeken van de nieuw ingetreden broeders, 17de-18de eeuw.
- Stukken betreffende de collocaties van wezen en jongeren wegens slecht gedrag, 17de-18de eeuw.
- Varia, 1547-1794.

509. WENEMAERHOSPITAAL

1269-1847

Het godshuis, toegewijd aan Sint-Laurentius, werd in 1323 door de Gentse patriciër Willem Wenemaer en zijn vrouw Margriete de Brune gesticht op het Sint-Veerleplein, met het doel onderdak te verschaffen aan zieke en behoeftige ouderlingen. Sinds 1328 stonden een broeder en twee zusters in voor de zorg van 20 oudjes. Toen na de graaf en de stadsmagistraat ook de bisschop van Doornik in juni 1330 het hospitaal had erkend en er de statuten had voor uitgevaardigd, stond niets de verdere ontplooiing van de stichting nog in de weg. Margriete de Brune nam nog hetzelfde jaar het kloosterkleed aan en liet zich tot eerste overste wijden. Ze bracht in 1339 al haar bezittingen binnen, zodat er voortaan voldoende fondsen waren om in het onderhoud van 30 kostgangers te voorzien. In de 16de eeuw kreeg het godshuis een totaal nieuw uitzicht, niet alleen wegens de bouwwerken die in 1565 werden uitgevoerd, maar ook ten gevolge van de beeldenstormen van 1566 en 1578, toen de kapel en het hospitaal erg beschadigd werden. Na de religietroebelen werd de dubbele gevel langs het Sint-Veerleplein in 1584 vernieuwd. De kapel werd gerestaureerd in Renaissancestijl en deed dienst als kapittelkerk van Sint-Veerle tot 1614, toen de geestelijken naar de Sint-Niklaaskerk verhuisden. In de Franse tijd werd het beheer van het godshuis overgedragen aan de Commissie der Burgerlijke Godshuizen, die in 1867 de oude vrouwen overbracht naar het Hof van Sint-Antonius aan de Augustijnenkaai. De huizen aan de kant van het Sint-Veerleplein kregen een commerciële bestemming. De achtergebouwen en de kapel werden verworven door het stadsbestuur, dat ze liet slopen en later op dezelfde plaats een overdekte vismarkt bouwde.

* Inv. nr. 86/9, Regestenlijst en inventaris van het archief van het Wenemaerhospitaal. De Commissie der Burgerlijke Godshuizen publiceerde een keuze uit de archiefbescheiden met de bedoeling de aanspraken van de nakomelingen van de stichters op het eigendomsrecht te ontzenuwen: *Documents relatifs à l'hospice St. Laurent à Gand (1323-1867)*, Gent, 1867.

- Charters, 1269-1847.
- Cartularia, 1311-1604.
- * Inv. nr. 86/10, Chronologische ontledingen van de cartularia van het Wenemaerhospitaal.
- Rekeningen, ontvangstboeken, kladrekeningen, 1383-1819.

Reeks LXIX

1 rol, 14 dozen,
102 registers en
17 bundels

- Land- en renteboeken, met bijbehorende stukken, 14de-18de eeuw.
- Cartularia en losse stukken, bevattende afschriften van de stichtingsakten en genealogieën, 15de-18de eeuw.
- Processtukken, 1506-1730.
- Afschrift van de hospitaalregel; het tweede register bevat ook een lijst van uitgaven, 1597-18de eeuw.
- Resolutieboeken van het hospitaalbestuur, 1666-1796.
- Varia, 1623-1756.

Een belangrijk aantal bescheiden bevindt zich, naast andere stukken van religieuze en caritatieve instellingen, in het RAG. Cf. RAG, *Inventaris van het fonds Gent*, inv. nr. 18.

510. ALIJNSHOSPITAAL

1294-1798

Aan de basis van het ontstaan van dit hospitium lag een vete tussen twee Gentse patriciërsfamilies: de Rijms en de Alijns. Toen het tot doodslag kwam op Hendrik en Zeger Alijn en hun dienaar, werden de betrokken partijen tot een verzoening gedwongen. Hierbij werd bepaald dat de verantwoordelijken voor de doodslag een rente zouden vastzetten voor de oprichting van een godshuis. De stichting gaf onderdak aan behoeftige oude vrouwen. In het gebouw is thans het Museum voor Volkskunde ondergebracht.

- Charters, 1294-1760.

* Inv. nr. 86/1 (D), Regestenlijst van de charters van het Alijnshospitaal.

- Reglementen. Het eerste register bevat tevens renteboekjes, het tweede o.m. een lijst van voogden van het godshuis, 14de eeuw-1750.

- Processtukken, 17de-18de eeuw.

- Stukken i.v.m. de verpachting van goederen, 18de eeuw.

Reeks LXX

6 dozen,

55 registers en

9 bundels

511. RIJKE GASTHUIS

Dit leprozenhospitaal werd ca. 1146 door de Gentse schepenen opgericht op het Marialand (omgeving van de huidige Hoogstraat). Zusters en broeders, die de regel van Sint-Augustinus volgden, verzorgden er de zieken. Bij het begin van de 17de eeuw, toen de lepra zo goed als uitgeroeid was, werden de goederen verdeeld. De helft werd in 1626 aangewend voor het oprichten van een stedelijke armenschool, de andere helft bleef in het bezit van de religieuzen. Dezen namen, eveneens in 1626, de regel aan van Sint-Benedictus. Een volledig nieuwe abdij werd gebouwd tussen 1617 en 1667. De kerk werd opgetrokken in 1680-1691. In 1796 werd de abdij opgeheven. Na achtereenvolgens als militair hospitaal, katoenspinnerij, armenwerkplaats en school dienst te hebben gedaan, werden de gebouwen in 1845 betrokken door de Paters Dominicanen.

- Cartularium, 1236-1623.

* Inv. nr. 121, Chronologische ontleding van het cartularium.

- Charters en losse documenten, 1291-18de eeuw.

Reeks LXXI

- Processtukken, 1476-1731.
- Rekeningen, ontvangstboek van de goederen en kwitanties van de renten, 1614-1794.
- Dossier van de goederenverdeling tussen de religieuzen en de stad, 1626.
- Landboek, 17de eeuw.

512. SINT-MACHARIUSHUIS

1598-1682

Het hospitaal voor pestlijders werd door de Gentse schepenen opgericht omstreeks 1582 nabij het Zand. Vanaf de 18de eeuw werd het gebouw gebruikt als kazerne.

Los bewaarde bescheiden, 1598-1682; rekeningen, 1633-1670.

Reeks LXXII

1 doos en

3 bundels

513. HEBBERECHTSGODSHUIS EN SCHREIBOOMKAPEL

1239-1696

Het godshuis voor arme bejaarden werd in de 13de eeuw opgericht door de Sint-Pietersabdij nabij de Percellepoort. De kapel, toegewijd aan Onze-Lieve-Vrouw van de Zeven Weeën, gemeenlijk Onze-Lieve-Vrouw ten Schreiboorn geheten, genoot faam als bedevaart- en devotieoord.

Charters en diverse losse stukken, 1239-1696.

Reeks LXXIII

1 doos

514. KLEERMAKERSKAPEL EN -GODSHUIS

1532-1797

Godshuis en kapel van de kleermakers (of "sceppers") stonden sinds het midden van de 14de eeuw bij de huidige Sint-Margrietstraat. In 1796 werden de beide instellingen opgeheven.

Rekeningen, ontvangstboek, kwijtschriften, 1532-1797; charters, 1536-1791; register met pachtcontracten en rentebrieven en inventaris van de renten, 16de eeuw.

* Inv. nr. 86/6 (B), Inventaris en regestenlijst van het archief van het Sceppersgasthuis.

Reeks LXXIV

1 doos,

6 registers en

1 bundel

515. BIJLOKEHOSPITAAL

1228-1830

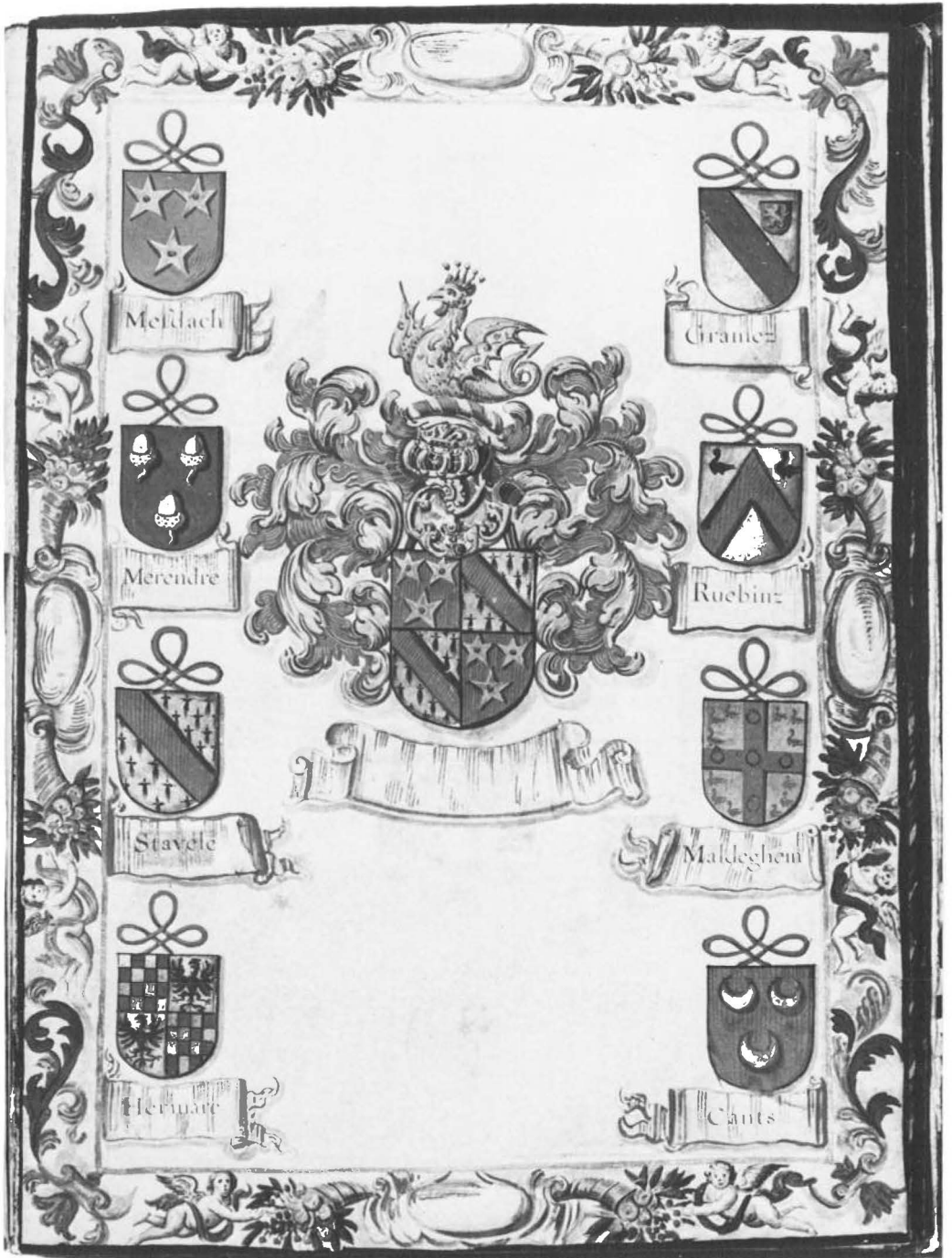
Kort na 1200 werd in Onderbergen het Utenhovehospitaal of Onze-Lieve-Vrouwhospitaal opgericht. Om de goederen ervan te beheren werd door Volker en Ermentrudis Utenhove in 1215 de abdij van Onze-Lieve-Vrouw ten Bos te Lokeren opgericht. Toen in 1228 het hospitaal naar de rand van de stad werd verplaatst, werd het beheer ervan toevertrouwd aan de nieuwe Cisterciënserinnenabdij *Portus Beatae Mariae*, die vanuit Lokeren als dochterabdij op "de Bijloke" in Ekkerghem werd opgericht. Het 13de-eeuwse hospitaal, dat tot vandaag vrijwel intact gebleven is, behoort ontegensprekelijk tot de merkwaardigste scheppingen van de gotische burgerlijke architectuur. Achter de imposante éénbeukige ziekenzaal en de kapel, opgetrokken in Doornikse steen, werd in het begin van de 16de

Reeks LXXV

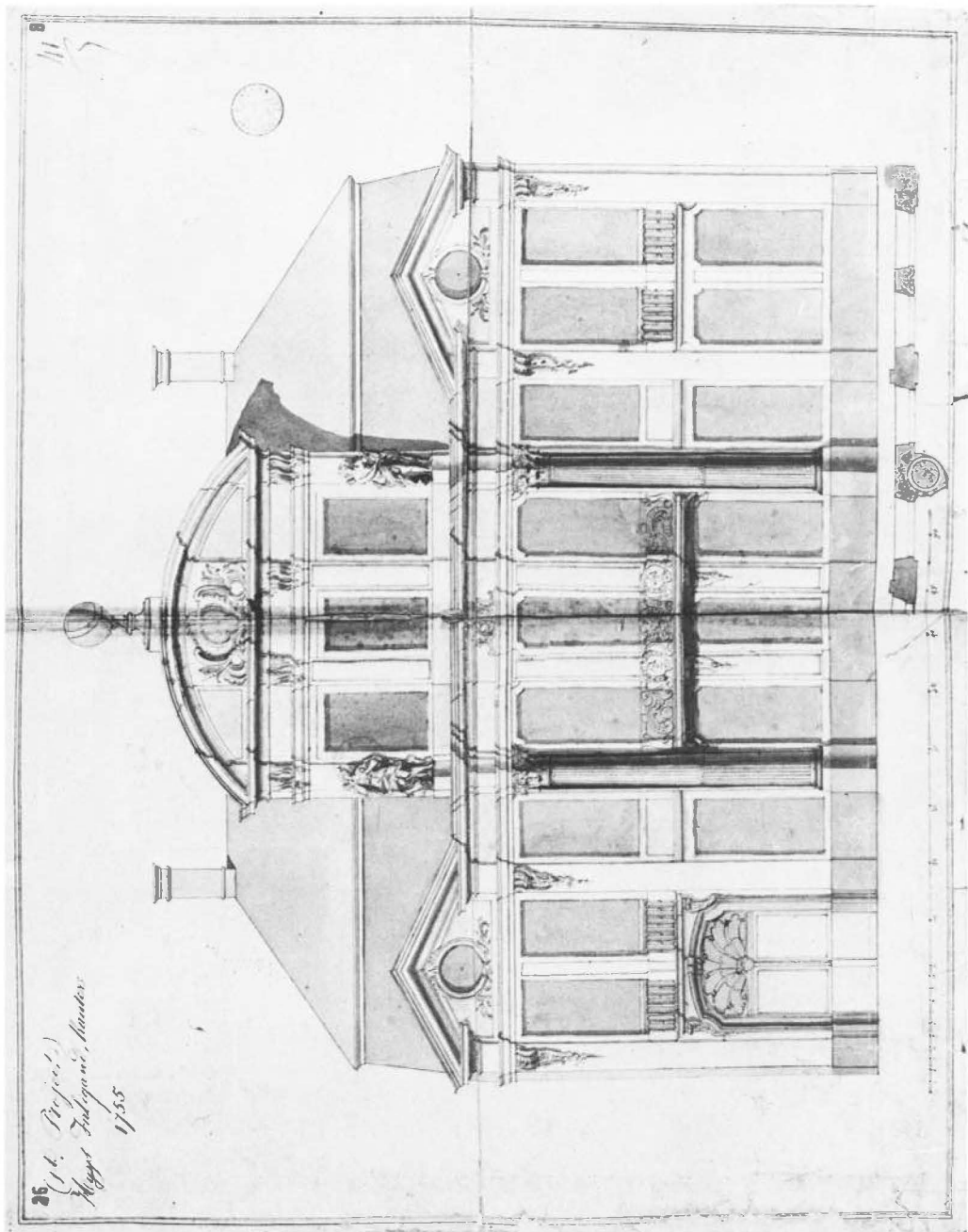
10 dozen,

225 registers en

46 bundels



Wapen van François Mesdach met kwartieren. Familiepapieren-Mesdach, genealogie, fol. 21 r.



Ontwerp voor verbouwingen aan het Hotel Faligan op de Kouter, 1755. Particuliere bouwaanvragen, bundel 161/25. Reeks 535.

eeuw het zogenaamde "Craeckhuys" (van "craecken": ziek zijn, sterven) gebouwd. Daarnaast verrezen in de loop van de eeuwen nog tal van andere gebouwen, dienst- en woonhuizen op het omsloten domein. Eeuwenlang is de Bijloke aldus het voornaamste hospitaal van de stad geweest, waar de zieken behandeld werden door de beste gediplomeerde "medecijnen" en verzorgd werden door lekezusters, onder het toezicht van de religieuzen van de Bijlokeabdij. Tijdens de Franse overheersing werd het beheer van de instelling toevertrouwd aan de Commissie der Burgerlijke Godshuizen. Het monumentale middeleeuwse hospitaal werd in de jaren 1864-1878 grotendeels ingekapseld door het nieuwe Burgerlijk Hospitaal dat hier naar de plannen van architect Adolphe Pauli werd opgetrokken. Op zowat 200 meter ten zuidwesten van de oude ziekenzaal liggen de oude gebouwen van de bijhorende abdij. De middeleeuwse kloostergebouwen werden in de 14de en 15de eeuw heropgetrokken in baksteen. De kerk werd tijdens de godsdiensttroebelen van de 16de eeuw volkomen vernield. Het sterk geteisterde klooster werd in het eerste kwart van de 17de eeuw weer opgebouwd en in 1715 aangevuld met een nieuwe reffer.

Na de overname van het hospitaal door de Commissie der Burgerlijke Godshuizen in 1798, werden enkele zusters in 1802 toch opnieuw toegelaten, nu echter nog uitsluitend met de specifieke taak van ziekenverzorging. Na Sabina Bruggheeman werd geen abdis meer verkozen. De leiding van de gemeenschap werd toevertrouwd aan een priorin. Ook de koorzusters namen nu deel aan de ziekenverzorging, waartoe Mgr. Delebecque hun in 1862 passende statuten gaf. Tenslotte werd het onderscheid tussen koor- en lekezusters door Mgr. Bracq in 1870 volledig opgeheven. De centrale middeleeuwse abdijgebouwen deden van 1805 tot 1911 dienst als oudemannenhuis. Nadien werd daar het Oudheidkundig Museum ondergebracht.

* Inv. nr. 86/11 (A) en 86/11 (B), Inventaris en regestenlijst van het Bijloke-archief.

- Charters en diverse losse stukken, 1228-1789.

- Cartularia, 1303-16de eeuw.

* Inv. nr. 86/12, Chronologische ontleding van de cartularia van de Bijloke.

- Land- en renteboeken, met bijhorende stukken, 14de-18de eeuw.

- Rekeningen, ontvangst- en uitgaveboeken en kwitanties, 1469-1797.

- Processtukken, 1543-18de eeuw.

- Algemene staten van het goederenbezit, 1579-1797.

- Rekeningen van de geneesmiddelen, 1592-1780.

- Lijsten en rekeningen van de zieken die in het hospitaal werden opgenomen, 1601-1799.

- Varia, 1601-1830.

Het archief van de Bijlokeabdij berust in de Kliniek Maria-Middelares te Sint-Denijs-Westrem. Archivalia evneens in het RAG, *Fonds van het Bisdom Gent*, B.3009-B.3012.

516. HOF VAN SINT-ANTONIUS

1777-1864

In 1777 werd in het oude Sint-Antoniushof een Huis van Barmhartigheid opgericht. Men verzorgde er armen, blinden en gebrekkigen.

Resolutieboeken van het bestuur, 1777-1797; diverse losse stukken, 1778-1794; rekeningen en kwijtschriften, 1778-1797; varia, 18de eeuw-1864.

Reeks LXXVI

4 registers en

3 bundels

517. GODSHUIZEN. VARIA

1152-1819

Copies van charters en diverse bescheiden, 1152-1797; rekeningen van renten die toebehoorden aan diverse godshuizen, 1806-1819; varia, 1583-1846.

Reeks LXXVII

2 dozen en

4 registers

F. Begijnhoven**518. SINT-ELISABETHBEGIJNHOF**

1233-1867

Dank zij de tussenkomst in 1242 van Johanna van Constantinopel, gravin van Vlaanderen, kreeg de begijnencommunauteit die zich al ca. 1233-1234 in de nabijheid van de Bijloke had gevestigd, een eigen begijnhof in "het Broec", een moerassig stuk grond tussen de Burgstraat en Overbroek. Hier werd een hospitaal gebouwd met bijhorende kapel. Zeer vlug breidde het domein zich uit. Er kwamen weldra een kerk en drie kapellen; men bouwde het huis van de grootjuffrouw, het priesterhuis, conventen, het pesthuis, het Heilig-Geesthuis, een bakkerij en een brouwerij. De religietroebelen in de 16de eeuw hadden slechts een tijdelijke crisis tot gevolg. Tijdens de katholieke reformatie werd de basis gelegd voor een ongekende bloei en welstand in de loop van de 17de en de 18de eeuw. De voorspoed van de vrouwenkolonie wordt duidelijk geïllustreerd door het steeds groeiend aantal gemeenschapshuisjes of conventen, waar een groep begijnen samenleefde, en individuele huisjes, waar één of twee begijnen woonden. In de 18de eeuw telde men nog achttien conventen en ruim honderd particuliere verblijfplaatsen. Moeilijke tijden braken aan op het eind van de 18de eeuw. Na de toenemende burgerlijke inmenging onder keizer Jozef II volgde de secularisatie van de goederen onder het Frans bewind, waardoor het begijnhof ging ressorteren onder het beheer van de Commissie der Burgerlijke Godshuizen. Voortdurende moeilijkheden met deze Commissie en met het Gentse stadsbestuur leidden er uiteindelijk toe dat de begijnen in 1874 verhuisden naar het nieuwe begijnhof te Sint-Amansberg, dat hun door de hertog van Arenberg was ter beschikking gesteld. Vanaf dit ogenblik begon ook de vlugge aftakeling van het gebouwencomplex.

Reeks LXXVIII

16 dozen,

227 registers en

16 bundels

* Inv. nr. 86/1 (A), Inventaris en regestenlijst van het archief van het Sint-Elisabethbegijnhof.

- Charters, 1233-1793.
443 nummers van deze charterverzameling werden uitgegeven door: J. Bethune, *Cartulaire du béguinage de St.-Elisabeth à Gand*, Brugge, 1883.
 - Rekeningen, ontvangst- en uitgaveboeken, met afzonderlijke registers voor de infirmerie en de armentafel, 1418-1812.
 - Land- en renteboeken, met bijhorende stukken, en ook hier afzonderlijke registers voor de infirmerie en de armentafel, 1428-1859.
 - Processtukken, 1567-18de eeuw.
 - Inventarissen van archiefbescheiden, 1620-1625.
 - Kwijtschriften van renten, 1643-1794.
 - Notitieboek met sententies, vorstelijke decreten, lijsten van voogden en grootjuffrouwen, rapporten van de verkiezing van de grootjuffrouw, enz., 1667-1867.
 - Atlassen met beschrijving van de goederen van het begijnhof, 1781-1791.
 - Varia, 16de eeuw-19de eeuw.
- Bijkomende archivalia in het RAG (niet geïnventariseerd).

519. BEGIJNHOF ONZE-LIEVE-VROUW TER OOIE
1283-1816

Reeks LXXIX
2 dozen en
10 registers

Het klein begijnhof in de Lange Violettestraat heeft nog steeds zijn 17de eeuws uitzicht bewaard. Dit is te danken aan de tussenkomst van de hertog van Arenberg, die in 1862 het begijnhof voor 700.000 goudfranken aankocht, waardoor het van verkaveling gespaard werd en aldus niet hetzelfde lot onderging als het Sint-Elisabethbegijnhof. In 1234 gesticht door Johanna van Constantinopel op de weiden "ter ooye", die toen nog buiten de eigenlijke stad gelegen waren, maakt het nog altijd zijn naam waar. De huizen staan immers nog altijd gegroepeerd rond een weide. Ze dateren alle uit de 17de en 18de eeuw, maar de aanleg en het plan moeten teruggaan op het oude middeleeuwse begijnhof. In 1281 reeds was het hectaregrote hof van de buitenwereld afgesloten door een omheiningsmuur. De huidige kerk dateert uit de 17de en het begin van de 18de eeuw. Achter de kerk bevindt zich het kapelletje van de Heilige Godelieve, dat vroeger een drukbezochte bedevaartplaats was. Vlakbij de ingangspoort staat de Heilig-Grafkapel uit 1662.

* Inv. nr. 86/1 (B), Inventaris en regestenlijst van het archief van Onze-Lieve-Vrouw ter Ooie.

Charters en losse documenten, 1283-1785; land- en renteboeken, 1622-1795; rekeningen, ontvangstboeken en diverse kwitanties, 1644-1816; grootboek of register met de opsomming van het volledig goederenbestand van de infirmerie van het begijnhof, 1763.

Het eigenlijke archief bevindt zich nog in het begijnhof zelf. Een inventaris ervan in de hierboven genoemde Inv. nr. 86/1 (B); een algemeen overzicht in: M. De Meulemeester, *Les archives du Petit Béguinage à Gand*, in: *Archives et Bibliothèques de Belgique*, 2, 1924, 86-87.

520. SINT-OBRECHTBEGIJNHOF

1280-1797

Het begijnhof van Sint-Obrecht of Sint-Aubertus, beter bekend als Poortakker, naar de naam van het stuk grond tussen de Holstraat en de Houtlei waar het omstreeks 1278 werd opgericht, bood onderdak aan 18 oude behoeftige vrouwen, die het begijnenkleed aantrokken en er onder een gemeenschappelijke regel leefden. Na een bijna 600-jarig bestaan werd de instelling afgeschaff en werden de gebouwen in 1863 verkocht. Sinds 1864 huizen hier de Zusters van de Eucharistie. De 13de eeuwse kapel werd afgebroken en vervangen door een neogotische kapel naar de plannen van Arthur Verhaegen.

- Charters en diverse losse stukken, 1280-1794.

* Inv. nr. 86/1 (C), Regestenlijst van de charters van Poortakker.

- Rekeningen, ontvangstboekje en kwijtschriften, 1413-1794.

- Obituarium of kalender met de jaargetijden, 15de eeuw.

- Resolutieboeken, met copïes van allerlei voor het begijnhof belangrijke stukken, obituarium, nieuwe intredingen, enz., 1589-1797.

- Land- en renteboeken, registers van de rentebrieven en andere bijhorende stukken, 16de-18de eeuw.

- Kwijtschriften van renten, 1643-1793.

- Archiefinventarissen, 1670-18de eeuw.

- Verzamelboekje van de voorgeschreven gebeden, s.d.

- Graftschriften in de kerken van het Poortakkerbegijnhof en van de Abdij van Oosteeklo, s.d.

Reeks LXXX

5 dozen,

63 registers en

3 bundels

G. Armeuzorg**521. ARMENKAMER**

1347-1800

Ten gevolge van het keizerlijk plakkaat van 7 oktober 1531 werd door de schepenen in 1535 de Armenkamer ingesteld. Ze was ondergebracht in het stadhuis en had tot doel de armezorg en de liefdadigheid, die tot dan toe door de parochiale armendissen en de godshuizen werden beoefend, te controleren. Veel verder dan een overkoepeling van die bestaande instellingen kwam het niet. Wel beheerde de Armenkamer direct de armescholen, het weeshuis, het Huis van Barmhartigheid en enige fundaties die waren overgenomen van de ambachtsgilden. In 1797 werd de Armenkamer vervangen door het Bureau van Weldadigheid dat alle liefdadigheidsinstellingen bestuurde, met uitzondering van de godshuizen en hospitalen, die onder de Commissie der Burgerlijke Godshuizen ressorteerden.

- Stukken i.v.m. het goederenbezit: rentebrieven, eigendomstitels, pachtbrieven, enz. 1347-1791.

- Charters en losse documenten: reglementen, stedelijke ordonnanties,

Reeks LXXXI

8 rollen, 9 dozen,

552 registers en

119 bundels

- vorstelijke decreten, enz., 1531-1792.
- Diverse algemene en deelrekeningen, ontvangst- en uitgaveboeken, kwitanties en andere bewijsstukken, 1534-1800.
- Registers en losse stukken van fundaties en giften, likwidaties van sterfhuizen, enz., 1540-1797.
- Lijsten en rollen van de missen en brood- en graanbedelingen aan armen, 1548-1781.
- Rekeningen van uitbestede kinderen, 1550-1797.
- Notitieboeken van landlopers en vreemdelingen, 1596-1785.
- Processtukken, 16de eeuw-1794.
- Resolutieboeken en losse ordonnanties van de gouverneur van de Armenkamer, 1588-1797.
- Notitieboeken van de opgesloten vrouwen in het weeshuis aan de Zandpoort, 1665-1724.
- Uitgaande en inkomende briefwisseling, 1697-1796.
- Archiefinventarissen, 1756-1758.
- Varia, 16de-18de eeuw.

Diverse documenten betreffende de Armenkamer werden uitgegeven door: S. De Keyser, *Dokumenten over de stichting en de inrichting van de armenkamer te Gent (1535-1578)*, in: HKCG, CXXXIV, 1968, 139-238; F. De Potter, *Second cartulaire de Gand*, Gent, s.d.

522. ARMENSCHOLEN

1324-1844

Gent telde vier stedelijke armenscholen of weeshuizen, die beheerd werden door de Armenkamer. Sinds de 16de eeuw waren dit de "Blauwe Jongensschool" in de Nederkwaadham (thans Barrestraat) en de "Rode Lijvekensschool", eerst op de Nederkouer, nadien in de huidige Rode Lijvekensstraat. Sinds de stad de helft van het goederenbezit van het Rijke Gasthuis had verworven (1626) kwamen daar het "Kuldershuis" bij in het Geraard de Duivelsteen en de "Blauwe Meisjesschool" in de Onderstraat. Daarnaast was er nog het weeshuis voor geesteszwakken van de Zandpoort, dat ook onder de Armenkamer ressorteerde.

- Charters en diverse losse stukken, ook i.v.m. het Rijke Gasthuis, 1324-1757.

* Inv. nr. 86/3, Regestenlijst van de charters van de armenscholen.

- Land- en renteboeken, met bijhorende stukken, 1600-1828.
- Rekeningen en kwitanties, 1614-1798.
- Lijsten van aanvaarde jongens en meisjes, 1621-1844.
- Copie van de goederendeling tussen het Rijke Gasthuis en de stad, 1626.
- Afschriften van belangrijke bescheiden betreffende de armenscholen, 1628-1663.
- Resolutieboeken van de gouverneurs van de Armenkamer, 1631-1792.
- Processtukken, 1632-1695.
- Register van giften en fundaties, 1644-1731.

Reeks LXXXII

5 dozen,
115 registers en
11 bundels

523. BERG VAN BARMHARTIGHEID

1622-1930

Op initiatief van de centrale overheid werd in 1622 te Gent, naar het voorbeeld van andere grote steden van de Zuidelijke Nederlanden, een Berg van Barmhartigheid opgericht. De bedoeling was de behoeftigen te beschermen tegen de woekerpraktijken van de pandhuishouders, door hun gecontroleerd geld te laten lenen tegen in pand gegeven voorwerpen en tegen redelijke intresten. In feite echter evolueerde deze instelling tot een gewone, op commerciële wijze beheerde bank. Sinds 1641 was er, dank zij de giften van bisschop Antoon Triest, een gratiskas aan toegevoegd, waar intrestloos werd geleend tegen panden van geringe waarde.

Het fonds bevat o.m. omzeggens de volledige boekhouding van de intrest- en de gratiskas, processtukken, stukken van de openbare verkoping van panden, enz.

Een inventaris van dit uitgebreid en tot hertoe niet geklasseerd archief-fonds wordt in het vooruitzicht gesteld.

Reeks LXXXIII

401 registers en

51 bundels

BIJLAGE: GENTSE PAROCHIEREGISTERS

Parochie, abdij, klooster, godshuis, enz.	dopen		huwelijken		overlijdens	
	SAG	RAG	SAG	RAG	SAG	RAG
Sint-Baafs	1584-1796	1619-1796	1618-1796	1755-1796	1671-1807	1755-1796
Sint-Jakobs	1602-1796	1752-1795	1585-1796	1752-1795	1635-1796	1752-1795
Heilig-Kerst	1567-1796	1712-1801	1599-1796	1752-1805	1685-1796	1752-1807
Sint-Martinus	1584-1796	1685-1796	1584-1796	1752-1796	1635-1796	1650-1796
Sint-Michiels-Noord	1589-1796	1655-1819	1589-1796	1752-1827	1779-1796	1752-1797
Sint-Michiels-Zuid	1654-1796		1654-1796		1685-1796	
Sint-Niklaas	1584-1796	1719-1801	1590-1796	1752-1832	1675-1796	1753-1798
Sint-Pieters	1584-1796	1621-1802	1584-1796	1759-1821	1584-1796	1731-1802
Spanjaardkasteel	1605-1796		1605-1796		1605-1794	
Alexianen					(1)	1752-1780
Sint-Annakapel					1701-1796	1750-1796
Augustijnen					1757-1796	1752-1781
Sint-Barbarakapel					1424-1795	
Groot Begijnhof					1701-1796	1752-1794
Klein Begijnhof					1673-1796	1753-1794
Bijloke					1625-1799	1745-1793
Dominicanen					1326-1794	1752-1793
Sint-Joriskapel					1498-1756	
Capucijnen					1620-1796	1752-1769
Geschoeide					1623-1796	1758-1771
Karmelieten						
Ongeschoeide					1667-1789	
Karmelieten						
Kartuizers						1774
Clarissen						1752-1780
Nieuwenbosabdij					1220-1796	
Oosteekloabdij					1592-1795	
Recolletten					1661-1796	1752-1783
Urbanisten					1635-1791	
Vrouwenbroers						1752-1783
Waarschootabdij					1668-1792	
Zwarte Zusters					1588-1794	
Joden	1808-1817					
Militair hospitaal					1793-1795	1737-1738
Algemene registers	1794-1806			1794-1796	1797-1800	
Fransen tijd	(adopties 1796-1798)				(gewelddadige)	

(1) Het fonds "Alexianen" of "Cellebroers", reeks LXVIII/55-58 (zie hierboven volgnr. 508) bevat de zogen. "Betoogboeken": registers van de overledenen die door de Alexianen in de diverse Gentse parochies begraven werden, 1673-1796. Een klapper op deze registers is in voorbereiding.

DEEL IX

A. Streken en plaatsen buiten Gent

524. "VREEMDE STEDEN"

15de-19de eeuw

De reeks bevat de meest uiteenlopende bescheiden betreffende streken, plaatsen en instellingen buiten Gent. De herkomst van die stukken, de reden waarom ze in het stadsarchief zijn terechtgekomen, zijn meestal onduidelijk. De bescheiden zijn alfabetisch geklasseerd op de naam van de stad, het dorp, de streek of de instelling. Een groot aantal stukken is zeer belangrijk voor de plaatselijke geschiedenis: charters in origineel of in afschrift, rekeningen, kaarten en plannen, processtukken, leenboeken, costumen, contracten, testamenten, enz.

De volgende plaatsen komen in het fonds voor: Aalst, Land van Aalst, Aalter, Aardenburg, Afsnee, Aken (Aachen), Amsterdam, Antwerpen, Anzegem, Appelterre-Eichem, Atrecht (Arras), Asper, Asse, Assenede, Astene, Ath, Avelgem, Awirs, Axel, Axelwalle (in Heurne-Mullem-Zingem), Baaigem, Baarle, Bachte, Balegem, Bazel, Beernem, Belle (Bailleul), Bellem, Belsele, Berchem-Oudenaarde, Bergen (Mons), Bergen op Zoom, Bevere-Oudenaarde, Beveren-Leie, Beveren-Waas, Blankenberge, Boekhoute, Boelare (Eeklo), Bokselaar (Lokeren), Bottelare, Brabant, Brugge, Brussel, Burcht en Zwijndrecht, Burst, Cadzand, Cassel, Chalon, Condé, Daknam, Damme, Deerlijk, Deinze, Denderhoutem, Dendermonde, Denderwindeke, Dentergem, Desselgem, Destelbergen, Desteldonk, Deurle, Diepenbeek, Dikkele, Diksmuide, Doel, Doornik, Dottenijs, Dowai (Douai), Drongen, Dudzele, Duinkerke (Dunkerque), Ebblinghem-Renescur, Eeklo, Eine, Eke, Eksaarde, Elene, Elsegem, Ename, Ertvelde, Fontaine-l'Évêque, Fromelles, Gavere, Gelderland, Gentbrugge, Geraardsbergen, Ghyvelde, Gistel, Godveerdegem, Goes, Gontrode, Gottem, Grammene, Grembergen, Groenendaal, Grotenberge, Haalfert, Haasdonk, Hamme, Hansbeke, Harelbeke, Haverie (of Avrije, heerlijkheid van), Hazebrouck, Hekelgem, Heldergem, Hellevoetsluis, Henegouwen, Herlinkhove, Hermelgem, Herve, Herzele, Heule, Heurne, Heusden, Hever, Hoeke, Hoogstraten, Hoogverrebroek, Houtem, Hulst, Ieper, Ingelmunster, Ingooigem, Jemappes, Kallo-Kieldrecht, Kamerijk (Cambrai), Kanegem, Kaprijke, Kieldrecht, Kluizen, Knesselare, Komen, Kooigem, Kortrijk, Kruibeke, Kruishoutem, Kuurne, Laarne, Laken, Landegem, Langemark, Lebbeke, Lede, Ledeberg, Leeuwergem-Elene, Leffinge, Lembeke, Lemberge, Lessen (Lessines),

Niet genummerde reeks

121 dozen

Letterhoutem, Leupegem, Leuven, Leuze, Levergem, Lichtervelde, Lier, Lissewege, Lobos, Lochristi, Lokeren, Lotenhulle, Loveld, Lovendegem, Luik, Luxemburg, Maagdendale, Maastricht, Machelen, Madrid, Maldegem, Male, Mariakerke, Markegem, Markes, Marquette, Massemen, Mater, Mechelen, Meigem, Melden, Melle, Melsen, Mendonk, Menen, Mere, Merelbeke, Merendree, Méteren, Meulebeke, Michelbeke, Middelburg, Moerbeke, Moerkerke, Moeskroen, Mont-Saint-Martin, Moorslede, Moortsele, Moregem, Munkzwalm, Namen (Polder van), Nazareth, Nederboelare, Nederland, Nederzwalm, Neigem, Nevele, Nieuwenhove, Nieuwpoort, Ninove, Nukerke, Oeselgem, Olsene, Oordegem, Oostakker, Oostende, Oosterzele, Oostkamp, Oostkerke, Oostwinkel, Opbrakel, Oplinter, Opwijk, Orchies, Oudenaarde, Oudenburg, Oudegem, Oudenhove, Ouwegem, Overboelare, Overmere, Pamele, Parijs, Petegem-Deinze, Petegem-Oudenaarde, Phalempin, Pittem, Poeke, Poelvoorde, Pollare, Pollinkhove, Poperinge, Puurs, Quesnoy, Reninge, Rhodes, Rijsel (Lille), Rodepolder, Roermond, Roeselare, Rollegem, Ronse, Ronsele, Rotterdam, Rozebeke, Ruiselede, Rumbek, Rupelmonde, Saint-Denis, Salins, Sas-van-Gent, Schelderode, Scheldewindeke, Schellebelle, Schendelbeke, Scherpenheuvel, Schipdonk, Schorisse, Seclin, Serskamp, Sijsele, Sint-Annapolder, Sint-Denijs-Westrem, Sint-Eloois-Vijve, Sint-Gillis-Waas, Sint-Goriks-Oudenhove, Sint-Kruis-Winkel, Sint-Laureins, Sint-Lievens-Esse, Sint-Lievens-Houtem, Sint-Maria-Horebeke, Sint-Maria-Oudenhove, Sint-Martens-Latem, Sint-Martens-Leerne, Sint-Martens-Lierde, Sint-Niklaas, Sint-Omaars (Saint-Omer), Sint-Pauwels, Sint-Pieterspolder, Sint-Winoksbergen (Bergues), Sleidinge, Sluis, Smeerebbe-Vloerzegem, Staden, Stalhille, Steenhuize, Stekene, Templeuve, Temse, Tiegem, Tiel, Tielt, Tienen, Tongeren, Torhout, Uitbergen, Ukkel, Ursel, Utrecht, Valencijs (Valenciennes), Veere, Velaines, Velzeke, Verrebroek, Vesoul, Veurne, Veurne-Ambacht, Viane, Vichte, Vinderhoute, Vinkt, Vladslo, Vlamertinge, Vloerzegem, Voormezele, Vosselare, Vrasene, Vurste, Waarmaarde, Waarschoot, Waas (Land van), Waasmunster, Waasten, Wachtebeke, Wakken, Wanzele, Watervliet, Wedegraat (Heerlijkheid van), Westerlo, Westkapelle, Westrem (Massemen), Wetteren, Wevelgem, Wielsbeke, Winchester, Wingene, Woestijne (Land van de), Wondelgem, Wortegem, Zaamslag, Zaffelare, Zandvoorde, Zarlarding, Zeeland, Zele, Zelzate, Zeveren, Zevergem, Zichem, Zingem, Zoetendale, Zomergem, Zottegem, Zuiddorpe, Zuienkerke, Zulfe, Zulzeke, Zweveg, Zwijnaarde, Zwijndrecht.

* Inv. nr. 83, Index op de plaatsnamen in het fonds "Vreemde Steden".

B. Familiearchief

525. FAMILIEPAPIEREN

13de-18de eeuw

Deze reeks vindt grotendeels haar ontstaan in de consignaties die werden gedaan op de griffies van de schepenen van de keure en van gedele. De bundels bevatten stukken van diverse aard: procesdossiers, goederen-

Niet genummerde reeks

ca. 5000 registers en pakken

inventarissen, huwelijkscontracten, testamenten, staten van goed, briefwisseling, stukken i.v.m. het goederenbeheer, grootboeken, bedrijfsarchief, enz. De bundels zijn alfabetisch geklasseerd volgens de familienamen (ruim 7000 namen).

* Inv. nr. 78, Familiepapieren; een alfabetische lijst op steekkaarten staat ter beschikking van de vorser in de leeszaal.

* Inv. nr. 89, Inventaris van de handboeken uit de Familiepapieren.

526. FAMILIE- EN HUISARCHIEVEN

13de-20ste eeuw

Een aantal min of meer omvangrijke familiearchieven werd aan het stadsarchief geschonken of er in depot gegeven: Lanchals, Ladeuse, de Kerchove, de Lichtervelde, van Pottelsberghe de la Potterie, Morel de Boucle-Saint-Denis, Hulin de Loo, Murat, van Huerne, Pycke de ten Aerde, Maertens de Noorthout, De Pauw, Hye de Crom, Surmont de Volsberghe, d'Hane-Steenhuysse, Mestdagh.

* Inv. nr. 78/1, Lanchals, Ladeuse en de de Kerchove; inv. nr. 78/3, van Pottelsberghe de la Potterie; inv. nr. 127, Morel de Boucle-Saint-Denis; inv. nr. 128, Hulin de Loo; inventarissen op steekkaarten betreffende de families Murat, van Huerne, Pycke de ten Aerde, de Lichtervelde.

* J. Vannieuwenhuysse, *Inventaris van het Fonds Hye-de Crom*, Gent, 1980; K. Depoorter, R. Mertens, J. Pauwels, H. Stevens, *Inventaris van het Fonds Napoleon de Pauw*, 3 dln., Gent, 1982; J. Vannieuwenhuysse, *Inventaris van het Fonds Morel de Boucle-Saint-Denis*, Gent, 1983. De inventarissen van de fondsen d'Hane-Steenhuysse, Mestdagh en Surmont de Volsberghe zijn in voorbereiding.

Een zeer omvangrijke reeks Gentse familiearchieven bevindt zich in het RAG. Voor een overzicht, cf. J. Buntinx, *Rijksarchief te Gent*, in: Het Rijksarchief in de provinciën. Overzicht van de fondsen en verzamelingen, I, De Vlaamse provinciën, Brussel, 1974, 217-219.

Niet genummerde reeks

527. GENEALOGIEËN

16de-20ste eeuw

Uitgetekende genealogieën en diverse stukken en aantekeningen betreffende de families, schetsen en tekeningen van familiewapens, enz. De stukken zijn alfabetisch geklasseerd op 319 familienamen.

* Inv. nr. 82, Lijst van de genealogieën; een alfabetische lijst eveneens op steekkaarten in de leeszaal.

Niet genummerde reeks

7 dozen

528. HERALDISCH-GENEALOGISCHE HANDSCHRIFTEN

15de-19de eeuw

- Wapenboek, waarin ca. 3000 wapens zijn afgebeeld uit het Westeuropees gebied, 15de eeuw.

- Genealogie van de familie de Bracle, 16de eeuw.

- Genealogie van de familie Mestdagh, 1691.

Niet genummerde reeks

6 registers

- Genealogisch-heraldisch handboek betreffende de Noordelijke Nederlanden, 17de eeuw.
- Genealogieën van Gentse families door E. De Potter, 2 dln., 19de eeuw.

C. Handschriften

529. HANDSCHRIFTEN VAN JUSTUS BILLET

17de eeuw

Van het oeuvre van Justus Billet, Gents koopman, magistraat, politiemeester, en kroniekschrijver (1593-1682) zijn op het stadsarchief twee handschriften bewaard:

- *De cleene ofte corte cronijcke..., begrijpende... de materie van sijn groote cronijcken, ...geschiet binnen de stadt van Ghendt, midtsgaders van eenighe steden van Vlaendren, van Duytslandt, ...beghinnende van tjaer ons heeren 1, ...eindende met den jaere 1666*, 5 dln., in-4°.
- *Den polytye boeck, ...beginende den 22sten augusto in tjaer ons heeren 1658 (1658-1668)*, 12 dln., in-folio.

De tekstuitgave van dit handschrift is in voorbereiding.

Vooraf de politieboeken, die Billet van ambtswege in opdracht van de hoogbaljuw en het schepencollege van de keure dagelijks bijhield, zijn interessant (op de oude kroniekgedeelten na). Ze bevatten verslagen van zijn bezigheden als stedelijk politiemeester, belast met toezicht op openbare werken, en brengen beschrijvingen van zijn eigen tijd. Dit werk is aldus een eersterangsbron voor de kennis van het Gent van het derde kwart van de 17de eeuw.

Een groot aantal kronieken en handschriften betreffende Gent en Vlaanderen wordt bewaard in de BRUG. Cf. A. Derolez, *Inventaris van de handschriften in de Universiteitsbibliotheek te Gent*, Gent, 1977, passim; J. Scheerder, *De handschriften van Gentse kronieken en memorieboeken bewaard in de Universiteitsbibliotheek te Gent*, in: HMGOG, n.r., XXX, 1976, 15-59.

**Bibliotheek 1LF2
en 1GD1**

17 registers

D. Nota's van historici

530. NOTA'S VAN WERVEKE

19de-20ste eeuw

Aantekeningen uit archiefbronnen en enkele originele archiefstukken, bijeengebracht door Alfons Van Werveke (1860-1932), onderwijzer, auteur en journalist, conservator van de Oudheidkundige Musea. Van 23 maart 1903 tot 19 maart 1917 was hij adjunct-stadsarchivaris. De aantekeningen zijn per onderwerp of per trefwoord geklasseerd in 1238 omslagen. Een alfabetische onderwerpindex staat in de leeszaal ter beschikking van de vorser.

**Niet genummerde
reeks**

21 dozen

<p>531. NOTA'S VANDER HAEGHEN 19de-20ste eeuw Aantekeningen en afschriften uit archiefbronnen over onderwerpen uit de Gentse geschiedenis, vooral i.v.m. de ambachtsgilden. Ze werden samen-gebracht door Victor Vander Haegen, stasarchivaris van 1886 tot 1916. Een alfabetische onderwerpenindex op steekkaarten staat in de leeszaal ter beschikking van de vorser.</p>	<p>Niet genummerde reeks 31 dozen</p>
<p>532. NOTA'S KUNSTENAARS 19de eeuw Aantekeningen uit archiefbronnen betreffende de Gentse kunstenaars, voor- namelijk bijeengebracht door Victor Vander Haegen. Een alfabetische naamlijst op steekkaarten staat in de leeszaal ter beschikking van de vorser.</p>	<p>Niet genummerde reeks 18 dozen</p>
<p>533. NOTA'S STRATEN 18de-19de eeuw Aantekeningen en originele archiefstukken betreffende de Gentse straten, bijeengebracht door Frans De Potter (1834-1904) en Alfons Van Werveke. Een alfabetische lijst van de behandelde straatnamen op steekkaarten staat in de leeszaal ter beschikking van de vorser.</p>	<p>Niet genummerde reeks 5 dozen</p>

CONCORDANTIETAFEL

Reeksnummer van het Oud Archief = volgnummer van de inventaris.

Reeks	Volgnr.	Reeks	Volgnr.	Reeks	Volgnr.	Reeks	Volgnr.	Reeks	Volgnr.
1	1	90	35	119	84	152 bis	97	156/30	237
1/1	2	91	36	119 bis	84	153	98	156/31	238
1 bis	3	92	36	119 ter	84	153/1	99	156/32	239
2	4	92 bis	37, 38, 39, 40	120	76	153/2	100	156/33	240
2 bis	5	92 ter	41	121	75	154	128	156/34	241
2 ter	6, 7, 8	92 quater	42	122	85	154 bis	129	156/35	242
3	9	93	43	123	90	155	130	156/36	243
3 bis	10	93 bis	44	123 bis	91	155/1	132	156/37	244, 245
4	11	94	45	124	92	155/2	133	156/38	246
5	12	94 bis	46, 47	124 bis	93	155/3	135	156/39	247
5 bis	13	95	48	125	101	155/4	137	156/40	249
5 ter	13	95 bis	49	126	102	156	138	156/41	250
7 bis	14	96	50	127	103	156 bis	139	156/42	250
8	15	97	51, 52, 53, 54,	128	86	156/1	215	156/43	250
9	16		55, 56, 57, 58	129	87	156/2	216	156/44	251
20	17	97 bis	59	130	88	156/3	216	156/45	252
25	18	98	60	131	89	156/4	216	156/46	252
28	19	99	61	132	104	156/5	216	156/47	252
28 bis	19	101	62	133	105	156/6	216	156/48	252
32	20	102	77	134	106	156/7	216	156/49	252
38	20	102 bis	78	135	107	156/8	217	156/50	253
45	20	103	79	136	108	156/9	218	156/51	253
48	20	104	80	137	109	156/10	215	156/52	253
51	21	105	81	141	110	156/11	219	156/53	254
52	21	107	63	142	111	156/12	220	156/54	255
57	22	107 bis	64	143	112	156/13	221	156/55	255
57/1	22	108	65	143 bis	113	156/14	222	156/56	255
57/2	22	108 bis	66	144	114	156/15	223	156/57	257
57/3	22	110	67	145	115	156/16	224	157	141
57/4	22	110 bis	68	145 bis	118	156/17	225	158	143
58	23	111	82	145 ter	117	156/18	226	160	145
62	24	111 bis	83	146	116	156/19	228	161	147
69	25	111 ter	83	146 bis	123	156/20	229	162	148
70	26	113	69	146 ter	124	156/21	230	163	149
71	27	113 bis	70	147	125	156/22	231	164	150
72	28	114	71	147 bis	126	156/23	226	165	151
73/1	29	114 bis	72	148	127	156/24	232	166	152
73/2	30	115	73	149	119	156/25	233	167	153
74	31	115 bis	74	150	120	156/26	235	168	154
81	32	117	84	150 bis	121	156/27	237	168 bis	155
85	33	118	84	151	122	156/28	237	169	157
89	34	118 bis	84	152	94, 95, 96	156/29	237	169 bis	158

Reeks	Volgnr.	Reeks	Volgnr.	Reeks	Volgnr.	Reeks	Volgnr.	Reeks	Volgnr.
170	159	200/9	271	253	331	318	365	417	402
171	160	200/10	272	253 bis	331	318 bis	366	418	409
172	162	206	273	254	339	319	367	419	409
172/1	163	207	274	255	330	320	322	420	411
172/2	164	208	274	256	329	322	323	421	406
173	165	209	275	257	329	323	324	424	409
173 bis	165	210	276	258	348	326	369	425	406
174	167	211	277	259	333	327	319	425 bis	417
175	169	212	278	260	333	328	325	426	406
176	170	213	279	261	333	330	370	427	422
177	172	214	280	261 bis	338	332	371	428	402
178	173	215	281	261 ter	350	333	376	429	402
179	175	216	282	262	340	334	377	430	402
180	176	217	281	262 bis	340	334 bis	378	440	403
180/1	178	218	283	263	330	335	372	441	404
180/2	179	219	283	263 bis	349	336	373	442	405
180/3	180	220	297	264	349	338	371	450	410
180/4	181	221	284	265	352	339	375	451	410
181	182	221 bis	307	266	345	340	375	452	433
182	183	222	300	267	336	341	379	454	429
183	185	222 bis	300	267 bis	353	342	374	455	417
183 bis	186	223	288	268	343	343	350	456	411
184	187	223 bis	289	269	334	343 bis	359,360	457	419
185	188	224	310	270	344	344	358	458	417
186	190	225	293	271	335	345	380	458 bis	417
187	192	226	311	272	347	345/1	385	459	406
188	193	227	301	272 bis	347	345/2	385	459 bis	406
189	195	228	287	273	337	345/3	385	460	411
190	196	229	290	274	346	347	381	460 bis	411
190/1	197	230	290	275	354	348	381	461	411
190/2	198	230 bis	287	276	355	349	381	461 bis	411
190/3	199	231	299	277	356	350	381	462	416
190/4	200	231 bis	299	277 bis	357	351	382	463	416
190/5	201	233	307	278	351	352	382	464	416
191	203	234	285	279	326	360	383	464/1	416
192	204	235	296	279/1	327	361	383	464/2	416
193	206	237	310	277/2	328	400	386	465	416
194	207	238	298	301	361	401	387	466	416
195	209	238 bis	308	302	362	401 bis	388	467	416
196	210	239	286	303	363	402	389	468	416
197	211	240	304	304	364	402 bis	389	469	420
198	212	241	311	305	320	403	390	470	406
199	213	242	305	306	320	403 bis	392	471	416
199 bis	259	243	294	306 bis	320	403 ter	393	472	417
200	260	243 bis	312	307	321	404	394	473	411
200/1 (A)	261	243 ter	295	308	321	404 bis	396	474	18
200/1 (B)	262	244	302	309	313	404 ter	397	475	415
200/2 (A)	263	245	291	310	313	405	398	479	408
200/2 (B)	264	246	303	311	314	405 bis	399	480	407
200/3	265	247	292	312	315	406	400	481	406
200/4	266	248	306	312 bis	316	407	401	482	427
200/5	267	249	309	313	317	414	395	483	428
200/6	268	250	342	314	368	414 bis	395	484	424
200/7	269	251	341	315	317	415	406	485	425
200/8	270	252	332	316	318	416	406	486	429

Reeks	Volgnr.	Reeks	Volgnr.	Reeks	Volgnr.	Reeks	Volgnr.	Reeks	Volgnr.
487	422	520	411	X	459	LI	448	geennr.	140
488	432	521	413	XII	460	LII	449	geennr.	142
489	426	522	416	XIII	461	LIII	450	geennr.	144
490	402	523	414	XIV	462	LIV	496	geennr.	146
490 bis	402	524	418	XV	463	LV	497	geennr.	156
490 ter	402	525	421	XVI	464	LVI	498	geennr.	161
491	402	525/1	402	XVI/1	465	LVII	499	geennr.	166
491 bis	402	525/2	418	XVI/2	466	LVIII	500	geennr.	168
492	402	525/3	423	XVII	470	LIX	501	geennr.	171
493	402	525/4	418	XVIII	471	LX	502	geennr.	174
494	402	525/5	418	XIX	472	LXI	503	geennr.	177
495	402	525/6	430	XX	473	LXII	467	geennr.	184
496	402	525/7	430	XXI	474	LXIII	468	geennr.	189
497	418	525/8	431	XXII	475	LXIV	504	geennr.	191
498	417	527	434	XXIII	676	LXV	505	geennr.	194
499	417	528	391	XXIV	477	LXVI	506	geennr.	202
499 bis	417	529	439	XXV	478	LXVII	507	geennr.	205
500	419	530	440	XXVI	479	LXVIII	508	geennr.	208
501	418	530 bis	441	XXVII	480	LXIX	509	geennr.	214
502	418	531	442	XXVIII	481	LXX	510	geennr.	227
503	418	532	443	XXIX	482	LXXI	511	geennr.	234
504	418	532 bis	61	XXX	483	LXXII	512	geennr.	236
505	418	533	435	XXXI	484	LXXIII	513	geennr.	248
506	418	533 bis	61	XXXII	485	LXXIV	514	geennr.	256
507	418	534	436	XXXIII	486	LXXV	515	geennr.	258
508	418	534 bis	436	XXXIV	487	LXXVI	516	geennr.	445
509	418	535	437	XXXV	488	LXXVII	517	geennr.	524
510	418	535 bis	437	XXXVI	489	LXXVIII	518	geennr.	525
511	418	536	438	XXXVII	490	LXXIX	519	geennr.	526
512	418	I	451	XXXVIII	491	LXXX	520	geennr.	527
513	418	II	452	XXXIX	492	LXXXI	521	geennr.	528
514	418	III	453	XLII	493	LXXXII	522	geennr.	529
515	418	V	454	XLIV	494	LXXXIII	523	geennr.	530
516	418	VI	455	XLVI	495	LXXXIV	444	geennr.	531
517	418	VII	456	XLVIII	469	geennr.	131	geennr.	532
518	418	VIII	457	XLIX	446	geennr.	134	geennr.	533
519	412	IX	458	L	447	geennr.	136		

INDICES

De cijfers verwijzen naar de volgnummers van deze inventaris.

Het pijltje ⇨ betekent: zie ook.

Alleen de eigenlijke inventarisnotities zijn in deze indices verwerkt.

TREFWOORDENINDEX

Aardbevingen 435
 Aarde, rode -, 418
 Abdijen
 ⇨ Religieuze instellingen
 Academie voor Schone
 Kunsten, 266, 435
 Akten en contracten, 56,
 362, 263, 364, 376, 377
 Alexianen ⇨ Cellebroers
 Alijnshospitaal, 510
 Alimentatie, onderhoudsgeld,
 47
 Ambachtsgilden, neringen,
 65, 114, 138-258, 328
 Amman, 62
 Amputatie, 435/59
 Anabaptisme, 444
 Anatomie, 435/59
 Annunciaten, 470
 Apothicaris, Apotheke,
 144, 218, 263
 Arbeiders (laders en
 lossers), 216, 217
 Arme Claren, 435/108, 493
 Armen, 119
 Armendissen, 446-450, 468,
 521
 Armenkamer, 85, 411, 435
 521, 522
 Armenschool, 511, 521, 522
 Arnassers, 225
 Asse, 418
 Atlas, 60,61
 Augustijnen, 266, 435/108
 en 210, 451, 464

 Bakkers, 143, 144
 Baljuw, 62, 80, 113, 395
 - rekeningen, 395
 Banketten, 435
 Barge, 215
 Barmhartigheid, Gilde der-
 219
 Bedelaars ⇨ Landlopers
 Bedelorden, 48, 464
 Beeldhouwers, 185, 186,
 435
 Beestenmarkt, 216
 Begijnhoven, 435/108,
 518-520
 - Onze-Lieve-Vrouw ter Ooie,
 435/108, 482, 493, 518
 - Sint-Elisabeth, 518
 - Sint-Obrecht, 520
 Begraafplaatsen
 ⇨ Kerkhoven
 Beiaard, beiaardier,
 50, 114, 435

Belasting, 11, 17, 18, 19,
 116, 285
 Beleg
 ⇨ Militaire aangelegenheden
 Belfort, 59, 114, 435, 457
 Benedictijnen
 ⇨ Sint-Pietersabdij,
 Sint-Baafsabdij,
 Engelse -, 465
 Benedictinessen
 Engelse-, 488
 Berg van Barmhartigheid
 435, 523
 Bestiaalgeld, 24
 Bethlehem, klooster, 473
 Beul, 114, 435/232
 Beurs, 19
 Beursmakers, 157
 Bevolking (tellingen), 22, 85
 Bezemmakers, 435
 Bier, 24, 122, 145, 146, 241,
 406, 413, 414, 415, 416
 Bierstekers, 220
 Biervoeders, 221
 Bijloke abdij en hospitaal,
 114, 119, 435/59, 455,
 487, 515
 Bisschop, 444
 Bisschoppelijk paleis, 435,
 453
 Blauwe Jongensschool, 522
 Blikslagers, 147
 Boekbanden, 119, 435
 Boekbinders, 268, 435
 Boekdrukkers, 114, 268, 435
 Boekverkopers, 268
 Boekweilmolens, 129
 Boeracaffawerkers, 222
 Boeten, 11, 17, 47
 Bomen, 435
 Borduurwerkers, 203
 Borgstelling, 120-123
 Boskooldragers, 245, 435
 Boudeloabdij, 270, 435/108,
 453, 461, 462
 Bouwmateriaal, 435/126-134
 Bouwvergunningen, 437
 Brandbestrijding, 86, 159,
 435
 Brandewijn, 122, 412
 Brandhout, 119, 435
 Broederschappen, 444, 467,
 496, 504
 Brouwers, 145, 146, 241
 Bruggen, 435
 Brugse- en Oostendsevaart,
 18, 22, 23, 442
 Buitenpoorters, 85
 Burgerwacht, 101, 102, 103,
 262
 Burggraving van Gent, 14

Buskruit, 435/194

 Cadzand, Vrede van-, 17
 Calvinisme, 47, 48, 114, 128,
 444, 455, 457, 463
 Cambron, abdij van, 457
 Capucijnen, 435/108, 458,
 497
 Capucinessen, 478, 489
 Caritatieve instellingen,
 444, 496-523
 Cartularia en charters,
 stads-, 43, 44, 45, 49,
 51, 78
 Catechismusonderricht, 444,
 452
 Cellebroers, 508
 Chirurgie, 435/59
 Chirurgen - Barbiers, 152,
 262
 Coletinnen ⇨ Arme Claren
 Collatie, 47, 65, 75
 College der Medecijnen,
 114, 152, 218, 263, 264,
 435/357
 Colleges
 ⇨ Augustijnen, Jezuiten,
 Koninklijk College
 Conceptionisten, 472
 Confiscaties, 17, 18, 46, 47,
 315, 404
 Confrerieën
 ⇨ Broederschappen
 Crime, boeken van den, 48,
 49, 54, 280, 281

 Dakwerken, 435
 Dekenijen
 ⇨ Gebuurten
 Derde orde van Sint-
 Franciscus, 444, 472
 Dienstreizen, 73
 Dijken, 40, 435
 Dissectie (lijk-), 435/59
 Dobbelerwerkers, 206
 Dominicanen, 97, 435/108,
 455, 464
 Dominicanessen, 435/108,
 477, 511
 Doop-, trouw- en overlijdens-
 boeken
 ⇨ Parochieregisters
 Doornzele, abdij, 486
 Draaibomen, 435
 Draak, 435
 Drank, 89, 241
 ⇨ bier, wijn
 Drongen, abdij, 463
 Droogsheerders, 203, 211,
 213
 Durme, 441

- Echtscheidingen, 323, 324
Engelse Kerk, 435/107
Entrepot, 430, 435
Erfenissen, 82, 92
Erfscheiders, 435/65-67, 438
- Fabrieken, fabrikanten, 91, 114
☺ nijverheid
- Familiepapieren, 59, 525-528
Filledieusen, 452, 485
Foltering, 275, 276
Foltertuigen, 435/42
Fonteine, de, 265
Fruiteniers, 169
Fundaties, 444, 521, 522
- Gaapiers, 435/44
Galg, 435
Golgenhuizen, 405
Galilea, klooster, 476, 479, 490
Gareelmakers, 238
Garentwijdens, 224
Gazette van Gent, 435/308
Gebeden, 520
Gebuurtjes, 86
Geheime Raad, 70, 91, 381
Genealogieën, 527-528
Geneesmiddelen, 119, 515
Generale middelen, 18, 27, 410-432
Gevangenis, chasteleffte, tuchthuis, correctiehuis, 84, 435
Gevens (stenen-), 435
Gewichten en maten, 435
Gewermakers, 165
Glasblazerijen, 435
Glasmakers, 185
Godsdiensttroebelen, 47
Godshuizen
☺ Caritatieve instellingen
Goudsmeden, 183, 184, 192
Gouverneur-generaal, landvoogd, 8, 15
Graan, 24, 102, 175
Graanhandel, 68, 176, 190, 191, 243, 253, 406, 417
Graanspijker, 11, 18
Graanstapel, 44, 68, 126-127
Grafchriften, 444
Gratieverleningen, 282
Gruuw- en lammerwerkers, 97, 187
Gruuwzusters, 435/278 en 324, 470, 472, 480, 484
Graveerwerk, 435
- Gravensteen, 42, 435/91, 469
Groenenbriel, abdiij, 435/108, 495
Groenten, 257
Groef-Begijnhof, 22
Groef Kanon, 435
Grote Raad van Mechelen, 49, 54, 70, 82, 381
- Halfvastenfoor, 424, 435
Handel, 129
Handschoenmakers, 157
Hebberrechtsgodshuis, 513
Hekserij, 49
Herbergen, 89, 114
Herbergiers, 241
Hoedenmakers, 147, 148, 185
Hoogbaljuw, 8, 47, 62, 395
Hoogkale, 442
Hospitaalridders, 460
Hospitalen,
☺ Caritatieve instellingen
Hout, 418
Houtbewerkes, 153
Houtbrekers, 196-202
Houtdraaiers, 212
Houtmeters, 228
Houtzagers, 199
Huiden, 418
Huideveffters, 138, 204, 205
Huikmakers, 229
Huisgeld, 19, 99, 100, 398, 433
Huisschilders, 185, 186
Hulstervaardeken, 441
Huwelijkscontracten, 525
- IJking, 162, 177, 435/55
Ijsbrekers, 435/338
IJzer, 435/339-356
Indagginge van Gent, 13, 80
Inpolderingen, 39
Inventarissen, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58
Issuerecht, 92, 93, 387
- Jesus met de Balsem-bloem, rederijkerskamer, 265
Jezuïeten, 42, 47, 59, 125, 270, 413, 414, 435/108, 452, 453, 463, 465, 469, 474, 485
Joden, 114
Juwelen, 435
- Kaaien, 69-71
Kaardemakers, 138, 147
Kaarsen, toortsen, 119, 164
- Kaarsgieters, 162, 163, 173
Kaarten, 435/193
Kaaskopers, 162, 163
Kalenders, 119
Kalklossers, - meters, 230
Kalsijdegeld, 421
Kamer van koophandel, 69, 224, 225
Kandelaars, 435/337
Kapelanijen, Sint-Mathijs op de Ooie, 97
Kapittel
☺ Religieuze instellingen
Kapmantels, 229
Karmelieten
- geschoeide, 435/108, 457, 464, 483
- ongeschoeide, 435/108, 456, 483
Karmelietessen, 435/108, 483
Karolijnse Concessie, 46, 51, 114, 147, 153, 175, 192, 193, 196, 199, 204, 206, 209, 212
Kartuizers, 435/108, 454
Kasseien, 435
Kaveloffers, 223
Kazerne, 435/93-106, 435/191
Kerstokken, 390
Kerkhoven, 444
- Sint-Jakobs, 435/109
- Sint-Michiels, 125, 435/109
- Sint-Niklaas, 125, 435/109
- Heilig-Kerst, 435/109
Keurlingen, 28
Kledij, 389
Kleerkopers, oude -, 203, 313, 214
Kleermakers, 203, 213, 435/88
Kapel en godshuis, 514
Klokken, 435/7-12 en 110
Kloosters
☺ Religieuze instellingen
Knopenmakers, 231
Koeien, 24, 435
Koninklijk College, 270, 452
Kopergieeters, - slagers, 150, 165, 435
Korenmeters, 232
Kousemakers, 151, 203, 213
Kraamkinders
☺ Wijnschroeders
Kranen, 427, 435/115
Krankzinnigen, 505, 508, 522
Kranten, 435
Krijgshospitaal, 435
Kruideniers, 162, 163, 218
- Kuipers, 160, 161, 233
Kulderhuis, 435/323, 522
- Laken, 119, 418, 435
Lakenhalle, 435
Lakenmetershuis, 435
Landboeken, 11, 14, 58, 94-98, 125, 404, 496, 497, 504, 505, 506, 515, 518
Landlopers, 87, 521
Lantaarns, 119, 435
Lastbreken, 176
Lastgeld, 439-442
☺ Tollen
Leden Van Vlaanderen, 17, 18, 34, 35, 36, 47, 48, 52, 59, 80
Legatuurwerkers, 222
Leger
☺ Militaire aangelegenheden
Legpenningen, medailles 128, 435/190
Leie, 249, 439
Lepra, 511
Leugemete, godshuis, 452, 506
Lieve, 124, 178, 216, 405, 407, 435/65-67, 439, 442
Lijkbidders, 235, 236
Lijkschouwingen, 283
Lijnmakers, 238
Lijnwaadbekers, - meters, - opbinders, - zegelaars, 273
Lijnwaadwevers, 206, 210
Lintwevers, 239
Loodgieters, 192, 435/283-288
Loges, 435
- Maalderijgeld, 22, 417
Magazijnen, 435/124
Magdalenazusters
☺ Filledieusen
Mandenvlechters, 435
Manèges, 435
Mariabeeld, 435/291
Maricolen, klooster, 492
Marian Theeren, 130, 265
Markt- en beurtschepen, 177
Meerseniers, 147, 173, 174, 185, 435
Mercerie, 418
Messenmakers, 165, 173
Metselwerk, 435
Metsers, 172, 195
Militaire aangelegenheden, oorlog, beleg, leger, 8, 11, 17, 18, 29, 30, 32, 104-109, 411, 443, 454

- Minderbroeders, 459, 464, 482
- ☞ Recoletten
- Moervaart, 441
- Molenaars, 175
- Molens, 39, 117, 428, 435/158-171
- Moorkinderen, 435
- Munten, geldwaarde, muntslag, 48, 128
- Mutsenmakers, 173
- Muziekacademie, 272
- Nachtroepers, 435
- Nagels, 435
- Neringen
- ☞ Ambachtsgilden
- Nestelbeslaggers, 147
- Nieuwenbos, abdijs, 487, 493
- Nijverheid (nieuwe), 129, 435
- Ninove, abdijs van —, 466
- Noodweer, 435
- Octrooien, 12, 65, 178, 440
- Oesters, 418
- Officiën, 62, 72, 110-113, 121-123, 422
- Olie, 418
- Olieslogers, 182
- Onderwijs, 47
- Onze-Lieve-Vrouw ten Bos, abdijs, 487, 515
- Onze-Lieve-Vrouw ten Doorn, klooster, 484
- Onze-Lieve-Vrouw ter Zwaluwen, 435/108
- Oorlog
- ☞ Militaire aangelegenheden
- Oosteele, abdijs van, 452, 474, 520
- Oostende, beleg van, 18
- Openbare Werken, 63, 113, 121, 389, 435-443, 529
- Oudenbos, abdijs, 487
- Overstroming, 435/64
- Paarden, 24, 223
- Pacificatie van Gent, 19, 34, 47
- Pakhuis, 125, 225, 266, 430, 435
- Papier, 119
- Papiermolen, 435
- Parochies, parochiekerken
- Heilig-Kerst, 435/108, 447, 457, 468, 486
- Sint-Jakobs, 17, 22, 240, 435/108, 446, 480, 493
- Sint-Martinus-Ekbergem, 435/108, 449, 473, 492, 506
- Sint-Michiels, 17, 22, 435/278, 448, 470
- Sint-Niklaas, 435/108, 450, 459
- Sint-Pieters (Onze-Lieve-Vrouw) 17, 435/108, 467, 484
- Sint-Veerle, 22, 435/65-67, 435/108, 468, 509
- Parochieregisters, 444, 445, 448, 508
- Passementwevers, 239
- Patriotten, 109
- Penitenten, 435/108, 480, 484
- Penningkohieren, 19, 99, 100, 467
- Pensionarissen, 112
- Pest, 152, 508
- Pesthuis, 435, 508, 512
- Pijnders, 190, 191
- Plaasteraars, 172, 195
- Plannen 435/193
- Ploegen, 423
- Pompen, 435
- Pontons, 435
- Poortakker, godshuis, 520
- Poorterij, 167
- Poorters, 85, 92, 120, 121, 387
- Postdienst, 435
- Pottenbokkers, 193, 194
- Praktizijnen, 259-262
- Presentwijn, 389, 390, 392
- Prinsenhof, 11, 435/67 en 209, 456
- Privileges, 12, 43, 44, 45, 59
- Processen, 54, 93, 381-385, 525
- Processies, 435/210-211, 444
- Protestantisme, 444, 445, 459
- ☞ Calvinisme, Anabaptisme
- Raad van Vlaanderen, 1, 2, 3, 11, 12, 42, 49, 54, 57, 70, 261, 262, 306, 381, 452
- Rabot, 435/262, 493
- Rechtspraak, 273-385
- Recoletten, 435/108 en 318, 444, 459, 475
- Reconciliatie, 47
- Rederijderskamers, 265
- Rekenkamer van Vlaanderen, 8, 11, 14, 51, 58, 138
- van Brabant, 11
- van Gelderland, 11
- Religieuze instellingen, 444-495
- Renten, renteboeken, 11, 18, 25, 58, 94, 116, 389, 396-402
- Riemmakers, 138, 147, 185
- Rietgracht, 99, 435/65-67, 435/213
- Rijke Claren, 459, 475, 482
- Rijke gasthuis, abdijs 435/108, 455, 510, 523
- Riolen, 435
- Rode Lijvekensschool, 522
- Rodetoren, 435/262
- Rovers, 48
- Saletschool, 491
- Sassevaart, 37, 124, 251, 401, 405, 406, 440-441, 443
- Schedemakers, 173
- Schelde, 41, 44, 249, 440-442
- Schilders, 185, 186, 435
- Schipmakers, 153, 196, 435/55
- Schippers
- Vrije, 176, 177, 179, 181
- Kapel, 500
- Onvrije, 177, 178, 180, 181
- Schoenmakers, 154-156, 158, 204, 205
- Schoolmeesters, 267, 468
- Schoppen, 435
- Schouwburgen, 269
- Schouwen, 423, 435
- Schreiboomkapel, 513
- Schrijfwerk, 435
- Schrijnwerkers, 196, 198, 201, 202, 435
- Schutterijen, 130-137
- Scriptorium, 482
- Secreef, 59, 457
- Seminarie, 435, 452, 490
- Sergemakers, 206
- Sint-Adrianusabdijs, 493
- Sint-Agnes, rederijderskamer, 265
- Sint-Agetenklooster, 470, 471
- Sint-Antoniusgilde 133-134, 435/278
- Sint-Antonius, Hof van - 266, 435, 516
- Sint-Baafsabdijs, 81, 435/301, 468, 482
- Sint-Baafskerk, 435/108
- Sint-Barbara, rederijderskamer, 265
- Sint-Barbaraklooster, 452, 490
- Sint-Catharinakapel, 458, 502
- Sint-Eloiskapel, 435/89, 501
- Sint-Ivo, broederschap van -, 271
- Sint-Jakobsgodshuis, 435, 452, 504, 505
- Sint-Jan ten Dullen, godshuis, 435/108, 505
- Sint-Jorisgilde, 130, 131, 137
- Sint-Jorisgodshuis, 507
- Sint-Jorishof, 435, 507
- Sint-Machariusgilde, 512
- Sint-Machariuskapel, 435/108
- Sint-Michielsgilde, 135, 136, 137, 435/117
- Sint-Pietersabdijs 81, 459, 462, 467, 476
- Sint-Pietersdorp, 81, 435/65-67, 467, 475
- Sint-Quintinuskapel, 456
- Sint-Sebastiaansgilde, 130, 132
- Sint-Sebastiaanshof, 435
- Sint-Veerle, kapittel, 468, 469
- Sleutels, 59, 435/259-261
- Slofenmakers, 165, 166
- Sluizen, 435
- Smalle welfen, 62, 326, 328, 435/117
- Smeden, 165, 166, 435/89
- Kapel, 501
- Souverein-baljuw, 33, 273
- Spanjaardenkasteel, 18, 46, 435/92 en 108, 443, 456, 468, 503
- Speelfafes, tikketakkeberden, 426
- Speldemakers, 147
- Spijkermakers, 165
- Spinnessen, 489, 495
- Stadhuis, 59, 113, 114, 266, 411, 435, 499
- Stadsclijnzen, 94-98, 403-405
- Stadspoorten, 435/198-207 en 261
- Stadsrekeningen, 57, 386-394, 434
- Stadsversiering, 83
- Stadsversterkingen, 17, 18, 47, 117, 262, 411, 443
- Stadsvesten, 124, 467
- Standbeelden, 435
- Stapelhuis, 435
- Staten-Generaal, 15, 18, 19
- Staten van goederen, 56, 320, 370, 371, 372, 373,

525
 Staten van Vlaanderen, 4, 6,
 16, 22, 36, 47, 52, 77, 82,
 122, 224, 463
 Steenhouwers, 172, 195
 Steenkool, 199, 418
 - dragers,- meters,- wegers,
 226, 227, 258
 Sterfhuizen, 47, 58, 92,
 373-374, 521
 Stoffeërders, 185
 Stokhouder, 119, 432
 Straatkefens, 435/21
 Straatnaamborden, 435/280
 Straten, 435/279
 Strodekkekers, 159, 172
 Tabak, 418
 Tabaksmolen, 405
 Tapijtwevers, 206, 210, 242
 Tegeldekkers, 159, 172, 195
 Tempeliers
 ⇨ Hospitaalridders
 Tempelhof, 460
 Ter Duinenabdij, 461
 Terhagen, abdij, 494
 Testamenten, 525
 Thesianen
 ⇨ Karmelietessen
 Thesaurie, 57
 Tieretijnwerkers, 242
 Tijkwerfers, 206, 210
 Timmerlieden, 196, 197-202,
 435/235-253
 Tinglieters, 192, 435/283-
 288
 Toekeërders, 242
 Tolhuis, 435/289-290
 Tollen, 11, 18, 26, 41, 44,
 69, 409, 439, 440
 Tonnen, 435/55
 Toommakers, 165
 Toreken, 435/291
 Tovenarij, 49
 Touwen, 435/113-114
 Transport van Vlaanderen,
 22, 31, 44, 48
 Triomfbogen, 83
 Trommels, 435/282
 Trompetten, 435/68
 Turfmeters,- laders,- lossers,
 244
 Unie van Utrecht, 47
 Universiteit, 452
 Urbanisten
 ⇨ Rijke Claren
 Ursulinen,
 435/108, 476, 479
 Utenhovehospitaal, 455, 487
 Uurwerk, Uurwerkmaker, 114,

165, 435
 Vaartboeken, 37, 44, 53
 Vaatjesvoerders, 246
 Verbanningen, 278
 Verwerken, 435
 Victorinnen
 ⇨ Groenenbriel
 Vijfwindgaten, 507
 Vinderen, 328
 Vis, 24, 188, 189, 253,
 257, 418
 Visitatie, kloosters, 491
 Viskopers, 188, 189,
 435/299
 Visslossers, 250
 Vismarkt en -mijn, 188, 253,
 418, 435/300-301
 Vissers, 249
 Visserijrecht, 115-117
 Vlaskopers, 251
 Vlees, 257, 418, 435/304
 Vleeshouwers, 141, 142
 Vleeshuis
 Groot, 141, 435/302
 Klein, 141, 435/303
 Voerlieden, 252, 253
 Vogelvangens, 247, 248
 Volders, 167, 168
 - kapel en godshuis, 497
 Volmolens, 435/162-166
 Uithangborden, 435/305
 Voorgebouden, 65, 66, 100,
 159, 435
 Vreëmdelingen, 88, 89
 Vrijheidsboom, 435/306
 Vrij huis, vrij erve, 58, 59,
 98, 364
 Voedvrouwen, 114, 263
 Waag, 429, 435/307
 Waarschoot, priorij, 461
 Wacht, 17, 119, 138,
 435/116 en 309-312, 443
 ⇨ Burgerwacht
 Wagens, Wagenmakers,
 149, 196, 435/312-314
 Wakken, Hof van-, 435/315-
 316
 Wapenmakers, 165
 Wapens, 435
 Wapenschilden, 62,
 435/297-298 en 319,
 444, 528
 Waterbomen, 435
 Waterlopen, vaarten, 37, 38,
 129, 435/216-231,
 439-442
 Watermaten, 435
 Watermolens, 115, 435
 Waterwerken, 439-442
 Weefgetouwen, 14

Weeshuis, 435/323-324,
 498, 521
 Wenemaershospitaal, 469,
 509
 Wetachtige kamer, 12
 Wetsvernieuwing, 62
 Wevers, 167, 209, 435/90,
 - Kapel en -godshuis, 452,
 496
 Wezen, 82, 219, 370-380,
 435/323-324, 508
 Wijn, 24, 122, 246, 389,
 390, 392, 406, 411, 413,
 415
 Wijnstapel, 48
 Wijnmeters, 170, 171, 233
 Wijnschroeders, 170, 233,
 234
 Wisselkoersen, 128
 Willedertouwers, 157
 Witwerkers, 165, 212
 Wolkommen, 435/86
 Wolversers, 207, 208
 Zadelmakers, 165
 Zeap, 418
 Zeepzieders, 254
 Zegeltaks, 425
 Zegeltangen, 68
 Ziekten (besmettelijke)
 435/338-360
 ⇨ Pest
 Zilvermeden,
 183, 184, 192
 Zout, 418,
 Zoutdraggers,- meters,-
 zieders, 256
 Zuidlede, 441-442
 Zuidleie, 442
 Zusters van Liefde, 494
 Zwaandragers, 257
 Zwarte Zusters, 481
 Zwartleertouwers, 158, 204
 Zwartwerkers, 165, 166

PLAATSNAAMINDEX

Zie ook de 376 plaatsnamen
 in het fonds "Vreemde
 Steden". Ze zijn in alfa-
 betische volgorde opgesomd
 onder volgnummer 524.
 Ze zijn niet hernomen in
 deze index.
 De namen "Gent" en
 "Vlaanderen" zijn niet opge-
 nomen. Het tweede deel van
 de index bevat wel de
 plaatsnamen in Gent
 Aalst, 13, 17, 20
 Land van —, 18, 20, 247
 Adegem, 124
 Affligem, 463
 Antwerpen, 17, 34, 41, 47,
 252, 493
 Appels, 11
 Ardoole, 17
 Assenede, 440
 Astene, 463
 Auxerre (Fr.), 493
 Avrije, heerlijkheid van-,
 14, 524
 Axel (Ni.), 17, 494, 508
 Axelambacht (Ni.), 17, 494
 Batavia (Djakarta,
 Indonesië), 82
 Beoostenblij (Ni.), 494
 Bergen, 17, 41, 138, 478,
 479
 Bergen op Zoom (Ni.), 17
 Bergues
 ⇨ Sint-Winoksbergen
 Bevern, Land van-,
 17, 18, 20
 Biervliet, (Ni.), 17, 473
 tol van —, 11, 26, 409, 440
 Boulogne (Fr.), 488
 Blankenberge, 250
 Brabant, 11, 19, 26, 48, 85
 Brandwijk (Ni.), 460
 Bretagne, 17
 Brugge, 11, 17, 18, 23, 92,
 138, 277, 454, 468, 482,
 483, 493
 Brugse Vrije, 17, 18, 26, 92
 Brussel, 17, 51, 138, 252,
 483, 488
 Burcht, 34
 Cassel (Fr.), 17
 Caverswall Castle (Gr.-Brit.),
 488
 Cordoba (Sp.), 154

Damme, 17, 124, 439
Deinze, 473
Delft (Ni.), 36
Dendermonde, 11, 17, 20
Land van—, 20
Destelbergen, 452
Desteldonk, 14, 468
Dielegem, 463
Diest, 17
Diksmuide, 17
Dominica (eiland Caraïbische zee), 85
Doornik, 17, 41, 399, 457, 461, 463, 468, 490, 493, 495
Douai (Fr.), 17, 41, 465
Drongen, 81, 463
Duinkerke (Fr.), 488
Dunkerque ⇨ Duinkerke

Eeklo, 124, 484
Elzegem, 471, 476
Engeland, 36, 48, 129, 453, 454, 465
Evergem, 486

Frankrijk, 8, 17, 18, 29, 36, 104, 106, 107, 129, 483
Freiburg (Zw.), 452

Gelderland, 11, 18
Gent, Kwartier van—, 11, 17, 18, 21, 23, 27, 40, 47, 59, 273, 443
Gentbrugge, 24, 132, 482
Geraardsbergen, 13, 17, 493
Gistel, 486
Gravelines ⇨ Grevelingen
Grevelingen (Fr.), 29
Groenendaal, 473, 476

Hainaut ⇨ Henegouwen
Hansbeke, 463
Harelbeke, 17
Henegouwen, 17
Hengstrijk (Ni.), 463
Herentals, 17
's-Hertogenbosch (Ni.), 17
Hesdin (Fr.), 493
Heusden, 487
Hoellaart, 473
Holland, 17, 26, 250
Hulst (Ni.), 17, 20
Hulsterambacht (Ni.), 17, 463
Hulsterlo (Ni.), 463

Ieper, 17, 92, 444, 448, 493
Kwartier van—, 18

Jeruzalem, 460

Keulen (Di.), 462
Knesselaere, 17
Köln ⇨ Keulen
Kortrijk, 11, 24, 184, 252, 473
Kasselrij, 18

Landegem, 463
Laon (Fr.), 463, 468
Leffinge, 265
Lessen, 17
Lessines ⇨ Lessen
Leuven, 17, 83, 470, 471
Liedekerke, 463
Liège ⇨ Luik
Lier, 17
Lille ⇨ Rijsel
Lokeren, 487, 515
Lovendegem, 14
Luik, 138, 493

Mariemont, 106
Mechelen, 17, 265, 468, 493, 495
Mendonk, 468
Menen, 17, 18
Merelbeke, 494
Merendree, 478
Mexico, 459
Middelburg (Ni.), 17
Mons ⇨ Bergen

Namen, 138
Namur ⇨ Namen
Nesle-La-Reposte (Fr.), 468
Nevele, 452, 463
Nieuwpoort, 17
Nijmegen (Ni.), 36
Ninove, 17, 20, 466

Oostakker, 468
Oosteeklo, 474
Oostenrijk, 109
Oudburg, kasselrij van de — 14, 20, 24, 42, 81, 113, 247, 395, 452
Oudenaarde, 17, 20, 41, 252, 471, 473
Kasselrij -, 20
Oudenburg, 468
Oudergem, 473
Oulton (Gr.-Brit.), 488
Overijssel (Ni.), 48

Pauluspolder (Ni.), 463
Petegem (Leie), 463
Plassendale, 23
Poligny (Fr.), 493
Pontoise (Fr.), 489
Poperinge, 17

Preston (Gr.-Brit.), 488

Rieme, 440
Rijsel (Fr.), 17, 51
Roeselare, 508
Rumbeke, 452
Rumst, 17
Rupelmonde, 11

Saaffinge, land van —, 17
Saint-Omer (Fr.), 17, 454, 468, 480, 484, 494
Saint-Quentin (Fr.), 29
Sas van Gent (Ni.), 440
Seclin (Fr.), 17
Serskamp, 463
Sinaai, 462
Sint-Amandsberg, 518
Sint-Jan in Eremo, 454
Sint-Winoksbergen (Fr.), 493
Sleidinge, 14
Slijkens, Sas van —, 23
Soignies ⇨ Zinnik
Spanje, 36, 129
Sint-Joris ten Distel, 442

Terdonk, 440
Tienen, 17
Tourcoing (Fr.), 17
Tournai ⇨ Doornik

Ursel, 463

Valenciennes (Fr.), 17, 41
Verrebroek, 463
Vichte, 24
Vier Ambachten, 18, 20, 395, 486
Villers, 461
Vilvoorde, 17
Vinderhoute, 439
Vosselare, 463

Waarschoot, 461
Waas, Land van —, 11, 17, 18, 20, 24, 395, 463
Waasten, 17
Warmond (Ni.), 461
Wenen, 51
Wessegem, heerlijkheid, 11
Westkwartier, 18

Zalegem, 463
Zeeland, (Ni.), 17, 250
Zelzate, 230
Zichem-ten-Elsen, 471
Zinnik, 17
Zomergem, 395
Zonnegem, 463
Zottegem, 24
Zuiddorpe (Ni.), 494
Zwijndrecht, 34

Plaatsnamen in Gent

Academiestraat, 266
Ajuinlei, 216, 253

Braemgaten, 435
Brabantdam, 491
Briel, 460
† Broek, 518
Brugsepoort, 215, 250, 405, 439, 443, 506

Cataloniëstraat, 202
Coupure, 233, 430, 435, 442

Dendermondsepoort, 17

Einde Were, 435/158

Filliedieusenhammeken, 485

Gansdries, 471
Geldmunt, 501
Gildestraat, 483
Grasbrug, 226
Gruwpoort, 485
Grandelgat, 476
Groentenmarkt, 435
Guldenmeers, 482

Ham, 468
Holstraat, 483
Hoofdbrug, 435
Hoogstraat, 484
Houtbriel, 505
Huidevettershoek, 216

Kaizerpoort, 435/125 en 290 478, 482
Ketelpoort, 500
Korenlei, 178
Korenmarkt, 24, 125, 225, 266, 430, 435
Kortemeer, 452
Kortrijksepoort, 421
Kouter, 124, 435/44-125-309
Kraanlei, 233
Kromsteeg, 202

Langerbrugge, 440
Langemeer, 452
Lange Steenstraat, 457
Lievekaai, 233, 435/314

Mageleinstraat, 435/108
Marialand, 511
Meerhem, 454
Meulestede, 440
Malenaarstraat, 494

Muidepoort, 435/45
Muidevest, 435/289

Nederscheldestraat, 466,
472
Nieuwland, 477, 504

Onderbergen, 455
Onderstraat, 482
Ottogracht, 270, 462
Oude Houthei, 459, 475
Overbroek, 518

Paddegat, 435/262
Paddenhoek, 452
Percellepoort, 421, 513
Posteernhof, 474
Posteernestraat, 452

Reep, 478, 489
Ridderstraat, 479
Rodenhuize, 440
Roogem, 454

Sassepoort, 435/289
Savaansraat, 452
Sint-Antoniuskaai, 266
Sint-Jorispoort, 17
Sint-Kathelijnestraat, 483
Sint-Lievenspoort, 435, 482
Sint-Magrietstraat, 460, 514
Sint-Pieters-Aaigem,
421, 467
Sint-Pieters-Aalst, 467
Sint-Veerleplein, 435, 509
Slagveld, 475
Sluizeken, 216, 244, 250,
253
Spriet, 478
Steedam, 453
Stoppelstraat, 470

Torrepoort, 508
Turfbril, 244

Varkensmarkt, 24
Veebrug, 246
Vleeshuisbrug, 226, 233
Vogelenzang, 133, 440
Volderstraat, 42, 452
Vrijdagmarkt, 216, 435/118
en 291

Wagenaarstraat, 481
Waldam, 435
Walmeere, 435
Wijdenaard, 272

† Zand, 482, 502, 512
Zandpoort, 219, 435/324,
484, 498, 521, 522
Zilverstraat, 133

NAAMINDEX

Aalst, Ywein van, 463
Aarschot, hertog van, 47
Adalelm, graaf van Laon,
leke-abt, 468
Aicarius, bisschop, 468
Albrecht, aartshertog,
6, 22, 47, 495
Alijn, Hendrik en Zeger, 510
d'Allamant, E.-A., bisschop,
479
Alstein P. van, 59
Alva, hertog van, 19, 36, 47
Amondus, heilige, 468
Ameede, Avezoete van den,
482
Ammonius, Levinus, 454
Anjou, hertog van, 47
Arnulf I, graaf, 468
Artevelde, Jakob van, 454

Backere, Bartholomeus de,
24
Balduinus, bisschop, 468
Bourscheit, Jan Pieter, 508
Bauwens, Lieven, 454, 463
Bavo, heilige, 468
Bernier du Fayt, Jehan, abt,
468
Billet Justus, 137, 529
Billiet, Philippe, 12
Blan, Pierre J. Le, 50
Blomme, Joseph Bernaert,
92
Brismaillie, Jean Denis, 42
Boekel, Baudewijn van, 462
Borluut, Gerelm, 451
Borluut, Bouduin, 468
Bosschaert, Guillaume, 454
Boudewijn II, graaf, 468
Boudewijn de Kale, graaf,
463
Bracle, familie de, 528
Bracq, H., bisschop, 478, 515
Brogie, Maurice de,
bisschop, 452
Bruggeman, Sabina, 515
Brune, Magriete de, 509
Burch, Frans van der,
bisschop, 452

Callion, H en E., 268
Chaintrin, Jacques de,
Heer van Oudenhove, 36
Clemens VI, paus, 463, 468
495
Clemmen, Judocus, 91
Clercq, L. de, 444
Clievera, Anthoine de, 13

Colefa, heilige, 493
Cortewille, Pieter, 443
Cræyer, Gaspard de, 452

Dagobert I, koning, 468
Damant, Pierre, bisschop,
487
Delebecque Louis, bisschop,
515
Delvaux, Laurent, 452
Deynoot, 141
Diederik van den Elzas,
graaf, 463
Dierick, R., 50

Eeckhoute, Adriaan van den,
457
Eersel, G. van, bisschop, 188
Eggaert, Jan, heer van
Purmerend, 476
Einhard, leke-abt, 468
Egmont, Lamoraal van, 6, 47
Elisabeth I, 36
Eugenius IV, paus, 476

Faille, Joris della, 452
Ferdinand van Portugal,
graaf, 455, 459
Filips II, koning, 18, 19,
36, 47
Filips de Goede, hertog,
454, 461
Filips de Schone, hertog
17, 265
Filips van den Elzas, graaf,
468, 469
Florbertus, abt, 468
Folcardus, burggraaf, 468

Gage, L. 49, 51
Gaillard, C., 444
Gante, Pedro de, 459
Gewijde van Dampierre, 249
Ghyselbrecht, Jan, 128
Goes, Hugo van der, 457
Grimaldi, prins, 107

Haeghen, Victor Vander,
444, 531, 532
Halewyn, Barbe en Hélène,
493
d'Hane-Steenhuysse, familie,
526
d'Hanins, Gillis, 12
Havré, markies van, 36
Hellebaut, Jan Baptist, 83
Hembyse, Jan van, 452
Hoeimaker, Hendrik, 452
Hooghe, Martinus de, 457
Horne, Filips van Mont-
morency, graaf van, 34

Huerne, van, familie, 526
Hugo II,
Hugo III, kastelein, 487
Hulin de Loo, familie, 526
Hulle, F. van, 53
Hye de Crom, familie, 526
Hye Schoutheer, F., 59

Innocentius VI, paus, 495
Isabella, aartshertogin, 6,
22, 47, 483, 495

Jaghers, Jan, 39
Jansenius, Cornelius,
bisschop van Gent, 47
Johanna van Constantinopel,
gravin, 455, 459, 474,
518, 519
Jozef II, keizer,
140, 444, 454, 471, 475,
476, 518
Juan, don, gouverneur-
generaal, 15
Julius II, paus, 468

Keizer V, keizer, 6, 19, 51
83, 138, 140, 141, 190,
232, 435/276, 468, 504
Karel VI, keizer, 392
Karel VIII, koning, 476
Karel de Grote, 468
Karel de Kale, koning, 468
Karel Martel, koning, 468
Karel de Stoute, 6, 455
Kerckhove, familie de, 526
† Kindt, David, 59
Kleef, Filips van, 17

Ladeuse, familie, 526
Laecke, P. van, 49, 51
Lammens Thomas, 13
Lanchals, familie, 526
Lancker, Karel Van, 50
Lodewijk XIV, koning van
Frankrijk 8, 107.
Lodewijk XV, 104
Lodewijk van Male, graaf,
33, 506
Lodewijk van Nevers, graaf,
454, 506
Loo, van, 141
- Joannes, 188
Loreyns, Jan Baptist, 113

Macharius, Sint, 468
Maes, P.J., 444
Maertens de Noorhouth,
familie, 526
Mansfeld, graaf van, 47
Marcatellis, Rafaël de, abt,
468

Margaretha van Constanti-
 nopel, gravin, 474, 494
 Margaretha van York,
 hertogin, 455
 Maria van Bourgondië, 89
 Maria Theresia, keizerin, 42,
 48, 63, 270
 Marissal, P., 266
 Marlborough, hertog van, 107
 Marnix van Sint-Aldegonde,
 Filips van, 36
 Martinus V, paus, 490, 493
 Marvis, Walter de, bisschop,
 455, 459
 Matthias, aartshertog,
 15, 51
 Maximiliaan van Oostenrijk,
 keizer, 51, 89, 476
 Meetkercke, Adolf van, 36
 Melle, van, 141
 Mestdagh, familie, 526, 528
 Meyntkins, Lieven, 27, 59
 Minnaert, Joseph Caerel, 217
 Minne, 141
 Mirabello, Simon de, 454,
 495
 Miry, Karel, 50
 Morel de Boucle-Saint-Denis,
 familie, 526
 Murat, familie, 526

 Nancy, Claire-Fraçoise de,
 478
 Nassau, Maurits van, 47
 Neyt, Pieter, 13
 Nicolaas IV, paus, 482
 Noot, M. vander, bisschop,
 188
 Noot, Ph.-E. van der,
 bisschop, 479

 Odemaer, Philips, 13
 Oranje, prins Willem van, 36,
 47, 463

 Palfyn, Jan, 263
 Parma, Alexander Farnese,
 hertog van — 47, 454,
 455, 457, 458, 482, 486
 Pauw, de, familie, 526
 Pierssone, Abraham, 21, 106
 Poelman Guilielmus, 91
 Poffelsberghe de la Potterie
 familie, 526
 Potter, E. de, 528
 Potter, F. de, 533
 Poulet, P., 50
 Pycke de ten Aerde, familie,
 526

 Raeve, de, 141

 Raingotus, heer van
 Dendermonde, 468
 Requesens, don Luis de, 19
 Reylof, F.L., 50
 Reynbaut, 141
 Roose, Valentijn de, 12
 Rubens, P.P., 452
 Ryhove, François van de
 Kethulle, heer van-, 47

 Saint-Bernard, Léonore de,
 483
 Schueren, N. vander, 463
 Simoens, J.B., 486
 Slappers, Héliène, 493
 Spruyt, P.L.J., 435, 444
 Surmont de Volsberghe,
 familie, 526

 Thorsy, Jean de, bisschop,
 490
 Triest, Antoon, bisschop,
 452, 456, 488, 523

 Utenhove, Ermentrudis, 487
 Utenhove, Simoen, 461
 Utenhove, Volker, 487

 Vaernewyck, van, familie, 454
 Verhaegen, Arthur, 520
 Vilain, Filips, heer van Sint-
 Jansteen, 495
 Vlaminx, Beatrice, 495
 Vollaert, 141
 Vrancx, Joris, 490

 Wenemaer, Willem, 509
 Werchin, Philippe de, 12
 Werveke, Alfons Van, 530,
 533
 Watervliet, Jan van, 461
 Wielant Filips, 49
 Willebaert, Simon, 454
 Wyckaert F. Philippus, 50

 Zeger II, burggraaf, 460

INHOUDSTAFEL

Woord vooraf	5	E. Bevolking	80
Geschiedenis van het Stadsarchief	9	F. Vrijstelling van stadsrechten	81
A. Tijdens het Ancien Régime	9	G. Issuerecht	82
B. Sinds 1817	11	H. Landboeken	82
Lijst van de Gentse Stadsarchivarissen	25	I. Taksen op huizen	84
Bibliografie	27	J. Openbare orde en veiligheid	84
Lijst der Afkortingen	28	K. Militaire aangelegenheden	85
DEEL I		L. Personeel	86
Centrale Instellingen in het Graafschap		M. Verpachtingen	89
Vlaanderen	29	N. Openbare aanbestedingen	89
A. Briefwisseling	31	O. Borgstellingen	90
B. Rekenkamer	32	P. Stadseigendommen	90
C. Raad van Vlaanderen en Wetachtige Kamer van Vlaanderen	33	Q. Graanstapel	91
D. Luitenant-civil van de Indaghinghe van Gent	34	DEEL IV	
E. Kasselrij van de Oudburg en Burggravie van Gent	35	Handel en Nijverheid, Ambachten, Gilden en Neringen	93
F. Staten-Generaal	36	A. Munten en medailles	95
G. Staten van Vlaanderen	38	B. Handel en nijverheid	96
H. Comptabiliteit in verband met de oorlog tegen Maximiliaan van Oostenrijk	38	C. Souvereine hoofdgilden of schuttersgilden ..	96
I. Beden, subsidies en belastingen	40	D. Ambachtsgilden	100
J. Diverse rekeningen	46	1. Erkenden ambachtsgilden	104
K. Leden van Vlaanderen	47	2. Niet erkenden ambachtsgilden, corporaties en officies	128
L. Waterlopen	49	E. Diverse colleges en gezelschappen	138
M. Gravensteen	50	DEEL V	
DEEL II		Rechtspraak	145
Cartularia, Charters, Inventarissen en		A. Criminele rechtspraak	146
Historisch-Topografische Atlas	53	B. Burgerlijke rechtspraak	147
A. Cartularia en charters	55	1. Schepenen van de keure	147
B. Politieke en religieuze gebeurtenissen van de 16de eeuw	56	a. "In camere"	147
C. Diverse documenten	60	b. "In vierscaere"	148
D. Juridische en administratieve collecties	61	c. In kamer en vierschaar	149
E. Stadsbeiaard in het belfort	62	d. Ondergeschikte rechtslichamen. De smalle wetten of vinderen	152
F. Inventarissen	62	2. Schepenen van gedele	153
G. Geschiedenis van het stadsarchief	68	a. "In camere"	153
H. Historisch-topografische atlas	68	b. "In vierscaere"	154
DEEL III		c. In kamer en vierschaar	154
Het Stadsbestuur	71	C. Vrijwillige rechtspraak	156
A. Werking van het stadsbestuur	74	1. Schepenen van de keure	156
B. Verhouding met het centraal gezag	77	2. Schepenen van gedele	157
C. Inhuldigingen en plechtigheden	78	D. Processen	159
D. Gevangnissen	78	1. Schepenen van de keure	159
		2. Schepenen van gedele	159
		3. Schepenen van de keure en van gedele ..	160

DEEL VI		DEEL VIII	
Financiën	163	Religieuze en caritatieve instellingen	191
A. Algemene rekeningen	165	A. Algemeen	191
B. Particuliere rekeningen	167	B. Doop-, trouw- en overlijdensboeken	194
1. Baljuwrekeningen	167	C. Parochiekerken	195
2. Leningen en renten ten laste	168	D. Abdijen, kapittels en kloosters	198
3. Stadscijnzen	169	1. Mannen	198
4. Accijnzen, taksen, invoerrechten, impositiën en diverse rekeningen	170	2. Vrouwen	216
a. Waterwegen	170	E. Godshuizen, hospitalen en kapellen	230
b. Taksen en accijnzen	170	F. Begijnhoven	242
c. Stadsgoederen	174	G. Armenzorg	244
d. Belastingen	174	Bijlage: Gentse parochieregisters	247
C. Geschiedenis van de stadsfinanciën	175		
DEEL VII		DEEL IX	
Openbare Werken	177	Varia	249
A. Algemene werken	179	A. Streken en plaatsen buiten Gent	251
B. Waterwerken	184	B. Familiearchief	252
C. Stadsversterkingen	188	C. Handschriften	254
		D. Nota's van historici	254
		Concordantietafel	257
		Indices	261
		Trefwoorden	261
		Plaatsnamen	264
		Persoonsnamen	266
		Inhoudstafel	269

LIJST VAN DE ILLUSTRATIES

Stadszegels ad causas, 1369, 1385	7	Band van erfentenboek, 1418	109
Stadszegels ad causas, 1465, 1600	8	Aflaatbulle voor de Gentse pijnders, 1388	117
Stadzegel ad legationes	15	Miniatuur in Huidevettersboek, 15de eeuw	125
Stadzegel ad legationes, tegenzegel	16	Belvédère van Antoine Triest, 1641	133
Archiefstukken overgebracht naar het Rijksarchief, 1915	21	Wapen van Jan van Hembyze op schepenboek, 1578-1579	151
Brief van aartshertogen Albrecht en Isabella, 1608	37	Keure van Gewijde van Dampierre, 1297	161
Grote keure van Filips van den Elzas	45	Kerfstokken, 1565	171
Plan van de Coupure aan de Visserij, ca. 1750 .	51	Karolijnse Concessie, 1540	185
Livre de Clavecin door P.J. Le Blan, 1752	63	Bruggen over de Sasseevaart, 2de helft 16de eeuw	186
Groot Privilege van Maria van Bourgondië, 1477	64	Schenkingsakte voor het klooster Galilea, 1515	199
Unie tussen Vlaanderen en Brabant, 1339	67	Obituarium Sint-Obrechtsbegijnhof	207
Inhuldiging van keizerin Maria Theresia te Gent, 1744	79	Miniatuur uit het Cartularium van het Wenemaergodshuis, 15de eeuw	215
Belegering van Gent door Lodewijk XIV, 1678 ..	87	Overlijdensbericht van Willem van Oranje, 12 juli 1584	222
Rekwest voor het uitbaten van papiermolens, 1778	101	Toekenning van een stadswapen aan Gent, 1811	231
Register garentwijnnders	102	Wapens van de familie Mesdach	239
		Geveltekening hotel Faligan	240
		Unie van Utrecht, 1579	256

Typografie en druk
Guido Maes, Gent

Gebonden door
Sepili, Gent

